

Adam ze Świętego Wiktora
SEKWENCJE

Wydawnictwo

Academicon

Wydawnictwo Academicon w wykazie wydawców MNiSW [100 pkt]!

Zapraszamy **AUTORÓW** monografii, prac doktorskich, habilitacyjnych i innych prac naukowych, popularnonaukowych i dydaktycznych do wydania książki w **nowoczesnym wydawnictwie**. Zapraszamy także do współpracy wydawniczej **REDAKTORÓW** czasopism, serii wydawniczych i prac zbiorowych.

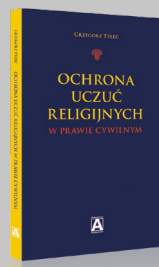
Publikuj z nami w open access!

[www: wydawnictwo.academicon.pl](http://www.wydawnictwo.academicon.pl), e-mail: wydawnictwo@academicon.pl, tel.: 603 072 530

POLECANE

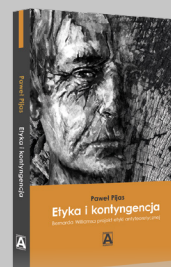
Stawomir Zatwardnicki
Od teologii objawienia do teologii natchnienia. Studium inspirowane twórczością Geralda O'Collinsa i Josepha Ratzingera

Grzegorz Tylec
Ochrona uczuć religijnych w prawie cywilnym

Michał Zawiślak
Fundusz Kościelny w latach 1950-1989

Paweł Pijasz
Etyka i kontingencja. Bernarda Williama projekt etyki antyteoretycznej

Formaty:

Adam ze Świętego Wiktora
SEKWENCJE

Wydawnictwo Academicon

Adam ze Świętego Wiktora

SEKWENCJE

Przekład

**Tadeusz Gacia, Łukasz Libowski, Marta Helena Nowak
Agnieszka Strycharczuk, Adam Wilczyński, Piotr Wilk**

Wprowadzenie

Agnieszka Strycharczuk, Patrice Sicard

Przedmowa

Tadeusz Gacia

Redakcja

Łukasz Libowski, Agnieszka Strycharczuk

Lublin 2023

Recenzenci:

ks. prof. dr hab. Piotr Roszak
ks. dr hab. Stefan Radziszewski

Przekład sporządził zespół translatorski, który w roku akademickim 2021/2022 ukonstytuował się przy Katedrze Filologii Łacińskiej w Instytucie Literaturoznawstwa na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Autorzy tłumaczeń poszczególnych sekwencji:

Piotr Wilk – sekwencje I–X oraz XXI;
Marta Helena Nowak – sekwencje XII–XX;
Łukasz Libowski – sekwencje XXIII–XXXII;
Adam Wilczyński – sekwencje XXXIV–XLIII;
Agnieszka Strycharczuk – sekwencje XLV–LIII;
Tadeusz Gacia – sekwencje XI, XXII, XXXIII, XLIV, a także S.I–S.II oraz SS.I–SS.III.

Podstawa przekładu:

J. Grosfillier, *Les séquences d'Adam de Saint-Victor. Étude littéraire (poétique et rhétorique), textes et traductions, commentaires*, Bibliotheca Victorina 20, Turnhout 2008, s. 243–481
(dla sekwencji I–LIII oraz S.I–S.II);
C. Blume, H.M. Bannister, *Liturgische Prosen des Übergangsstiles und der zweiten Epoche insbesondere die dem Adam von Sanct Victor zugeschrieben*, Analecta Hymnica Medii Aevi 54, Leipzig 1915, s. 394–396 (dla sekwencji SS.I), 309–310 (dla sekwencji SS.II), 155–156 (dla sekwencji SS.III).

Przygotowanie wydawnicze:

Studio DTP Academicon | dtp.academicon.pl | dtp@academicon.pl
Redakcja: Anna Szcześniak
Korekta: Agnieszka Stańczak
Łamanie: Patrycja Waleszczak
Projekt okładki i stron tytułowych: Patrycja Waleszczak

Na okładce: manuskrypt Paris, Bibliothèque nationale de France, lat. 14452, f. 1r
(zdj. Marcin Jan Janecki)

© Copyright by Wydawnictwo Academicon, Lublin 2023

ISBN [ebook]: 978-83-62475-52-0

DOI: 10.52097/acapress.9788362475520

Na stronie wydawnictwa dostępne są nagrania sekwencji w językach łacińskim i polskim. Aby przejść na tę stronę, należy wpisać w przeglądarce internetowej adres: bit.ly/41gvl4f lub zeskanować telefonem powyższy kod QR. Sekwencje przeczytali Łukasz Libowski (tekst łaciński) i Mateusz Włosiński (tekst polski); rejestracja dźwięku: Marcin Superczyński; miks/mastering: Krystian Migocz.

Projekt finansowany w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Regionalna Inicjatywa Doskonałości” w latach 2019–2023, nr projektu 028/RID/2018/19, kwota finansowania 8 996,40 zł.

Wydawca: Wydawnictwo Academicon
ul. H. Modrzejewskiej 13, 20-810 Lublin
tel.: 603 072 530, e-mail: wydawnictwo@academicon.pl
www.wydawnictwo.academicon.pl

Drukarnia: Elpil

Ο λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως,
ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς
ψαλμοῖς, ὕμνοις, ᾠδαῖς πνευματικαῖς,
ἐν [τῇ] χάριτι ἄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter,
in omni sapientia docentes et commonentes vosmetipsos
psalmis, hymnis, canticis spiritalibus,
in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.

Słowo Chrystusa niechaj w was mieszka z całym swym bogactwem,
z wszelką mądrością nauczajcie i napominajcie samych siebie
przez psalmy, hymny, pieśni duchowe,
w łasce śpiewając Bogu w waszych sercach.

(Kol 3,16)

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA (Tadeusz Gacia)	13
PODZIĘKOWANIA / ACKNOWLEDGEMENTS	17
WPROWADZENIE	19
Agnieszka Strycharczuk	
Adam ze Świętego Wiktora i jego dorobek poetycki	21
Patrice Sicard	
L'harmonie de tout et tous. Evocations	35
Patrice Sicard	
Harmonia między wszystkim i wszystkimi. Ewokacje	41
ADAM ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA	
SEKWENCJE	47
I	
In natale Salvatoris (Nativitas Domini, 25 Decembris)	49
W dniu narodzin Zbawiciela (Narodzenie Pańskie, 25 grudnia)	49
II	
Heri mundus exultavit (S. Stephani, protomartyris, 26 Decembris)	53
Wczoraj świat się był ucieszył (Św. Szczepana, pierwszego męczennika, 26 grudnia)	53
III	
Gratulemur ad festivum (S. Joannis, apostoli et evangelistae, 27 Decembris)	59
Radujmy się już na święto (Św. Jana, apostoła i ewangelisty, 27 grudnia)	59
IV	
Gaude Syon et laetare (S. Thomae Becket, episcopi et martyris, 29 Decembris)	63
Raduj, wesel się, Syjonie (Św. Tomasza Becketa, biskupa i męczennika, 29 grudnia)	63
V	
Splendor Patris et figura (Octava Nativitatis Domini, 30 Decembris)	67
Ojca odblask i figura (Oktawa Narodzenia Pańskiego, 30 grudnia)	67

8 • Spis treści

VI	
Iubilemus Salvatori / quem (Octava Nativitatis Domini, dominica)	71
Śpiewajmy Zbawicielowi / którego (Oktawa Narodzenia Pańskiego, niedziela)	71
VII	
In excelsis canitur (Circumcisio Domini, 1 Januarii)	75
Na wysokościach rozbrzmiewa (Obrzezanie Pańskie, 1 stycznia)	75
VIII	
Genovefae sollempnitas (S. Genovefae, virginis, 3 Januarii)	79
Uroczystość Genowefy (Św. Genowefy, dziewicy, 3 stycznia)	79
IX	
Virgo mater Salvatoris / angelorum (Octava Epiphaniae Domini)	83
Panno, matko Zbawiciela / aniołów (Oktawa Objawienia Pańskiego)	83
X	
Ecce dies praeoptata (S. Vincentii, diaconi et martyris, 22 Januarii)	87
Oto jest dzień upragniony (Św. Wincentego, diakona i męczennika, 22 stycznia)	87
XI	
Iubilemus Salvatori / qui spem (Conversio S. Pauli, apostoli, 25 Januarii)	93
Wysławiajmy Zbawiciela / co nadzieję (Nawrócenie św. Pawła, apostoła, 25 stycznia)	93
XII	
Templum cordis adornemus (Purificatio Beatae Mariae Virginis, 2 Februarii)	95
Ozdóbmy serca świątynię (Oczyszczenie Najświętszej Maryi Panny, 2 lutego)	95
XIII	
Ecce dies celebris (Octava Paschae, feria II)	99
Oto dzień jest uroczysty (Oktawa Wielkanocy, poniedziałek)	99
XIV	
Lux illuxit dominica (Octava Paschae, feria III)	103
Światło Pańskie rozblęsnęło (Oktawa Wielkanocy, wtorek)	103
XV	
Salve dies dierum gloria (Octava Paschae, feria IV)	107
Witajże, dniu, o dni chwało (Oktawa Wielkanocy, środa)	107
XVI	
Sexta passus feria (Octava Paschae, feria VI)	111
Umęczony dnia szóstego (Oktawa Wielkanocy, piątek)	111
XVII	
Mundi renovatio (Octava Paschae, sabbatum)	115
Odnowienie świata (Oktawa Wielkanocy, sobota)	115

XVIII	
Zima vetus expurgetur (Octava Paschae)	117
Stary zaczyn niech się czyści (Oktawa Wielkanocy)	117
XIX	
Postquam hostem et inferna (Octava Ascensionis Domini, dominica)	123
Po zniszczeniu wroga, piekiel (Oktawa Wniebowstąpienia Pańskiego, niedziela)	123
XX	
Lux iocunda, lux insignis (Octava Pentecostes, feria II)	127
Światło miłe i niezwykle (Oktawa Zesłania Ducha Świętego, poniedziałek)	127
XXI	
Qui procedis ab utroque (Octava Pentecostes, feria III)	131
Ty, co od Obu pochodzisz (Oktawa Zesłania Ducha Świętego, wtorek)	131
XXII	
Simplex in essentia (Octava Pentecostes, feria V)	137
Prosty w swej istocie (Oktawa Zesłania Ducha Świętego, czwartek)	137
XXIII	
Profitentes unitatem (Sanctissimae Trinitatis)	141
Wyznawając jedność (Przenajświętszej Trójcy)	141
XXIV	
Quam dilecta tabernacula (Dedicatio ecclesiae)	145
Jakże drogie są przybytki (Poświęcenie kościoła)	145
XXV	
Rex Salomon fecit templum (Octava dedicationis ecclesiae)	151
Król Salomon wznosił świątynię (Oktawa poświęcenia kościoła)	151
XXVI	
Ex radice caritatis (Receptio reliquiarum S. Victoris, 17 Junii)	155
Z korzenia miłości rosną (Przyjęcie relikwii św. Wiktora, 17 czerwca)	155
XXVII	
Ad honorem tuum, Christe (Nativitas S. Joannis Baptistae, 24 Junii)	159
Dla Twojej, Chrystusie, chwały (Narodzenie św. Jana Chrzciciela, 24 czerwca)	159
XXVIII	
Gaude Roma caput mundi (S. Petri, apostoli, 29 Junii)	165
Ciesz się, Rzymie, głowo świata (Św. Piotra, apostoła, 29 czerwca)	165
XXIX	
Corde voce pulsa caelos (S. Pauli, apostoli, 30 Junii)	171
Sercem, głosem uderz w niebo (Św. Pawła, apostoła, 30 czerwca)	171

10 • Spis treści

XXX	
Roma Petro glorietur (Ss. Petri et Pauli, apostolorum, octava, 6 Julii)	175
Niechaj Rzym się chlubi Piotrem (Św. św. Piotra i Pawła, apostołów, oktawa, 6 lipca)	175
XXXI	
Ecce dies triumphalis (S. Victoris, martyris, 21 Julii)	181
Oto dzień jest triumfalny (Św. Wiktora, męczennika, 21 lipca)	181
XXXII	
Laetabundi iubilemus (Transfiguratio Domini, 6 Augusti)	185
Cieszymy się rozradowani (Przemienienie Pańskie, 6 sierpnia)	185
XXXIII	
Prunis datum admiremur (S. Laurentii, martyris, 10 Augusti)	191
W żarze węgla podziwiamy (Św. Wawrzyńca, męczennika, 10 sierpnia)	191
XXXIV	
Ave Virgo singularis / porta (Octava Assumptionis Beatae Mariae Virginis, sabbatum)	197
Witaj, Panno niezrównana / bramo (Oktawa Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, sobota)	197
XXXV	
Ave Virgo singularis / mater (Octava Assumptionis Beatae Mariae Virginis, dominica)	203
Witaj, Panno niezrównana / Matką (Oktawa Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, niedziela)	203
XXXVI	
Gratulemur in hac die (Octava Assumptionis Beatae Mariae Virginis)	207
Cieszymy się w tym dniu ogromnie (Oktawa Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny) ...	207
XXXVII	
Laudemus omnes inclita (S. Bartholomei, apostoli, 24 Augusti)	213
Wychwalajmy wszyscy sławne (Św. Bartłomieja, apostoła, 24 sierpnia)	213
XXXVIII	
Aeterni festi gaudia (S. Augustini, episcopi, confessoris et Ecclesiae doctoris, 28 Augusti)	217
Niech radość święta wiecznego (Św. Augustyna, biskupa, wyznawcy i doktora Kościoła, 28 sierpnia)	217
XXXIX	
Salve mater Salvatoris / vas (Nativitas Beatae Mariae Virginis, 8 Septembris)	221
Witaj, Matko Zbawiciela / naczyniem (Narodzenie Najświętszej Maryi Panny, 8 września)	221
XL	
Iocundare plebs fidelis (Sanctorum evangelistarum)	225
Ciesz się bardzo, ludu wierny (Świętych ewangelistów)	225

XLI	
Laus erumpat ex affectu (S. Michaelis, archangeli, 29 Septembris)	229
Niech z miłości płynie chwalba (Św. Michała, archanioła, 29 września)	229
XLII	
Cordis sonet ex interno (S. Leodegarii, episcopi et martyris, 2 Octobris)	233
Z głębi duszy niechaj śpiewa (Św. Leodegeriusza, biskupa i męczennika, 2 października) ...	233
XLIII	
Gaude prole Graecia (S. Dionysii, episcopi et martyris, 9 Octobris)	237
Ciesz się synem twoim, Grecjo (Św. Dionizego, biskupa i męczennika, 9 października) ...	237
XLIV	
Gaude Syon quae diem recolis (S. Martini, episcopi et confessoris, 11 Novembris)	241
Ciesz się, Syjonie, dzień ten świętując (Św. Marcina, biskupa i wyznawcy, 11 listopada)	241
XLV	
Vox sonora nostri chori (S. Catharinae, virginis et martyris, 25 Novembris)	245
Dźwięczny głos naszego chóru (Św. Katarzyny, dziewicy i męczennicy, 25 listopada)	245
XLVI	
Exultemus et laetemur (S. Andreae, apostoli, 30 Novembris)	249
Wykrzykujmy i się cieszymy (Św. Andrzeja, apostoła, 30 listopada)	249
XLVII	
Cor angustum dilatemus (Sanctorum apostolorum)	253
Rozszerzajmy ciasne serce (Świętych apostołów)	253
XLVIII	
Stola regni laureatus (Sanctorum apostolorum)	259
Strój królewski i wawrzyny (Świętych apostołów)	259
XLIX	
Supernae matris gaudia (Omnium sanctorum)	263
Niech niebiańskiej Matki radość (Wszystkich świętych)	263
L	
Hodiernae lux diei (Beatae Mariae Virginis)	267
Światło dnia, co dziś nastaje (Najświętszej Maryi Panny)	267
LI	
O Maria, stella maris (Beatae Mariae Virginis)	269
O Maryjo, gwiazdo morza (Najświętszej Maryi Panny)	269
LII	
Praecursorem summi regis (Decollatio S. Joannis Baptistae, 29 Augusti)	273
Sław, Kościele, poprzednika (Ścięcie św. Jana Chrzciciela, 29 sierpnia)	273

12 • Spis treści

LIII	
Animemur ad agonem (S. Agnetis, virginis et martyris, 21 Januarii)	277
Zachęcajmy się do walki (Św. Agnieszki, dziewicy i męczennicy, 21 stycznia)	277
SUPPLEMENT I	281
S.I	
Laudes crucis attollamus (Inventio S. Crucis, 3 Maii)	283
Oddawajmy cześć krzyżowi (Znalezienie Krzyża Świętego, 3 maja)	283
S.II	
Mane prima sabbati (S. Mariae Magdalenae, 22 Julii)	289
Rankiem w pierwszy dzień tygodnia (Św. Marii Magdaleny, 22 lipca)	289
SUPPLEMENT II	293
SS.I	
Ave, mater Iesu Christi (Nativitas Beatae Mariae Viginis, 8 Septembris)	295
Witaj, Matko Chrystusowa (Narodzenie Najświętszej Maryi Panny, 8 września)	295
SS.II	
Lux advenit veneranda (Purificatio Beatae Mariae Viginis, 2 Februarii)	299
Światło przyszło przeczciгодne (Oczyszczenie Najświętszej Maryi Panny, 2 lutego)	299
SS.III	
Nato nobis Salvatore (Nativitas Domini, 25 Decmbris)	303
Dziś Zbawiciel nam się rodzi (Narodzenie Pańskie, 25 grudnia)	303
BIBLIOGRAFIA	307
INDEKS RZECZOWY	315
INDEKS BIBLIJNY	325
INDEKS OSOBOWY	339
NOTY O AUTORACH	343

PRZEDMOWA

Z przyjemnością pragniemy przedstawić Czytelnikom książkę zawierającą zbiór sekwencji liturgicznych, których autorem jest Adam ze Świętego Wiktora. To kanonik z podparyskiego opactwa, żyjący w XII wieku. Jego celem i twórczym spełnieniem było ukazanie piękna liturgii oraz wyrażenie go w hymnach na różne święta kościelne. Autor ten nie jest znany polskiemu czytelnikowi, dla grona tłumaczy jego dorobek literacki stanowił również niemałe wyzwanie. Pomysł pracy nad twórczością Adama ze Świętego Wiktora wyszedł od ks. Łukasza Libowskiego i innych studentów filologii klasycznej KUL – absolwentów 2021/2022 roku, którzy na zajęciach translatorskich zajmowali się przekładem i analizą kilkunastu utworów tego średniowiecznego autora. Czas zajęć okazał się na tyle inspirujący i płodny, że studenci pod kierunkiem prowadzących zajęcia stworzyli zespół, który postanowił opracować całość sekwencji wiktoryna. Fakt ten wpisuje się w tradycję Katedry Filologii Łacińskiej, w której zespół translatorski (trochę zmieniający się w składzie z upływem lat) z powodzeniem wydaje tłumaczenia pism autorów chrześcijańskich. W ten sposób ocala i jednocześnie przybliża polskiemu czytelnikowi dzieła, które pewnie nigdy nie ujrzałyby światła dziennego. Walorem tej pracy jest także naukowy charakter badań, stanowiących nieocenioną pomoc dla innych dyscyplin naukowych, takich jak teologia, muzykologia, historia czy filozofia. Dotychczasowy dorobek tego zespołu zawiera bowiem przekłady m.in. dzieł komputystycznych Bedy Czcigodnego, pism liturgicznych Amalariusza z Metz, poezji Wenancjusza Fortunata, wierszowanych utworów epigraficznych epoki karolińskiej czy prezentowanych tutaj właśnie sekwencji Adama ze Świętego Wiktora. Praca nad przekładem tego rodzaju dzieł wpisuje się w misję Uniwersytetu, w której ważnym

elementem jest współtworzenie chrześcijańskiej kultury i troska o to, by ewangeliczny duch przenikał kategorie myślenia i normy działania¹.

Oddając w ręce Czytelników tłumaczenie Adamowych tekstów, zapraszamy Ich do świata, w którym życie kulturalne społeczności skupiało się w ośrodkach monastycznych. Ich oddziaływanie miało nie tylko walor duchowy, lecz także intelektualny, gdyż stanowiło zaplecze dla rozwoju najszlachetniejszych umysłów epoki. Tak działo się też w odniesieniu do opactwa Świętego Wiktora pod Paryżem.

Część wprowadzająca niniejszego opracowania składa się z dwóch komponentów. Pierwszy z nich zawiera informacje o życiu i dorobku Adama ze Świętego Wiktora oraz ukazuje kontekst epoki, w której wiktoryn twórczo realizował swoje powołanie. Pokazuje też walory językowe i środki stylistyczne, którymi posługiwał się w swojej twórczości poetyckiej. Drugi komponent – publikowany zarówno w oryginale, a więc po francusku, jak i w tłumaczeniu polskim – zwraca uwagę na głęboki humanizm i teologiczną głębię przekazaną w treściowej warstwie utworów. Najistotniejszą część opracowania stanowi przekład na język polski łacińskiego tekstu sekwencji wraz z sigłami biblijnymi i najniezbędniejszymi objaśnieniami. By przedstawić poetycki kunszt autora tych utworów, obok polskiego tłumaczenia została zamieszczona wersja łacińska tekstu. Lektura z pewnością zyska na tym bogactwie, a i znawcy języka będą mogli poczynić własne refleksje na temat przekładu. Na uwagę zasługuje również bibliografia, która obejmuje nie tylko pozycje wykorzystane w niniejszej monografii, lecz także i te dotyczące całej twórczości Adama ze Świętego Wiktora, sekwencji wiktoryńskich i w ogólności średniowiecznych. Być może staną się one zachętą do pogłębienia studiów nad tym rzadko podejmowanym na gruncie polskim tematem.

Niniejsze opracowanie ukazuje autora biegłego w sztuce poetyckiej i znakomicie wykształconego, służącego swym piórem najwyższemu pięknu, którym jest Bóg. Jesteśmy przekonani, że lektura zwięzłych i rytmicznych sekwencji, przetykanych kwieciami pełnych wdzięku sentencji, przyniesie radość i pożytek wszystkim, którzy zechcą się otworzyć na ów przepiękny świat, coraz bardziej odległy i odchodzący w przeszłość.

Kończąc pisanie przedmowy 10 listopada 2022 roku, w liturgiczne święto św. Leona Wielkiego, uświadomiłem sobie, że *casu felici* tego dokładnie dnia przypada dziesiąta rocznica powstania Papieskiej Akademii Łacińskiej. Papież Benedykt XVI, szczęśliwie wówczas rządzący, powołał ją w celu pielęgnowania i krzewienia języka łacińskiego.

¹ Por. *Statut Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, uchwalony 25 kwietnia, zatwierdzony przez Stolicę Apostolską 14 września, obowiązujący od 1 października 2019 r., *Preambuła*, <https://bip.kul.lublin.pl/statut-kul,16313.html> (dostęp: 10.01.2023).

Tłumacze z Katedry Filologii Łacińskiej KUL dedykowali Mu kiedyś pierwszy polski przekład dzieł wszystkich Amalariusza z Metzu, a On z wdzięcznością przyjął to wydanie i pobłogosławił ich przyszłym wysiłkom. W imieniu tłumaczy mogę powiedzieć, że chcą oni nadal służyć swojej *Alma Mater* i Kościołowi rzymskiemu skromną znajomością jego nieśmiertelnej mowy.

Tadeusz Gacia

PODZIĘKOWANIA ACKNOWLEDGEMENTS

Autorzy pragną wyrazić głęboką wdzięczność Lucowi Jocqué i Thomasowi van Sas z Wydawnictwa Brepols z siedzibą w Turnhout w Belgii za życzliwość, wsparcie i zgodę na ponowne opublikowanie tekstu łacińskiego Adamowych sekwencji wydanego przez Jeana Grosfilliera wraz z ograniczonym aparatem.

The authors would like to express our deep gratitude to Luc Jocqué and Thomas van Sas from Brepols Publishers, Turnhout, Belgium for kindness, support and permission to republish the Latin text of Adam's sequences edited by Jean Grosfillier, together with a limited apparatus.

* * *

Autorzy dziękują również francuskiej Bibliotece Narodowej za wyrażenie zgody na wykorzystanie na okładce niniejszego wydawnictwa reprodukcji manuskryptu lat. 14452, ważnego graduau z opactwa Świętego Wiktora (ok. 1200).

The authors would also like to thank the French National Library for agreeing to use on the cover of this publication a reproduction of manuscript lat. 14452, an important gradual from the Abbey of Saint Victor (c. 1200).

* * *

Gorące podziękowania niechaj zechcą przyjąć także: ks. prof. dr hab. Piotr Roszak z UMK i ks. dr hab. Stefan Radziszewski z KUL-u – za sporządzenie życzliwych recenzji wydawniczych; dr hab. Monika Walczak, prof. KUL, kierownik programu *Regionalna Inicjatywa Doskonałości* w KUL-u – za przyjęcie do realizacji w ramach tego projektu pomysłu opublikowania niniejszej książki; o. dr Patrice Sicard z École cathédrale Notre-Dame de Paris i Institut de Recherche et Histoire des Textes – za napisanie, specjalnie na potrzeby tegoż tomu, sugestywnego doktrynalnego wprowadzenia do lektury sekwencji Adama ze Świętego Wiktora; ks. Mateusz Włosiński – za przeczytanie i nagranie polskiego przekładu Adamowych kompozycji; Marcin Superczyński z Instytutu Dziennikarstwa i Zarządzania KUL oraz ks. Krzysztof Augustyn – za zarejestrowanie dźwięku; Krystian Migocz – za cierpliwą obróbkę techniczną odnośnego materiału dźwiękowego; ks. Adam Pawlak – za chętne słuzenie swoją radą w trakcie prac nad ostatecznym kształtem tej książki; wreszcie zaś, i przede wszystkim może, dr hab. Wanda Bajor, prof. KUL oraz Marcin Jan Janecki, promotorzy dziedzictwa wiktoryńskiego w Polsce – za wielkoduszne i wielorakie wspieranie całego przedsięwzięcia na każdym jego etapie.

WPROWADZENIE

Agnieszka Strycharczuk

ADAM ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA I JEGO DOROBEK POETYCKI

Adam. Kontekst życia i twórczości

Adam, ubi es? – „Adamie, gdzie jesteś?”¹. Ta parafraza Bożego pytania autorstwa Wilhelma z Saint-Lô najlepiej komentuje badania nad biografią jednego z najznajomniejszych przedstawicieli opactwa Świętego Wiktora. By doszukać się pewnych faktów, trzeba przedzierać się przez zawilę gąszcz dokumentów, wyłuskiwać wątki biograficzne z dzieł literackich, posiłkować się czasami wręcz legendarnymi opowieściami rodzimych biografów autora, jak cytowany Wilhelm z Saint-Lô czy Szymon Gourdan² i Jan z Tuluzy³, którzy sami mieli trudności z pozyskaniem materiału faktograficznego. Nie jest jednak tak, że obecny stan badań nie potrafi poradzić sobie z tą sytuacją. Na gruncie naukowym największe osiągnięcia należy przypisać amerykańskiej uczoniej Margot E. Fassler⁴ oraz, rzecz jasna, europejskim badaczom dziejów szkoły i opactwa Świętego

¹ Por. *Vulgata*, Gen 3,9: „Vocavitque Dominus Deus Adam, et dixit ei: Ubi es?”. Po polsku dostępny jest komentarz Hugona ze Świętego Wiktora do tego wersetu Księgi Rodzaju: M.J. Janecki, „Adamie, gdzie jesteś?”. *Dialogiczna egzegeza Hugona ze św. Wiktora we fragmencie jego „Super Ecclesiasten”*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 15 (2022) 2, s. 21–40.

² Żył w latach 1646–1729; francuski kanonik opactwa św. Wiktora, znany kazuista oraz historyk, autor *Świętych żywotów i maksym wybitnych ludzi*.

³ Zmarły w 1659 r. bibliotekarz opactwa i autor pamiętnika opactwa *Antiquitates regalis abbatae Sancti Victoris libri duodecim*, powstałego między rokiem 1605 a 1659.

⁴ Oto lista jej prac: *Gothic Song: Victorine Sequences and Augustinian Reform in Twelfth-Century Paris*, Cambridge 1993; *Women and Their Sequences: An Overview and a Case Study*, „Speculum” 94 (2019), s. 625–673; *Hymns and Sequences in the Twelfth and Thirteenth Century*, w: *Hymns and Hymnody: Historical and Theological Introductions*, t. 1, red. M.A. Lamport i in., Eugene 2019, s. 144–158; *The Victorines and the Medieval Liturgy*, w: *A Companion to the Abbey of Saint Victor in Paris*, red. H. Feiss, J. Mousseau, Leiden–Boston 2018, s. 389–421; *The Victorine Sequences Revisited: 1993–2009*, w: *L'École de Saint-Victor de Paris: Influence et Rayonnement du Moyen Âge à l'Époque Moderne*, red. D. Poirel, Turnhout 2010, s. 433–457; *Musical Exegesis in the „Sequences”*

Wiktor⁵. Na gruncie polskim natomiast – wypada przyznać – mamy do czynienia z debiutem, jeśli idzie o wydanie dzieł wiktorynów, szczególnie zaś Adama ze Świętego Wiktor. Dotychczas jego twórczość bardziej pozostawała w kręgu zainteresowań muzykologów⁶ i filozofów⁷ niż teologów czy literaturoznawców. Można zatem zapytać, dlaczego tak niewiele interesowano się badaniami nad tym autorem i jego twórczością. Tymczasem zaś potrzeba przedstawić odbiorcy w miarę wyczerpująco osobę Adama, zachęcając jednocześnie do lektury jego utworów.

Sam ośrodek, w którym powstały jedne z najsłynniejszych zbiorów sekwencji, sławę swą zawdzięcza dwóm postaciom – obie jaśniały na firmamencie średniowiecznego mistycyzmu. Byli to Hugon i Ryszard ze Świętego Wiktor⁸. Hugon, uznany za największego filozofa i teologa XII wieku, był niestrudzonym poszukiwaczem wiedzy, człowiekiem o szerokiej kulturze i niezależnym osądzie; to uczony, który głęboko wpłynął na bieg myśli i spekulacji filozoficznej i teologicznej⁹. Znając sławę ośrodka i jego założyciela, Wilhelma z Champeaux (ok. 1070–1121), przybył do opactwa Świętego Wiktor i tam oddał się twórczości literackiej. Obejmowała ona pisma teologiczne, filozoficzne, egzegetyczne, przede wszystkim zaś poświęcone kontemplacji.

Druga postać to wspomniany Ryszard, następca Hugona na stanowisku dyrektora wiktoryńskiej szkoły, ale i wierny naśladowca jego myśli oraz metody pracy naukowej, niemniej samodzielny uczony, który gruntownie usystematyzował teologię mistyczną.

of Adam and the Canons of St. Victor, Ph. D. diss., Cornell University 1983; *Who was Adam of St. Victor? The Evidence of the Sequence Manuscripts*, „Journal of the American Musicological Society” 37 (1984), s. 233–269.

- ⁵ Wymienić należy tutaj autorów publikujących w dedykowanej serii wydawniczej *Bibliotheca Victorina* (<https://www.brepols.net/series/bv#publications>) oraz badaczy zajmujących się historią opactwa i kulturą epoki – zob. np. D. Poirel, *L'école de Saint-Victor au Moyen Âge : bilan d'un demi-siècle historiographique*, „Bibliothèque de l'école des chartes” 156 (1998), nr 1, s. 187–207; J. Châtillon, *La culture de l'école de Saint-Victor au XIIe siècle*, w: *Entretien sur la renaissance du XIIe siècle*, red. M. Gandilac, Paris-La Haye 1968, s. 147–178.
- ⁶ Por. J. Pikulik, *Sekwencje Adama z St. Victor w Paryżu w polskich rękopisach muzycznych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 20 (1970), s. 163–178.
- ⁷ W druku znajduje się godny polecenia pierwszy artykuł szeroko przedstawiający tę postać: Ł. Libowski, *Adam ze św. Wiktor*. „*Egregius versificator*”, w: *Mądrość wiktorynów. Z kultury intelektualnej szkoły św. Wiktor*, red. M.J. Janecki, W. Bajor, D. Poirel, Ł. Libowski, Lublin-Kęty 2022.
- ⁸ F.J.E. Raby przyznaje, że obydwaj objaśniali filozofię mistyczną jako swoistą medianę (*midway between*) między racjonalizmem Abelarda a czystym mistycyzmem Bernarda z Clairvaux. Zob. tenże, *A History of Christian-Latin Poetry from the Beginnings to the Close of the Middle Ages*, Oxford 1953, s. 348.
- ⁹ P.J. Healy, *The Mysticism of the School of Saint Victor*, „Church History” 1 (1932) 4, s. 211.

Można w tym miejscu przytoczyć konkluzję, iż zdobycz szkoły Świętego Wiktora, której Hugon i Ryszard byli członkami i twórcami, stanowił fakt, że

mystycyzm został usystematyzowany. Pod wpływem tego nowego impulsu mistycyzm przestał być w dużej mierze indywidualny i spontaniczny, stał się wystudiuwany i naukowy, zajęty raczej procesem kontemplacji niż samą kontemplacją¹⁰.

Trzeci mistrz – i zarazem autor przedstawiany w niniejszym opracowaniu – Adam to uczony, którego myśl była bardziej intuicyjna i mniej dialektyczna od myśli jego poprzedników, za to forma jej ekspresji zgoła ciekawsza i bardziej wysublimowana. Adam przybył do opactwa Świętego Wiktora już jako człowiek dojrzały, uformowany. Jednak pod wpływem dwóch wspomnianych wyżej współbraci pogłębił studia scholastyczne. Podobnie jak oni czerpał z tego samego źródła. Było nim przede wszystkim Pismo Święte, dalej łacińscy pisarze chrześcijańscy i opowieści o świętych. Adam podzielał gorliwość innych wiktorynów w dążeniu do tego, by stworzyć na ziemi Kościół, który odpowiadałby jego niebiańskiemu archetypowi¹¹.

Badacze są jednak zgodni, że jeśli chodzi o przedstawienie osoby Adama ze Świętego Wiktora, to opierać się należy bardziej na tym, co chcieli o nim powiedzieć jego współbracia żyjący w kolejnych pokoleniach, niż na faktach, które mają swoje świadectwo w źródłach. Pewną „winę” w tym względzie ponosi dwudziesty drugi opat u Świętego Wiktora, Wilhelm z Saint-Lô, zmarły w 1349 roku, czyli około dwieście lat po śmierci Adama. Wcześniejsze wzmianki o autorze sekwencji, datowane na 1098 rok, pojawiają się jedynie w archiwach paryskiej katedry Notre Dame, gdzie Adam identyfikowany jest jako osoba pełniąca posługę subdiakona i prekantora¹². To, co pojawia się w nocie

¹⁰ Tamże, s. 213–214: „Mysticism was systematised. Under this new impulse mysticism ceased largely to be individual and spontaneous and to become studied and scientific, to be concerned with the process of contemplation rather than of contemplation itself” (tłum. A.S.).

¹¹ H. Feiss, *Foreword*, w: J. Mousseau, *Adam of Saint-Victor. Sequences*, Paris–Leuven–Walpole 2013, s. VIII: „Adam did not receive his theological formation at Saint-Victor; his poetry does not reflect specifically Victorine theological ideas regarding the Trinity, Christology, or Soteriology. However, like his confreres at Saint-Victor he draws his ideas and images from the Scriptures, Latin Christian writers, and the stories of the saints. [...] Moreover, as M. Fassler has argued, Adam shares in the zeal of his fellow Victorines to form a Church on earth that corresponds to its heavenly archetype”.

¹² M. Fassler, *Who was Adam*, s. 267, przypis 88: „Jako prekantora lub kantora katedry Adam plasował się tuż za dziekanem. Technicznie rzecz biorąc, mógł być odpowiedzialny za szkolenie chórzystów, przy czym zakłada się, że był zdolnym muzykiem. Jednak w XII wieku prekantora w katedrze mógł zajmować się obowiązkami administracyjnymi i nauczaniem starszych uczniów, a chórzystów mógł pozostawić kanonikowi niższej rangi, najprawdopodobniej zastępcy prekantora” (tłum. A.S.).

biograficznej pióra Wilhelma z Saint-Lô, bardziej przypomina panegiryk niż czysto historyczny zarys postaci i twórczości Adama:

W czasach najczcigodniejszego uczonego mistrza Hugona ze Świętego Wiktora żył czcigodny i znakomity uczoney – mistrz Adam, tegoż kościoła św. Wiktora kanonik – profes z Paryża, z pochodzenia Bretończyk, o miłym i wdzięcznym obejściu, w wiedzy skuteczny i wykształceniem wybitny, do tego stopnia, że bez jego dzieł tylko z wielkim trudem mógł człowiek stąpać w prologach św. Hieronima do Biblii i znajdować rozumne wytłumaczenie trudności. Te prologi bowiem, tak do Starego Testamentu, jak i Nowego – tak jakby koło w środku koła, chociaż były spowite w wiele poważnych niejasności, tak z powodu krótkiej i zwięzłej narracji na temat wielorakich tajemnic, jak i z powodu zamieszczenia słów poniekąd osobliwych – on słowo po słowie wyjaśnił bardzo precyzyjnie tak, że wszystko jest całkowicie jasne dla każdego, kto ma wgląd w jego księgę, którą o ekspozycji tego rodzaju prologów napisał¹³.

Oprócz wspomnianych prologów (*Expositio super omnes prologos*) pojawiają się jeszcze w notatce Wilhelma takie pozycje jak *Summa de vocabulis bibliorum* lub *Summa de difficilioribus verbis in Biblia contentis*, zwana też *Summa Britonis*. Weryfikacja powyższych informacji doprowadziła jednak współczesnych badaczy do stanowiska, że wymienione dzieła nie zostały napisane przez osobę legitymującą się imieniem i pochodzeniem Adama ze Świętego Wiktora, mieszkającą w murach opactwa¹⁴. Z drugiej strony: jeśli nawet sytuacja wygląda tak, że w obecnej dobie nie da się z zupełną pewnością potwierdzić faktów odnoszących się do bohatera biogramu Wilhelma, trudno założyć, że biogram ów był czystą konfabulacją¹⁵. Choćby dlatego, że w dalszej części opat mówi coś znacz-

¹³ *Veterum scriptorum et monumentorum historicorum, dogmaticorum, moralium, amplissima collectio*, red. E. Martène, U. Durand, Parisii 1729, t. 6, kol. 220–221 (tłum. A.S.).

¹⁴ M. Fassler, *Who was Adam*, s. 235. Tamże, s. 236–237: „Chociaż znaczna część biografii Wilhelma z Saint-Lô została zdyskredytowana, nadal, z braku alternatywy, stanowi podstawę współczesnych relacji o Adamie ze Świętego Wiktora. Uważa się, że jest on tą samą postacią co przysłonięty mgłą tajemnicy Adam Brito, który w wiktoryńskim nekrologu dzieli jedną linijkę z księdzem Bartłomiejem. Prosty nekrolog Adama Brito bardzo różni się od wystawnych not na temat Hugona i Ryszarda, chociaż w XII wieku Adam był wymieniany razem z tymi dwoma mistrzami jako jeden z najwybitniejszych przedstawicieli opactwa. Jest z pewnością możliwe, że Wilhelm pomylił poetę Adama z Adamem Brito, który podobno zmarł w 1192 roku” (tłum. A.S.).

¹⁵ Niemniej poważnych błędów nie dało się uniknąć, skoro wiktoryńscy autorzy przypisali Adamowi poszczególne traktaty dopiero w XIV wieku.

nie ciekawszego dla poruszanego w niniejszym opracowaniu tematu, a mianowicie przedstawia twórczość poetycką Adama. Trzeba przyznać, że jest to fragment, który twórczość ta dokładnie uwiarygadnia i potwierdza:

To także zwłaszcza należy słusznie wspomnieć, że ułożył bardzo wiele proz o Trójcy Świętej, o Duchu Świętym, o chwalebnej Dziewicy Maryi, do której – jak wiadomo – żywił szczególne nabożeństwo, o apostołach i wielu innych świętych. Prozy te, biegnąc zwięźle i rytmicznie, delikatnie ozdobione pełnym wdzięku związkami słów, osobiście poprzetykane kwieciami sentencji, ułożone są według bardzo precyzyjnego schematu. A ponieważ włożył w te prozy prorocstwa i figury, które mają szeroki zasięg znaczenia, przez co wydawały się bardzo niejasne, jednak tak wyraźnie dostosowuje je do odpowiedniego znaczenia, iż ma się wrażenie, że prozy te bardziej wydobywają historię niż figurę¹⁶.

To, co współbracia Hugon i Ryszard przedstawiali w poważnych traktatach, Adam wyraził w nie mniej poważnej poetyckiej odsonie. Atmosfera panująca w opactwie sprzyjała pogłębianiu refleksji teologicznej, medytacji oraz realizowaniu poetyckiej pasji. Ciekawe świadectwo przytacza w swoim opracowaniu Raby:

Mówi się o Adamie, że kochał nawiedzać kryptę kościoła opactwa, gdzie znajdowała się kaplica poświęcona Najświętszej Maryi Pannie. Panowały tam mrok i cisza, przed obrazem Najświętszej Maryi Panny medytował nad sekwencjami, które skomponował na jej cześć. Tam przyszła inspiracja do *Salve mater Salvatoris* i wychwalał Matkę Boga z całą płomiennością alegorii wyrażonej w *Pieśni nad Pieśniami*: „Porta clausa, fons hortorum” [...]. Następnie, gdy dotarł do koronnej strofy wyrażającej uwielbienie i adorację: „Salve, mater pietatis / et totius trinitatis / nobile triclinium” [...], ukazała się przed nim Najświętsza Panna i pochyliła głowę w pozdrowieniu i wdzięczności¹⁷.

Oczywiście fragment ten wpisuje się w legendarny schemat biogramu Adama, jednocześnie sugerując, że jego pobyt w opactwie Świętego Wiktora upływał na medytacji i komponowaniu sekwencji. Obecność ich autora w tym miejscu była jednak podyktowana bardziej praktycznymi względami. Adam przeniósł się do Świętego Wiktora

¹⁶ *Veterum scriptorum et monumentorum*, kol. 221 (tłum. A.S.).

¹⁷ F.J.E. Raby, *A History*, s. 348–349 (tłum. A.S.).

najprawdopodobniej w wyniku braku powodzenia reformy kapituły katedralnej przy Notre Dame, która miała przebiegać w duchu reguły św. Augustyna. To, co chciał znaleźć pośród kanoników tej wspólnoty, odnalazł w życiu kanoników ze Świętego Wiktora. Przy czym nie bez znaczenia były tu położenie opactwa z dala od zgiełku Paryża i renoma miejsca wypracowana przez wspomnianych uczonych mężów – Hugona i Ryszarda. Tworzone sekwencje nie były jedynie zapisem refleksji, lecz praktycznie wzbogacały rodzimą liturgię. Ich popularność mogła zataczać coraz szersze kręgi, gdyż wychodziły spod ręki osoby funkcjonującej w dwóch największych ośrodkach kultury religijnej Paryża.

Ten swoisty dualizm daje się zaobserwować w odniesieniu do upamiętnienia śmierci Adama, która nastąpiła ok. 1146 roku. Wspomniany biogram Wilhelma z Saint-Lô zawiera dwa utwory epitafijne¹⁸ odnoszące się do Adama. Pierwszy z nich opatrzony jest tytułem: *Epitaphium Magistri Adae, canonici S. Victoris – Epitafium Mistrza Adama, kanonika ze Świętego Wiktora*. Jest to utwór w swej treści bazujący na alegorii imienia „Adam”, które w języku hebrajskim znaczy „ziemia, rola”. Autor sekwencji, będąc dzieckiem pierwszego człowieka i nosząc jego imię, jednocześnie dzieli jego los. Ziemia dała mu materialną postać, zajaśniał niczym światło prawdy dla innych, mówił o zwodniczości światowych bogactw. I oto pod powierzchnią ziemi zamienia się w popiół. Niestety, nie mamy potwierdzenia, kto był autorem tego utworu¹⁹.

Drugi natomiast utwór, opatrzony tytułem: *Aliud epitaphium quod ipse de se composuit – Inne epitafium, które ułożył sam na swoją cześć*, to wersja najczęściej przytaczana w opracowaniach. Treść mówi o marności ludzkiego życia, trudzie, jaki towarzyszy człowiekowi w pracy. W końcu robak toczy ciało i wreszcie wszystko staje się popiołem. Nieszczęśnik prosi wszystkich o modlitwę i wybaczenie swoich win²⁰. Według jednego z wydawców dzieł Adama²¹, Léona Gautiera, tylko część wersetów, które składają się

¹⁸ *Veterum scriptorum et monumentorum*, kol. 221.

¹⁹ „Nominis et poenae primi patris situs haeres, / Terra fit, a terrae nomine nomen habens. / Ne mireris homo, quod Adam sub humo cinerescat, / Cui cognomen humus materiamque dedit. / In vita reliquis illuxit, quo duce verum / Dicat Adam quam sit fallax opulentia rerum. / Quem fovit virtus, cui favit gloria mundi, / Ecce sub externi cinerescit caespite fundi”.

²⁰ „Haeres peccati, natura filius irae, / Exsilii que reus nascitur omnis homo. / Unde superbit homo, cuius conceptio culpa, / Nasci poena, labor vita, necesse mori? / Vana salus hominis, vanus decor, omnia vana; / Inter vana, nihil vanius homine. / Dum magis alludunt praesentis gaudia vitae, / Praeterit, imo fugit; non fugit, imo perit. / Post hominem vermis, post vermem fit cinis, heu! heu! / Sic redit ad cinerem gloria nostra suum. / Hic ego qui iaceo miser et miserabilis Adam, / Unam pro summo munere posco precem: / Peccavi, fateor, veniam peto, parce fatenti; / Parce, pater, fratres, parcite, parce Deus”.

²¹ L. Gautier, *Ceuvres poétiques d'Adam de Saint-Victor*, Paris 1859, s. 451.

na to epitafium, pochodzi od Adama. Jego autorstwo potwierdzono co do dziesięciu pierwszych wersetów. Kolejne cztery napisał wiktoryn Jehan Corrad, a dodane zostały do poprzednich za czasów opata Bordiera, czyli ok. 1520 roku. Ta pierwsza dziesiątka linijek tekstu autorstwa Adama bynajmniej nie została ułożona z zamysłem epitafijnym. Gautier podejrzewa, że autor sekwencji chciał napisać drobny wiersz o trudnym losie człowieka i marności wszelkich dóbr. Dopiero po jego śmierci wykorzystano go w celu upamiętnienia autora, umieszczając na grobie Adama²².

Sekwencje. Literackie świadectwo duchowego dziedzictwa epoki

O ile dorobek Adama w odniesieniu do wspomnianych wyżej pism traktowany jest z dużą dozą wątpliwości czy wręcz negacji, o tyle jego twórczość poetycka nie budzi zastrzeżeń, choć trudno jest ustalić wyczerpująco jej kanon. Warto jednak na początku skreślić kilka słów o samej proveniencji tych utworów, gdyż współczesnemu czytelnikowi niewiele może mówić słowo „sekwencja” w odniesieniu do utworu liturgicznego. Otóż jest to rodzaj kompozycji o charakterze religijnym, który swą strukturą zbliżony jest do hymnu. Z ogromnej liczby tego rodzaju utworów w mszale używanym po Soborze Trydenckim znalazło się pięć sekwencji: *Victimae paschali laudes* (na Niedzielę Wielkanocną i jej oktawę), *Veni, Sancte Spiritus* (na Niedzielę Zesłania Ducha Świętego i jej oktawę), *Lauda Sion Salvatorem* (na Boże Ciało), *Stabat Mater dolorosa* (na święto Matki Bożej Bolesnej) i *Dies irae* (odmawiana była we wszystkich mszach żałobnych). Wykonywało się je po *Alleluja* kończącym werset przed Ewangelią. W mszale Pawła VI, wydanym po Soborze Watykańskim II, znajdują się dwie sekwencje: *Victimae paschali laudes* (na Niedzielę Wielkanocną i jej oktawę) i *Veni, Sancte Spiritus* (na samą tylko Niedzielę Zesłania

²² Tamże, s. 451. Co do ostatnich dni życia Adama i jego epitafium funkcjonują różne opinie. Kolejna z nich mówi, że Adam zmarł albo w 1177 roku, jak wskazują *Antiquités de Saint-Victor* i *Gallia Christiana*, lub w roku 1192 – według *Annales de Saint-Victor*. Jego epitafium, przypuszczalnie w dużej mierze skomponowane przez niego samego, zostało wyryte na miedzianej płycie, która pozostała w krużgankach opactwa aż do rewolucji francuskiej. Została uratowana przez opata D. Petit-Radela, który złożył ją w Bibliothèquę Mazarine. Por. G. Le Fèvre de La Boderie, *Diverses meslanges poétiques*, Genève 1993, s. 149: „Adam mourut soit en 1177, ainsi que l’indiquent les Antiquités de Saint-Victor et le Gallia Christiana, soit en 1192 selon Annales de Saint-Victor. Son épitaphe, qu’on présume composée en grande partie par lui-même, fut gravée sur une plaque de cuivre qui demeura dans le cloître jusqu’ à la Revolution. Elle fut sauvée par l’abbé Petit-Radel qui la déposa à la Mazarine”. Por. także PL, t. 196, kol. 1422.

Ducha Świętego); kolejne dwie nie są obowiązkowe, a ostatnia z wyżej wymienionych znajduje się jedynie w brewiarzu (*Liturgia Horarum*) jako dowolna w ostatnim tygodniu roku kościelnego. Sekwencja jest obecnie wykonywana przed *Alleluja* poprzedzającym śpiew wersetu przed Ewangelią, a więc nieco wcześniej, w innym miejscu.

Biorąc pod uwagę badania dotyczące historii tego rodzaju utworu, należy sięgnąć do źródeł wschodnich. Uczni doszukali się podobieństw między sekwencjami śpiewanymi na Zachodzie a greckim troparionem²³. Byłyby to zatem korzenie bizantyńskie. W każdym razie struktura muzyczna *Alleluja* pochodzi z kościołów wschodnich Syrii i Palestyny²⁴. Kolejny etap wyglądał tak:

Kościół rzymski skrócił *Jubilus*²⁵, ale jego pierwotna forma pozostała w sferze wpływów ambrozyjańskich, gallikańskich i mozarabskich, to znaczy w kościołach, które miały wyraźne powinowactwo wschodnie. Było więc naturalne, że upiększenie mszy na Zachodzie przez wprowadzenie nowego rodzaju hymnu miało miejsce między *Epistolą* a *Ewangelią*, i to do długiego melizmatu *Alleluja* w stopniowym procesie dodawane były słowa, aż powstała kompozycja dostosowana do całości melodii²⁶.

Nazwa „sekwencja” była zatem początkowo traktowana jako *terminus technicus* w muzyce. Do zapisu nutowego pozbawionego słów (sekwencja) dodano tekst, który „posiadał tyle sylab, ile odpowiadający mu fragment melodii posiadał nut; tekst ów, rzecz jasna, nie miał żadnego związku z wierszem ani metrycznym, ani rytmicznym – lecz był czystą prozą, dlatego we Francji był i jest dalej tak właśnie nazywany”²⁷. To nastroczało pewnych trudności, gdyż, jak wykazał Raby,

²³ Z gr. τροπάριον – śpiew liturgiczny przybliżający postać, wydarzenie lub święto.

²⁴ F.J.E. Raby, *A History*, s. 210.

²⁵ Z łac. *iubilus* – radosna pieśń niezawierająca słów.

²⁶ F.J.E. Raby, *A History*, s. 210–211: „The Roman Church had shortened the *Jubilus*, but its original form was preserved in the Ambrosian, Gallican, and Mozarabic spheres of influence, that is, in Churches which had conspicuous Eastern affinities. It was, therefore, natural that the embellishment of the Mass in the West by the introduction of a new kind of hymn should take place between the Epistle and the Gospel, and it was to the long melisma of the *Alleluja* that, by gradual process, words were added until a composition resulted which was adapted to the whole of the melody” (tłum. A.S.).

²⁷ K. Strecker; cyt. za: E.R. Curtius, *Literatura europejska i łacińskie średniowiecze*, Kraków 2009, s. 159. Curtius wyjaśnia także wcześniejsze zastosowanie terminu *prosa* (s. 158–159): „We wczesnym średniowieczu termin *prosa* używano także w stosunku do «poezji rytmicznej». Ten rodzaj posiadał także kilka zróżnicowanych poziomów”. Poświadczeniem tego rodzaju sytuacji jest utwór

gdy prozy były nadal dostosowywane do już istniejących melodii, nie było możliwości postępu w kierunku formy artystycznej. Kiedy jednak tekst i melodia zostały skomponowane razem, proza stawała się decydującą częścią utworu, a rozwój formy rytmicznej, opartej na akcencie, był łatwy do naśladowania. Do rytmu dodano asonans, a potem rym. Proza, wyzwolona z niewoli narzuconej przez istniejącą wcześniej melodię, mogła swobodnie przybierać regularną formę poetycką, o strukturze rytmicznej i ostatecznie w pełni rozwiniętym systemie rymów²⁸.

Jako twórce sekwencji podaje się gallikańskiego mnicha Notkera Balbulusa, ucznia słynnego Rabana Maura, uczonego i poety doby karolińskiej. Z opowieści Notkera jednak jasno wynika, że on sam nie rościł sobie pretensji do bycia wynalazcą sekwencji. Wyznał otwarcie, że inspiracja zrodziła się z jego własnej niemocy. We wstępie do *Liber Sequentiarum*²⁹, która została zaadresowana do Liutwarda, biskupa Vercelli i kanclerza cesarza Karola Grubego, napisał, że trudno było mu zapamiętać długie melodie, w których przedłużone było „a” z *Alleluja*. Szukał sposobu, by wspomóc swoją niestabilną i słabą pamięć. Zdarzyło się, że pewnego razu przybył do klasztoru gość

datowany na rok 698 – i uznany za najwcześniejszy, w którym pojawia się termin *prosa* zastosowany do poezji. Jego autorem jest bliżej nieznany Stephanus Magister, który na prośbę króla dał wyraz radości z pokonania herezji ariańskiej („Rex Haribertus pius et catholicus / Arrianorum abolevit heresem”, MGH, *Poetae*, IV, s. 728, strofa 1). W strofie 18 autor przyznaje się do pewnej bezsilności w odpowiednim przedstawieniu tego wydarzenia: „Mihi ignosce, rex quaeso, piissime, / Tua qui iussa nequivi, ut concedet, / Pange ore styloque contexere, / Recte ut valent edisserere medici, / Scripsi per prosa ut oratiunculum” = „Wybacz mi, władco, proszę, najlaskawszy, / Tak, jak się godzi, nakazu twego nie potrafiłem / Opiewać słowem i stylem przetykać, / Nauczyć się dobrze, jak ważne są metra, / Pisałem prozą, jak krótką mowę” (tłum. A.S.). Jak dalej zauważa Curtius: „Jednakże poezję można było zastosować do wzorca nierytmicznego, przeto więc autor posłużył się terminem *prosa*, ażeby uniknąć tej dwuznaczności. Tutaj ów termin znalazł się jakby w pół drogi do oznaczenia «poezji rytmicznej». Przejście całkowite nastąpiło w VIII czy IX w. w poemacie skomponowanym z regularnych piętnastozgłoskowców i określonym jako *prosa compositum*”. Utwór nosi tytuł *Item Alfabetum de bonis sacerdotibus prosa compositum*: MGH, *Poetae*, I, s. 79.

²⁸ F.J.E. Raby, *A History*, s. 217: „While Proses continued to be adapted to already existing melodies, it was not possible for any advance to be made in the direction of artistic form. But, when once the text and melody were composed together, the Prose tended to become the determinant part of the production, and the development of a rhythmical form based on accent easily followed. To rhythm was added assonance and then rime. Delivered from the bondage imposed by a pre-existing melody, the Prose was free to assume a regular poetical form, with a rhythmical structure and, ultimately, a fully developed system of rime” (tłum. A.S.).

²⁹ PL, t. 131, kol. 1003.

z opactwa Jumièges, przywożąc ze sobą antyfonarz, w którym określone wersy były dopasowane do sekwencji, ale coś w nich szwankowało. Na pozór były zadowolające, jednak raziły wrażliwość Notkera. Zaczął je naśladować, a efektem pracy podzielił się ze swym mistrzem Iso. Ten udzielił mu rady, że każda sylaba powinna odpowiadać nucie melodii („singulae motus cantilenae singulas syllabas debent habere”). Zaczął pisać ponownie i wydoskonalać formę. Opactwo Sankt Gallen, w którym przebywał Notker, szczyliło się wielką tradycją naukową i utalentowanymi mnichami. Dzięki temu poetyckie dziedzictwo Notkera doczekało się kontynuacji. Podjął się jej Ekkehard I, zwany także Starszym (zm. 973 r.).

To, co było jedynie próbą poetycką za czasów Notkera, zyskało swój rozmach dopiero w XII wieku, kiedy wydawano już duże zbiory sekwencji, czyniąc je jednym z najważniejszych gatunków muzyczno-poetyckich późnego średniowiecza. Styl późnych sekwencji kojarzony z Paryżem i poetą Adamem ma tylko ten walor, iż jest najbardziej znanym ze stylów poetyckich, które wyłoniły się z rozmaitych eksperymentów końca XI i początku XII wieku w pisaniu poezji rytmicznej. Utwory te mają formę regularnych, rymowanych wierszy z akcentowaną łaćną, najczęściej stosowanym metrum zaś jest dymetr trocheiczny, z końcowymi wersami strof i półstrof krótszych o jedną sylabę³⁰. To, na co wskazują znawcy tematyki, to ogólne zasady gatunku. Jednak zarówno czas i miejsce powstania utworu, jak też jego autor, miały wpływ na różnicowanie się tych parametrów. Dlatego dużą trudność dla badaczy stanowi ustalenie kanonu dzieł Adama ze Świętego Wiktora.

Wilhelm z Saint-Lô nie podał zestawienia proz autorstwa Adama. Ważne zatem wydaje się to, co niegdyś przedstawił wpływowi nauczyciel w Kolegium Paryskim, Jodocus Clichtovaeus (1472–1543) w swoim *Elucidatorium*³¹. Wspomniał on tam Adama ze Świętego Wiktora jako postać, która ozdobiła niebywałym światłem nauki i świętością życia opactwo św. Wiktora, samo w sobie z wyjątkową gorliwością przestrzegające reguł. W opactwie tym znalazł bowiem utwór *Splendor patris et figura* oraz bardzo wiele innych proz, przy których istniał zapis, że Adam jest ich autorem, i stąd uznał, iż należy je trak-

³⁰ M. Fasler, *Who was Adam*, s. 237, przypis 20.

³¹ W komentarzu do sekwencji *Splendor patris et figura* pisze tak: „Author eius, venerandus pater Adam de sancto Victore, qui religiosam, regularisque disciplinae observantissimam domum sancti Victoris in Parisiorum suburbiis constructam, cui vixit, insigni doctrinae splendore et vitae sanctimonia illustravit. Apud quam [scl. Domum sancti Victoris], et hanc prosam et alias quam plurimas suis in locis annotatas et deiceps annotandas, illi ut auctori ascriptas inveni. Eoque subnixus testimonio, eidem illas ascripsi: et quanque earum suo loco (ut ex cuius emanaverit officina) assignavi”. *Elucidatorium ecclesiasticum*, Parisiis 1556, s. 176.

tować jako jemu przypisane. Opierając się na tym świadectwie, on także każdą z nich opatrzył w odpowiednim miejscu stosownym zapisem (tak, jak to wynikało z miejsca, w którym powstały). W zestawieniu tym znalazło się 37 utworów³², przy czym Clichtovaeus po przejrzeniu manuskryptów ze Świętego Wiktora zakładał, że wiele utworów Adama zostało zagubionych. Notatka ta jest świadectwem, że kanon utworów Adama od samego początku nie miał waloru pewności, lecz był wynikiem poszukiwań i analizy różnych źródeł. W następnych wiekach kanon ten był wielokrotnie modyfikowany przez kolejnych wydawców. Około trzysta lat później takiego zadania podjął się Léon Gautier, który wyobrażał sobie, że lista znaleziona w Paryskiej Bibliotece Narodowej jest tą rzeczywiście, ułożoną przez Wilhelm z Saint-Lô, jednak obecnie uznawana jest jedynie za kompilację z początku XVI wieku³³. Lista obejmowała 45 sekwencji. Dlatego kolejny badacz dzieł Adama, Eugène Misset³⁴, podał zestawienie 72 sekwencji, zaznaczając kursywą te prozy, których Léon Gautier nie uważał za konieczne, by włączyć je do swojego wydania. Podstawą było tu podobieństwo pod względem struktury technicznej, stylu i treści. Obydwaj badacze żywili przekonanie, że aby przypisać sekwencje do Adama, należy potwierdzić w nich takie kryteria:

rytm musi wykazywać niezmienną zgodność akcentu słownego i wierszowego, cezura musi wystąpić na końcu czwartej sylaby i na końcu wyrazu, ale w siedmio-sylabowym wersie strofy, gdy wers ten jest akatalektyczny i kończy się męskim rymem, może nastąpić zmiana akcentu, jak w wersie „...salutis puerpera”. Ponadto, gdy te cechy są obecne, przypisanie musi być potwierdzone przez obecność proz w najwcześniejszych graduałach Świętego Wiktora³⁵.

Jednak podążanie za takimi formalnymi kryteriami jest niezwykle trudne do zastosowania z całą dokładnością i pewnością. W ten sposób przypisywano Adamowi dzieła,

³² C. Blume, H.M. Bannister, *Liturgische Prosen des Übergangsstiles und der zweiten Epoche, insbesondere die dem Adam von Sanct Victor zugeschrieben*, Analecta Hymnica Medii Aevi 54, Leipzig 1915, s. IX–X.

³³ L. Delisle, „*Oeuvres poétiques d'Adam de Saint-Victor, précédées d'un essai sur sa vie et ses ouvrages. Première édition complète*”, par L. Gautier, ancien élève de l'École des chartes, archiviste du département de la Haute-Marne, correspondant du ministère de l'Instruction publique pour les travaux historiques. I. Paris, Julien, Lanier, Cosnard et Cie, éditeurs, 1858, in-18 de CLXXXV et 365 pages, „Bibliothèque de l'École des chartes” 20 (1859), s. 196–198.

³⁴ E. Misset, *Essai philologique et littéraire sur les oeuvres poétiques d'Adam de St-Victor*, t. 1, Paris 1881, s. 62–63.

³⁵ F.J.E. Raby, *A History*, s. 351 (tłum. A.S.).

które powstawały zarówno przed nim, jak i w późniejszym okresie. Kolejne wydania dzieł Adama ukazujące się w XIX i XX wieku³⁶ bazowały na wcześniej opracowanych, przy czym liczba utworów była nieznacznie modyfikowana. Najnowsze wydanie dzieł, na którym bazuje tłumaczenie zamieszczone w niniejszym opracowaniu, to edycja opracowana przez Jeana Grosfilliera³⁷, poparta badaniami nad wiktoryńskimi księgami liturgicznymi. Autor ten podaje w sumie 53 sekwencje oraz suplement liczący dwa utwory. Do niniejszego tłumaczenia dodano jeszcze trzy kolejne *Ave mater Iesu Christi*, *Lux advenit veneranda* oraz *Nato nobis Salvatore*. Są to dzieła, które Grosfillier pominął w swym wydaniu jako nieautentyczne, jednak Hugh Feiss uznał je za możliwe do przypisania Adamowi³⁸. Łącznie zatem niniejsze opracowanie zamyka się liczbą 58 utworów, przy czym dla ułatwienia czytelnikowi rozeznania się w nich numerację podajemy według wydania Grosfilliera (I–LIII oraz S.I–S.II), włączając ostatnie trzy wymienione wyżej sekwencje do suplementu drugiego (SS.I–SS.III).

Niezależnie od sporów prowadzonych przez badaczy nad autentycznością utworów Adama ze Świętego Wiktora, jak też ustaleniem ich kanonu, należy przyznać, że autor ten doprowadził sekwencję do najwyższego punktu doskonałości formy. Nie był li tylko wynalazcą miłych dla ucha wzorców rytmicznych. Był kimś więcej niż wirtuozem formy. Był wielkim teologiem i liturgistą³⁹. Warto zatem przypomnieć współczesnemu odbiorcy jego dokonania, zarówno piękne pod względem formy i zastosowanych środków stylistycznych, jak i bogate w teologiczne treści.

Kilka uwag o przekładzie

Przekład znajdujący się w prezentowanym wydaniu jest efektem współpracy zespołu pracowników i studentów skupionych przy Katedrze Filologii Łacińskiej w Instytucie Literaturoznawstwa na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W gronie tym znaleźli się duchowni: ks. dr hab. Tadeusz

³⁶ E. Misset, P. Aubry, *Le Proses d'Adam de Saint-Victor. Texte et musique précédées d'une étude critique*, Paris 1900; C. Blume, H.M. Bannister, *Liturgische Prosen...*; F. Wellner, *Adam von Sankt Viktor. Sämtliche Sequenzen*, München 1955.

³⁷ J. Grosfillier, *Les sequences d'Adam de Saint-Victor. Étude littéraire (poétique et rhétorique), textes et traductions, commentaires*, Bibliotheca Victorina 20, Turnhout 2008.

³⁸ *On Love. A Selection of Works of Hugh, Adam, Achard, Richard, and Godfrey of St Victor*, red. H. Feiss, Victorine Texts in Translation. Exegesis, Theology and Spirituality from the Abbey of St Victor 2, Turnhout 2012, s. 71, przypis 196.

³⁹ S.M. Bertrand, *Study of the Sequences Ascribed to Adam of St. Victor*, Chicago 1954, s. 44.

Gacia, prof. KUL, ks. Łukasz Libowski, ks. dr Adam Wilczyński i ks. Piotr Wilk oraz dwie osoby świeckie: Marta Nowak i dr Agnieszka Strycharczuk. Łączą oni doświadczenie naukowe i świeżość spojrzenia na tłumaczone teksty oraz ich odbiór we współczesnym świecie. Reprezentują także wspierające się wzajemnie w dziele przekładu dyscypliny: teologię, filozofię, historię i filologię klasyczną, której wszyscy są absolwentami. Ambitne zadanie tłumaczenia jednego z najśłynniejszych poetów religijnych XII wieku natrafiło na szereg trudności, które należy w wielkim skrócie przedstawić współczesnemu odbiorcy, by mógł z większą wrażliwością i wyrozumiałością odczytać intencje tłumaczy.

Pierwsza trudność dotyczy zapisu ortograficznego. Pragnąc przybliżyć czytelnikowi piękno sekwencji, które uwidacznia się najbardziej w języku łacińskim, przyjęto wydanie w formie dwujęzycznej. Chociaż zapis ortograficzny, jaki zastosował w swym wydaniu Grosfillier, jest dostosowany do lekcji kodeksów, niemniej dla odbiorcy słabo znającego język łaciński lub w ogóle część słów może być trudna do odczytania. Powodem tego może być nieuwzględnianie zapisu dyftongów „ae” oraz „oe”, a także odrzucenie zapisu spółgłoskowego litery „v” na rzecz „u”. Dla przykładu: łaciński przymiotnik „vivus” w lekcji prezentowanej przez Grosfilliera ma postać „uiuus”, podobnie „vitae” – „uite”. Tłumacze zmienili zatem ortografię pod tym względem, dostosowując ją do wzorca tradycyjnego. Poza tym zachowano rozwiązania przyjęte w edycji Grosfilliera. Interpunkcja w tekście łacińskim idzie także za tym wydaniem, w tekście polskim zaś uwzględnia reguły tegoż języka.

Przy numerach poszczególnych sekwencji, po stronie tekstu zarówno łacińskiego, jak i polskiego, dodano również uwagi, komu dany utwór jest poświęcony, oraz odpowiednią datę. Nie stosowano obecnych nazw liturgicznych typu „święto”, „uroczystość”, „wspomnienie”, gdyż reforma liturgiczna po Soborze Watykańskim II zmieniła wcześniejsze nazewnictwo. Dotyczy to także dat obchodów w kalendarzu liturgicznym, zatem należy do nich podchodzić z uwzględnieniem kontekstu historycznego.

Przekład polski został zaopatrzony w odpowiednie przypisy. Ogniskują się one na odwołaniach do tekstów biblijnych Starego i Nowego Testamentu, przy czym nota dotyczy tylko lokalizacji odpowiedniego fragmentu. W tym wypadku, także dla ułatwienia, sigła biblijne odpowiadają zapisowi Biblii Tysiąclecia, nie zaś Wulgacie – jak uczynił to Grosfillier. Przypisy zawierają także objaśnienia niektórych terminów technicznych bądź etymologii nazw, które mogą wydawać się niejasne.

W odpowiedniej interpretacji przytaczanych przez Adama ze Świętego Wiktora sformułowań pomocna będzie tradycja literacka. Wśród zalecanych dzieł należy wymienić *Złotą legendę* Jakuba de Voragine, będącą zapisem wielu podań związanych z postaciami świętych, oraz wszelkiego rodzaju utwory hagiograficzne, akta męczeńskie czy

komentarze biblijne. Sekwencje Adama ze Świętego Wiktora mieszczą się co do treści w kluczu objaśnienia doktryny, egzegezy lub hagiografii. Układ utworu uwzględnia trzy podstawowe części przyjęte w retoryce: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

Na szczególną uwagę zasługuje bogactwo środków stylistycznych stosowanych przez słynnego wiktoryna. Za najbardziej charakterystyczne należy uznać paralelizmy syntaktyczne, powtórzenia, przeniesienia (poliptotony), przestawnie (hiperbatony), antytezy, oksymorony, chiazmy oraz metafory. Niestety, nie były one zawsze możliwe do wiernego odwzorowania. Tym, co jest chyba najbardziej podziwianym wyznacznikiem poetyckiego talentu Adama ze Świętego Wiktora, są rymy. To na tyle istotny element, że jego twórczość bywa nazywana rymowaną poezją liturgiczną⁴⁰. Uwzględnienie ich jednak w przekładzie jest rzeczą niemożliwą. Problemem jest oczywiście nierówna liczba sylab w wyrazach łacińskich i ich polskich znaczeniach. Autorzy tłumaczenia starali się jednak – na ile to było możliwe – rytmizować tekst. Czasami kompromis musiał przebiegać po linii uszczuplenia treści łacińskiego oryginału lub wymuszał stosowanie różnego rodzaju neologizmów. Ciekawym przykładem może być tutaj chociażby słowo „tectus” (XXVII, w. 49) – będące łacińskim imiesłowem biernym, które w przekładzie zostało oddane jako „przyokryty”. Trzeba mieć jednak nadzieję, że taka forma interpretacji nie będzie raziła literackiego wyrobienia łaskawych czytelników.

Odpowiadając na pytanie postawione na początku tego tekstu i podsumowując rozważania na temat Adama ze Świętego Wiktora oraz jego sekwencji, można posłużyć się opinią zawartą w ostatnim ich wydaniu. Otóż Feiss zwrócił uwagę, że poezja Adama jest pełna aluzji, które z pewnością poruszyłyby serca jego kolegów, kanoników ze Świętego Wiktora, ale prawdopodobnie nie będą już one tak bliskie i oczywiste dla odbiorców w XXI wieku⁴¹. Ta konstatacja jest, niestety, prawdziwa, ale może na przekór niej trzeba promować autorów wartościowych, uduchowionych, ukazujących za zasłoną metafor fakt, że prawdziwy świat to nie ten, w którym żyjemy, tylko ten, który dopiero osiągniemy.

⁴⁰ E.R. Cunnar, *Typological Rhyme in a Sequence by Adam of St. Victor*, „Studies in Philology” 84 (1987) 4, s. 394.

⁴¹ H. Feiss, *Foreword*, s. VIII.

Patrice Sicard

L'HARMONIE DE TOUT ET TOUS. EVOCATIONS

*Armoniae caelestis patriae
vox concordet matris Ecclesiae,
alleluia frequentet hodie
plebs fidelis!*

*Psallat corde, psallat ore
et exultet in Victore
Victoris familia.
Nostri cordis organum,
nostrae carnis tympanum
a se dissidentia,
Armonia temperet
et sibi confoederet
pari concinantia.*

Cette première strophe, tirée de la séquence pascale *Felix dies dierum gloria*, si nous avons eu la chance de la chanter ou de l'entendre, remontera spontanément à notre souvenir en parcourant les pages de cet ouvrage. Elle semble comme condenser, avec cette concision de ceux qui ont un peu plus que du talent, les thèmes, non pas tant « porteurs » qu'*inspirateurs* d'Adam de Saint-Victor. Ils se placent sous ce qu'en une telle matière on peinerait à nommer un « concept englobant », celui de l'harmonie. Si englobant qu'il s'étend largement au monde supra céleste, inclut le cosmos et en lui l'être humain et en celui-ci la voix humaine, dont il faut qu'elle soit aussi en concordance avec un ensemble, celui de la Mère Église et de ce qu'il comporte sous lui.

Ces thèmes qui habitaient l'âme du préchantre Adam avant d'habiter son œuvre poétique sont imprégnés d'une dimension spirituelle. D'eux et d'elle, Adam est largement redevable, sinon à son séjour à la cathédrale Notre-Dame, du moins à son passage à Saint-Victor. S'il est décédé vers 1146, il y a connu les années de la maturité de Hugues

de Saint-Victor et la pensée du maître, largement reçue depuis des années, avait déjà pu engendrer une *forma mentis* commune. Cette ambiance de pensée où il a vécu fut aussi pour une part celle dont il a vécu et qui est devenue celle qu'il a chantée. Plus encore, percevoir les *harmoniques* doctrinales et spirituelles qui ont habité Adam et son œuvre donne aussi de deviner quelque chose du monde intérieur et spirituel de ceux qui la chantaient. La strophe mise en seconde exergue, celle de la *Séquence pour la solennité de saint Victor* se voudra plus explicite encore. Toutes deux nous seront ici inspiratrices¹.

De l'harmonie du macrocosme à celle du microcosme

Une visée élargissante et disons *cosmique* s'impose d'abord comme cadre que suggèrent les étendues de cette *patria caelestis* qui est non seulement chantée mais *avec qui* il est chanté. Selon Boèce (*De musica*, I, 2) et selon le monde victorin (*Didascalicon*, II, 12) il existe trois musiques, qui ont vocation à être en concordance les unes avec les autres. La *musica mundana* désigne la musique des sphères célestes, leur mouvement cyclique ou aléatoire, l'ordonnance globale qu'elles offrent, les alternances des saisons et des jours. Elle est l'œuvre de Dieu. Elle se double, dans le monde sublunaire, de la *musica instrumentalis*, qui est œuvre de l'homme et de ses instruments, et comporte la voix humaine, et se triple par la *musica humana* ou harmonie du corps, de l'âme et de l'union des deux.

Cette *musica instrumentalis* se retrouve avec ses éléments majeurs dans les séquences d'Adam qui conjuguent en effet et la voix humaine, comme celle des chants et des

¹ Nous n'entendons pas alourdir de notes infrapaginales un avant-propos qui, d'accord avec la matière à laquelle il s'applique et pour ne pas en énerver le charme, veut rester évocateur et suggestif. On indique toutefois par nécessité les références des œuvres victorines ici citées ou mentionnées: Hugues de Saint-Victor, *Canticum pro assumptione*, éd. P. Sicard, B. Jollès, dans: *L'œuvre de Hugues de Saint-Victor*, vol. 2, Sous la Règle de Saint Augustin 7, Turnhout 2000, p. 101–167; *De archa Noe pro archa sapientiae cum archa Ecclesiae et archa matris gratiae*, éd. P. Sicard, dans: *Hugonis de Sancto Victore De archa Noe, Libellus de formatione arche*, Corpus Christianorum – Continuatio Mediaevalis 176, Turnhout 2001, p. 1–117; *De institutione novitiorum*, éd. D. Poirel et al., dans: *L'œuvre de Hugues de Saint-Victor*, vol. 1, Sous la Règle de Saint Augustin 3, Turnhout 1997, p. 7–114; *De sacramentis christianae fidei*, dans: PL 176, c. 173–618; *De vanitate rerum mundanarum*, éd. C. Giraud, dans: *Hugonis de Sancto Victore De vanitate rerum mundanarum, Dialogus de creatione mundi*, Corpus Christianorum – Continuatio Mediaevalis 269, Turnhout 2015, p. 295–348; Adam de Saint-Victor, séquences *Ex radice caritatis* et *Salve dies dierum gloria*, éd. J. Grosfillier, dans: J. Grosfillier, *Les séquences d'Adam de Saint-Victor. Étude littéraire (poétique et rhétorique), textes et traductions, commentaires*, Bibliotheca Victorina 20, Turnhout 2008, p. 357–360 et 310–313.

chansons (*carminibus et cantilenis*) et la musique instrumentale, celle qui use de la percussion des cordes ou du souffle « comme la flûte et l'orgue ». Plus fondamentalement encore, étant œuvre de Dieu, la musique du monde correspond à ce qu'a voulu le créateur dans l'*opus conditionis*, quoique ses dysfonctionnements y soient les suites du péché des origines. Il devait exister une musique et harmonie « mondaine » dès lors que la création avait été faite « avec ordre, poids et mesure », c'est-à-dire avec ce qui selon les théoriciens anciens gouvernait quasi mathématiquement les espaces entre les notes et le rythme musical. La musique humaine, également originelle, est aussi largement troublée par le mal. Sous ce rapport la musique instrumentale, création de l'homme, relèverait de l'*opus restaurationis*, entendons de ce par quoi l'œuvre de la création est restaurée. Cette œuvre de la restauration n'étant autre dans ses effets et son point d'application que la création en voie de rédemption, il s'ensuit que si la *musica instrumentalis* et la voix humaine y ont quelque part, ce sera nécessairement en assumant ces musiques et harmonies premières du cosmos et de l'être humain avec lesquelles, pour le moins, elles doivent consonner et, pour le mieux, concourir à leur restauration.

Ainsi l'harmonie des sphères et la musique du « silence éternel de leurs espaces infinis » (Pascal) – le macrocosme – trouvent un écho dans le microcosme, ce « petit monde » qu'est l'homme. Mais la musique « mondaine » comporte aussi la succession harmonieuse des quatre saisons, alternance heureuse qui offre l'agrément d'un changement dont la régularité tempère en la modérant l'instabilité humaine. Elle se doublera des « saisons de l'âme », mises en rapport avec les quatre âges de la vie humaine et leurs caractéristiques respectives. Après le printemps et l'été, la « plénitude de l'automne » y succèdera à l'hiver qui gèle, solidifie et contracte la terre et les cœurs (*Canticum pro assumptione*, 342-359), qui tous deux connaîtront avec le printemps et plus encore l'été cette « liquéfaction » où le monde victorin voit une réalité positive, celle de la ductilité entière sous les vouloirs divins.

Cette « musique humaine » ne peut être harmonieuse que si elle est en *accord* avec le cœur, et si le cœur informe le comportement. Les domaines où doit retentir cette musique et ce chant sont à la fois éminemment personnels (et là concernant le corps et l'âme) et communautaires (et là concernant en un même mouvement tant la communauté abbatiale que l'Église).

Corps et âme

Car un des domaines de cette musique humaine, c'est outre les vertus de l'âme, cette harmonie qui doit exister entre le corps et l'âme, qui est une amitié où tous deux sont

unis « non par des liens corporels, mais par des affections ». Sans quoi ce qui est expérimenté est à la fois une division intérieure et un malaise intérieur.

Mais il est aussi une harmonie du corps humain. Non seulement dans ses dimensions (on aime à en considérer les proportions, d'une façon qui rappelle le fameux dessin de Léonard de Vinci) mais aussi dans ses mouvements. L'acquisition de cette harmonie fait l'objet d'une partie de la formation des jeunes religieux: le *De institutione novitiorum* (*De la formation des novices*) veut conduire à une harmonie des mouvements du corps dans la vie quotidienne, à table, dans les conversations ou la marche. Car il est des mouvements qui, agités ou précipités ou mous ou brusques, sont contraires à la concordance et à l'harmonie intérieure. Les régler ne doit pas relever d'un souci esthétique qui serait en fait une constante attention à soi-même et une forme de narcissisme corporel. Les religieux sont mis en garde: vivre hors de soi, c'est connaître agitation et déluge; vivre en soi, c'est trouver en soi ce que l'on y transporte, le déluge agité des passions. On a à vivre en Dieu en soi, en cette demeure qu'il y a établi et qui est la présence de l'Église en soi. Alors les mouvements harmonieux et naturels traduisent une harmonie intérieure retrouvée, tout comme une brusquerie ou une raideur sont signes, non seulement d'une insuffisante sanctification mais aussi par exemple d'une volonté de puissance ou d'un moi conquérant qu'en outre ces attitudes corporelles entretiennent. Les disharmonies des mouvements, agités ou lâches ou invasifs ou brusques, dénoncent une âme, non pas « qui ne se possède pas », mais que ne possède pas l'Esprit saint. Dès lors elle manque à la consonance aussi avec ceux qui partagent une vie commune. Qu'il soit chanté dans un accord de l'esprit et du corps (« Psallat corde, psallat ore »), sans quoi c'est une dissonance qui se fait sentir (*dissonantia*), traduction d'une opposition destructrice à la *concordia* augustinienne. Premier lieu de cette *concordia*, l'harmonie personnelle contribue au premier chef à l'harmonie communautaire. Le chant choral est le lieu privilégié de cette *concorde* que recommande la *Règle* de saint Augustin. Car en lui se réalise le souhait que l'esprit soit en accord avec la voix (« mens concordet voci »). Car en lui également se réunissent le bien personnel du microcosme (ici chaque personne priante et chantante) et du macrocosme (ici l'église à la fois locale et universelle). Si dans la théorie des trois genres de musiques il est précisé que la musique instrumentale use du tympanon et du souffle « comme la flûte et l'orgue », et que d'elle aussi relève la voix humaine, première dans la production d'Adam et dans son exécution, une de ses compositions identifie dans le chanteur ces deux modes (percussion et souffle) de production d'un son: « Nostris cordis organum, / nostre carnis tympanum ». Le corps et la chair ne doivent admettre nulle discordance (*dissidentia*), ni entre les voix entre elles, car pour qu'« en harmonie chantent nos chœurs » la mélodie de nos mœurs « est appelée à être à l'unisson ».

Cordes du psalterion et cordes vocales seront donc *accordées*, et le seront aussi, de par les mœurs, les voix entre elles. Il faut donc qu'un « accordeur » vienne rectifier les cordes des cœurs si profondes et intimes que ce ne peut être que le toucher du doigt de Dieu, l'Esprit saint, (*dextrae Dei digitus*), à qui il revienne de « conformer d'abord les cordes ». Ainsi atteignant « jusqu'au fond du cœur, la douceur de l'Esprit fait que le son des voix et l'exultation des corps » ont de la saveur.

Les macrocosmes et leur harmonie: « mater Ecclesia », ce « lieu où souffle l'esprit »

L'amplitude cosmique à laquelle nous faisons allusion est recouverte presque entièrement par une autre amplitude, celle de l'Église, que le monde victorin voit commencer en Adam, au lendemain de la chute. Elle est ce en quoi vivent les justes et qui les justifie; elle est aussi ce qui vit dans les justes et en quoi ils ont à vivre. Ce corps mystique du Christ à venir ou venu connaîtrait lui aussi ses dissonances que l'analogie du corps incitera à présenter comme causées par la présence toxique d'un corps étranger, source de souffrances pour le tout comme pour chacune de ses parties. Pour lui échapper, ce malaise intérieur poussera à vivre hors de soi-même, dans ce qui se révélera être alors une division et une errance accrues qu'avivent des déceptions constantes. Mais l'homme éveillé par le souvenir de l'harmonie intérieure que lui donnait un unique amour, et attiré par la présence de Dieu, il fait retour, non à lui-même, mais à Dieu en lui.

L'analogie du souffle vital ici aussi joue à plein, non contraire à celle du corps, mais appelée par lui. Au corps de l'Église est attribuée une âme dans cette œuvre de la restauration, tout comme le souffle, haleine de vie, avait été donné à Adam pétri de la glèbe dans l'œuvre de la création. La vie profonde de l'Église est ce souffle de l'Esprit saint qui l'anime, en sorte qu'il n'est rien hors de ce corps qui ne soit mort et rien en ce corps et de ce corps qui ne soit vivant. Habité par l'Église, et habitant dans l'Église qui est en lui, le fidèle peut *respirer* car elle est, chante la séquence d'Adam pour la Dédicace, ce lieu où il est donné de respirer spirituellement au large: « ubi locus datur respirandi ». Or ce « lieu » est un sommet et un centre, sommet et centre de l'âme (*De vanitate rerum mundanarum*, II, 579-598) où le fidèle est attiré ou qu'il gravit sous attraction, il est aussi et tout uniment centre et sommet de l'Église, puisqu'en lui il est en elle en lui. Centre et sommet qui est donc un « lieu où souffle l'esprit » où la sonorité de l'*organum* humain se fait entendre.

Ainsi un point d'équilibre est-il trouvé à partir duquel est progressivement retrouvée l'harmonie : de soi-même avec soi-même et de soi-même avec les autres, des autres avec

l'univers, et de tout et tous avec l'Église. Cette harmonie pourrait toutefois laisser une double interrogation qui exprime une crainte: n'est-on pas là devant un accord parfait, mais fragile et peu durable, surtout quand son point d'application, fût-il formé d'instances diverses, est aussi vaste, du cosmos à l'âme individuelle ? Plus encore: ces notions d'harmonie, de musique, d'accords, de consonance avec soi-même, n'évoqueraient-elles pas au mieux ces techniques de « développement personnel » ou ces *manuductiones* initiatiques, qui usent largement de ce vocabulaire. A la première inquiétude le monde victorin répondrait que c'est ici une quête, non une atteinte définitive, sinon celle qui s'expérimente, au moins partiellement, *in via*. Au second il suffirait de rappeler que ce sommet d'harmonie passe par la guérison vertueuse des suites du mal originel, dans laquelle jouent un rôle non facultatif patience, douleur, miséricorde, tempérance et où la traversée de toutes ces étapes, qui s'incluent constamment, implique une purification guérissante et au moins en ses états finaux, une attraction reçue et consentie (*Libellus de formatione archæ*, IV). Ainsi en chacun de ceux qui entrent dans cette attitude, cette harmonie qu'appellent, suscitent, promeuvent le préchantre Adam et la voix humaine, un élargissement se produit – comme en toute prière – par un écho positif sur toute réalité. Peut-être même en est-il augmenté, s'il est vrai que « qui cantat, bis orat ».

Patrice Sicard

HARMONIA MIĘDZY WSZYSTKIM I WSZYSTKIMI. EWOKACJE

*Armoniae caelestis patriae
vox concordet matris Ecclesiae,
alleluia frequentet hodie
plebs fidelis!*

*Psallat corde, psallat ore
et exultet in Victore
Victoris familia.
Nostri cordis organum,
nostrae carnis tympanum
a se dissidentia,
Armonia temperet
et sibi confoederet
pari concinantia.*

Ta pierwsza strofa, zaczerpnięta z wielkanocnej sekwencji *Felix dies dierum gloria*, jeśli mieliśmy okazję ją śpiewać lub usłyszeć, spontanicznie przyjdzie nam na myśl, gdy będziemy przeglądać strony tego dzieła. Zdaje się ona niejako kondensować, ze zwięzłością właściwą tym, którzy mają coś więcej niż talent, tematy nie tyle „nośne”, co inspirujące Adama ze Świętego Wiktora. Są one zawarte w tym, co w tej materii z trudnością moglibyśmy nazwać „pojęciem obejmującym”, czyli harmonią. Jest ona tak wszechogarniająca, że rozciąga się daleko na świat ponadniebiański, obejmując kosmos, a w nim człowieka; z kolei w człowieku ludzki głos, który musi być również zgodny z całością, jaką stanowi Matka Kościół, oraz ze wszystkim, co w tej całości się zawiera.

Tematy, które „zamieszkiwały” duszę kantora Adama, zanim „zamieszkały” w jego twórczości poetyckiej, były brzemienne wymiarem duchowym. Adam w dużej mierze zawdzięcza je, jeśli nie swojemu pobytowi w katedrze Notre Dame, to przynajmniej czasowi spędzonemu u Świętego Wiktora. Choć zmarł tam około 1146 roku, był świad-

kiem dojrzałych lat życia Hugona ze Świętego Wiktora, a myśl mistrza, powszechnie przyjmowana od lat, zdążyła już wytworzyć wspólną *forma mentis*. To środowisko intelektualne, w którym żył Adam, tworzyło też po części atmosferę, którą on sam oddychał, i stało się treścią tego, o czym śpiewał. Co więcej, dostrzeżenie doktrynalnych i duchowych alikwotów, „zamieszkujących” Adama i jego utwory, daje nam również wgląd w wewnętrzny i duchowy świat tych, którzy je śpiewali. Strofa użyta powyżej jako druga część cytatu otwierającego ten tekst, pochodząca z *Sekwencji na uroczystość św. Wiktora*, okaże się w tym względzie jeszcze bardziej jednoznaczna. Oba zaś cytaty będą dla nas źródłem inspiracji¹.

Od harmonii makrokosmosu do harmonii mikrokosmosu

Już na wstępie poszerzająca się i kosmiczna perspektywa narzuca się jako kadr sugerowany przez rozległe przestrzenie tej *patria caelestis*, o której nie tylko się śpiewa, ale również z którą się śpiewa. Według Boecjusza (*De musica*, I, 2) i Hugona (*Didascalicon*, II, 12) istnieją trzy muzyki wezwane do tego, aby trwały ze sobą w harmonii. *Musica mundana* odnosi się do muzyki sfer niebieskich, ich cyklicznego lub naprzemiennego ruchu, globalnego porządku, jaki oferują, przemienności pór roku i dni. Jest to dzieło Boga. W świecie podksiężycowym jest ona zdublowana przez *musica instrumentalis*, która jest dziełem człowieka i jego instrumentów, obejmuje ona również ludzki głos,

¹ Nie zamierzamy obciążać przypisami tej przedmowy, która – zgodnie z tematyką, której dotyczy, i po to, aby nie umniejszać jej uroku – pragnie pozostać wymowna i sugestywna. Natomiast odwołania do cytowanych lub wspomnianych tu dzieł wiktoryńskich zaznaczone są z konieczności: Hugon ze Świętego Wiktora, *Canticum pro assumptione*, ed. P. Sicard, B. Jollès, w: *L'œuvre de Hugues de Saint-Victor*, t. 2, Sous la Règle de Saint Augustin 7, Turnhout 2000, s. 101–167; *De archa Noe pro archa sapientiae cum archa Ecclesiae et archa matris gratiae*, ed. P. Sicard, w: *Hugonis de Sancto Victore De archa Noe, Libellus de formatione arche*, Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis 176, Turnhout 2001, s. 1–117; *De institutione novitiorum*, ed. D. Poirel i in., w: *L'œuvre de Hugues de Saint-Victor*, t. 1, Sous la Règle de Saint Augustin 3, Turnhout 1997, s. 7–114; *De sacramentis christianae fidei*, w: *Patrologia Latina*, t. 176, k. 173–618; *De vanitate rerum mundanarum*, ed. C. Giraud, w: *Hugonis de Sancto Victore De uanitate rerum mundanarum, Dialogus de creatione mundi*, Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis 269, Turnhout 2015, s. 295–348; Adam ze Świętego Wiktora, sekwencje *Ex radice caritatis* i *Salve dies dierum gloria*, ed. J. Grosfillier, w: J. Grosfillier, *Les séquences d'Adam de Saint-Victor. Étude littéraire (poétique et rhétorique) textes et traductions, commentaires*, Bibliotheca Victorina 20, Turnhout 2008, s. 357–360, 310–313.

a jej dopełnienie stanowi trzeci rodzaj muzyki – *musica humana*, czyli harmonia ciała i duszy oraz ich zjednoczenia.

Tę *musica instrumentalis* znajdujemy wraz z jej głównymi elementami w Adamowych sekwencjach, które łączą w sobie zarówno ludzki głos, np. w pieśniach i kantykach (*carminibus et cantilenis*), jak i muzykę instrumentalną, wykorzystującą rytmiczne potrącanie strun lub oddech, np. „flet i organy”. W bardziej fundamentalnym wymiarze muzyka świata, będąc dziełem Boga, odpowiada temu, co Stwórca zamierzył w swoim *opus conditionis*, choć pewne jego dysfunkcje są konsekwencjami grzechu pierworodnego. Skoro stworzenie zostało dokonane „według porządku, wagi i miary”, czyli zgodnie z tym, co zdaniem starożytnych teoretyków rządziło niemal matematycznie przestrzeniami między nutami i rytmem muzycznym, to musiała istnieć jakaś „światowa” muzyka i harmonia. Ludzka muzyka, również oryginalna, w dużej mierze doznała wstrząsu spowodowanego przez zło. Pod tym względem muzyka instrumentalna jako dzieło człowieka przynależałaby do *opus restaurationis*, czyli tego, dzięki czemu dzieło stworzenia zostaje odnowione. Ponieważ owo dzieło odnowy w swych skutkach i w swym zastosowaniu nie jest niczym innym jak stworzeniem w procesie odkupienia, wynika z tego, że jeśli *musica instrumentalis* i ludzki głos mają w nim jakikolwiek udział, to z konieczności dokona się to przez podjęcie tych pierwotnych rodzajów muzyki oraz harmonii kosmosu i człowieka, z którymi głos i muzyka instrumentalna powinny przynajmniej współbrzmieć, a w najlepszym razie przyczyniać się do ich odnowy.

W ten sposób harmonia sfer i muzyka „wiecznej ciszy ich nieskończonych przestrzeni” (Pascal) – makrokosmosu – znajdują echo w mikrokosmosie, tym „małym świecie”, jakim jest człowiek. Jednak muzyka „światowa” obejmuje również harmonijne następowanie po sobie czterech pór roku, szczęśliwą przemianę, przynoszącą ze sobą przyjemność zmiany, której regularność łagodzi ludzką niestałość. Będzie ona połączona z „porami roku duszy”, związanymi z czterema okresami życia człowieka i ich charakterystycznymi cechami. Po wiosnie i lecie „pełnię jesieni” zastąpi zima, która spowija mrozem ziemię i serca, sprawiając, że stają się one twarde i ulegają skurczeniu (*Canticum pro assumptione*, 342–359). Wraz z nadejściem wiosny, a jeszcze bardziej z nastaniem lata, tak ziemia, jak serca doświadczą owego „upłynnienia” (*liquefactio*), w którym wiktoryński świat dostrzega rzeczywistość pozytywną, stanowiącą pełną plastyczność pod działaniem Bożych zamiarów.

Ta „ludzka muzyka” może być harmonijna tylko wtedy, gdy jest zgodna z sercem i gdy serce kształtuje zachowanie. Przestrzenie, w których ta muzyka i śpiew mają rozbrzmieć, są zarówno wybitnie osobiste (dotyczą wówczas ciała i duszy), jak i wspólnotowe (gdy w jednym ruchu dotyczą tak wspólnoty opactwa, jak Kościoła).

Ciało i dusza

Jedną bowiem z przestrzeni tej ludzkiej muzyki, oprócz cnót duszy, jest owa harmonia, która musi istnieć między ciałem a duszą, czyli przyjaźń, w której są one złączone „nie więzami cielesnymi, lecz poruszeniami afektywnymi”. Gdy tego brak, wówczas doświadcza się zarówno wewnętrznego rozłamu, jak i wewnętrznego dyskomfortu.

Jest to jednak także harmonia ludzkiego ciała. I to nie tylko w jego wymiarach (kiedy z upodobaniem rozważa się jego proporcje, w sposób przywołujący na myśl słynny rysunek Leonarda da Vinci), ale także w jego ruchach. Zdobycie tej harmonii stanowi integralną część formacji młodych zakonników: *De institutione novitiorum (O urabianiu nowicjuszy)* ma na celu doprowadzenie do harmonii ruchów ciała w życiu codziennym, przy stole, w rozmowie czy podczas spaceru. Istnieją bowiem ruchy, które (jeśli są nerwowe lub pośpieszne, miękkie lub gwałtowne) stają na przeszkodzie zgodności i wewnętrznej harmonii. Ich uporządkowanie nie powinno być motywowane przez troskę o wymiar estetyczny, która w rzeczywistości jest nieustannym zwracaniem uwagi na samego siebie i formą cielesnego narcyzmu. Zakonnicy otrzymują ostrzeżenie: żyć poza sobą to doświadczać wzburzenia i potopu; żyć w sobie to znajdować w sobie to, co się w sobie nosi – gwałtowny potop namiętności. Należy żyć w Bogu we własnym wnętrzu, czyli w tym mieszkaniu, które On tam ustanowił i którym jest obecność Kościoła w duszy. Harmonijne i naturalne ruchy są oznaką odzyskanej harmonii wewnętrznej, podobnie jak gwałtowność czy sztywność są znakiem nie tylko niedostatecznego uświęcenia, ale także np. woli panowania czy dominującego ego, które, co więcej, te postawy cielesne podtrzymują. Brak harmonii w ruchach, które są niespokojne, niedbałe, inwazyjne lub gwałtowne, daje negatywne świadectwo o duszy, jednak nie tyle o tym, „że nie posiada ona samej siebie”, ile o tym, że nie posiada Ducha Świętego. Wskutek tego brakuje jej również współbrzmienia z tymi, którzy dzielą życie wspólne. „Niech śpiewa w harmonii ducha i ciała” (*Psallat corde, psallat ore*), w przeciwnym przypadku odczuwa się dysonans (*dissonantia*), będący wyrazem destrukcyjnej opozycji w stosunku do Augustynowej *concordia*. Harmonia osobista, będąca pierwszym miejscem tej zgodności, przyczynia się pierwszorzędnie do utrzymania harmonii wspólnotowej. Śpiew chóralny jest uprzywilejowanym miejscem tej zgodności, którą zaleca *Reguła* św. Augustyna. W nim bowiem realizuje się życzenie, aby umysł trwał w harmonii z głosem (*mens concordet voci*). W nim to właśnie łączy się także osobiste dobro mikrokosmosu (którym jest tu każdy modlący się i śpiewający) i makrokosmosu (rozumianego tu jako Kościół, zarówno lokalny, jak i powszechny). Jeśli w teorii trzech rodzajów muzyki precyzuje się, że muzyka instrumentalna posługuje się tympanonem i tchnieniem, „jak flet i organy”, i że

także od niej zależy ludzki głos, pierwszy w twórczości Adama i w jej wykonywaniu, to jedna z jego kompozycji utożsamia w śpiewaku te dwa sposoby wytwarzania dźwięku (uderzenie i tchnienie): *Nostri cordis organum, / nostrae carnis tympanum*. Organizm i ciało nie mogą dopuścić do jakiegokolwiek dysonansu (*dissidentia*), nawet między samymi głosami, ponieważ aby „w harmonii śpiewały nasze chóry”, melodia naszych serc „jest powołana do brzmienia w jednogłosie”.

Struny psalterium i struny głosowe zostaną w ten sposób zestrojone, podobnie jak głosy, które zestrzaja się za pomocą dobrych obyczajów. Konieczne jest zatem przyjscie „Stroiciela”, przywróci On do pierwotnego stanu struny serc, tak głębokie i intymne, że może tego dokonać jedynie dotyk palca Bożego, Duch Święty (*dextrae Dei digitus*), którego zadaniem jest „najpierw zestroić struny”. W ten sposób przenikając „do głębi serca, słodycz Ducha sprawia, że dźwięk głosów i radość ciała” są pełne smaku.

Makrokosmos i jego harmonia: *mater Ecclesia* – „miejsce, gdzie tchnie Duch”

Amplituda kosmiczna, do której nawiązaliśmy, niemal całkowicie pokrywa się z inną amplitudą – amplitudą Kościoła. Jego zapoczątkowanie świat wiktoryński widzi w Adamie nazajutrz po jego upadku. Kościół jest tym miejscem, w którym żyją sprawiedliwi, i tym, co ich usprawiedliwia; jest on także tym, co żyje w sprawiedliwych i w czym oni mają żyć. To mistyczne ciało Chrystusa, które miało nadejść lub już nadeszło, miało również poznać swoje dysonanse. Analogia do ciała sugeruje, by przedstawiać je jako anomalie spowodowane toksyczną obecnością ciała obcego, będącego źródłem cierpienia zarówno dla całości, jak i dla poszczególnych jej części. Człowiek, aby uwolnić się od tego wewnętrznego dyskomfortu, będzie popychany przezeń do życia poza sobą, to jest w tym, co później objawi się jako zwielokrotniony podział i błędzenie, wzmagane przez ciągle rozczarowania. Człowiek jednak, obudzony wspomnieniem wewnętrznej harmonii, jaką dawała mu jedyna miłość, i pociągany obecnością Boga, powraca nie do samego siebie, ale do Boga, który jest w nim.

Ma tu również pełne zastosowanie analogia życiodajnego tchnienia. Nie jest ona przeciwstawna do analogii ciała, ale przez nią wywołana. Ciału Kościoła w tym dziele odnowy przypisana jest dusza, tak jak w dziele stworzenia ulepiony z gliny Adam otrzymał tchnienie życia. Głębokie życie Kościoła jest tym tchnieniem Ducha Świętego, które go ożywia, tak że poza tym ciałem nie istnieje nic, co nie byłoby martwe, a w tym ciele i z tego ciała nie istnieje nic, co nie byłoby żywe. Wierzący, zamieszkanym przez Kościół

i zamieszkując w Kościele, który jest w nim, może oddychać, ponieważ Kościół – jak śpiewa się w sekwencji Adama na uroczystość poświęcenie kościoła – jest tym miejscem, w którym człowiekowi dane jest oddychać duchowo i pełną piersią: *ubi locus datur respirandi*. Otóż „miejsce” to jest szczytem i centrum, szczytem i centrum duszy (*De vanitate rerum mundanarum*, II, 579–598), do którego wierny jest przyciągany lub na którego szczyt wspina się pod wpływem przyciągania. Jest ono jednocześnie centrum i szczytem Kościoła, ponieważ w tym miejscu człowiek jest w Kościele i w duszy. Centrum i szczyt jest więc „miejscem, gdzie tchnie Duch”, gdzie rozbrzmiewa dźwięk ludzkiego *organum*.

W ten sposób znajduje się punkt równowagi, od którego wychodząc, stopniowo odnajduje się harmonię: harmonię z samym sobą, harmonię między samym sobą a innymi, harmonię między innymi a wszechświatem, harmonię między wszystkim i wszystkimi a Kościołem. Taka harmonia mogłaby jednak zrodzić podwójne pytanie, które wyraża obawę: czyż nie mamy tu do czynienia ze zgodą doskonałą, ale kruchą i niezbyt trwałą, zwłaszcza wtedy, gdy obszar jej zastosowania, nawet jeśli został on ukształtowany przez różne instancje, jest tak rozległy, bo rozciąga się od kosmosu po indywidualną duszę? Co więcej, czyż te pojęcia harmonii, muzyki, akordów, współbrzmienia z samym sobą nie wyrażają czasem co najwyżej owych technik „rozwoju osobistego” lub tych inicjacyjnych *manuductiones*, które szeroko wykorzystują to słownictwo? W odpowiedzi na pierwszą obawę świat wiktoryński powiedziałby, że jest to poszukiwanie, a nie ostateczne osiągnięcie, chyba że jest nim to, czego doświadcza się, przynajmniej częściowo, *in via*. Co do drugiej kwestii wystarczyłoby przypomnieć, że ten szczyt harmonii przebiega przez uzyskane na drodze praktyki cnót uzdrowienie ze skutków pierwotnego zła. W tym uzdrowieniu cierpliwość, ból, miłosierdzie i wstrzeźliwość nie odgrywają jakiejś fakultatywnej roli, a przejście przez wszystkie te etapy, niustannie i wzajemnie zawierające się w sobie, implikuje uzdrawiające oczyszczenie i przynajmniej w końcowych stanach tego procesu pewne przyciąganie, które się otrzymuje i na które się przyzwala (*Libellus de formatione archæ*, IV). W ten sposób w każdym przyjmującym tę postawę, wchodzącym w harmonię, którą kantor Adam i ludzki głos przyzywają, wzbudzają i potęgują, dochodzi – jak w każdej modlitwie – do pewnego rozszerzenia na całą rzeczywistość za sprawą jakiegoś pozytywnego echa. Być może nawet dzięki temu zostaje ono zwiększone, jeśli prawdą jest, że *qui cantat, bis orat*.

Z języka francuskiego przełożył
Marcin Jan Janecki

Adam ze Świętego Wiktora

SEKWENCJE

I

In natale Salvatoris

Nativitas Domini

25 Decembris

W dniu narodzin Zbawiciela

Narodzenie Pańskie

25 grudnia

1.

In natale Salvatoris
angelorum nostra choris
succinat condicio!

Armonia diversorum
sed in unum redactorum
dulcis est connexio.

2.

Felix dies hodiernus,
in quo Patri coeternus
nascitur ex virgine.

Felix dies in iocundus!
illustrari gaudet mundus
veri solis lumine.

3.

Ne periret homo reus
redemptorem misit Deus
Pater Unigenitum.

1.

W dniu narodzin Zbawiciela
z anielskimi niech chórami
złączy się nasz ludzki śpiew!

5 Ta harmonia różnych głosów,
lecz dążących do jedności,
zjednoczeniem miłym jest.

2.

Jak szczęśliwy dzień dzisiejszy,
w którym rodzi się z Dziewicy
współodwieczny Ojca Syn.

10 Dzień szczęśliwy oraz miły!
Świat się cieszy, że mu świeci
prawdziwego Słońca blask¹.

3.

15 By nie zginął człowiek winny,
posłał Bóg Odkupiciela,
jedynego Syna dał².

50 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Visitavit quos amavit nosque vitae revocavit gratia non meritum.		On nawiedził tych, co kochał ³ , tak więc łaska ⁴ , nie zasługa, przywróciła życie nam.
4. Infinitus et immensus, quem non capit ullus sensus nec locorum spacia,	20	4. Nieskończony, niezmierny – On, którego nie obejmie żadne miejsce, żaden zmysł.
Ex aeterno temporalis, ex immenso fit localis ut restauret omnia.		On odwieczny – jest doczesnym, niezmierny – jest skończonym, by odnowić wszystkie świat.
5. Non peccatum sed peccati formam sumens, vetustati nostrae se contemperat,	25	5. Nie wziął grzechu, lecz naturę On na siebie przyjął grzeszną ⁵ , stał się słabym tak jak my.
Immortalis se mortali, spiritalis corporali ut natura conferat.	30	Nieśmiertelny do śmiertelnych ⁶ , a duchowy do cielesnych dostosować zechciał się.
6. Sic concurrunt in personae singularis unione verbum, caro, spiritus.		6. Spotykają się w ten sposób w osobowym zjednoczeniu słowo, ciało oraz duch.
Ut natura non mutetur nec persona geminetur, sed sit una penitus.	35	A natura się nie zmienia, nie podwaja się osoba, ale jedna tylko jest.
7. Tantae rei sacramentum latet hostem fraudulentum, fallitur malitia.		7. Tej to rzeczy tajemnica jest przed chytrym wrogiem skryta, oszukane będzie zło.

Caecus hostis non praesagit quod sub nube carnis agit Dei sapientia.	40	Tego, że pod płaszczem ciała Boża Mądrość jednak działa, nie przeczuwa ślepy wróg.
8. Huius nodum sacramenti non subtilis argumenti solvit inquisitio.	45	8. Splotu tej to tajemnicy nie rozwiążą roztrząsanie i wnikliwych badań chęć ⁷ .
Modum nosse non est meum, scio tamen posse Deum quod non capit ratio.		Poznać sposób – rzecz nie moja, czego rozum nie pojmuje, to potrafi jednak Bóg.
9. Quam subtile Dei consilium, quam sublime rei mysterium! virga florem vellus rorem, virgo profert filium.	50	9. Jak przedziwny zamysł Boga! ⁸ Wzniosła rzeczy tajemnica! Różdżka kwiat da ⁹ , runo – rośnię ¹⁰ , a Dziewica Syna da.
10. Nec pudorem laesit conceptio, nec virorem floris emissio, concipiens et pariens comparatur lilio.	55	10. Choć poczęła, wciąż jest czysta, kwiat wydała, wciąż zielona, poczynając oraz rodząc, jest jak biały lilii kwiat.
11. O Maria, stella maris, post Deum spes singularis naufragentis saeculi,	60	11. O Maryjo, gwiazdo morza, Tyś prócz Boga jest nadzieją, gdy w powodzi ginie świat.
Vide quam nos fraudulenter quam nos vexant violenter tot et tales emuli.		Spójrz, jak tylu nieprzyjaciół tak podstępnie, tak gwałtownie dreczy ciężko wielu z nas.

52 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

12.

Per te virtus nobis detur,
per te, mater, exturbetur
daemonium superbia.

12.

65 Niech przez Ciebie mamy siłę,
przez Cię, Matko, pycha diabła
niech zostanie starta w proch.

Tuae Proli nos commenda
ne nos brevi sed tremenda
feriat sententia.

70

Powierz nas Synowi Twemu,
aby krótkim, lecz straszliwym
nie poraził sądem nas.

13.

Ihesu noster salutaris
qui prudenter operaris
salutis mysterium,

13.

Jezu, o nasz Zbawicielu,
który zbawczą tajemnicę
tak wprowadzasz mądrze w czyn,

Hiis qui colunt hunc natalem
da salutem temporalem,
da perhenne gaudium.
Amen.

75

Tym, co czczą Twe narodziny,
racz doczesne dać zbawienie
oraz wieczną radość daj.
Amen.

¹ Por. J 1,9; 8,12.

² Por. 1 J 4,9; J 3,16; Ga 4,4.

³ Być może wspomnienie: Ez 34,12; J 11,3; Łk 1,68.78; 7,16; Ps 105(104),4.

⁴ Por. 2 Tm 1,9.

⁵ Por. Hbr 4,15; 2 Kor 5,21; Flp 2,6–7; Rz 8,3.

⁶ Por. 1 Kor 15,53.

⁷ Por. 1 Kor 4,20; Kol 2,8.

⁸ Por. Rz 11,32.

⁹ Por. Iz 11,1 – powtarzająca się typologia.

¹⁰ Por. Ps 72(71),6.

II

Heri mundus exultavit

S. Stephani, protomartyris

26 Decembris

Wczoraj świat się był ucieszył

Św. Szczepana, pierwszego męczennika

26 grudnia

1.

Heri mundus exultavit
et exultans celebravit
Christi natalicia.

Heri chorus angelorum
prosecutus est caelorum
Regem cum laetitia.

2.

Prothomartyr et levita,
clarus fide, clarus vita,
clarus et miraculis,

Sub hac luce triumphavit
et triumphans insultavit
Stephanus incredulis.

3.

Fremunt ergo tanquam fere
quia victi defecerunt
lucis adversarii.

1.

Wczoraj świat się był ucieszył,
a radując się, świętował,
bo się rodził Chrystus Pan.

Wczoraj także wśród radości,
5 gdy Król niebios tu zstępował,
to aniołów śpiewał chór¹.

2.

W dniu dzisiejszym odniósł triumf
oraz zadrwił z niedowiarków
święty Szczepan, diakon ów²,

10 Pierwszy świadek i męczennik,
sławny wiarą, sławny życiem
i cudami sławny też.

3.

15 Ryczą zatem niby bestie³,
owi światła przeciwnicy,
pokonani i bez sił⁴.

54 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Falsos testes statuunt et linguas exacuunt viperarum filii.</p>		<p>I fałszywych dają świadków⁵ oraz ostrzą swe języki ci synowie groźnych żmij⁶.</p>
<p>4. Agoniza, nulli cede, certa certus de mercede, persevera Stephane.</p>	20	<p>4. Walcz, nie cofaj się przed nikim i zapłaty pewnej pewny Ty, Szczepanie, mężnie trwaj.</p>
<p>Insta falsis testibus confuta sermonibus Synagogam sathanae.</p>		<p>We fałszywych uderz świadków⁷ i Szatana synagogę wystąpieniem swoim skarć⁸.</p>
<p>5. Testis tuus est in caelis testis verax et fidelis testis innocentiae.</p>	25	<p>5. Świadek Twój jest w samym niebie, świadek pewny oraz wierny⁹, świadek niewinności Twej.</p>
<p>Nomen habes coronati, te tormenta decet pati pro corona gloriae.</p>	30	<p>Nosisz imię „uwieńczony”¹⁰, więc dla wieńca Twojej chwały¹¹ godnie musisz znosić kaźń.</p>
<p>6. Pro corona non marcenti perfer brevis vim tormenti, te manet victoria.</p>		<p>6. Wieniec ten nie zwiędnie nigdy¹², ścierp więc krótką mąk nawałę, a zwycięstwo przyjdzie wnet.</p>
<p>Tibi fiet mors natalis tibi poena terminalis dat vitae primordia.</p>	35	<p>Śmierć to Twoje narodziny, kaźń zaś Twoja jest chwilowa i początek życia da.</p>
<p>7. Plenus sancto Spiritu penetrat intuitu Stephanus caelestia.</p>		<p>7. Napelniony Duchem Świętym Szczepan wzrokiem swym przenika aż do nieba górnych sfer¹³.</p>

Videns Dei gloriam crescit ad victoriam suspirat ad premia.	40	I tam widzi Bożą chwałę, i dorasta do zwycięstwa, i nagrodę zdobyć chce.
8. En a dextris dei stantem Ihesum pro te dimicantem Stephane considera.	45	8. Spójrz, Szczepanie, oto Jezus po prawicy Bożej stoi ¹⁴ i za Ciebie walczy sam.
Tibi caelos reserari tibi Christum revelari clama voce libera.		Że otwarte niebo widzisz ¹⁵ i że Chrystus się objawia – wołaj śmiało, podnieś głos! ¹⁶
9. Se commendat salvatori pro quo dulce ducit mori sub ipsis lapidibus.	50	9. Szczepan Zbawcy się powierza – śmierć dla Niego jest tak słodka, choć kamieni leci grad.
Saulus servat omnium vestes lapidantium lapidans in omnibus.		A tymczasem Szawel strzeże szat tych, którzy kamieniują, i kamienie rzuca sam ¹⁷ .
10. Ne peccatum statuatur hiis a quibus lapidatur genu ponit et precatur condolens insaniae.	55	10. Szczepan klęka i się modli, i boleje nad ich szalem, prosi, by kamieniującym nieliczony został grzech ¹⁸ .
In Christo sic obdormivit qui Christo sic oboedivit et cum Christo semper vivit martyrum primiciae.	60	Tak w Chrystusie zasnął samym ten, co był posłuszny Jemu, i z Chrystusem zawsze żyje męczenników pierwszy snop.
11. Quod sex suscitaverit mortuos in Affrica		11. Święty zaś Augustyn twierdzi ¹⁹ , że gdzieś w krajach afrykańskich

56 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Augustinus asserit fama refert publica.</p>	65	<p>Szczepan wskrzesał sześciu zmarłych – tak powszechna niesie wieść.</p>
<p>Huius Dei gratia revelato corpore, mundo datur pluvia siccitatis tempore.</p>	70	<p>Ciało jego zaś odkryto przez działanie łaski Bożej, dzięki niemu w czasie suszy spadł na ziemię wielki deszcz²⁰.</p>
<p>12. Solo fugat hic odore morbos et daemonia, laude dignus et honore iugique memoria.</p>	12.	<p>On choroby i demony samą wonią swą odpędza²¹, godzien jest pamięci wiecznej, godzien chwały oraz czci.</p>
<p>Martyr cuius est iocundum nomen in ecclesia languescentem fove mundum caelesti flagrantia.</p>	75	<p>Męczenniku, Twoje imię jakże miłe jest w Kościele, niech słabnący świat odświeży ta niebiańska Twoja woń.</p>

¹ Por. Łk 2,13.

² Por. Dz 7,51.

³ Por. Dz 7,54.

⁴ Por. Dz 6,10.

⁵ Por. Dz 6,13.

⁶ Por. Mt 23,33; Łk 3,7; Mt 3,7; 12,34.

⁷ Por. Mt 26,60; 1 Kor 15,15.

⁸ Por. Ap 2,9.

⁹ Por. Ap 1,5; 3,15.

¹⁰ Imię „Szczepan” pochodzi od greckiego słowa *ὁ στέφανος*, które oznacza ‘wieniec, koronę’.

¹¹ Por. 2 Tm 2,5; 1 Tes 2,19.

¹² Por. 1 P 5,4.

¹³ Por. Dz 7,55.

¹⁴ Por. Dz 7,55.

¹⁵ Por. Dz 7,55.

¹⁶ Por. Dz 7,59.

¹⁷ Por. Dz 7,57.

¹⁸ Por. Dz 7,58–59.

¹⁹ Zob. Augustinus, *De civitate Dei* XXII, 8,11–20.

²⁰ Zob. Jakub de Voragine, *Złota legenda*, tłum. J. Pleziowa, Wrocław 1996.

²¹ Tamże.

III

Gratulemur ad festivum

S. Joannis, apostoli et evangelistae

27 Decembris

Radujmy się już na święto

Św. Jana, apostoła i ewangelisty

27 grudnia

I.

Gratulemur
ad festivum,
iocundemur
ad votivum
Iohannis praeconium.

Sic versetur
laus in ore,
ne fraudetur
cor sapore
quo degustet gaudium.

2.

Hic est Christi praedilectus
cui reclinans supra pectus
hausit sapientiam.

Huic in cruce commendavit
Christus matrem, hic servavit
virgo viri nesciam.

I.

Radujmy się
już na święto,
weselmy się
z upragnionego
5 obchodu ku czci Jana.

10 Tak niech rozbrzmiewa
chwała na ustach,
aby serce
nie utraciło smaku
i zakosztowało w nim radości.

2.

To on jest umiłowanym Chrystusa¹,
na którego piersi spoczywając²,
czerpał mądrość³.

15 To jemu Chrystus na krzyżu
przekazał Matkę; to on, czysty⁴,
strzegł Tej, która nie знаła męża⁵.

60 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>3. Intus ardens caritate, foris lucens puritate, signis et eloquio.</p>	<p>3. Wewnątrz płonął miłością, na zewnątrz błyszczał czystością, cudami oraz wymową.</p>
<p>Ut ab aestu criminali sic immunis a poenali prodiit ex dolio.</p>	<p>20 Jak wolny był od występnej namiętności, tak też, uwolniony od kaźni, wyszedł z kadzi⁶.</p>
<p>4. Vim veneni superavit, morti morbis imperavit nec non et daemonibus.</p>	<p>4. Pokonał moc trucizny, śmierci i chorobom rozkazywał, 25 a nawet demonom⁷.</p>
<p>Sed vir tantae potestatis non minoris pietatis erat tribulantibus.</p>	<p>Lecz mąż takiej potęgi, był ogromnie dobry wobec cierpiących.</p>
<p>5. Cum gemmarum partes fractas solidasset, has distractas tribuit pauperibus.</p>	<p>5. Połączywszy połamane części 30 drogich kamieni, rozdzielił je ubogim.</p>
<p>Inexhaustum fert thesaurum qui de virgis fecit aurum, gemmas ex lapidibus.</p>	<p>Niesie niewyczerpany skarbiec ten, który z gałązek uczynił złoto⁸, a perły z kamieni⁹.</p>
<p>6. Invitatus ab amico convivari, Christum dico visum cum discipulis,</p>	<p>6. 35 Zaproszony przez przyjaciela – Chrystusa, którego ujrzał z uczniami – aby razem ucztować¹⁰,</p>
<p>De sepulchro quo descendit, redit vivus, sic ascendit frui summis epulis.</p>	<p>40 Z grobu, do którego zstąpił, wyszedł żywy i tak wstąpił, aby cieszyć się na niebiańskim weselu¹¹.</p>

7. Testem habes populum,
immo, si vis, oculum
quod ad eius tumulum
manna scatet epulum
de Christi convivio. 45
- Scribens evangelium
aquile fert proprium,
cernes solis radium,
scilicet principium,
Verbum in principio. 50
8. Huius signis est conversa
gens gentilis, gens perversa,
gens totius Asiae.
- Huius scriptis illustratur,
illustrata solidatur 55
unitas Ecclesiae.
9. Salve salvi vas pudoris,
vas caelestis plenum roris,
mundum intus, clarum foris,
nobile per omnia. 60
7. Lud jest tego świadkiem,
ujrzał to na własne oczy –
grób wypełniony manną¹²,
pokarmem z uczty
Chrystusowej.
- Kiedy pisał Ewangelię,
ukazał się jako orzeł,
rozpoznając słońca promień,
czyli Początek,
Słowo, które było na początku¹³.
8. Przez jego cuda nawróciły się
ludy pogańskie, ludy przewrotne,
ludy całej Azji.
- Jego pisma dają światło Kościołowi,
a to światło umacnia 55
jedność Kościoła.
9. Witaj, naczynie nienaruszonej czystości,
naczynie pełne niebiańskiej rosy,
czyste wewnątrz, jasne z zewnątrz,
szlachetne we wszystkim. 60
- Spraw, abyśmy naśladowali Twą świętość;
spraw, abyśmy przez czystość myśli
wpatrywali się w Trójkę,
jedną w naturze.

62 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

- ¹ Por. J 20,2; 21,7.
- ² Por. J 13,23.
- ³ Por. Kol 2,3; Iz 12,3.
- ⁴ Por. J 19,26–27.
- ⁵ Por. Łk 1,34.
- ⁶ Zob. *Złota legenda*.
- ⁷ Tamże, s. 37, 40, 42.
- ⁸ Por. Ps 38(37),7; Łk 12,21.
- ⁹ Zob. *Złota legenda*.
- ¹⁰ Tamże, s. 46.
- ¹¹ Por. Łk 22,30.
- ¹² Zob. *Złota legenda*.
- ¹³ Por. J 8,25.

IV

Gaude Syon et laetare

S. Thomae Becket, episcopi et martyris
29 Decembris

Raduj, wesel się, Syjonie

Św. Tomasza Becketa, biskupa i męczennika
29 grudnia

1.
Gaude Syon et laetare,
voce, voto iocundare
sollempni laetitia.

Tuus Thomas trucidatur
pro te, Christe, immolatur
salutaris hostia.

2.
Archipresul et legatus,
nullo tamen est elatus
honoris fastigio.

Dispensator summi Regis,
pro tutela sui gregis
trusus est exsilio.

3.
Telo certans pastoralis,
ense cinctus spiritali
triumphare meruit.

1.
Raduj, wesel się, Syjonie¹,
ciesz się śpiewem i modłami
wśród radości uroczystej.

5 Mordowany jest Twój Tomasz,
za Ciebie, Chryste, składany
jako zbawienna ofiara².

2.
Choć był arcybiskupem i legatem,
to jednak nie wynosił się
wielkością swych zaszczytów.

10 Szafarz³ Króla Najwyższego,
broniąc swego stada,
został skazany na wygnanie.

3.
Walcząc orężem pasterskim,
przepasany mieczem duchowym⁴,
15 zasłużył na zwycięstwo.

64 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Hic pro Dei sui lege
et pro suo mori grege
decertare studuit.

On dla prawa swego Boga
i dla swojej trzody⁵ pragnął
walczyć i umrzeć.

4.
Tunc rectore desolatam
et pastore viduatam
se plangebat Anglia.

4.
Wówczas rządcy pozbawiona,
20 przez pasterza opuszczona⁶,
Anglia uderzyła w płacz.

Versa vice plausu miro
exultavit tanto viro
senonensis Gallia.

I na odwrót – w zachwyt wpadła⁷
z obecności tego męża
Galia wokół miasta Sens⁸.

5.
Quo absente infirmatur,
infirmata conculcatur
libertas Ecclesiae.

5.
25 Pod jego nieobecność
słabnie wolność Kościoła,
a osłabiona jest deptana.

Sic nos pastor reliquisti
nec a vero recessisti
tramite iusticiae.

Tak nas⁹, pasterzu, opuściłeś,
ale nie zszedłeś ze słusznej
30 ścieżki sprawiedliwości.

6.
Quondam cetu curiali
primus eras et regali
militans palatio.

6.
Niegdyś pierwszym byłeś
na dworach szlacheckich
i służyłeś w pałacu królewskim.

Plebis aura favorali
et ut mos est temporalis
plaudebas praeconio.

Cieszyles się przychylnością ludu
35 i uznaniem, które zwykle
jest niedługie.

7.
Consequenter es mutatus,
praesulatu sublimatus,
novus homo reparatus
felici commercio.

7.
Następnie zachodzi zmiana –
wyniesiony do biskupstwa
stajesz się nowym człowiekiem¹⁰
40 dzięki szczęśliwej wymianie.

Ex adverso ascendisti
et te murum obiecisti,
caput tuum obtulisti
Christi sacrificio.

Wyróżniłeś się w czasie sporu
i oparłeś się niczym mur,
swą głowę złożyłeś
w ofierze Chrystusowi.

8.
Carnis tuae morte spreta
triumphalis es athleta,
palma tibi datur laeta
quod testantur insueta
miranda miracula.

8.
45 Wzgardziwszy śmiercią fizyczną,
stajesz się zwycięskim atletą,
ofiarowana jest ci palma radości,
o czym świadczą niezwykle
i nadzwyczajne cuda.

Per te visus caecis datur,
claudis gressus instauratur,
paralysis effugatur,
vetus hostis propulsatur
et peccati macula.

50 Przez ciebie ślepym przywracany jest wzrok,
siły w nogach odzyskują chromi,
paraliż znika.
Ty odpędzasz pradawnego wroga¹¹
i usuwasz brud grzechów¹².

9.
Cleri gemma, clare Thoma,
motus carnis nostrae doma
precum efficacia,

9.
55 Perło duchownych, sławny Tomaszu,
uśmierz nasze cielesne popędy
siłą swych modłów.

Ut, in Christo vera vite
radicati, verae vitae
capiamus praemia.

60 Abyśmy wszczepieni w Chrystusa,
prawdziwy krzew winny,
osiągnęli nagrodę prawdziwego życia¹³.

¹ Syjon = Kościół.

² Por. Rz 12,1.

³ Tu *dispensator* = szafarz, w znaczeniu biskupa reprezentującego Boga, jak w Tt 1,7; 1 Kor 4,1; 1 P 4,10. Słowo to ma też sens „administrator”, jak w Łk 12,42. *Summi Regis* = *summi Dei*.

⁴ Por. 1 Sm 17,39; Ef 6,17.

⁵ Por. J 10,11.

⁶ Por. Mt 9,36; Mk 6,34.

⁷ Zob. *Złota legenda*.

66 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

- ⁸ Sens – miasto we Francji, którego nazwa pochodzi od plemienia galijskiego Senonów.
- ⁹ *Nos* – wiktoryni; aluzja do pobytu Tomasza u Świętego Wiktora lub w Notre Dame.
- ¹⁰ Por. Ef 4,24; Kol 3,10.
- ¹¹ Moc wypędzania demonów, jak w Mk 16,17.
- ¹² Moc odpuszczania grzechów, jak w Dz 2,38.
- ¹³ Adam stosuje tu grę słów: *vera vite* = prawdziwy krzew – *verae vitae* = prawdziwe życie.

V

Splendor Patris et figura

Octava Nativitatis Domini
30 Decembris

Ojca odblask i figura

Oktawa Narodzenia Pańskiego
30 grudnia

1.
Splendor Patris et figura
se conformans homini,
potestate non natura
partum dedit virgini.

2.
Adam vetus,
tandem laetus,
novum prome canticum!

Fugitivus
et captivus
prodeat in publicum!

3.
Eva luctum,
vitae fructum
Virgo gaudens edidit,

1.
Ojca odblask i figura¹,
przyjmując człowieczeństwo,
swą potęgą, nie z natury,
dał Dziewicy moc rodzenia.

2.
5 Stary Adamie²,
wreszcie radosny
rozpocznij nową pieśń!³

10 Uciekinier
oraz jeniec⁴
niech na wolność wyjdzie!⁵

3.
Ewa owoc żaloszny,
a Dziewica owoc życia
wydała pośród radości,

68 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Nec sigillum propter illum castitatis perdidit.</p>	<p>15</p>	<p>Lecz z Jego powodu nie utraciła pieczęci czystości.</p>
<p>4. Si cristallus est humecta atque soli sit obiecta, scintillat igniculum;</p>	<p>4.</p>	<p>Jeśli kryształ zostanie zwilżony i wystawiony na słońce, zamigoce niby płomień;</p>
<p>Nec cristallus rumpitur, nec in partu solvitur pudoris signaculum.</p>	<p>20</p>	<p>Ani kryształ nie ulega rozbiciu, ani pieczęć czystości⁶ nie łamie się w czasie porodu.</p>
<p>5. Super tali genitura stupet usus et natura, deficitque ratio.</p>	<p>25</p>	<p>5. Wobec takiego narodzenia zdumiewają się prawa natury i ustaje rozum.</p>
<p>Res est ineffabilis tam pia, tam humilis Christi generatio.</p>	<p></p>	<p>Cud ten jest niewysłowiony – Chrystusowe narodzenie jakże łaskawe, jakże pokorne.</p>
<p>6. Frondem, florem, nucem sicca virga profert, et pudica Virgo Dei Filium.</p>	<p>30</p>	<p>6. Sucha różdżka wydaje liście, kwiaty, owoc⁷, a czysta Dziewica⁸ – Bożego Syna.</p>
<p>Fert caelestem vellus rorem, creatura Creatorem, creaturae pretium.</p>	<p></p>	<p>Runo niesie rosę z nieba, stworzenie niesie Stwórcę – okup za stworzenie.</p>
<p>7. Frondis, floris, nucis, roris pietati Saluatoris congruunt mysteria.</p>	<p>35</p>	<p>7. Tajemnice liści, kwiatu, owocu i rosy odpowiadają łaskowości Zbawiciela.</p>

<p>Frons est Christus protegendo, flos dulcore, nux pascendo, ros caelesti gratia.</p>	40	<p>Liść to Chrystus, który chroni⁹, kwiat – jego słodycz, owoc – pokarm¹⁰, rosa to łaska dana z nieba.</p>
<p>8. Cur quod virgo peperit, est Iudeis scandalum,</p> <p>Cum virga produserit sicca sic amigdalum?</p>		<p>8. Czemu to, co Dziewica zrodziła, jest zgorszeniem dla Żydów,</p> <p>Skoro sucha gałąź wydała orzech migdałowy?¹¹</p>
<p>9. Contemplemur adhuc nucem: nam prolata nux in lucem lucis est mysterium.</p>	45	<p>9. Wpatrujmy się dalej w owoc, bo orzech wydany na światło dnia jest misterium światła¹².</p>
<p>Trinam gerens unionem, tria confert, unctionem, lumen et edulium.</p>	50	<p>Przynosząc potrójne zjednoczenie, przynosi trzy rzeczy: namaszczenie, światło i pokarm.</p>
<p>10. Nux est Christus, cortex nucis circa carnem poena crucis, testa corpus osseum.</p> <p>Carne tecta deitas et Christi suavitas signatur per nucleum.</p>	55	<p>10. Orzech to Chrystus, a kora orzecha jest jak męka krzyża dla ciała, łupina to ciało z kośćmi.</p> <p>Bóstwo i słodycz Chrystusa okryte ciałem wyraża jądro orzecha.</p>
<p>11. Lux est caecis et unguentum Christus aegris, et fomentum piis animalibus.</p>		<p>11. Chrystus – światłem dla niewidomych¹³, balsamem dla chorych¹⁴, pokrzepieniem dla dusz¹⁵ pobożnych.</p>

70 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

O quam dulce sacramentum. fenum carnis in frumentum convertit fidelibus.	60	O jak słodka tajemnica! Ona siano ¹⁶ ciała zamienia w pokarm dla wierzących.
12. Quos sub umbra sacramenti, Ihesu, pascis in praesenti, tuo vultu satia.	65	12. Tych, co pod osłoną tajemnicy karmisz ¹⁷ , Jezu, dzisiaj, nasyć swym widokiem ¹⁸ .
Splendor Patris coeterne, nos hinc transfer ad paternae claritatis gaudia.		Ty, współwieczny Ojca blasku, przenieś nas stąd ku radościom Ojcowskiej jasności ¹⁹ .

¹ Por. Hbr 1,3.

² Stary Adam oznacza grzeszną ludzkość, stąd te fragmenty listów Pawła, w których mowa o zrzu-
ceniu starego człowieka: Kol 3,9; Ef 4,22; 1 Kor 15,45.

³ Por. Ps 96(95),1; 33(32),3; 98(97),1; 144(143),9 i inne.

⁴ Por. Rdz 4,12.14.

⁵ Por. Rdz 3,8–9.

⁶ Por. Pnp 8,6 (alegoria odnosi się do Maryi).

⁷ Por. Lb 17,16–26. Fragment ten przenośnie interpretowali już starożytni. Zob. J. Naumowicz,
Orzech i laska Aarona, czyli zgłębianie i głoszenie Słowa Bożego w ujęciu Ojców Kościoła, „Verbum
Vitae” 2 (2002), s. 253–266.

⁸ Adam stosuje tu grę słów, wykorzystując podobieństwo brzmienia słów *virgo* (dziewica) i *virga*
(różdżka, laska, gałąź).

⁹ Por. Ps 121(120),5–6.

¹⁰ Por. J 6,56.

¹¹ Por. Lb 17,8.

¹² Por. J 1,8.

¹³ Por. Ps 46(45),8.

¹⁴ Por. Mk 6,13.

¹⁵ *Animalia* – żywe istoty, tutaj chodzi o istoty ludzkie. Ale *anima* znaczeniowo nie jest daleko
i przejście w kierunku tłumaczenia przez rzeczownik „dusze” może być uzasadnione; przymiotnik
animalis często znaczy w literaturze chrześcijańskiej tyle co „odnoszący się do dusz”.

¹⁶ Por. Syr 14,18; Iz 40,6; Ps 103(102),15.

¹⁷ Por. Rdz 9,15; J 10,11.

¹⁸ *Vultus* często kojarzy się z boskim światłem. Por. Ps 5,7; Ps 44(43),4; Ps 67(66),2; Ps 89(88),16.

¹⁹ Por. Ps 16(15),11.

VI

Iubilemus Salvatori / quem

Octava Nativitatis Domini

Dominica

Śpiewajmy Zbawicielowi / którego

Oktawa Narodzenia Pańskiego

Niedziela

1.

Iubilemus Salvatori
quem caelestes laudant chori
concordi laetitia.

Pax de caelo nunciatur,
terra caelo foederatur,
angelis Ecclesia.

2.

Verbum carni cunitum,
sicut errat praefinitum,
sine carnis copula,

Virgo parit, Dei templum,
nec exemplar nec exemplum
per tot habens saecula.

3.

Res est nova, res insignis
quod in rubo rubet ignis,
nec rubum attaminat.

1.

Śpiewajmy Zbawicielowi¹,
którego chwałą niebieskie chóry²
jednomyślną radością.

Pokój z nieba jest głoszony³,
5 ziemia z niebem się jednoczy,
Kościół z aniołami.

2.

Słowo z ciałem zjednoczone,
jak to wpiery postanowiono,
bez pożycia cielesnego,

10 Panna, świątynia Boga, rodzi⁴,
nie mając w żadnym czasie
wzoru ni przykładu.

3.

Rzecz to nowa, rzecz cudowna –
ogień w krzewie goręje,
15 ale nie spala krzewu⁵.

72 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Caeli rorant, nubes pluunt,
montes stillant, colles fluunt,
radix Iesse germinat.

Rosa z nieba zstępuje, chmury deszcz wydają⁶,
góry moszczem opływają, wzgórze mlekiem ociekają⁷,
korzeń Jessego⁸ zakwita.

4.
De radice flos ascendit
quem prophetae praecostendit
evidens oraculum.

4.
Z korzenia kwiat powstaje⁹,
który wpierw zapowiedział
wyraźna wyrocznia proroka¹⁰.

Radix Iesse regem David,
virga matrem praesignavit
virginem, flos parvulum.

Korzeń Jessego oznaczał króla Dawida,
różdżka – matkę dziewicę,
a kwiat – Dziecię¹¹.

5.
Ut ascendat homo reus,
condescendit homo Deus
hominis miseriae.

5.
By wzyź wstąpił winny człowiek,
to Bóg-Człowiek zstąpił z góry¹²
w nędzę człowieczą.

Quis non laudet et laetetur,
quis non gaudens admiretur
opus novae gratiae?

30
Któż z radością nie wychwala,
któż się ciesząc, nie podziwia
dzieła nowej łaski?¹³

6.
Quidnam iocundius,
quidnam secretius
tali mysterio?

6.
Cóż bardziej miłego,
cóż bardziej tajemnego
od tego misterium?

O quam mirabilis,
o quam laudabilis
Dei dignatio!

35
O jakże cudowna,
o jakże godna pochwał
łaskawość Boga!

7.
Mira floris pulchritudo
quem commendat plenitudo
septiformis gratiae!

7.
Cudne piękno kwiatu,
na który wskazuje
pełnia siedmiorakiej łaski!¹⁴

Recreemur in hoc flore
qui nos gustu, nos odore,
nos invitat specie.

40 Odnawiajmy się w tym kwiecie,
który wabi nas smakiem¹⁵,
zapachem i wdziękiem.

8.
Ihesu, puer immortalis,
tuus nobis hic natalis
pacem det et gaudia!

8.
Jezu, dziecię nieśmiertelne,
niech Twe oto narodzenie
45 da nam pokój i radości!

Flos et fructus virginalis
cuius odor est vitalis,
tibi laus et gloria!

Owocu dziewiczy i kwiecie,
Twoja woń przynosi życie¹⁶,
Tobie cześć i chwała!

¹ Por. Ps. 94(93),1.

² Por. Łk 2,13; Ps 149,1–2.

³ Por. Łk 2,14.

⁴ Por. Iz 7,14; Mt 1,21.23; Łk 1,31.

⁵ Por. Wj 3,2.

⁶ Por. Iz 45,8.

⁷ Por. Am 9,13; Jl 4,18.

⁸ Por. Na 17,8; Iz 45,8; 11,1; Rz 15,12.

⁹ Por. Iz 11,1; Na 24,17.

¹⁰ Por. Mt 1,22.

¹¹ Por. Iz 61,11.

¹² Por. Ef 4,10.

¹³ Chodzi o wykazanie opozycji między łaską a prawem (*gratia – lex*); por. Rz 6,14.

¹⁴ W zbiorze sekwencji *Analecta Hymnica Medii Aevi* znajduje się kilka utworów, które wyszczególniają siedem form łaski. Sekwencja *Amor patris et filii* (AH 54,160, s. 247) podaje: *timor, pietas, scientia, fortitudo, consilium, intellectus, sapientia*. O siedmiorakich darach łaski mówi także sekwencja *O panis dulcissime* (AH 54,169, s. 259): „Recrea nos gratiae / Septiformis spiritus”. Również w przypisywanym Rabanowi Maurowi hymnie *Veni Creator Spiritus* pojawia się podobny motyw: „Tu septiformis munere” (AH 54,144, s. 193). Por. także Iz 11,1–2.

¹⁵ Por. Pnp 1,3.

¹⁶ Por. 2 Kor 2,16.

VII

In excelsis canitur

Circumcisio Domini

1 Januarii

Na wysokościach rozbrzmiewa

Obrzezanie Pańskie

1 stycznia

1.

In excelsis canitur
regi nato gloria,

Per quem terrae redditur
et caelo concordia.

2.

Iure dies colitur
Christi natalicia,

Quo nascente nascitur
novae legis gratia.

3.

Mediator nobis datus
in salutis pretium,

Non naturae sed reatus
refugit consortium.

1.

Na wysokościach rozbrzmiewa
chwała dla nowego króla¹,

Przez którego przywracana jest zgoda
ziemi i niebu.

2.

5 Słusznie czci się ten dzień,
narodziny Chrystusa,

Przez te narodziny rodzi się
łaska nowego prawa².

3.

10 Pośrednik³ został nam dany
jako cena⁴ zbawienia,

Odmówił współudziału
w grzechu⁵, ale nie w naturze.

76 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

4.		4.
Non amittit claritatem stella fundens radium,		Gwiazda, wysyłając promień, nie traci blasku,
Nec Maria castitatem pariendo filium.	15	Ani Maryja czystości przez zrodzenie Syna.
5.		5.
Quid de monte lapis caesus sine manu, nisi Ihesus qui, de regum linea,		Któż jest kamieniem odciętym ⁶ od góry bez użycia rąk, jeśli nie Jezus, który pochodzi z rodu królewskiego ⁷ ,
Sine carnis opere, de carne puerpere processit virginea?	20	Który bez cielesnego działania wyszedł z łona dziewiczej położnicy? ⁸
6.		6.
Solitudo floreat et desertum gaudeat, virga Iesse floruit.	25	Niechaj step rozkwitnie i pustynia niech się cieszy ⁹ – róźdzka Jessego zakwitła.
Radix virgam, virga florem, virgo profert Salvatore sicut lex praecinuit.		Korzeń wydaje różdżkę, różdżka kwiat, a dziewica Zbawiciela, zgodnie z prawa zapowiedzią ¹⁰ .
7.		7.
Radix David typum gessit, virga matris quae processit ex regali semine.	30	Korzeń był typem Dawida, róźdzka typem matki, która wyszła z królewskiego rodu.
Flos est puer nobis natus, iure flori comparatus prae mira dulcedine.		Kwiat to chłopiec dla nas narodzony ¹¹ , słusznie przyrównany do kwiatu z powodu niezwyklej słodczy.

8.		8.
In praesaepi reclinatur cuius ortus celebratur caelesti praeconio.	35	W żłobie jest składany ¹² Ten, którego narodziny sławi niebiańskie orędzie.
Caeli cives iubilant dum pastores vigilant sub noctis silentio.	40	Radują się niebiańscy domownicy, gdy pasterze czuwają ¹³ pośród nocnej ciszy.
9.		9.
Cuncta laudens intonant super partum Virginis.		Wszystko wznosi pochwały ¹⁴ narodzin z Dziewicy.
Lex et psalmi consonant prophetarum paginis.		Prawo i psalmy współbrzmia z obietnicami proroków ¹⁵ .
10.		10.
Angelorum et pastorum stellae simul et magorum concordant indicia.	45	Świadectwa aniołów, pasterzy oraz gwiazdy i mędrców zgadzają się ze sobą ¹⁶ .
Reges currunt orientis ad praesaepe vagientis, gentium primordia.	50	Królowie, pierwociny pogan, biegną od Wschodu ¹⁷ do żłóbka ¹⁸ kwilącego dziecka.
11.		11.
Ihesu, puer immortalis ex aeterno temporalis, nos ab huius vitae malis tu potenter erue.		Jeżu, dziecię nieśmiertelne, doczesny, choć z wieczności, Ty wyrwij nas z mocą ¹⁹ ze zła tego życia.
Tu post vitam hanc mortalem sive mortem hanc vitalem vitam nobis mortalem clementer restitue.	55	Ty po tym śmiertelnym życiu lub po tej śmierci życiodajnej przywróć nam łaskawie życie nieśmiertelne.

78 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

- ¹ Por. Łk 2,13–14.
- ² Por. J 1,17.
- ³ Por. 1 Tm 2,5; Hbr 8,3; 9,15; Ga 3,19.
- ⁴ Por. Ps 49(48),8–9.
- ⁵ Por. Hbr 4,15; Rz 8,3; 2 Kor 5,21; Flp 2,6–7.
- ⁶ Por. Dn 2,34.45.
- ⁷ Por. Łk 1,32; Iz 9,7; Dz 2,30.
- ⁸ Tj. Maryi; por. Iz 7,14; Mt 1,23.
- ⁹ Por. Iz 35,1.
- ¹⁰ Por. Iz 11,1; Rz 15,12.
- ¹¹ Por. Iz 9,6.
- ¹² Por. Łk 2,7.12.
- ¹³ Por. Łk 2,8.
- ¹⁴ Por. Łk 2,13.20; Mt 2,11.
- ¹⁵ Por. Mt 1,22.
- ¹⁶ Por. Łk 2,10–12.
- ¹⁷ Por. Mt 2,1; Lb 24,17.
- ¹⁸ Por. Łk 2,16; Mt 2,11; Ps 72,10.
- ¹⁹ Por. Ps 25(24),17; 39(38),9; 1 Sm 10,19; Rdz 48,16.

VIII

Genovefae sollempnitas

S. Genovefae, virginis

3 Januarii

Uroczystość Genowefy

Św. Genowefy, dziewicy

3 stycznia

1.
Genovefae sollempnitas
sollempne parit gaudium.

Cordis erumpat puritas
in laudis sacrificium.

2.
Felix ortus infantulae
teste Germano praesule.

Quod praevидit in spiritu
rerum probatur exitu.

3.
Hic ad pectus virgineum
pro pudoris signaculo,

Nummum suspendit aeneum
crucis insignem titulo.

1.
Uroczystość Genowefy
niesie nam solenną radość.

Niech wytryśnie czystość serca,
byśmy chwałę mogli złożyć¹.

2.
5 Szczęśliwe narodziny dziewczynki,
jak to zaświadczył biskup German².

To, co przewidział w duchu,
rzeczywiście się potwierdza.

3.
10 On na piersi dziewiczej
jako znak czystości

Zawiesił miedzianą blaszkę
ze znakiem³ krzyża.

80 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

4.		4.
Genovefam divinitus oblato dotat munere,		Ten dar z woli Bożej sprawia, że Genowefa
In templum Sancti Spiritus sub Christi ditans foedere.	15	W jedności z Chrystusem jest świątynią Ducha Świętego ⁴ .
5.		5.
Infantem manu feriens mater privatur lumine,		Matka bijąca niemowlę zostaje pozbawiona wzroku,
Matri virgo compatiens lucis dat usum pristinae.	20	Dziewica, współczując matce, dawny wzrok jej przywraca ⁵ .
6.		6.
Genovefa magnanimis carnem frangit ieunio.		Wielkoduszna Genowefa postem w karby bierze ciało
Terramque rigans lacrimis iugi gaudet martyrio.		I, zraszając ziemię łzami ⁶ , ciągłym cieszy się męczeństwem.
7.		7.
Caelesti duce praevio caelos lustrat et tartara; civesque precum studio servat a gente barbara.	25	Za niebieskim idąc wodzem, oświeca niebo wraz z piekłem i przez modły swe gorliwe lud od barbarzyńców chroni ⁷ .
8.		8.
Divino diu munere sitim levat artificum; confractum casu misere matri resignat unicum.	30	Z łaski Bożej przez czas długi gasi pragnienie robotników ⁸ ; i strapionej matce zwraca połamanego jedynaka.
9.		9.
Ad primam precem virginis contremiscunt daemonia,		Na jej pierwsze modlitw słowa przerażają się demony ⁹ ,

pax datur energuminis, spes aegris, reis venia.	35	wraca pokój opętanym, nadzieja chorym, winnym przebaczenie.
10. In eius manu caerei reaccenduntur caelitus; per hanc in sinus alvei redit amnis coercitus.	40	10. W jej ręku świece z łaski Bożej znowu płoną; przez nią wraca w swe koryto potok ujarzmiony ¹⁰ .
11. Ignem sacrum refrigerat post mortem vivens meritis, Quae prius in se vicerat aestus interni fomitis.		11. Po śmierci żyjąc dzięki zasługom, odnawia święty ogień ¹¹ , Bo wcześniej zwyciężyła w sobie żar wewnętrznych podniet.
12. Morti, morbis, daemonibus et elementis imperat.	45	12. Daje rozkazy śmierci, chorobom, demonom i żywiołom.
Sic Genovefa precibus naturae leges superat.		Tak Genowefa modlitwami przewycięża prawa natury.
13. Operatur in parvulis Christi virtus magnaia.	50	13. Moc Chrystusa wielkich dzieł przez maluczkich dokonuje ¹² .
Christo pro tot miraculis laus frequens iugis gloria.		Jemu więc za tyle cudów nieustanna cześć i chwała.

¹ Por. Ps 50(49),23.

² Wg komentatorów chodzi o św. Germana z Auxerre.

³ Zbliżone do J 19,19. Poeta może mieć na myśli to, że na takich blaszkach widniał napis INRI, a nie tylko sam rysunek krzyża. Legendarne teksty mówią jedynie o krzyżu.

82 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

⁴ Por. 1 Kor 6,19.

⁵ Mowa o Genowefie i jej matce – zob. *Złota legenda*.

⁶ Por. Ps 7,7; Łk 7,38.

⁷ Chodzi o najazd Hunów na Paryż – zob. *Złota legenda*.

⁸ Naczynie z wodą w sposób cudowny nie wyczerpało się do czasu, aż robotnicy paryscy nie ukończyli swej pracy – zob. *Złota legenda*.

⁹ Por. Jk 2,19.

¹⁰ Tj. Sekwana. Niespokojna rzeka była zmorą dla statków; gdy usunięto wskazany przez Genowefę dąb, problem ustał – zob. *Złota legenda*.

¹¹ W cudowny sposób lampa oliwna przy grobie Genowefy nie pobierała oliwy i wciąż płonęła – zob. *Złota legenda*.

¹² Por. Łk 1,48–49.

IX

Virgo mater Salvatoris / angelorum

Octava Epiphaniae Domini

Panno, matko Zbawiciela / aniołów

Oktawa Objawienia Pańskiego

I.

Virgo mater Salvatoris,
angelorum grata choris,
intus fove, serva foris
nos benignis precibus.

Protulisti virga florem
cuius floris in odorem
sancti currunt per amorem,
piis cum muneribus.

2.

Tria dona reges ferunt;
stella duce regem quaerunt,
per quem certi semper erunt
de superno lumine.

Auro regem venerantes,
thure deum designantes,
mirra mortem memorantes,
Sacro docti Flamine.

I.

Panno, matko Zbawiciela,
chórom aniołów przemila,
serca pokrzep, chroń na zewnątrz
swą zyczliwą modlitwą.

5 Różdzka kwiat na świat wydała,
a ku woni kwiatu tego
i z miłości doń pośpieszą¹
święci ze zbożnymi dary.

2.

10 Trzej królowie niosą dary²
i za gwiazdą poszukują³
Króla, który im objawi
światło z nieba pochodzące⁴.

15 Uwielbiają Króla złotem,
Bogu zaś kadzidło dają,
mirrą śmierć zapowiadają⁵,
pouczeniu Świętym Ogniem⁶.

84 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

3.
Dies iste iubilaeus
dici debet, quo Sabaeus,
plene credens quod sit Deus,
mentis gaudet requie.

20

Plebs Hebraea iam tabescit,
multa sciens, Deum nescit,
sed gentilis fide crescit,
visa Christi facie.

4.
Synagoga pridem cara
fide fulgens et praeclara,
vilis iacet et ignara
maiestatis parvuli.

25

Seges Christi prius rara
mente rudis et amara
contemplatur luce clara
Salvatorem saeculi.

30

5.
Synagoga caeca doles,
quia Sarae crescit proles,
cum ancillae prolem moles
gravis premat criminum.

35

Tu tabescis et laboras,
Sara ridet dum tu ploras,
quia novit quem ignoras
Redemptorem hominum.

40

6.
Consecratus patris ore,
Iacob gaudet cum tremore,

3.
Dzień ten winien być radosny,
bo Sabejczyk⁷, pełen wiary
w to, że tu się Bóg objawił⁸,
cieszy się pokojem duszy.

Lud hebrajski już niszczeje –
wiele wiedząc, nie zna Boga,
lecz poganin rośnie wiarą,
zobaczywszy twarz Chrystusa.

4.
Wcześniej błyszcząc i jaśniejąc
wiarą, droga Synagoga
leży nędzna, nieświadoma
majestatu Niemowlęcia.

Pierwszy zasiew Chrystusowy,
marny, tępy oraz gorzki,
już ogląda w jasnym świetle
Zbawiciela wieków.

5.
Synagogo⁹ ślepa, cierpisz,
bo potomstwo Sary wzrasta¹⁰,
kiedy wszystek ogrom grzechów¹¹
gniecie dzieci niewolnicy.

Ty niszczejesz oraz cierpisz,
Sara śmieje się¹², ty płaczesz,
bo zna Tego, kogo nie znasz,
Odkupiciela ludzi.

6.
Uświęcony słowem ojca,
Jakub cieszy się¹³, choć z drzeniem,

tu rigaris caeli rore
et terrae pinguedine.

ciebie¹⁴ zwilża rosa z nieba,
ziemia twoja urodzajna¹⁵.

Delectaris in terrenis
rebus vanis et obscenis,
Iacob tractat de serenis
et Christi dulcedine.

45 Ty się cieszysz tym, co ziemskie¹⁶,
tym, co próżne i bezecne¹⁷;
Jakub szuka spraw niebiańskich
i słodyczy Chrystusowej¹⁸.

7.
Unguentorum in odore
sancti currunt cum amore,
quia novo fragrat flore
nova Christi vinea.

7.
50 Wśród zapachu oraz woni
biegną już z miłością święci,
bo winnica¹⁹ nowa Chrysta
silnie pachnie nowym kwiatem.

Ad peccatum prius prona,
iam perceptit sponsa dona,
sponsa recens et corona
decoratur aurea.

55 Bo do grzechu wcześniej skora,
otrzymuje teraz dary;
złoty wieniec²⁰ ją ozdabia –
Młodą Oblubienicę.

8.
Astat sponsa regi nato
cui ritu servit grato,
in vestitu deaurato,
aureis in fimbriis.

8.
60 Już przy Królu narodzonym
stoi, miły ryt sprawując,
w szacie złotem przetykanej
ze złotymi frędzelkami²¹.

Orta rosa est ex spinis,
cuius ortus sive finis
semper studet in divinis
et regis deliciis.

Róża z ciernia się zrodziła²²,
od początku aż do kresu
stale szuka rzeczy Boskich
i rozkoszy Króla.

9.
Haec est sponsa spiritalis
vero sponso specialis;
sponsus iste nos a malis
servet et eripiat.

9.
65 Oblubienica to duchowa,
godna prawdziwego Oblubieńca;
niechaj On nas od zła strzeże²³
i wyrywa z niego.

86 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Mores tollat hic ineptos,
sibi reddat nos acceptos,
et ab hoste sic ereptos
in caelis recipiat.

Niech usunie złe zwyczaje²⁴,
byśmy Jemu byli mili;
niech nas wyrwie z ręki wroga
i do nieba przyjmie.

¹ Por. Pnp 1,3.

² Por. Mt 2,11; Iz 60,6.

³ Por. Mt 2,2.

⁴ Por. Iz 60,19; Ap 22,5.

⁵ Por. J 19,39.

⁶ Tj. Duchem Świętym.

⁷ Por. Iz 45,14; 60,6; Ps 68(67),30; 72(71),10; Mt 12,42.

⁸ Por. Iz 45,14–15.

⁹ To naród wybrany Starego Testamentu, kochany przez Boga i przez Niego chroniony. Odległe echo zwłaszcza we fragmentach, w których chodzi o uprzywilejowane miejsce Izraela (Pwt 32,9).

¹⁰ Por. Rdz 28,14.

¹¹ Por. 1 Tes 2,14–16.

¹² Por. Rdz 18,10; 21,6.

¹³ Por. Rdz 28,1.

¹⁴ Tzn. Synagogę, czyli Izrael. Wydaje się, że nawiązuje tu Adam do historii Jakuba i Ezawa.

¹⁵ Por. Rdz 27,28.39–40.

¹⁶ Por. Flp 3,19.

¹⁷ Por. Mdr 13,1.

¹⁸ Por. Ps 19(18),10–11; 25(24),8; 31(30),20.

¹⁹ Por. Pnp 2,13.

²⁰ Por. Ap 4,4; 14,14.

²¹ Por. Ps 45(44),10.

²² Por. Pnp 2,2.

²³ Por. J 17,15; Mt 6,13.

²⁴ Por. 1 Kor 15,33.

X

Ecce dies praeoptata

S. Vincentii, diaconi et martyris
22 Januarii

Oto jest dzień upragniony

Św. Wincentego¹, diakona i męczennika
22 stycznia

1.

Ecce dies praeoptata,
dies felix, dies grata,
dies digna gaudio.

Nos hanc diem veneremur
et pugnantem admiremur
Christum in Vincentio.

2.

Ortu, fide, sanctitate,
sensu, verbo, dignitate
clarus et officio,

Arcem diaconii
sub patris Valerii
regebat arbitrio.

3.

Linguae praesul impeditae
Deo vacat et levitae
verbi dat officia,

1.

Oto jest dzień upragniony,
dzień szczęśliwy oraz miły,
dzień radości godny.

5 My ten dzień zechciejmy uczcić,
podziwiając walczącego
w Wincentym Chrystusa.

2.

Sławny rodem, wiarą, słowem
i rozumem, i świętością,
i godnością, i urzędem,

10 Pod biskupem Waleriuszem
on kierował diakonami
jako archidiakon.

3.

15 Biskup, który z trudem mówił,
oddał się Bogu, a posługę słowa
przekazał diakonowi.

88 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Cuius linguam sermo rectus duplex quoque simplex pectus exornat scientia.</p>		<p>Prawa mowa zdobi jego język, a podwójna² także wiedza ozdabia proste serce.</p>
<p>4. Dumque fidem docet sanam plebem Cesaraugustanam, comitante gratia,</p>	20	<p>4. A gdy zdrowej uczy wiary ludność Saragossy przy pomocy łaski,</p>
<p>Saevit in Ecclesiam, zelans ydolatriam, praesidis invidia.</p>		<p>Nienawiść namiestnika, gorliwego bałwochwalcę, sroży się na Kościół.</p>
<p>5. Post auditum fidei constantiam, iubet ambos protrahi Valentiam sub cathenis.</p>	25	<p>5. Usłyszawszy o stałości ich wiary, rozkazuje obu zaciągnąć do Walencji w kajdanach.</p>
<p>Nec iuveni parcitur egregio, nec aetas attenditur ab impio sancti senis.</p>	30	<p>Bezbożnik nie ma litości dla szlachetnego młodzieńca ani nie liczy się z wiekiem świętego starca.</p>
<p>6. Fessos ex itinere, pressos ferri pondere, tetro claudit carcere negans victualia.</p>		<p>6. Tak podróżą umęczonych, kajdanami obciążonych, w celi zamknął wstrętnej, odmawiając im jedzenia.</p>
<p>Sic pro posse nocuit, nec pro voto potuit, quia suos aluit Christi providentia.</p>	35	<p>Szkodził im, jak tylko mógł, lecz nie ziścił swojej woli, bo opatrność Chrystusowa karmi swoich wiernych.</p>

7. Seniorem relegat exilio, iuniorem reservat supplicio praeses acerbiori.	40	7. Starca posłał na wygnanie, a młodszego dał namiestnik na okrutne męki.
Eculeum perpressus et ungułam Vincentius conscendit craticulam spiritu fortiori.		Przy koniku szarpan hakiem ³ , wszedł na kratę Wincenty z mocnym duchem.
8. Dum torretur nec terretur Christum magis profitetur nec tyrannum reveretur in eius praesentia.	45	8. Gdy w torturach nie drży wcale ⁴ , wielce świadczy o Chrystusie, a tyrana nie szanuje, gdy ten staje przy nim.
Ardet vultus inhumanus, haeret lingua, tremunt manus, nec se capit Dacianus prae cordis insania.	50	Twarz nieludzka płonie, błuzni język i drżą dłonie, Dacjan sobą nie rozrządza w szale serca swego.
9. Inde specu martyr retruditur et testulis fixus illiditur, multa tamen hic luce fruitur ab angelis visitatus.	55	9. Potem do lochu męczennika wtrącają, związanego rzucają na skorupy, on jednak cieszy się wielkim światłem, nawiedzony przez anioły.
In lectulo tandem repositus, ad superos transit emeritus sicque suo triumphans spiritus est Principi praesentatus.	60	W końcu w łóżku położony, zasłużył na przejście do nieba i tak tryumfujący duch jest przedstawiany swemu Władcy ⁵ .
10. Non communi sinit iure virum tradi sepulturae, legi simul et naturae vim facit malicia.		10. Namiestnik nie pozwala chować go wedle prawa, złość jego gwałt zadaje prawu i naturze.

90 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

In defunctum iudex saevit,
hinc defuncto laus accrevit,
nam quo vesci consuevit
reformatat bestia.

65 Sędzia sroży się na umarłego,
a zmarłego rośnie sława,
oto bestia, co żerować zwykła⁶,
trzęsie się ze strachu.

11.
En cadaver inhumatum
corvus servat illibatum
sicque sua sceleratum
frustratur intentio.

11.
70 Zwłok niepochowanych strzeże kruk,
nie pozwala ich naruszyć –
i tak zbrodniczy zamiar
jest udaremiony.

At prophanus
Dacianus
quod consumi
nequit humi,
vult abscondi
sub profundi
gurgitis silentio.

75 A bezbożny
Dacjan
to, czego nie może
przyjąć ziemia,
chce ukryć
w głębin
morskich ciszy.

12.
Nec tenetur a molari,
nec celari potest mari
quem nunc laude singulari
venerari voto pari
satagit Ecclesia.

12.
80 Kamień młyński⁷ go nie ciągnie
ani morze nie pochłania
tego, kogo teraz Kościół
pragnie uczcić wielką chwałą
i modłami stosownymi.

Ustulatum corpus igne
terra mari fit insigne;
nobis Ihesu da benigne
ut cum sanctis te condigne
laudemus in patria.

85 Ciało ogniem przepalone
ziemia z morzem wysławiają;
daj nam, Jezu dobrotliwy,
byśmy godnie Cię chwalili
ze świętymi tam w ojczyźnie.

¹ U nas Wincent ten znany jest jako Wincent z Saragossy.

² Tzn. odnosząca się do spraw świeckich i Bożych.

- ³ Adam zastosował tu techniczne terminy opisujące różne rodzaje tortur. Zob. *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, J. Sondel, Kraków 1997, s. 318: *eculeus* – tortura przy użyciu przyrządu w kształcie małego konika; tamże, s. 967: *ungula* – żelazny hak jako narzędzie tortur.
- ⁴ Wydaje się, że nagromadzona w tekście łacińskim w tym miejscu głoska „r” miała pełnić funkcje onomatopeiczną, podkreślając ogrom tortur, jakim był poddany Wincenty.
- ⁵ Terminem „władca” jest tu określony Bóg jako prawdziwy Pan w odróżnieniu od namiestnika Dacjana.
- ⁶ Por. Ps 79(78),2; Jr 7,33; Pwt 28,26; 1 Sm 17,44–46.
- ⁷ Por. Mt 18,6.

XI

Iubilemus Salvatori / qui spem

Conversio S. Pauli, apostoli

25 Januarii

Wysławiajmy Zbawiciela / co nadzieją

Nawrócenie św. Pawła, apostoła

25 stycznia

1.

Iubilemus Salvatori
qui spem dedit peccatori
consequendi veniam,

Quando Saulum increpavit
et conversum revocavit
ad matrem Ecclesiam.

2.

Saulus caedis et minarum
spirans adhuc cruentarum
in Christi discipulos,

Impetravit ut ligaret
et ligatos cruciaret
crucifixi famulos.

3.

Quem in via Ihesus stravit
increpatum excaecavit
lucis suae radio.

1.

Wysławiajmy Zbawiciela,
co nadzieją przebaczenia
obdarować Szawła chciał.

Grzeszny Szawel upomniany¹,
5 nawrócony i wezwany,
do Kościoła-Matki wszedł².

2.

Bo gdy jeszcze żądzą śmierci
wobec uczniów Chrystusowych
dyszząc, groźby krwawe słał,

10 To zażądał, aby pojmać³
wiernych Ukrzyżowanego,
a pojmanyh dać na krzyż⁴.

3.

15 W drodze Jezus z nóg go zwałił,
zganiał srogo i promieniem
swej światłości zabrał wzrok⁵.

94 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Qui, consurgens de arena,
manu tractus aliena
 clauditur hospicio.

Kiedy Szawel powstał z piachu⁶,
czyjaś dłoń go pociągnęła⁷
 i w gościnny wwiiodła dom.

4.
Flet, ieiunat, orat, credit,
baptizatur, lumen redit,
 in Paulum convertitur.

4.
Płacze, pości i się modli⁸,
20 wierzy, chrzci się, wzrok mu wraca⁹ –
 i tak w Pawła zmienia się.

Saulus, praedo nostri gregis,
Paulus, praeco nostrae legis
 sic in Paulum vertitur.

Szawel grabił naszą trzodę,
Paweł głosi nasze prawo –
 i tak Pawłem staje się¹⁰.

5.
Ergo Paule, doctor gentis,
vas electum, nostrae mentis
 tenebras illumina!

5.
25 Pawle, coś nauczał pogan¹¹,
coś naczyniem był wybranym¹²,
 rozświeć ciemność naszych dusz.

Et per tuam nobis precem
presta vitam atque necem
 aeternam elimina.

30 Przez modlitwę swą za nami
daj nam życie oraz oddał
 od nas wszystkich wieczną śmierć.

¹ Por. Dz 9,4.

² Por. Dz 9,1; 22,4.

³ Por. Dz 9,2.

⁴ Por. Dz 22,4–6; 26,10–12.

⁵ Por. Dz 22,6.9.

⁶ Por. Dz 9,8; 22,10.

⁷ Por. Dz 9,8.

⁸ Por. Dz 9,9.

⁹ Por. Dz 9,17–18.

¹⁰ Por. Dz 13,9.

¹¹ Por. 1 Tm 2,7.

¹² Por. Dz 9,15.

XII

Templum cordis adornemus

Purificatio Beatae Mariae Virginis

2 Februarii

Ozdóbmy serca świątynię

Oczyszczenie Najświętszej Maryi Panny

2 lutego

1.

Templum cordis adornemus,
novo corde renovemus
novum senis gaudium,

Quod, dum ulnis amplexatur,
sic longaevi recreatur
longum desiderium.

2.

Stans in signum populorum,
templum luce, laude chororum,
corda replens gloria.

Templo puer praesentatus,
post in cruce vir oblatu,
pro peccatis hostia.

3.

Hinc Salvator, hinc Maria,
puer pius, mater pia
moveant tripudium.

1.

Ozdóbmy serca świątynię¹,
poprzez odnowę serca uczynimy nową
radość starego człowieka,

Która tak odżywa w starcu,
5 kiedy trzyma on w ramionach²,
czego od tak dawna pragnął³.

2.

Jawiąc się jako znak dla ludu⁴,
wypełnia świątynię światłem,
chór – chwałą, serca – łaską.

10 Dziecię przedstawione w świątyni,
później mąż złożony na krzyżu –
ofiara za grzechy.

3.

Oto Zbawiciel, oto Maryja,
pobożny Chłopiec, pobożna Matka
15 dopełniają dawnego zwyczaju.

96 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Sed cum votis perferatur opus lucis quod signatur luce luminarium.</p>	<p>Lecz wraz z modlitwami rozkrzewia się dzieło światła, które blaskiem lamp jest oznaczane.</p>
<p>4. Verbum Patris lux est vera, virginalis caro cera, Christus splendens cereus.</p>	<p>4. Słowo Ojca jest prawdziwym światłem, dziewicze ciało – woskiem, 20 Chrystus – świecą błyszczącą.</p>
<p>Cor illustrat ad sophiam, qua virtutis rapit viam viciis errorneus.</p>	<p>Serce On oświeca ku mądrości, dzięki której śpieszy na drogę cnoty ten, co zbłądził poprzez grzechy.</p>
<p>5. Christum tenens per amorem bene iuxta festi morem gestat lumen cereum,</p>	<p>5. Kto przez miłość ma Chrystusa, zgodnie ze zwyczajem święta 25 trzyma zapaloną świecę,</p>
<p>Sicut senex Verbum Patris votis, strinxit pignus matris brachiis corporeum.</p>	<p>Tak jak starzec, który pragnął Słowa Ojca, dziecię Matki 30 wziął w objęcia jak porękę.</p>
<p>6. Gaude, mater Genitoris, simplex intus, munda foris, carens ruga, macula.</p>	<p>6. Radujże się, Matko Stwórcy, pokorna wewnątrz, czysta z zewnątrz, pozbawiona skazy, plamy⁵.</p>
<p>A dilecto praelecta, ab electo praedilecta Deo muliercula.</p>	<p>Uprzednio wybrana przez umiłowanego, 35 upřednio umiłowana przez Boga, wybranego, Niewiasto, przez Ciebie.</p>
<p>7. Omnis decor tenebrescit, deformatur, inhorrescit tuum intuentibus.</p>	<p>7. Dla tych, którzy widzą to, co Twoje, wszelkie piękno blask swój traci, zniekształca się, przeraża.</p>

Omnis sapor amarescit, reprobatur et sordescit tuum praegustantibus.	40	Dla tych, którzy kosztują, co Twoje, wszelki smak gorzkniej, odpycha i staje się przykry.
8. Omnis odor redolere non videtur, sed olere tuum odornatibus.	45	8. Tym, co czują to, co Twoje, wszelki zapach zdaje się nie pachnieć, lecz cuchnąć.
Omnis amor aut deponi prorsus solet, aut postponi tuum nutrientibus.		Tym, co karmią się tym, co Twoje, wszelką miłość trzeba odrzucać całkowicie i nią zgardzać.
9. Decens maris luminare, decus matrum singulare, vera parens veritatis, viae, vitae, pietatis, medicina saeculi.	50	9. Piękne światło morza, wyjątkowa ozdoba matek, prawdziwa Rodzicielko prawdy, drogi, życia i miłości, uleczenie świata.
Vena vivi fontis vitae sitienda cunctis rite, sano dulcis et languenti, salutaris fatiscenti confortantis poculi.	55	Strumieniu żywego źródła życia ⁶ , którego wszyscy słusznie pragną, słodki dla zdrowego i chorego, zbawienny dla potrzebujących wzmacniającego napoju.
10. Fons signate sanctitate, rivos funde, nos infunde, fons ortorum internorum, riga mentes arescentes unda tui rivuli.	60 65	10. Źródło wypełnione świętością ⁷ , wylej strumienie, nas napelnij, źródło ogrodów wewnętrznych ⁸ , nawadniaj dusze wyschłe falą twego strumienia.

98 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Fons redundans, sic inundans, cordis prava quaeque lava, fons illimis, munde nimis, ab immundo, munda mundo cor mundani populi.	70	Źródło wzbierające, rozlej się, obmyj wszystko, co złe w sercu, źródło niezmaczone, jakże czyste, z nieczystego świata oczyść serce światowego ludu.	75
---	----	--	----

¹ Por. 1 Kor 3,16.

² Por. Łk 2,28.

³ Por. Łk 2,15.

⁴ Por. Iz 11,10.

⁵ Por. Pnp 4,7; Ef 5,27.

⁶ Ps 36(35),10.

⁷ Por. Pnp 4,12.

⁸ Por. Pnp 4,15.

XIII

Ecce dies celebris

Octava Paschae

Feria II

Oto dzień jest uroczysty

Oktawa Wielkanocy

Poniedziałek

1.

Ecce dies celebris,
lux succedit tenebris,
morti resurrectio.

2.

Laetis cedant tristia
cum sit maior gloria
quam prima confusio.

Umbram fugat veritas,
vetustatem novitas,
luctum consolatio.

3.

Pascha novum colite,
quod preit in capite,
membra sperent singula.

Pascha novum Christus est
qui pro nobis passus est,
agnus sine macula.

1.

Oto dzień jest uroczysty,
światło zastępuje ciemność¹,
zmartwychwstanie – śmierć.

2.

Smutek ustępuje przed radością,
ponieważ chwała jest większa
niż wcześniejsze zmieszanie.

Prawda zastępuje cień²,
nowe wypiera stare,
pociecha usuwa żalobę³.

3.

Cieszcie się nową Paschą,
każdy członek niech żywi nadzieję
na to, co się stało w Głowie⁴.

Nową Paschą Chrystus jest⁵ –
baranek bez skazy,
który cierpiał za nas⁶.

100 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>4. Hosti qui nos circuit praedam Christus eruit, quod Sanson praecinnuit, dum leonem lacerat.</p> <p>David, fortis viribus, a leonis unguibus et ab ursi faucibus gregem patris liberat.</p> <p>5. Quod in morte plures stravit, Sanson Christum figuravit cuius mors victoria.</p> <p>Sanson dictus sol eorum, Christus lux est electorum, quos illustrat gratia.</p> <p>6. Iam de sacro crucis vecte botrus fluit in dilectae penetral Ecclesiae.</p> <p>Iam calcato torculari, musto gaudent debriari gentium primitiae.</p> <p>7. Saccus scissus et pertusus, in regales transit usus, saccus fit soccus gloriae, caro victrix miseriae.</p>	<p>4. Wrogowi, który wokół nas krąży⁷, Chrystus wyrwa łupy, co zapowiedział Samson, kiedy zabił lwa⁸.</p> <p>20 Dawid, silny i potężny, uwalnia trzodę Ojca z lwich pazurów i paszczy niedźwiedzia⁹.</p> <p>5. Gdyż wielu strącił w śmierć¹⁰, 25 Samson wyobrazil Chrystusa, którego śmierć jest zwycięstwem¹¹.</p> <p>„Samson” oznacza „ich słońce”¹², Chrystus to światło wybrańców, których oświeca łaską.</p> <p>6. 30 Już ze świętej belki krzyża wino splywa do wnętrza umiłowanego Kościoła.</p> <p>Już radują się narodów pierwociny, bowiem w tłoczni wyciśniętym 35 moszczem są pojone¹³.</p> <p>7. Bukłak rozdarty, rozcięty zmienia się w królewską szatę, buklak staje się sandałem chwały, ciało – zwyciężczą nad nędzą¹⁴.</p>
--	---

Quia regem peremerunt,
rei regnum perdiderunt;
sed non deletur penitus,
Caym in signum positus.

8.
Reprobatus et abiectus,
lapis iste nunc electus
in tropheum stat erectus
et in caput anguli.

Culpam delens non naturam,
novam creat creaturam,
tenens in se ligaturam
utriusque populi.

9.
Capiti sit gloria
membrisque concordia.

40 Jako że zabili Króla,
winni stracili królestwo;
lecz nie zginął Kain doszczętnie,
naznaczony piętnem¹⁵.

8.
Wzgardzony i odrzucony,
45 Kamień ten teraz wybrany
stoi prosto jako pomnik
i jako głowica węgla¹⁶.

Wymazując winę, nie naturę,
nowe stwarza stworzenie¹⁷,
50 zespajając w Sobie
ludy dwa¹⁸.

9.
Niechaj będzie chwała Głowie,
członkom zaś – zgoda!

¹ Por. Ef 5,8.

² Por. Kol 2,17; Hbr 10,1.

³ Por. 2 Kor 1,5.

⁴ Por. 1 Kor 6,15; 11,3; 12,12.27.

⁵ Por. 1 Kor 5,7.

⁶ Por. J 1,29; Ap 1,36; 13,8; Wj 12,5.

⁷ Por. 1 P 5,8.

⁸ Por. Sdz 14,6.

⁹ Por. 1 Sm 17,37.

¹⁰ Por. Sdz 16,30.

¹¹ Por. 1 Kor 15,54.

¹² Taką etymologię imienia „Salomon” podaje Hieronim ze Strydonu.

¹³ Por. Iz 16,10; 63,3; Ap 19,15.

¹⁴ Por. Ps 30(29),12; także: 2 Sm 1,11–12; 3,31.

¹⁵ Por. Rdz 4,15.

¹⁶ Por. Ps 118(117),22; Mt 21,42; Mk 12,10; Łk 20,17; Dz 4,11; P 2,7.

¹⁷ Por. 2 Kor 5,17; także: Ga 6,15.

¹⁸ Por. Ef 2,14–15.

XIV

Lux illuxit dominica

Octava Paschae

Feria III

Światło Pańskie rozbłysnęło

Oktawa Wielkanocy

Wtorek

1.

Lux illuxit dominica,
lux insignis, lux unica,

Lux lucis et laeticiae,
lux immortalis gloriae.

2.

Diem mundi condicio
commendat ab inicio,

Quam Christi resurrectio
sublimat privilegio.

3.

In spe perhennis gaudii
lucis exultent filii,

Vendicent membra meritis
conformitatem capitis.

1.

Światło Pańskie rozbłysnęło,
światło znamienite, światło jedyne,

Światło światła i radości,
światło nieśmiertelnej chwały.

2.

5 Stworzenie świata zapowiada
od początku dzień,

Który Chrystusowe zmartwychwstanie
wywyższa w pierwszeństwie.

3.

10 W nadziei na wieczną radość¹
dzieci światła niech się cieszą²,

Niech się dopraszają członki³
udziału w zasługach Głowy⁴.

104 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

4.
Sollempnis est celebritas,
et vota sint sollempnia,
primae diei dignitas
prima requirit gaudia.

4.
Uroczysta to celebra,
niech i uroczyste będą modły⁵;
godność wielka dnia pierwszego
wymaga pierwszych radości.

Sollempnitatum gloria
paschalis est victoria,
sub multis enigmatibus
diu promissa patribus.

Chwałę tych uroczystości
jest to paschalne zwycięstwo⁶,
dawno ojcom obiecane
pod wieloma zagadkami⁷.

5.
Iam scisso velo patuit
quod vetus lex precinuit,
figuram res exterminat
et umbram lux illuminat.

5.
Co stare przepowiedziało prawo,
podarty welon odsłonił⁸,
rzecz wyniszcza już figurę,
światło zaś rozświetla cień.

Quid agnus sine macula,
quid hedus typi gesserit,
nostra purgans picacula
Messyas nobis aperit.

25 Baranek bez skazy, kozłę
to, co ze znaku przyniosło⁹,
oczyszczając nas ze złości¹⁰,
objawiłże nam Mesyjasz¹¹.

6.
Per mortem nos indebitam
solvit a morte debita.

6.
Przez śmierć Jemu nienależną¹²
30 uwolnił nas od śmierci nam należnej.

Praedam captans illicitam
praedo privatur licita.

Zagarniając łup nieprawy,
rabuś traci, co miał prawnie¹³.

7.
Carnis delet opprobria
caro peccati nescia.

7.
Ciało nieznające grzechu
usuwa zniewagi ciała¹⁴.

Die reflorens tertia
corda confirmat dubia.

35 Znowu kwitnąc dnia trzeciego¹⁵,
utwierdza wątpiące serca¹⁶.

8.
O mors Christi vivifica,
tu, Christe, nos unifica.

Mors morti non obnoxia
det nobis vitae praemia.

8.
Śmierci Chrysta życiodajna¹⁷ –
raczże, Chryste, nas zjednoczyć!

40 Śmierci, co się śmierci nie poddałaś,
daj nam tę nagrodę życia!¹⁸

¹ Por. Ps 5,12.

² Por. J 12,36; Ef 5,8.

³ Por. 1 Kor 6,15; Ef 5,30.

⁴ Por. 1 Kor 11,3; Rz 8,29.

⁵ Por. Kpł 23,41; Lb 29,12; Pwt 16,13.

⁶ Por. J 16,33; 1 Kor 15,55–56.

⁷ Por. 1 Kor 13,12; Ga 3,16; Łk 1,55; a także: Rdz 12,7; Rz 4,13.

⁸ Por. Mt 27,51; Łk 23,45; Mk 15,38.

⁹ Por. Wj 12,5; Kpł 16,7–10.

¹⁰ Por. 2 Krn 29,23–24; Kpł 17,12.

¹¹ Por. Łk 24,45; J 1,41.

¹² Por. Łk 23,15.22; Dz 13,28.

¹³ Grosfillier zaznacza, że przez rabusia rozumieć należy tutaj diabła; odwołuje się do następujących fragmentów Pisma Świętego: Jr 4,7; Ps 7,3; Ps 17(16),12; 1 P 5,8. Jednakże znacznie lepiej przez owego rabusia rozumieć jest tu śmierć: jej to przecież „łup nieprawy” stanowi śmierć Chrystusa – a przez śmierć Chrystusa traci ona, „co miała prawnie”, bo traci prawo do uśmiercania ludzi, zmartwychwstanie wszak Chrystusa otwarło śmiertelnym drogę do nieśmiertelności.

¹⁴ Por. Iz 43,25; 6,7; Ps 51(50),3.11.

¹⁵ Por. Ps 27(28),7: „Pan pomocnik mój i obrońca mój, w nim nadzieję pokładało serce moje i ratowany jestem. I zakwitnęło znowu ciało moje, a z wolej mojej wyznawać mu będę” (to cytat z tłumaczenia Wujka, jako że w Biblii Tysiąclecia werset ten przedstawia się inaczej).

¹⁶ Por. 1 Tes 3,13.

¹⁷ Por. 1 Kor 15,22.

¹⁸ Por. 1 J 2,25; J 10,28; 17,12; Jk 1,12; Ap 2,10.

XV

Salve dies dierum gloria

Octava Paschae

Feria IV

Witajże, dniu, o dni chwało

Oktawa Wielkanocy

Środa

I.

Salve dies dierum gloria,
dies felix Christi victoria,
dies digna iugi laetitia,
dies prima!

Lux divina caecis irradiat
in qua Christus infernum spoliat,
mortem vincit et reconciliat
summis yma.

2.

Sempiterni Regis sententia
sub peccato conclusit omnia,
ut infirmis superna gratia
subveniret.

Dei virtus et sapientia
temperavit iram clementia,
cum iam mundus in praecipitia
totus iret.

I.

Witajże, dniu, o dni chwało,
dniu szczęśny zwycięstwem Chrysta,
dniu radości ciąglej godny¹,
o dniu pierwszy!

5 Boskie światło świeci ślepym,
kiedy Chrystus łupi piekło,
śmierć zwycięża i znów jedna
ziemię z niebem².

2.

10 Wyrok odwiecznego Króla
zamknął wszystko pode grzechem³,
by nadprzyrodzona łaska
śląbym ku pomocy przyszła.

15 Potęga i mądrość Boża⁴
miłosierdziem gniew stłumiły,
kiedy świat ten już cały
kroczył prosto w przepaść.

108 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>3. Insultabat nostrae miseriae vetus hostis, auctor maliciae, quia nulla spes erat veniae de peccatis.</p>	<p>20</p>	<p>3. Wróg pradawny, twórca złego, naśmiewał się z naszej nędzy, bo nie było już nadziei na grzechów odpuszczenie.</p>
<p>Desperante mundo remedium, dum tenerent cuncta silentium, Deus Pater emisit Filium desperatis.</p>		<p>Jako że świat wątpił w pomoc, gdy nastąpiła wszędzie cisza⁵, Bóg Ojciec posyła Syna⁶ tym, którzy wątpili.</p>
<p>4. Praedo vorax, monstrum tartareum, 25 carnem videns, non cavens laqueum, in latente ruens aculeum, aduncatur.</p>	<p>25</p>	<p>4. Rabusi chciwi, potwór straszny, widząc ciało, lecz nie pułapkę, wpada na ukryte żądło, na nie się nadzieja.</p>
<p>Dignitatis primae condicio reformatur nobis in Filio, cuius nova nos resurrectio consolatur.</p>	<p>30</p>	<p>Utracona pierwsza godność przywracana jest nam w Synu⁷; Jego nowe zmartwychwstanie nas pociesza.</p>
<p>5. Ressurexit liber ab inferis restaurator humani generis, ovem suam reportans humeris 35 ad superna.</p>	<p>35</p>	<p>5. Wolny, z martwych powstał z piekieł odnowiciel ludzi rodu, niosąc na ramionach owcę swą do nieba.</p>
<p>Angelorum pax fit et hominum, plenitudo succrescit ordinum, triumphantem laus decet Dominum laus aeterna.</p>	<p>40</p>	<p>Pośród ludzi i aniołów nastąpi pokój, zastępy anielskie przybywają, bo przystoi chwala, wieczna chwala triumfującemu Panu.</p>
<p>6. Armoniae caelestis patriae vox concordet matris Ecclesiae,</p>		<p>6. Głos Kościoła-Matki niechaj współbrzmi z niebieskiej ojczyzny harmonią,</p>

alleluia frequentet hodie
plebs fidelis!

niechże dzisiaj lud ten wierny
„Alleluja!” wciąż powtarza.

Triumphato mortis imperio,
triumphali fruamur gaudio,
in terra pax et iubilatio
sit in caelis.

45 Władztwo śmierci zwyciężone⁸,
cieszymy się zwycięską radością,
na ziemi niech będzie pokój,
a wesele w niebach⁹.

¹ Por. Ps 118(117),24.

² Por. Kol 1,20. Dosłownie: „to, co najwyższe, z tym, co najniższe”.

³ Por. Rz 11,32.

⁴ Por. 1 Kor 1,23–24.

⁵ Por. Mdr 18,14–15.

⁶ Por. Ga 4,4.

⁷ Por. Flp 3,21; a także: Rz 12,2; Ef 4,23.

⁸ Por. Hbr 2,14.

⁹ Por. Łk 2,14.

XVI

Sexta passus feria

Octava Paschae

Feria VI

Umęczony dnia szóstego

Oktawa Wielkanocy

Piątek

1.
Sexta passus feria
die Christus tercia
resurrexit.

Surgens cum victoria,
collocat in gloria
quos dilexit.

2.
Pro fideli populo
crucis in patibulo
immolatur.

Clauditur in tumulo,
tandem in diluculo
suscitatur.

3.
Christi crux et passio
nobis est praesidio,
si credamus.

1.
Umęczony dnia szóstego¹,
z martwych powstał Chrystus
dnia trzeciego².

Powstał zwycięsko
5 i umieszcza w chwale,
których umiłował.

2.
Za lud wierny
złożony w ofierze
na belce krzyżowej.

10 Zamknięty w grobie,
teraz o świecie
budzi się do życia³.

3.
Krzyż Chrystusa oraz męka
są naszą ochroną,
15 jeżeli wierzymy.

112 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Christi resurrectio facit ut a vicio resurgamus.		Zmartwychwstanie zaś Chrystusa sprawia, że z grzechu z martwych powstajemy ⁴ .
4. Hostia sufficiens Christus fuit moriens pro peccato.	20	4. Ofiara wystarcza: Chrystus za grzech umarł ⁵ .
Sanguinis effusio abluit nos, impio triumphato.		Przelanie krwi ⁶ obmyło nas, gdy bezbożny triumfował.
5. Morte sua simplici nostrae morti duplici fert medelam.	25	5. Śmiercią swą jedyną dostarcza lekarstwa na śmierć naszą drugą ⁷ .
Vitae pandit aditum, nostrum sanet gemitum et quaerelam.	30	Otwiera wejście do życia, leczy nasze jęki, narzekania.
6. Leo fortis hodie dat signum potentiae resurgendo,		6. Dziś lew silny władzy znak podaje, zmartwychwstając ⁸ ,
Principem nequiciae per arma iusticiae devincendo.	35	Księcia nieprawości orężem sprawiedliwości zwyciężając.
7. Diem istum Dominus fecit, in qua facinus mundi luit.		7. Pan dzień ten uczynił ⁹ , w którym zmywa zbrodnię świata.

In qua mors occiditur, 40 W tym dniu śmierć jest uśmiercana,
in qua vita redditur, w tym dniu życie znów powraca,
hostis ruit. bo wróg runął.

8. 8.
Geminatum igitur Stąd zdwojone
alleluia canitur „Alleluja!” dziś się śpiewa¹⁰
corde puro. 45 sercem czystym¹¹.

Quia culpa tollitur Wina bowiem jest zmazana
et vita promittitur i życie przyobiecano
in futuro. w przyszłości.

9. 9.
In hoc mundi vespere W czasie tego zmierzchu świata
fac tuos resurgere, 50 spraw, aby powstał Twój,
Ihesu Christe. Jezu Chryste.

Salutaris omnibus Dla wszystkich Twych wiernych
sit tuis fidelibus niech będzie zbawienny
dies iste! dzień ten!¹²

¹ A więc w piątek; pierwszy dzień tygodnia to dla chrześcijan, oczywiście, niedziela.

² Czyli w niedzielę; Chrystus zmartwychwstał trzeciego dnia po swojej śmierci; por. 1 Kor 15,4.

³ Por. Łk 24,1.

⁴ Por. 1 Kor 15,22.

⁵ Por. Łk 7,1; Rz 6,10.

⁶ Por. Hbr 9,22.

⁷ Chodzi o śmierć wieczną; por. Ap 2,11; 20,6; 21,8.

⁸ Por. Ap 5,5.

⁹ Por. Ps 118(117),24.

¹⁰ Chodzi o „zdwojone «Alleluja!»” we mszy wielkanocnej; o „zdwojonym «Alleluja!»” jest mowa ponadto w *Złotej legendzie*.

¹¹ Por. 2 Tm 2,22.

¹² Por. Iz 49,8 i nast.

XVII

Mundi renovatio

Octava Paschae
Sabbatum

Odnowienie świata

Oktawa Wielkanocy
Sobota

I.
Mundi renovatio
nova parit gaudia,
resurgenti Domino
conresurgunt omnia.

Elementa serviunt
et auctoris sentiunt
quanta sit potentia.

2.
Caelum fit serenius
et mare tranquillius,
spirat aura mitius,
vallis nostra floruit.

Revirescunt arida,
recalescunt frigida
postquam ver intepuit.

I.
Odnowienie świata
nowe rodzi radości,
ze zmartwychwstającym Panem
wszystko wespół zmartwychwstaje.

5 Służą mu żywioły,
czując, jak wielka
jest moc Stworzyciela.

2.
Niebo się już wypogadza,
uspokaja się też morze
10 i łagodniej wiatr powiewa,
rozkwita nasza dolina.

To, co suche, się zieleni,
to, co zimne, się rozgrzewa,
gdy przychodzi ciepła wiosna.

116 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>3. Gelu mortis solvitur, princeps mundi fallitur et eius destruitur in nobis imperium.</p> <p>Dum tenere voluit in quo nichil habuit, ius amisit praprium.</p> <p>4. Vita mortem superat, homo iam recuperat quod prius amiserat paradisi gaudium.</p> <p>Viam praebet facilem, cherubin versatilem amovendo gladium.</p> <p>5. Christus caelos reserat et captivos liberat quos culpa ligaverat, sub mortis interitu.</p> <p>Pro tali victoria, Patri Proli gloria sit cum Sancto Spiritu.</p>	<p>15 3. Lody śmierci więc topnieją¹, władca świata oszukany i w nas jest już wyniszczane jego panowanie².</p> <p>20 Chciał utrzymać swoją władzę, choć nie była ona jego³, bo utracił do niej prawo.</p> <p>25 4. Oto życie śmierć zwycięża, człowiek bowiem odzyskuje radość raju, którą wcześniej stracił.</p> <p>Łatwą drogę więc otwiera cherubin, miecz swój chowając, którego nawykł dobywać⁴.</p> <p>30 5. Chrystus otwiera niebiosa i uwalnia wszystkich jeńców, których wina zniewoliła, którzy podlegali śmierci⁵.</p> <p>35 Za tak wielkie zwycięstwo chwała Ojcu i Synowi wraz ze Świętym Duchem.</p>
--	---

¹ Por. Dn 3,69–70; Za 14,6.

² Por. Hbr 2,14.

³ Por. J 14,30.

⁴ Por. Rdz 3,24.

⁵ Por. Ef 4,8; Ps 68(67),19.

XVIII

Zima vetus expurgetur

Octava Paschae

Stary zaczyn niech się czyści

Oktawa Wielkanocy

1.

Zima vetus expurgetur
ut sincere celebretur
nova resurrectio.

Haec est dies nostrae spei,
huius mira vis diei
legis testimonio.

2.

Haec Egyptum spoliavit,
et Hebraeos liberavit
de fornace ferrea.

Hiis in arto constitutis
opus erat servitutis
lutum later palea.

3.

Iam divinae laus virtutis,
iam triumphi, iam salutis,
vox erumpat libera.

1.

Stary zaczyn¹ niech się czyści²,
aby nowe zmartwychwstanie
było szczerze świętowane.

5 To jest dzień naszej nadziei:
moc cudowna dnia jest tego,
o czym świadczy prawo³.

2.

Ogołociłże On Egipt⁴
i wyzwolił Hebrajczyków
z żelaznego pieca⁵.

10 Glina, cegła oraz słoma
były dziełem niewolników,
których trzymano pod jarzmem⁶.

3.

15 Chwała bądź już Boskiej sile⁷,
triumfowi, ocaleniu:
głos niech się rozlega wolny!

118 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Haec est dies quam fecit Dominus, dies nostri doloris terminus, dies salutifera.		To jest dzień, co Pan uczynił ⁸ , dzień naszego bólu końca, dzień niosący zbawienie ⁹ .
4. Lex est umbra futurorum, Christus finis promissorum qui consummat omnia.	20	4. Prawo cieniem jest przyszłości ¹⁰ , a Chrystus końcem obietnic ¹¹ , który dopełnia wszystkiego.
Christi sanguis igneam hebetavit rumpheam, amota custodia.		Krew Chrystusa osłabiła włócznie, co zionęła ogniem ¹² , odsunąwszy straż.
5. Puer, nostri forma risus, pro quo vervex est occisus, vitae signat gaudium.	25	5. Chłopiec, kształt naszego śmiechu ¹³ – zań zabity został baran ¹⁴ – znaczy radość życia.
Ioseph exit de cisterna, Ihesus redit ad superna post mortis supplicium.	30	Józef wychodzi z cysterny ¹⁵ , Chrystus powraca do nieba po śmierci męczeńskiej.
6. Hic drachones Pharaonis dracho vorat, a drachonis immunis malicia.		6. Tutaj smoki faraona ¹⁶ smok pożera, co odporny jest na smoka złość ¹⁷ .
Quos ignitus vulnerat, hos serpentis liberat aenei praesentia.	35	Tych, co zranił wąż ognisty – leczy teraz ich obecność węża brązowego ¹⁸ .
7. Anguem forat in maxilla Christus hamus et armilla; in cavernam reguli,		7. Chrystus, hak oraz szpikulec, szczękę węża już przebija ¹⁹ ; dziecko od piersi cofnięte

Manum mittit ablactatus, et sic fugit exturbatus vetus hospes saeculi.	40	Wkłada rękę do kryjówki zmił ²⁰ , tak więc wygnany ucieka starodawny gość ²¹ na świecie.
8. Irrisores Helysei, dum conscendit domum Dei, zelum calvi sentiunt.	45	8. Czują gorliwość łysego prześmiewcy Elizeusza, gdy idzie do domu Boga ²² .
David arepticius, hyrcus emissarius, et passer effugiunt.		Natchniony Dawid, wypędzany kozioł ²³ i wróbel ²⁴ uciekają.
9. In maxilla mille sternit et de tribu sua spernit Samson matrimonium.	50	9. Samson wytrzebił tysiące w szczęce ²⁵ i wzgardził małżonką z własnego plemienia ²⁶ .
Samson Gaze seras pandit et asportans portas scandit montis supercilium.		Samson rozwarł bramy Gazy i unosząc wrota, wstąpił na wierzchołek góry ²⁷ .
10. Sic de Iuda leo fortis, fractis portis dirae mortis, die surgens tertia,	55	10. Tak lew mocny z rodu Judy ²⁸ złamał wrota strasznej śmierci ²⁹ , dnia trzeciego zmartwychwstając ³⁰ ;
Rugiente voce Patris ad superne sinum matris tot revexit spolia.	60	Kiedy Ojciec ryczy głosem, na łono niebieskiej matki zwraca liczne łupy ³¹ .
11. Cetus Ionam fugitivum, veri Ionae signativum, post tres dies reddit vivum de ventris angustia.		11. Wieloryb Jonasza, który uciekł ³² , znak Jonasza prawdziwego, żywego po trzech dniach zwraca z ciasnego brzucha ³³ .

120 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Botrus Cypri reflorescit, dilatatur et excrescit, Synagogae flos marcescit et floret Ecclesia.</p>	<p>65</p>	<p>Kwitnie znów latorośl Cypru³⁴, rozprzestrzenia się i rośnie, kwiat Synagogi marnieje, a Kościół zakwita.</p>
<p>12. Mors et vita conflixere, resurrexit Christus vere et cum Christo surrexere multi testes gloriae.</p>	<p>70</p>	<p>12. Śmierć i życie się zwierają, Chrystus – prawda! – zmartwychwstaje, a z Chrystusem zmartwychwstało wielu świadków chwały³⁵.</p>
<p>Mane novum, mane laetum, vesperinum tergat fletum, quia vita vicit letum, tempus est laeticiae.</p>	<p>75</p>	<p>Niech poranek nowy, poranek radosny otrze płacz wieczorny³⁶, bo tu życie śmierć zwycięża: nastał czas radości.</p>
<p>13. Ihesu victor, Ihesu vita, Ihesu vitae via trita, cuius morte mors sopita, ad paschalem nos invita mensam cum fiducia.</p>	<p>80</p>	<p>13. Jezu-zwycięzco, Jezu-życie, Jezu-przetarta droga życia, Twoją śmiercią śmierć uśpiona³⁷, do stołu więc paschalnego zaprosz nas z ufnością.</p>
<p>Vive panis, vivax unda, vera vitis et fecunda, tu nos pasce, tu nos munda, ut a morte nos secunda tua salvet gratia.</p>	<p>85</p>	<p>Żywy chlebie³⁸, żywa wodo³⁹, wino płodne i prawdziwe⁴⁰, Ty nas paś, Ty nas oczyszczaj, aby nas od śmierci drugiej⁴¹ ocaliła Twoja łaska.</p>

¹ Łaciński termin *zima* (w innych wersjach tekstu także *zymā*) to kalka greckiego ἡ ζύμη.

² Por. 1 Kor 5,7–8; także: Wj 12,15.

³ Por. Mt 11,13.

⁴ Por. Wj 12,35–36.

⁵ Por. Pwt 4,20; 1 Krl 8,51; Iz 48,10.

- ⁶ Por. Wj 1,13–14; 5,7.
⁷ Por. 1 Kor 1,24.
⁸ Por. Ps 118(117),24.
⁹ Por. Iz 49,8; 2 Kor 6,2; Łk 19,9.
¹⁰ Por. Hbr 10,1.
¹¹ Por. Rz 10,4.
¹² Por. Rdz 3,24.
¹³ Por. Rdz 18,10–15.
¹⁴ Por. Rdz 22,11–13.
¹⁵ Por. Rdz 37,21–30.
¹⁶ Por. Wj 7,9–12.
¹⁷ Por. Ap 12,9.
¹⁸ Por. Lb 21,8–9.
¹⁹ Por. Hi 40,19–31.
²⁰ Por. Iz 11,8.
²¹ W innych wersjach tekstu, co wydaje się lekcją lepszą: *hostis* – wróg.
²² Por. 2 Krl 2,23–24.
²³ Por. Kpł 16,9–10.
²⁴ Por. Kpł 14,6–7.
²⁵ Por. Sdz 15,15–16.
²⁶ Por. Sdz 15,1–3.
²⁷ Por. Sdz 16,3.
²⁸ Por. Ap 5,5; Rdz 49,9–10.
²⁹ Por. Ps 107(106),16; Ez 26,2; Mt 16,21.
³⁰ Por. Mt 17,23; 20,19.
³¹ Por. Ga 4,26.
³² Por. Jon 1,1–3.
³³ Por. Jon 2,1; 2,11; także: Mt 12,40.
³⁴ Por. Pnp 1,13 (u Wujka: „Grono Cypru mi miły mój w winnicach Engaddi”).
³⁵ Por. Hbr 12,1.
³⁶ Por. Iz 25,8; Ap 7,17; 21,4.
³⁷ Por. 1 Kor 15,54.
³⁸ Por. J 6,41.51.
³⁹ Por. J 4,10–11; 7,37–38.
⁴⁰ Por. J 15,1.
⁴¹ Chodzi o śmierć wieczną; por. Ap 2,11; 20,6; 21,8.

XIX

Postquam hostem et inferna

Octava Ascensionis Domini

Dominica

Po zniszczeniu wroga, piekiel

Oktawa Wniebowstąpienia Pańskiego

Niedziela

1.
Postquam hostem et inferna
spoliavit, ad superna
Christus redit gaudia.

Angelorum ascendenti
sicut olim descendentem
parantur obsequia.

2.
Super astra sublimatur,
non apparet, absentatur
corporis praesentia.

Cuncta tamen moderatur,
cuius Patri coaequatur
honor et potentia.

3.
Modo victor, modo tutus
est in caelis constitutus
rector super omnia.

1.
Po zniszczeniu wroga,
piekiel, Chrystus powrócił
do radości niebieskich¹.

5 Aniołowie usługują,
kiedy Pan wstępuje²,
tak jak wtedy, gdy zstępował.

2.
Ponad gwiazdy się unosi³
niewidoczne, nieobecne
tu na ziemi jego ciało⁴.

10 Wszystkim jednak On kieruje,
On, co Ojcu dorównuje
w czci i mocy⁵.

3.
Już zwycięski, już bezpieczny,
już w niebiosach postawiony
15 jako władca rzeczy wszelkich⁶.

124 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Non est rursus moriturus, nec per mortem mundaturus hominum contagia.	On już więcej nie umiera i nie musi już oczyszczać swoją śmiercią ludzkich win ⁷ .
---	---

4. Semel enim incarnatus, semel passus, semel datus pro peccatis hostia.	4. Albowiem raz wcielony, 20 raz umęczon, raz złożony w ofierze za grzechy ⁸ .
---	--

Nullam feret ultra poenam, nam quietem habet plenam cum summa laetitia.	Więcej już nie zazna kąpi, bo już pełnię ma pokoju z najwyższą radością.
---	---

5. Cum recessit ita dixit, intimavit et infixit talia discipulis:	5. 25 Gdy odchodził, tak powiedział ⁹ , to ogłosił i to wpoił ¹⁰ w uczniów swoich:
--	---

Ite, mundum circuite, universos erudite verbis et miraculis.	30 Idźcie i obchodźcie ziemię, nauczajcie wszystkich ludzi poprzez słowa oraz cuda.
--	---

6. Nam ad Patrem meum ibo, sed sciatis quod redibo, veniet Paraclitus,	6. Bo do Ojca mego idę, ale wieǳcie, że powrócę, przybędzie Pocięszyciel ¹¹ .
---	---

Qui disertos et loquaces et securos et audaces faciet vos penitus.	35 On to sprawi, że bęǳiecie nadzwyczaj wymowni ¹² , nieulękli i odważni.
--	--

7. Super aegros et languentes manus vestras imponentes sanitatem dabit.	7. Gdy swe ręce położycie na osłabłych oraz chorych, zdrowie im na powrót dacie.
--	---

Universas res nocentes, inimicos et serpentes et morbos fugabitis.	40	I będziecie przepędzali to, co szkodzi, nieprzyjaciół, węże i choroby ¹³ .
8. Qui fidelis est futurus et cum fide suscepturus baptismi remedium,	45	8. Ten zaś bowiem, kto uwierzy i kto wtedy z wiarą przyjmie chrztu lekarstwo ¹⁴ ,
A peccatis erit purus et cum iustis habiturus sempiternum gaudium.		Będzie z grzechu oczyszczony ¹⁵ oraz ze sprawiedliwymi wieczną radość będzie miał ¹⁶ .

¹ Por. Ef 4,8–10; Ps 68(67),19; J 3,13.

² Por. J 1,5,1; Rdz 28,12.

³ Por. Ps 113(112),4.

⁴ Por. Dz 1,9; Mk 16,19; Łk 24,51.

⁵ Por. Mt 28,18; J 17,2; 5,23.

⁶ Por. Dz 10,42; Rz 14,9.

⁷ Por. Dz 13,34; Rz 6,9–10.

⁸ Por. Hbr 9,26.28; 10,10.12; 1 P 3,18.

⁹ Por. Łk 24,51.

¹⁰ Por. Prz 18,8.22.26; Hbr 4,12; Ap 1,16; 19,15; Ps 38(37),3.

¹¹ Por. J 14,26; 15,26; 16,7.

¹² Por. Mk 16,17; Dz 2,2–11; 19,6.

¹³ Por. Mk 16,17–18; Dz 8,17–19.

¹⁴ Por. Dz 2,38; 8,16; 19,2–5; J 3,18; 20,31; Mk 16,16.

¹⁵ Por. Prz 20,9.

¹⁶ Por. Iz 51,11.

XX

Lux iocunda, lux insignis

Octava Pentecostes

Feria II

Światło miłe i niezwykle¹

Oktawa Zesłania Ducha Świętego
Poniedziałek

1.

Lux iocunda, lux insignis,
qua de throno missus ignis
in Christi discipulos,

Corda replet, linguas ditat,
ad concordēs nos invitat
cordis linguae modulus.

2.

Christus misit quem promisit,
pignus sponsae quam revisit
die quinquagesima;

Post dulcorem melleum
petra fudit oleum,
petra iam firmissima.

3.

In tabellis saxeis,
non in linguis igneis,
lex de monte populo,

1.

Światło miłe i niezwykle,
z którym z tronu słoń jest ogień²
na uczniów Chrystusa,

Serca napelnia, języki wzbogaca³,
5 wzywa nas, by język serca
wydobywał zgodne pienia.

2.

Chrystus posłał, jak obiecał⁴,
dar małżonce, którą nawiedza⁵,
w pięćdziesiątym dniu⁶.

10

Po słodkim miodzie⁷
ze skały trysnął olej,
ze skały bardzo twardej⁸.

3.

15

Na kamiennych tablicach⁹,
nie w ognistych językach¹⁰
lud otrzymał prawo z góry.

128 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Paucis cordis novitas
et linguarum unitas
datur in cenaculo.

Dziś niewielu w wieczniku
otrzymuje nowe serce
oraz jedność języków¹¹.

4.
O quam felix, quam festiva
dies in qua primitiva
fundatur Ecclesia!

4.
O, jak szczęśny, jak święteczny
20 jest dzień, w którym założono
pierwszy Kościół.

Vivae sunt primitiae
nascentis Ecclesiae,
tria primum milia.

Żywe są te pierwociny
rodzącego się Kościoła –
pierwsze trzy tysiące¹².

5.
Panis legis primitivi
sub una sunt adoptivi
fide duo populi.

5.
25 Jako pierwsze chleby prawa¹³
są przyjęte dwa narody
w jednej wierze.

Se duobus interiecit
sicque duos unum fecit
lapis caput anguli.

30 Wszedł pomiędzy dwa narody
i tak dwa uczynił jednym
ów węgielny kamień¹⁴.

6.
Utres novi, non vetusti
sunt capaces novi musti;
vasa paret vidua!

6.
Nowe bukłaki, a nie stare
zmieścić mogą nowe wino¹⁵ –
szykuje je wdowa!

Liquorem dat Helyseus,
nobis sacrum rorem Deus,
si corda sint congrua.

35 Elizeusz dał oliwę¹⁶,
nam zaś Bóg dał świętą rosę¹⁷,
jeśli serca są gotowe.

7.
Non hoc musto vel liquore,
non hoc digni sumus rore
si discordes moribus.

7.
Nie jesteśmy godni wina
ni oliwy, ani rosy,
jeśli w życiu jest niezgoda.

In obscuris vel divis
non potest haec paraclisis
habitare cordibus.

8.
Consolator alme, veni,
linguas rege, corda leni,
nichil fellis aut veneni
sub tua praesentia.

Nil iocundum, nil amoenum,
nil salubre, nil serenum,
nichil dulce, nichil plenum,
sine tua gratia.

9.
Tu lumen est et unguentum,
tu caeleste condimentum
atque ditans elementum
virtute mysterii.

Nova facti creatura,
te laudemus mente pura,
gratiae nunc, sed natura
prius irae filii.

10.
Tu qui dator es et donum,
nostri cordis omne bonum,
cor ad laudem redde pronom,
nostrae linguae formans sonum
in tua praeconia.

Tu purga nos a peccatis,
auctor ipse pietatis,
et, in Christo renovatis,

40 W sercach bowiem pełnych mroku
i we wnętrzach podzielonych
nie zamieszka Pocieszyciel¹⁸.

8.
Ożywicielu dobry, przyjdź,
rządź naszymi językami, uspokajaj nasze serca;
45 nie ma żółci ni posoki¹⁹
pod Twą obecnością.

Nic nie jest rozkoszne, nic nie jest przyjemne,
nic zdrowe, nic pogodne,
nic słodkie, nic pełne
50 bez Twojej łaski.

9.
Tyś jest światło, namaszczenie,
Tyś niebiańską jest przyprawą,
Ty wzbogacasz żywioł wody
mocą tajemnicy.

55 Nowym stawszy się stworzeniem,
chwalmy Cię umysłem czystym;
dzieci łaski, lecz z natury
ongiś dzieci gniewu²⁰.

10.
Ty, coś Dawcą jest i Darem²¹,
60 wszelkim dobrem dla serc naszych,
niech Cię serce skore wielbi,
niech nasz język dźwięcznie głosi
Twoją chwałę.

65 Ty nas oczyść z grzechów naszych,
bo Tyś źródłem pobożności²²,
i w Chrystusie odnowionym²³

130 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

da perfectae novitatis
plena nobis gaudia.

daj nowości doskonałej
pełną radość.

-
- ¹ Z fragmentów tej sekwencji skomponowano jeden z hymnów brewiarzowych: *Officium divinum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum. Liturgia Horarum iuxta ritum Romanum. II. Tempus Quadragesimae. Sacrum Triduum Paschale. Tempus Paschale*, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis MCMLXXIII, s. 799–800 = *Liturgia Godzin – codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. 2: *Wielki Post. Okres Wielkanocny*, Poznań 1984, s. 797.
- ² Por. Łk 12,49; Dz 2,3; J 14,26; 15,26; Hbr 1,8; Dn 7,9; Ez 1,26–27.
- ³ Por. Mk 16,17; Dz 2,4; 4,31; 10,44–46; 11,15; 13,52; 19,6.
- ⁴ Por. Łk 24,49; Dz 1,4; 2 P 1,4; Ga 4,6.
- ⁵ Por. Ef 1,13–14; 2 Kor 1,22; 5,5; Ap 22,17.
- ⁶ Por. Dz 2,1.
- ⁷ Por. Syr 24,27; Ps 119(118),103.
- ⁸ Por. Pwt 32,13; Hi 29,6; Ps 81(80),17; 1 Kor 10,4; Łk 20,18.
- ⁹ Por. Pwt 4,13; 9,9–11; Wj 24,12.
- ¹⁰ Por. Dz 2,3.
- ¹¹ Por. Ez 18,31; 36,26; Dz 2,4.
- ¹² Por. Dz 2,41; 4,4.
- ¹³ Por. Kpł 23,16–17.
- ¹⁴ Por. Ef 2,20; Łk 14,16.
- ¹⁵ Por. Mt 9,17.
- ¹⁶ Por. 2 Krł 4,1–7.
- ¹⁷ Por. Iz 26,19; Oz 14,6.
- ¹⁸ Por. Flp 2,1–2; Rz 15,5–6; 1 Kor 3,16.
- ¹⁹ Por. Pwt 32,32–33.
- ²⁰ Por. Rz 8,14; Ef 2,3.
- ²¹ Por. Dz 2,38; 8,20; J 4,10; Rz 5,15–16; Ef 2,8.
- ²² Por. Ap 15,4.
- ²³ Por. 2 Kor 4,14–16; 1 Kor 15,22; Ef 2,5.

XXI

Qui procedis ab utroque

Octava Pentecostes

Feria III

Ty, co od Obu pochodzisz

Oktawa Zesłania Ducha Świętego

Wtorek

1.

Qui procedis ab utroque
Genitore Genitoque
pariter, Paraclite,

Redde linguas eloquentes,
fac ferventes in te mentes
flamma tua divite.

2.

Amor Patris Filiique,
par amborum et utrique
compar et consimilis,

Cuncta replēs, cuncta foves,
astra regis, caelum moves,
permanens immobilis.

3.

Lumen carum, lumen clarum,
internarum tenebrarum
effugas caliginem.

1.

Ty, co od Obu pochodzisz¹ –
od Rodzica i od Syna –
Pocieszycielu²,

Uczyń język nasz wymownym³,
niech zapłoną myśli w Tobie
Twym bogatym ogniem⁴.

2.

O Miłości Ojca, Syna,
równy Obu i Każdemu,
taki sam i współpodobny,

10

Wszystko krzepisz i napelniasz,
rządzisz niebem i gwiazdami,
trwając niewzruszenie⁵.

3.

Światło drogie, światło jasne⁶,
Ty rozpraszasz zaciemnienie
mrocznych wnętrz.

15

132 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Per te mundi sunt mundati, tu peccatum, tu peccati destruis rubiginem.</p>	<p>Przez Cię czyści oczyszczeni⁷, to Ty niszczysz grzech i grzechu zgniliznę.</p>
<p>4. Veritatem notam facis et ostendis viam pacis et iter iusticiae.</p>	<p>4. Ty nam dajesz poznać prawdę⁸, 20 drogę wskażesz nam pokój⁹ i sprawiedliwości trakt¹⁰.</p>
<p>Perversorum corda vitas et bonorum corda ditas munere scientiae.</p>	<p>Serc przewrotnych Ty unikasz i wzbogacasz serca dobrych darem wiedzy.</p>
<p>5. Te docente nil obscurum, te presente nil impurum; sub tua praesentia</p>	<p>5. 25 Gdy Ty uczysz, ciemność znika; przy Tobie więc wszystko czyste – w obecności Twojej.</p>
<p>Gloriatur mens iocunda; per te laeta, per te munda gaudet conscientia.</p>	<p>Umysł chlubi się szczęśliwy, a radosne przez Cię, czyste 30 cieszy się sumienie.</p>
<p>6. Tu commutas elementa; per te suam sacramenta habent efficaciam.</p>	<p>6. Ty żywiły zaś przemieniasz¹¹, dzięki Tobie sakramenty moc swą sprawczą mają.</p>
<p>Tu nocivam vim repellis, tu confutas et refellis hostium nequiciam.</p>	<p>Ty przepędzasz moc szkodliwą, 35 Ty odrzucasz i odpierasz wrogów niegodziwość.</p>
<p>7. Quando venis, corda lenis, quando subis, atre nubis effugit obscuritas.</p>	<p>7. Przybywając, ładzisz serca, Gdy zstępujesz, mrok umyka ciemnej chmury.</p>

Sacer ignis, pectus ignis, non comburis, sed a curis purgas, quando visitas.	40	Święty Ogniu, Serce Ognia, nie spalając, z trosk uwalniasz, gdy nawiedzasz ¹² .
8. Mentes prius imperitas et sopitas et oblitas erudis et excitas.	45	8. Dusze wcześniej pogubione, rozproszone i ospałe uczysz i pobudzasz.
Foves linguas, formas sonum; cor ad bonum facit primum a te data caritas.		Ćwiczysz język, dźwięk kształtujesz, serce ku dobremu skłania miłość dana przez Cię.
9. O iuvamen oppressorum, o solamen miserorum, pauperum refugium,	50	9. Uciśnionych umocnienie i zgnębionych pocieszenie, ubogich ucieczko.
Da contemptum terrenorum, ad amorem supernorum trahe desiderium.		Daj nam gardzić tym, co ziemskie, ku miłości spraw niebieskich skieruj pragnienie.
10. Consolator et fundator, habitor et amator cordium humilium,	55	10. Stwórco i Pocieszycielu, Miłośniku i Mieszkańcu serc pokornych,
Pelle mala, terge sordes et discordes fac concordes, et affer praesidium.	60	Przepędź zło, usuń brudy, niezgodnych uczyn zgodnymi i z pomocą przyjdź.
11. Tu qui quondam visitasti, docuisti, confortasti timentes discipulos,		11. Ty, co kiedyś nawiedziliś, pouczyliś i wzmocniłeś załęknionych uczniów ¹³ ,

134 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Visitare nos digneris; nos si placet consoleris et credentes populos.	65	Racz łaskawie nas nawiedzić; jeśli zechcesz, racz pocieszyć nas i ludy wierne.
12. Par maiestas personarum, par potestas est earum et communis deitas.		12. Równy jest majestat Osób i potęga Osób równa oraz wspólne bóstwo ¹⁴ .
Tu procedens a duobus coequalis es ambobus, in nullo disparitas.	70	Ty pochodzisz od nich Obu oraz Obu jesteś równy, w niczym od Nich nie jesteś różny.
13. Quia tantus es et talis quantus Pater est et qualis, servorum humilitas	75	13. Skoroś wielki jest i taki, jak jest Ojciec, niech należną niosą cześć
Deo Patri, Filioque Redemptori, Tibi quoque laudes reddat debitas!		Bogu Ojcu i Synowi Odkupicielowi, Tobie słudzy uniżeni!

¹ J 15,26.

² Dosłownie: „Paraklet”; termin ten występuje w Ewangelii św. Jana kilkakrotnie, m.in. w J 14,16.26; 15,26 oraz 16,7. Termin ten może określać także obrońcę w sądzie lub rzecznika.

³ Por. Dz 2,4 i J 14,26. Duch Święty uzdalnia apostołów do świadczenia o Chrystusie.

⁴ W opisie z Dziejów Apostolskich Duch Święty ujawnia się pod postacią płomieni, które zstąpiły na poszczególnych apostołów. Ogień, płomień, żar to częste obrazy odnoszone do Ducha Świętego, podobnie ludzie pod Jego wpływem są jakby rozpaleni; por. Rz 1,11.

⁵ Bóg jako pierwsza przyczyna wprawiająca wszystko w ruch sam pozostaje nieporuszonym (*immobilis*).

⁶ Duch Święty jest światłem i źródłem światła dla chrześcijan. Motyw światła i ciemności często występuje w Nowym Testamencie; światło oznacza tam Chrystusa (J 1,9), człowieka ochrzczonego (Ef 5,8) czy właśnie Ducha Świętego, który oświeca przez pouczenie o sprawach wiary (J 14,26).

⁷ J 13,10.

⁸ Por. 1 Kor 2,10.

⁹ Por. Łk 1,79.

- ¹⁰ Por. 2 P 2,21.
- ¹¹ Najprawdopodobniej mowa o materialnych składnikach wykorzystywanych przy sprawowaniu sakramentów (np. chleb, wino, olej), które po modlitwie do Ducha Świętego i dzięki Niemu stają się widzialnymi znakami niewidzialnej łaski.
- ¹² Prawdopodobnie nawiązanie do Wj 3,2, gdzie mowa o tym, że Mojżesz widział płonący krzew, który jednak nie spłonął.
- ¹³ Nawiązanie do Dz 2,1–12.
- ¹⁴ Wyrażony jest tu chrześcijański dogmat o trzech Osobach Boskich: Ojcu, Synu i Duchu Świętym, które są jednym Bogiem.

XXII

Simplex in essentia

Octava Pentecostes

Feria V

Prosty w swej istocie

Oktawa Zesłania Ducha Świętego

Czwartek

1.

Simplex in essentia,
septiformis gratia
nos reformet Spiritus.

Cordis lustret latebras
et carnis illecebras
lux emissa caelitus.

2.

Lex praecessit in figura,
lex poenalis, lex obscura,
lumen evangelicum.

Spiritualis intellectus,
litterali fronde tectus,
prodeat in publicum!

3.

Lex de monte populo,
paucis in cenaculo
nova datur gratia.

1.

Prosty w swej istocie,
a łaską siedmioraki
niech nas odnawia Duch¹.

Niech światło² słane z nieba
oczyszcza serc kryjówki
oraz podniety ciał.

2.

Po tym prawie, które, będąc
cieniem³ tylko, niosło karę⁴,
Ewangelii przyszedł blask⁵.

10

To duchowe rozumienie⁶,
gąszczem liter przesłonięte⁷,
niech więc wyjdzie już na jaw.

3.

Prawo z góry lud otrzymał⁸,
nowa łaska⁹ w wieczerniku¹⁰
tak niewielu dana jest.

15

138 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Situs docet nos locorum praeceptorum vel donorum quae sit eminentia.</p>	<p>Wzgląd na miejsca nas poucza o tym, które przykazania, które dary mają prym.</p>
<p>4. Ignis, clangor buccinae, fragor cum caligine, lampadum discursio,</p>	<p>4. Ogień oraz trąby granie, grzmot i huki wśród ciemności i drgających światel błysk¹¹</p>
<p>Terrorem incutiunt, nec amorem nutriunt quem infundit unctio.</p>	<p>Powodują przerażenie i miłości nie chcą karmić, którą namaszczenie da¹².</p>
<p>5. Sic in Syna lex divina reis est imposita,</p>	<p>5. Na Synaju¹³ prawo Boże na grzeszników nałożono,</p>
<p>Lex timoris, non amoris, puniens illicita.</p>	<p>30 Prawo lęku, które karze winy – nie miłości prawo zaś.</p>
<p>6. Ecce patres praelecti dii recentes sunt effecti, culpaē solvunt vincula.</p>	<p>6. Tu ojcowie są wybrani, co nowymi są bogami¹⁴, rozwiązują więzy win.</p>
<p>Pluunt verbo, tonant minis, novis linguis et doctrinis consonant miracula.</p>	<p>35 Z deszczem słowa i grózb grzmotem nowych nauk i języków, które słyhać, współbrzmi cud.</p>
<p>7. Exhibentes aegris curam, morbum dampnant, non naturam; persequentes scelera,</p>	<p>7. Lecząc chorych¹⁵, potępiają nie naturę, lecz chorobę; napiętnując każdy grzech,</p>

Reos premunt et castigant,
modo solvunt, modo ligant,
potestate libera.

40 Winnych ganią oraz karzą,
rozwiązują i związują¹⁶
suwerenną władzą swą.

8.
Typum gerit iubilaei
dies iste, si diei
requiris mysteria,

8.
Dzień ten jest jak jubileusz¹⁷,
jeśli jego tajemnicy
45 doszukiwać byś się chciał.

In quo tribus millibus
ad fidem currentibus
pullulat Ecclesia.

W ten dzień z trzech tysięcy ludzi¹⁸,
którzy wtedy uwierzyli,
zakiełkował Kościół nasz.

9.
Iubilaeus est vocatus
vel dimittens, vel mutatus,
ad priores vocans status
res distractas libere.

9.
Jubileusz zaś to pora
50 uwolnienia i zamiany,
i do stanu pierwotnego
przywrócenia wszystkich spraw¹⁹.

Nos distractos sub peccatis
liberet lex caritatis
et perfectae libertatis
dignos reddat munere.

Niechaj więc miłości prawo
nas przez grzech porozdzieranych
55 wyswobodzi²⁰ i wolności
doskonalej da nam dar.

¹ Por. Tt 2,5.

² Por. Ps 43(42),3.

³ Por. Hbr 10,1.

⁴ Por. Rz 4,15; Mt 9,13; 12,7.

⁵ Por. Rz 10,4; 2 Tm 1,10.

⁶ Por. Kol 1,9.

⁷ Por. 2 Kor 3,6; Rz 2,29; 7,6.

⁸ Por. Wj 24,12; 31,18.

⁹ Por. J 1,17.

¹⁰ Por. Dz 1,13.

¹¹ Por. Wj 19,16–19; 20,18.21.

¹² Sens alegoryczny. Mesjasz jest nowym namaszczeniem. Por. J 14,21; 15,15; 16,27; 1 J 5,2–3; 1 Kor 16,22.

140 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

¹³ Por. Wj 19,11.

¹⁴ Por. Rdz 3,5; Ps 81(80),6; J 10,34–36; Dz 14,10.

¹⁵ Por. Dz. 5,16; Mk 6,13; 16,18.

¹⁶ Por. Mt 16,19; 18,18; J 20,23.

¹⁷ Por. Kpł 25,10–13; Lb 36,4.

¹⁸ Por. Dz 2,41.

¹⁹ Por. Kpł 25,10–13; Iz 61,1–2.

²⁰ Por. Rz 8,2; 2 Kor 3,17; Rz 6,18.22.

XXIII

Profitentes unitatem

Sanctissimae Trinitatis

Wyznawając jedność

Przenajświętszej Trójcy

I.
Profitentes unitatem
veneremur Trinitatem
pari reverentia,

Tres personas asserentes
personali differentes
a se differentia.

2.
Hae dicuntur relative,
cum sint unum substantive,
non tria principia.

Sive dicas tres vel tria,
simplex tamen est usya,
non triplex essentia.

3.
Simplex esse, simplex posse,
simplex velle, simplex nosse,
cuncta sunt simplicia.

I.
Wyznawając jedność,
uwielbijmy Trójcę
równą czcią,

Uznając trzy osoby,
5 różniące się wzajemnie
różnicą osobową.

2.
Rozróżnia się je względnie,
choć są jednym substancjalnie,
nie trzema zasadami.

10 Jeśli powiesz „trzy” lub „troje”,
jedna jest jednak *usia*’,
nie potrójna istota.

3.
Jeden byt, jedna moc,
jedna wola, jedna wiedza,
15 wszystko to stanowi jedność.

142 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Non unius quam duarum sive trium personarum minor efficacia.</p>	<p>Tak samo skutecznie działa jedna osoba, jak dwie albo trzy osoby.</p>
<p>4. Pater, Proles, Sacrum Flamen, Deus unus, sed hii tamen habent quaedam propria.</p>	<p>4. Ojciec, Potomek, Święty Powiew², 20 jeden Bóg, lecz każdy z nich ma jednak to, co własne.</p>
<p>Una virtus, unum numen, unus splendor, unum lumen, hoc una quod alia.</p>	<p>Jedna moc, jedno bóstwo, jeden blask, jedno światło, co w jednym, to i w pozostałych.</p>
<p>5. Patri Proles est aequalis, nec hoc tollit personalis amborum distinctio.</p>	<p>5. 25 Potomek równy jest Ojcu i nie znosi tej równości osobowe rozróżnienie ich obydwu.</p>
<p>Patri compar Filioque, spiritalis ab utroque procedit Connexio.</p>	<p>30 Równe Ojcu i Synowi Duchowe Połączenie³ pochodzi od jednego i drugiego.</p>
<p>6. Non humana ratione capi possunt hae personae nec harum discretio.</p>	<p>6. Przez rozum ludzki nie mogą być pojęte te osoby i ich zróżnicowanie.</p>
<p>Non hic ordo temporalis non hic situs aut localis rerum circumscriptio.</p>	<p>35 Nie ma tu porządku czasowego, ni położenia, ni ograniczenia miejscowego rzeczy.</p>
<p>7. Nil in Deo praeter Deum, nulla causa praeter eum qui creat causalialia.</p>	<p>7. Nie ma w Bogu nic prócz Boga, żadnej przyczyny poza tym, który przyczyny stwarza.</p>

Effectiva vel formalis causa Deus et finalis, sed nunquam materia.	40	Bóg jest przyczyną sprawczą, formalną i celową, lecz nigdy materią.
8. Digne loqui de personis vim transcendit rationis, excedit ingenia.	45	8. Godnie mówić o osobach przekracza możliwości rozumu, wymyka się pojmowaniu.
Quid sit gigni, quid processus me nescire sum professus, sed fide non dubia.		Cóż znaczy „być zrodzonym”, cóż – „pochodzić”? ⁴ Wyznaję, że nie wiem, lecz żywię wiarę, co nie wątpi.
9. Qui sic credit ne festinet, et a via non declinet insolenter regia,	50	9. Kto tak wierzy, niech się nie niecierpliwi i niech zuchwale nie zbacza z królewskiej drogi,
Servet fidem, formet mores nec attendat ad errores quos dampnat Ecclesia.		Niechaj zachowuje wiarę, kształtuje obyczaje i niech nie przystępuje do błędów, które Kościół potępia.
10. Nos in fide gloriemur, nos in una modulemur fidei constantia:	55	10. Chlubmy się w wierze, wznośmy pienia w jednej stałości wiary:
Trinae sit laus unitati sic et simple Trinitati coaeterna gloria.	60	Chwała niech będzie troistej Jedności, i wieczna chwała jednej Trójcy!

¹ *Usya* (inny zapis: *usia*) to transkrybowane słowo greckie, po które na gruncie teologii sięga się w wykładzie prawdy o Bogu Trójjedynym (także w wykładzie prawdy o bogoczłowieczeństwie

144 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Chrystusa); najczęstszy łaciński ekwiwalent rzeczownika *usya* stanowi słowo *substantia* – ono także w niniejszej sekwencji się pojawia.

- ² „Potomek” = Syn, „Święty Powiew” = Duch Święty; Adam sięga tutaj po peryfrazę imion drugiej i trzeciej osoby Boskiej.
- ³ „Duchowe Połączenie” – jeszcze jedno imię Ducha Świętego.
- ⁴ Owo „być zrodzonym” to charakterystyka Bożego Syna, natomiast „pochodzić” – Ducha Świętego; w jednym i drugim wypadku charakterystyka odnośna wskazuje to, co dla danej osoby Boskiej właściwe, to, co daną osobę odróżnia od dwóch pozostałych (Syn jest zrodzony przez Ojca, a Duch pochodzi od Ojca i/przez Syna: pierwszy jest więc Zrodzonym, a drugi – Pochodzącym/Pochodzeniem).

XXIV

Quam dilecta tabernacula

Dedicatio ecclesiae

Jakże drogie są przybytki

Poświęcenie kościoła

1.
Quam dilecta tabernacula
Domini virtutum et atria!

2.
Quam electi
architecti,
tuta aedificia

Quae non movent,
immo foveant
ventus, flumen, pluvia!

3.
Quam decora fundamenta
per concinna sacramenta
umbrae praecurrentia.

Latus Adae dormientis
Evam fudit, in manentis
copulae primordia.

1.
Jakże drogie są przybytki
i dziedzińce Pana zastępów!

2.
Jakże wyborni
architekci,
5 jakże bezpieczne budowle,

Których nie niszczą,
ale jeszcze je wzmacniają
wiatry, rzeki, deszcze!

3.
Jakże wspaniałe są fundamenty,
10 które stanowią cień
dostojnie sprawowanych tajemnic².

Bok śpiącego Adama
wylał Ewę³ ku początkowi
trwałego związku⁴.

146 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>4. Archa ligno fabricata Noe servat gubernata per mundi diluvium.</p>	<p>15</p>	<p>4. Arka zbudowana z drewna ocala Noego, prowadzona po wodach potopu świata⁵.</p>
<p>Prole sacra tandem feta anus Sara ridet laeta nostrum lactans gaudium.</p>	<p>20</p>	<p>Płodna wreszcie świętym potomstwem, stara Sara śmieje się wesoła⁶, karmiąc naszą radość.</p>
<p>5. Servus bibit qui legatur et camelus adaquatur ex Rebeccaе ydria.</p>	<p>25</p>	<p>5. Posłany sługa pije i wielbłąd syci się wodą z dzbana Rebeki⁷.</p>
<p>Haec inaures et armillas aptat sibi, ut per illas viro fiat congrua.</p>	<p>30</p>	<p>Ona kolczyki i naramienniki sobie szykuje, by dzięki nim stać się mężowi miłą⁸.</p>
<p>6. Synagoga supplantatur a Iacob dum devagatur nimis freta litterae.</p>	<p>35</p>	<p>6. Synagoga zastępowana jest przez Jakuba⁹, kiedy błądzi, zbyt ufna w literę prawa.</p>
<p>Lippam Lyam latent multa quibus videns Rachel fulta pari nubit foedere.</p>	<p>40</p>	<p>Przed kaprawą Leą kryje się wiele¹⁰, a tym wsparta widząca Rachela wiąże się takim samym ślubem¹¹.</p>
<p>7. In bivio tegens nuda geminos parit ex Iuda Thamar diu vidua.</p>	<p>45</p>	<p>7. Na rozdrożu ukrywając nagość, Tamar, od dawna owdowiała, rodzi z Judy bliźniaków¹².</p>
<p>Hic Moyses a puella, dum se lavat, in fiscella reperitur cyrpea.</p>	<p>50</p>	<p>Tu dziewczyna, gdy się kąpie, w trzciniowym koszyczku znajduje Mojżesza¹³.</p>

8.
Hic mas agnus immolatur
quo Israhel satiatur
eius tutus sanguine.

Hic transitur Rubens unda
Egyptios sub profunda
obruens voragine.

9.
Hic est urna manna plena,
hic mandata legis dena
sed in archa foederis.

Hic sunt aedis ornamenta,
hic Aaron indumenta
quae praecedit poderis.

10.
Hic Urias viduatur,
Betsabeae sublatur
sedis consors regiae.

Haec regis varietate
vestis astat deaurate
sic et regum filiae.

11.
Huc venit Austri regina
Salomonis quam divina
condit sapientia.

Haec est nigra sed formosa,
mirrae et thuris fumosa
virga pigmentaria.

8.
Tu ofiarowany jest baranek,
którym syci się Izrael,
jego krwią chroniony¹⁴.

Tu przekracza się Morze Czerwone,
które pogrąża Egipcjan
w wielkiej otchłani¹⁵.

9.
Tu jest dzban pełen manny¹⁶,
tu dziesięć przykazań prawa¹⁷,
ale w Arce Przymierza.

Tu są ozdoby przybytku¹⁸,
tu szaty Aarona,
z których pierwszą jest tunika¹⁹.

10.
Tu jest wywyższana
Batszeba, wdowa po Uriaszu,
aby zasiąść na tronie królewskim²⁰.

Towarzyszy ona królowi
w bogatej, pozłacanej szacie
jak córki królewskie²¹.

11.
Tu przybywa królowa Południa,
którą poucza
boska mądrość Salomona²².

60 Jest ona czarna, lecz piękna,
pachnie mirrą i kadzidłem,
róźdzka mile woniejąca²³.

148 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>12.</p> <p>Haec futura, quae figura obumbravit, reseravit nobis dies gratiae.</p> <p>Iam in lecto cum dilecto quiescamus et psallamus, assunt enim nuptiae.</p>	<p>12.</p> <p>Dzień łaski otworzył nam te tajemnice przyszłe, zapowiadane pod osłoną figur.</p> <p>Już w łóżu z ukochanym spoczywajmy²⁴ i śpiewajmy psalmy, są to bowiem zaślubiny.</p>
<p>13.</p> <p>Quarum tonant initium per turbas epulantium et finis per psalterium.</p>	<p>13.</p> <p>Ich początek rozbrzmiewa głosem biesiadujących tłumów, a na końcu gra psalterium.</p>
<p>14.</p> <p>Sponsum millena milia pari canunt melodia sine fine psallentia Amen!</p>	<p>14.</p> <p>Tysiące tysięcy zgodną pieśnią głoszą chwałę Oblubieńca, bez końca śpiewając: „Amen!”</p>

¹ Por. Ps 84(83),2.

² Por. Ps 58(57),3; 50(49),19.

³ Por. Rdz 2,21–22.

⁴ Por. Rdz 2,24.

⁵ Por. Rdz 6,9 i nast.

⁶ Por. Rdz 18,9–15; 21,6.

⁷ Por. Rdz 24,13 i nast.

⁸ Por. Rdz 24,22.

⁹ Jakub najprawdopodobniej oznacza tu nową Synagogę, tj. Kościół: dla Adama jest on figurą Kościoła.

¹⁰ Por. Rdz 29,17.

¹¹ Por. Rdz 29,28.

- ¹² Por. Rdz 38,14 i nast.; 38,27.
- ¹³ Por. Wj 2,5–10.
- ¹⁴ Por. Wj 12,3–10.
- ¹⁵ Por. Wj 14,5 i nast.
- ¹⁶ Por. Wj 16,9 i nast.; 16,33.
- ¹⁷ Por. Pwt 10,1–5.
- ¹⁸ Por. Wj 25–27.
- ¹⁹ Por. Wj 28,2–5.
- ²⁰ Por. 2 Sm 11,3–5.17.27.
- ²¹ Por. Ps 45(44),10.
- ²² Por. 1 Krl 10,1–13.
- ²³ Por. Pnp 1,5; 3,6.
- ²⁴ Por. Pnp 1,16; 3,1.

XXV

Rex Salomon fecit templum

Octava dedicationis ecclesiae

Król Salomon wznosił świątynię

Oktawa poświęcenia kościoła

1.
Rex Salomon fecit templum
quorum instar et exemplum
Christus et Ecclesia.

Huius hic est imperator
fundamentum et fundator
mediante gratia.

2.
Quadri templi fundamenta
marmora sunt instrumenta
parietum paria.

Candens flos est castitatis,
lapis quadrus in praelatis
virtus et constantia.

3.
Longitudo,
latitudo
templique sublimitas,

1.
Król Salomon wznosił świątynię¹:
on zaś i świątynia są zapowiedzią
Chrystusa i Kościoła.

5 Chrystus jest Kościoła władcą,
fundamentem, fundatorem²
oraz łaski mu udziela.

2.
Fundamenty czworobocznej świątyni³
są marmurowe i z tego też materiału
zbudowano ściany.

10 Biel marmurów – kwiat czystości,
kamień ciosany – siła i stałość
w dostojnikach.

3.
Długość,
szerokość
i wysokość świątyni,

152 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Intellecta
fide recta
sunt fides, spes, caritas.

Gdy właściwie
je rozumieć,
to wiara, nadzieja, miłość.

4.
Sed tres partes sunt in templo,
Trinitatis sub exemplo,
ima, summa, media.

4.
Lecz trzy części są w świątyni
na wzór Trójcy:
najniższa, najwyższa, środkowa.

Prima signat vivos cunctos
et secunda iam defunctos,
redivos tertia.

Pierwsza oznacza wszystkich żyjących,
druga – tych, co już pomarli,
trzecia – tych do życia przywróconych.

5.
Sexagenos quaeque per se
sed et partes universae
habent lati cubitos.

5.
Każda z tych części,
ale i wszystkie razem miały
sześćdziesiąt łokci długości⁴.

Harum trium tres conventus
Trinitati dant concentus
unitati debitos.

Ich trzech potrójne złożenie
oddaje Trójcy
należną jedności harmonię.

6.
Templi cultus
extat multus,
cynamomus,
odor domus,
mirra, stactis, cassya.

6.
Kult świątyni
przebogaty:
jest cynamon –
woń przybytku –
mirra, kasja i żywica⁵.

Quae bonorum
decus morum
atque bonos
precum sonos
sunt significantia.

One oznaczają
piękno
godnych obyczajów
i szlachetne
modlitw dźwięki.

<p>7.</p> <p>In hac casa
cuncta vasa
sunt ex auro
de thesauro
praelecto penitus.   Nam magistros
et ministros
decet doctos
et excoctos
igne Sancti Spiritus.</p>	45 50	<p>7.</p> <p>W tym to domu
wszystkie naczynia
są ze złota⁶ –
ze skarbca
umieszczonego głęboko⁷.   Bo przystoi,
by mistrzowie
i szafarze
byli pouczeni i zahartowani
w ogniu Ducha Świętego.</p>
<p>8.</p> <p>Sic ex bonis
Salomonis,
quae rex David
praeparavit,
fiunt aedificia.   Nam in lignis
rex insignis
vivit Tyri
cuius viri
tractant artificia.</p>	55 60	<p>8.</p> <p>Tak to z dóbr
Salomonowych,
które król Dawid
przygotował⁸,
powstają przybytki.   Żył bowiem
znakomity król
bogatego w drzewa Tyru,
z którego ludzie
wykonują prace rzemieślnicze⁹.</p>
<p>9.</p> <p>Nam ex gente iudeisque
sicut templum ab utrisque
conditur Ecclesia.   Christe qui hanc et hos unis
lapis huic et hiis communis,
tibi laus et gloria.</p>	65	<p>9.</p> <p>Albowiem Kościół
jest budowany jak świątynia
z dwóch ludów, pogan i Żydów.   Chryste, który scalasz jednych i drugich,
wspólny kamieniu pogan i Żydów,
Tobie cześć i chwała!</p>

154 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

¹ Por. 1 Krl 6,2.

² Por. 1 Kor 3,11.

³ Por. 1 Krl 7,10-11.

⁴ Por. 1 Krl 6,2.

⁵ Por. Wj 30,23-24; 34-35.

⁶ Por. 1 Krl 6,22.

⁷ Por. 1 Krl 7,48-51.

⁸ Por. 1 Krl 7,51.

⁹ Por. 1 Krl 5,15-32: ludzie Hirma, króla Tyru, pracowali przy cedrach i cyprysach dla Salomona.

XXVI

Ex radice caritatis

Receptio reliquiarum S. Victoris
17 Junii

Z korzenia miłości rosnąc

Przyjęcie relikwii św. Wiktora¹
17 czerwca

1.
Ex radice caritatis,
ex affectu pietatis
psallat haec ecclesia.

Psallat corde, psallat ore
et exultet in Victore
Victoris familia.

2.
Pars istius nobis data,
per fideles est allata
ab urbe Massilia.

Cuius prius spiritali,
nunc ipsius corporali
fruimur praesentia.

3.
Haec est summa gaudiorum,
dilatemus animorum
ipsa penetralia.

1.
Z korzenia miłości rosnąc²,
niesiony uczuciem pobożności,
niechaj śpiewa ten kościół.

Niech rodzina Wiktorowa
5 śpiewa sercem i ustami
i Wiktorem niech się cieszy³.

2.
Cząstka jego jest nam dana,
przynieśli ją wierni
z miasta Marsylii.

10 Cieszymy się jego obecnością,
najpierw duchową,
a teraz cielesną.

3.
To jest największa z radości,
rozszerzajmy nawet głębinę
15 naszych dusz.

156 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Martyris reliquiae laudis et laeticiae nobis sunt materia.		Relikwie męczennika są dla nas powodem chwaly i radości.
4. Nostri cordis organum, nostrae carnis tympanum a se dissidentia,	20	4. Fletnia naszego serca, tympanon naszego ciała ⁴ nie są zestrojone,
Armonia temperet et sibi confoederet pari concinantia.		Niech nastanie harmonia i niech się sprzymierzą w zgodnym grananiu.
5. Choris consonantibus, una sit in moribus nostris modulatio.	25	5. Skoro chóry współbrzmia, niech nastanie jedna melodia w naszych obyczajach.
Vocum dissimilium, morum dissidentium gravis est collisio.	30	Ciężko znieść niezgodę niezgranych głosów, rozbieżnych obyczajów.
6. Ex diversis sonitus fiet incompositus, nisi Dei digitus cordas aptet primitus dulci magisterio.	35	6. Z fałszywych dźwięków powstanie kakofonia, jeśli palec Boży ⁵ serc wpierw nie nastroi, słodko nimi dyrygując.
Nisi dulcor Spiritus cor tangat medullitus, nichil vocis strepitus, nichil sapit penitus carnis exultatio.	40	Jeśli słodycz Ducha nie dotknie głębi serca, to nie może sprawiać przyjemności ani dźwięk głosu, ani radość ciała.

7.
Dulcor iste non sentitur
in scissuris mentium
nec in terra reperitur
suave viventium.

Hunc dulcorem sapiat
et praegustans sitiāt,
donec plene capiat
unitas fidelium.

8.
Praegustemus cordis ore,
ut interno nos sapore
revochemur ab amore
mundi seductorio.

Hic est sapor salutaris,
hic est gustus singularis
per quem curae saecularis
subrepat oblitio.

9.
Ut hic mundus amarescat,
odor Christi praedulcescat,
haec dulcedo semper crescat
cordis in cellario.

Ubi spirat fraglor talis,
fervor crescit spiritalis
et frigescit temporalis
vitae delectatio.

10.
Victor miles triumphalis,
Christi martyr specialis,

7.
Tej słodczy się nie czuje
wśród rozdarcia dusz
ani się jej nie znajduje w ziemi
żyjących wśród rozkoszy.

45 Tej słodczy niech kosztuje
i już teraz ją smakując, niech się syci⁶
wspólnota wierzących,
póki w pełni jej nie zazna.

8.
Kosztujmy jej ustami serca,
50 aby smak wewnętrzny
odciągał nas od zwodniczej
miłości światowej.

Oto tu jest smak zbawienia,
tu kosztuje się tego, dzięki czemu
55 z cicha idą w niepamięć
troski światowe⁷.

9.
Oby świat ten tu nam zgorzkniał,
woń Chrystusa była słodsza,
niech ta słodczy zawsze wzrasta
60 w spizarni serca.

Gdzie się wznosi zapach taki,
żar duchowy wzrasta,
a stygnie upodobanie
w życiu doczesnym.

10.
65 Wiktorze, zwycięski żołnierzu,
wyjątkowy świadku Chrystusa,

158 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

nos a mundi serva malis,
ne nos amor mundialis
mergat in flagitia.

przed złem świata nas zachowaj,
aby miłość światowa
nie pogrążyła nas w występkach.

Una voce, mente pari,
nos honore singulari
te studemus venerari;
dum versamur in hoc mari,
exhibe suffragia.

70 Jednym głosem, zgodną myślą
pragniemy oddać Tobie
szczególną cześć;
kiedy w morzu tym toniemy,
okaż nam ratunek.

11.
Ne permittas spe frustrari
quibus potes suffragari,
fac nos Christo praesentari
ut Hunc tecum contemplari
possimus in gloria.

11.
75 Nie daj w płonnej żyć nadziei
tym, co możesz przyjąć z pomocą;
pozwól stanąć przy Chrystusie,
byśmy mogli razem z Tobą
Jego w chwale kontemlować.

Ad honorem tuum, Christe,
decantavit chorus iste
tui laudes agonistae,
quo praesente nichil triste
nostra turbet gaudia.

80 Dla uczczenia Ciebie, Chryste,
chór ten Tobie tu wyśpiewał
chwałę Twego wojownika;
przy nim niech radości naszych
żaden smutek nie zamąci.

¹ Chodzi o Wiktora z Marsylii. Istnieje opracowanie tej sekwencji: Ł. Libowski, *Sekwencja „Ex radice caritatis” Adama ze św. Wiktora jako wiktoryński program życia*, w: *Mądrość wiktorynów. Z kultury intelektualnej szkoły św. Wiktora*, red. M.J. Janecki, W. Bajor, D. Poirel, Ł. Libowski, Lublin-Kęty 2022 [w druku].

² Por. Ef 3,17.

³ Jako patron Święty Wiktor z Marsylii (zm. w 287/288 lub 290 r.) był w opactwie Świętego Wiktora czczony w sposób wyjątkowy.

⁴ Por. Ps 150,4.

⁵ Por. Pwt 9,10; Łk 11,20; Wj 8,19.

⁶ Por. Syr 24,21.

⁷ Por. Łk 21,24.

XXVII

Ad honorem tuum, Christe

Nativitas S. Joannis Baptistae

24 Junii

Dla Twojej, Chrystusie, chwały

Narodzenie św. Jana Chrzciciela

24 czerwca

1.
Ad honorem tuum, Christe
recolat Ecclesia

Praecursoris et baptistae
tui natalicia.

2.
Laus est Regis in praeconis
ipsius praeconio.

Quem virtutum ditat donis
sublimat officio.

3.
Promittente Gabriele
seniori filium,

Haesitavit et loquela
perdidit officium.

1.
Dla Twojej, Chrystusie, chwały
niech ponownie Kościół uczci

Poprzednika i chrzciciela
Twego narodziny¹.

2.
5 Chwała Króla jaśnieje w zwiastowaniu
narodzin Jego zwiastuna,

Którego wzbogaca darami cnót,
wywyższa urzędem².

3.
10 Kiedy Gabriel obiecywał
starcowi syna,

Ten zwątpił i stracił
zdolność mówienia³.

160 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>4.
Puer nascitur, novae legis,
novi Regis
praeco, tuba, signifer.</p>	15	<p>4.
Dziecię się rodzi –
nowego prawa, nowego Króla
herold, trąba i chorąży.</p>
<p>Vox praeit Verbum,
paranimphus sponsi sponsum,
solis ortum lucifer.</p>		<p>Głos poprzedza Słowo⁴,
druzba – oblubieńca,
jutrzienka – wschód słońca.</p>
<p>5.
Verbo mater,
scripto pater
nomen indit parvulo
et soluta
lingua muta
patris est a vinculo.</p>	20	<p>5.
Matka słowem,
ojciec pismem
imię dziecku dają
i uwalnia się
od więzów
niemy język ojca⁵.</p>
<p>6.
Est caelesti praesignatus
Iohannes oraculo
et ab ipso consecratus
uteri latibulo.</p>	25	<p>6.
Wyrocznia niebieska
zapowiedziała Jana
i został konsekrowany
jeszcze skryty w łonie.</p>
<p>7.
Quod aetate praematura
datur heres, id figura,
quod infecunda
diu parens, res profunda.</p>	30	<p>7.
To, iż dziedzic się narodził
poniewczasie – jest figurą.
To, iż matka jest bezpłodną
aż tak długo – niebywale!</p>
<p>8.
Contra carnis quidem iura
Iohannis haec genitura
talem gratia
partum format, non natura.</p>	35	<p>8.
Wbrew cielesnym bowiem prawom
matka wyda na świat Jana;
ten zaś poród się dokona
dzięki łasce, nie z natury.</p>

9.
Alvo Deum Virgo claudit
clauso clausus hic aplaudit
de ventris angustia.

Agnum monstrat in aperto
vox clamantis in deserto,
vox Verbi praenuntia.

10.
Ardens fide, verbo lucens,
et ad veram lucem ducens
multa docet milia.

Non lux iste, sed lucerna,
Christus vero lux aeterna
lux illustrans omnia.

11.
Cilicina tectus veste
pellis cinctus strophium,

Cum locustis mel silvestre
sumpsit in edulium.

12.
Attestante sibi Christo,
non surrexit maior isto
natus de muliere.

Sese tantum hic exceptit
qui de carne carnem cepit
sine carnis opere.

9.
Panna w sobie skrywa Boga,
Jan ukryty Ukrytemu
klaszcze z przyciasnego łona⁶.

40 Jasno wskaże na baranka⁷
głos na puszczy wołający⁸,
głos, co Słowo zapowiada⁹.

10.
Płonie wiarą, błyszczy słowem¹⁰
i ku światłu prawdziwemu,
45 liczne rzesze ucząc, wiedzie.

Nie jest światłem, ale lampą¹¹,
Chrystus zaś jest światłem wiecznym,
światłem, co rozświetla wszystko¹².

11.
Szatą z włosia przyokryty,
50 przyodziany w pas ze skóry,

Miody leśne wraz z szarańczą
stanowiły jego pokarm¹³.

12.
Jak zaświadczył o nim Chrystus:
„Spośród narodzonych z kobiet
55 niż on nikt nie powstał większy”¹⁴.

Tylko Ten, co ciało z ciała
wziął bez aktu cielesnego,
siebie ponad nim postawił.

162 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>13. Capitali iustus poena iubetur in carcere consummari.</p>	<p>60</p>	<p>13. Pada rozkaz, by w więzieniu sprawiedliwy został ścięty.</p>
<p>Cuius caput rex in cena non horret pro munere praesentari.</p>		<p>Król nie wzdryga się, ażeby jego głowę złożyć w darze przy wieczerzy¹⁵.</p>
<p>14. Martyr Dei, licet rei simus, nec ydonei tuae laudi,</p> <p>Te laudantes et sperantes de tua clementia, nos exaudi!</p>	<p>65</p> <p>70</p>	<p>14. Świadku Boga, Ty nas, winnych i niegodnych Twojej chwały,</p> <p>Racz wysłuchać, skoro Ciebie wychwalamy i ufamy Twojej łaskawości!</p>
<p>15. Tuo nobis in natale da promissum gaudium,</p>		<p>15. W dzień Twojego narodzenia daj nam radość obiecaną,</p>
<p>Ne nos minus triumphale delectet martyrium.</p>	<p>75</p>	<p>By zwycięskie Twe męczeństwo wielce nas rozradowało.</p>
<p>16. Veneramur et miramur in te tot mysteria:</p> <p>Per te frui Christus sui det nobis praesentia.</p>	<p>80</p>	<p>16. Podziwiamy oraz czcimy moc tajemnic w Tobie:</p> <p>Niech przez Ciebie da nam Chrystus radość z obecności swej.</p>

- ¹ Por. Mt 3,13–16; Mk 1,9–11; Łk 3,21–22; J 1,32.
- ² Por. Rdz 41,41–46.
- ³ Por. Łk 1,11–20.
- ⁴ Por. Iz 40,3; Łk 3,4.
- ⁵ Por. Łk 1,57–65.
- ⁶ Por. Łk 1,41–44.
- ⁷ Por. J 1,29,36.
- ⁸ Por. Iz 40,3; Mt 3,3; Mk 1,3–4; Łk 1,80.
- ⁹ Por. Łk 3,4; Iz 40,3.
- ¹⁰ Por. J 5,35.
- ¹¹ Por. J 1,8.
- ¹² Por. J 1,7–9; Łk 1,76–79.
- ¹³ Por. Mt 3,4; Mk 1,6.
- ¹⁴ Por. Mt 11,11; Łk 7,28.
- ¹⁵ Por. Mt 14,3–11; Mk 6,16–28.

XXVIII

Gaude Roma caput mundi

S. Petri, apostoli

29 Junii

Ciesz się, Rzymie, głowo świata

Św. Piotra, apostoła

29 czerwca

1.
Gaude Roma caput mundi,
primus pastor in secundi
laudetur victoria.

Totus orbis hylaescat
et virtutis ardor crescat
ex Petri memoria.

2.
Petrus sacri fax amoris,
lux doctrinae, sal dulcoris,
Petrus mons iustitiae,

Petrus fons est Salvatoris,
lignum fructus et odoris,
lignum carens carie.

3.
Et quid Petro dices dignum,
nullum Christi videns signum
primo sub ammonitu

1.
Ciesz się, Rzymie, głowo świata,
Pierwszy Pasterz niech będzie uwielbiony
w zwycięstwie drugiego.

5 Niechaj świat się cieszy cały
i żar cnoty niech wyrasta
z pamięci o Piotrze.

2.
Piotr – miłości świętej zagiew,
światło nauki, sól słodczy;
Piotr – sprawiedliwości góra.

10 Piotr jest źródłem Zbawiciela,
drzewem woni i owocu',
drzewem wolnym od zepsucia.

3.
Co cennego wskażesz w Piotrze?
Nie widząc żadnego znaku,
15 po pierwszym wezwaniu Chrysta

166 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Fugit rete, fugit ratem, necdum plene veritatem contemplatus spiritu.</p>		<p>Sieć porzucił, łódź porzucił², choć nie poznał jeszcze w pełni prawdy duchem.</p>
<p>4. Auro carens et argento, coruscat miraculis,</p>	20	<p>4. Nie ma złota ani srebra³, a jaśnieje już cudami</p>
<p>A nervorum sub momento claudum solvit vinculis.</p>		<p>I od razu skrępowane mięśnie w chromym rozwiązuje⁴.</p>
<p>5. Paralisi dissolutus, Eneas erigitur. Petrum praesens Dei nutus ad votum prosequitur.</p>	25	<p>5. Z paraliżu uwolniony, już podnosi się Eneas⁵: bo Piotrowi towarzyszy Boża łaska, gdy jej wzywa.</p>
<p>6. Petrus vitam dat Tabitae iuvenemque reddit vitae potestate libera.</p>		<p>6. Piotr Tabicie życie daje⁶ oraz chłopcu je przywraca dzięki swojej wolnej mocy.</p>
<p>Pede premit fluctus maris et nutantem salutaris illum regit dextera.</p>	30	<p>Stawia nogę wśród fal morza, gdy się waha, wtedy zbawcza pokieruje nim prawica⁷.</p>
<p>7. Facta Christi quaestione, brevi claudit hic sermone fidem necessariam.</p>	35	<p>7. Gdy pytanie stawia Chrystus, on zamyka w krótkim zdaniu wiarę, którą trzeba wyznać⁸:</p>
<p>Hunc personam dicit unam sed nec tacet oportunam naturae distantiam.</p>		<p>Chrystus jedną jest osobą – lecz stosownej nie przemilcza różnicy natury.</p>

8.
Quod negando ter peccavit,
simplex amor expiavit
et trina confessio.

Angelus a carcere
Petrum solvit libere
destinatum gladio.

9.
Umbra sanat hic languentes,
sanat membra, sanat mentes,
morbos reddit impotentes
medici potentia.

Petrum Symon magus odit,
magum Symon Petrus prodit,
plebem monet et custodit
a magis versutia.

10.
Hic a petra Christo dictus
in conflictu stat invictus,
licet iugis sit conflictus
et gravis congressio.

Dum volare magus quaerit,
totus ruens, totus perit
quem divina digne ferit
et condemnat ultio.

11.
Nero fremit furibundus,
Nero plangit impium,
Nero cuius aegre mundus
ferebat imperium.

8.
Grzech zaparcia aż trzykrotny⁹
zmazał swą miłością szczerą
i wyznaniem swym trojakiem¹⁰.

Anioł uwalnia
z więzienia Piotra
pod miecz przeznaczonego¹¹.

9.
Swoim cieniem leczy chorych¹²,
leczy ciała, leczy dusze,
moc lekarza
niemocnymi czyni choroby.

Szymon mag ma wstręt do Piotra,
Piotr Szymona maga gani¹³;
napomina lud i strzeże
przed magicznymi sztuczkami¹⁴.

10.
Przez Chrystusa nazwan Skałą¹⁵,
w walce trwa niezwyńczony,
choć to walka nieustanna
i tak ciężkie jest to starcie.

Ginie mag, gdy pragnie latać,
spada z góry – klęska wielka;
Boska pomsta go dotyka
jakże słusznie i potępia¹⁶.

11.
Neron w szale zgrzyta zębami,
Neron oplakuje bezbożnika –
Neron, którego rządy
świat boleśnie znosił.

168 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>12. Ergo Petro crux paratur a ministris scelerum;</p> <p>Crucifigi se testatur in hoc Christus iterum.</p>	<p>65</p>	<p>12. Krzyż szykują więc Piotrowi ci, co zbrodni usługują;</p> <p>Chrystus świadczy zaś, że jest w Piotrze krzyżowany po raz drugi¹⁷.</p>
<p>13. Petro sunt oves creditae clavesque regni traditae;</p> <p>Petri praeit sententia ligans ac solvens omnia.</p>	<p>70</p>	<p>13. Jemu owce powierzono, i królestwa dano klucze¹⁸;</p> <p>On wyrokiem swoim wszystko rozwiązuje i związuje.</p>
<p>14. Pastoris nostri meritis ac prece salutifera</p> <p>Nos a peccati debitis aeterne pastor libera.</p>	<p>75</p>	<p>14. Mocą zasług naszego pasterza i jego modlitwy niosącej zbawienie</p> <p>Uwolnij nas, Pasterzu Wieczysty, od kary za grzechy.</p>

¹ Por. Ps 1,3.

² Por. Mt 4,18–20.

³ Por. Dz 3,6.

⁴ Por. Dz 3,1–10.

⁵ Por. Dz 9,32–35.

⁶ Por. Dz 9,36–43.

⁷ Por. Mt 14,27–31.

⁸ Por. Mt 16,16.

⁹ Por. Mt 26,34.69–75.

¹⁰ Por. J 21,15–19.

¹¹ Por. Dz 12,7–11.

¹² Por. Dz 5,15.

¹³ Ciekawa gra słów ginąca w przekładzie: *odit* – *prodit*, „nienawidzi” – „gani”.

¹⁴ Por. Dz 8,18–24.

- ¹⁵ Por. Mt 16,17–18.
¹⁶ Zob. *Złota legenda*.
¹⁷ Zob. *Złota legenda*.
¹⁸ Por. Mt 16,19.

XXIX

Corde voce pulsa caelos

S. Pauli, apostoli

30 Junii

Sercem, głosem uderz w niebo

Św. Pawła, apostoła

30 czerwca

1.

Corde voce pulsa caelos,
triumphale pange melos,
gentium Ecclesia.

Paulus, doctor gentium,
comsummavit stadium,
triumphans in gloria.

2.

Hic Benjamin adolescens,
lupus rapax praeda vescens,
hostis est fidelium.

Mane lupus sed ovis vespere,
post tenebras lucente sydere,
docet evangelium.

3.

Hic mortis viam arripit
quem vitae via corripit,
dum Damascum graditur.

1.

Sercem, głosem uderz w niebo,
triumfalne pieśni śpiewaj,
Kościołe pogan.

Paweł, nauczyciel pogan¹,
na stadionie bieg ukończył,
triumfując w chwale.

2.

Młody ten Beniaminita²,
wilk drapieżny łup pożera³,
jako wróg jest on dla wiernych.

10

Rano wilk, wieczorem owca,
po ciemnościach świeci gwiazda⁴ –
uczy Ewangelii.

3.

On podąży drogą śmierci⁵,
a gdy idzie do Damaszku,
Droga Życia go ujarzmia.

15

172 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Spirat minas, sed iam cedit,
sed prostratus iam oboedit,
sed iam vinctus ducitur.

Dyszy groźbą, lecz przestaje,
powalony – już posłuszny,
powstrzymany – prowadzony⁶.

4.
Ad Ananiam mittitur,
lupus ad ovem trahitur,
mens resedit effera.

4.
Do Ananiasza posyłany⁷,
20 wiedziony jest wilk do owcy,
duch drapieżny się ucisza.

Fontis subit sacramentum,
mutat virus in pigmentum
unda salutifera.

W źródle chrzcielnym się zanurza⁸,
jad trucizny zmienia w balsam
woda, co zbawienie niesie.

5.
Vas sacratum, vas divinum,
vas propinans dulce vinum
doctrinalis gratiae,

5.
25 Naczynie poświęcone, naczynie Boskie⁹,
naczynie słodkie niosące wino
łaski nauki świętej,

Synagogas circuit,
Christi fidem astruit
prophetarum serie.

30 Obchodzi synagogi,
buduje wiarę w Chrystusa
na fundamencie proroków¹⁰.

6.
Verbum crucis protestatur,
causa crucis trucidatur,
mille modis moritur.

6.
Głosi słowo o krzyżu¹¹
i dla krzyża jest gnębiony,
na tysiąc sposobów umiera¹².

Sed perstat vivax hostia
et invicta constantia
omnis poena vincitur.

35 Lecz wciąż trwa żywa ofiara
i niezwykła wytrwałość
wszelką mękę pokonuje.

7.
Segregatus docet gentes,
mundi vincit sapientes
Dei sapientia.

7.
Odlączony, uczy pogan¹³
i zwycięża mędrców świata
mądrością Bożą.

Raptus ad caelum tertium, videt Patrem et Filium in una substantia.	40	Porwany do trzeciego nieba ¹⁴ , widzi Ojca i Syna w jednej substancji.
8. Roma potens et docta Graecia praebet colla, discit mysteria, fides Christi proficit.	45	8. Możny Rzym, uczona Grecja wyciągają szyje, uczą się tajemnic, postępuje Chrystusowa wiara.
Crux triumphat, Nero saevit quo docente fides crevit Paulum ense conficit.		Paweł uczy, wiara rośnie; krzyż triumfuje, Neron się sroży i ścina Pawła mieczem ¹⁵ .
9. Sic exutus carnis molem, Paulus videt verum solem Patris Unigenitum	50	9. Pozbawiony ciężaru ciała, Paweł widzi prawdziwe słońce ¹⁶ , jednorodzonego Syna Ojca;
Lumen videt in lumine, cuius vitemus numine gehennalem gemitum.		W świetle widzi światło, za którego łaską uniknąć możemy jęków gehennowych.

¹ Por. Rz 11,13.

² Por. Rz 11,1; Flp 3,5.

³ Por. Rdz 49,27.

⁴ Por. Dz 2,6,13.

⁵ Por. Dz 22,4.

⁶ Por. Dz 9,4–7.

⁷ Por. Dz 9,10–19.

⁸ Por. Dz 9,18.

⁹ Por. Dz 9,15.

¹⁰ Por. Dz 9,20.

¹¹ Por. 1 Kor 1,18.

¹² Por. Dz 14,19; 2 Kor 6,5; 11,23–25.

174 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

¹³ Por. Dz 13,2 i nast.

¹⁴ Por. 2 Kor 12,1–4.

¹⁵ Zob. *Złota legenda*.

¹⁶ Zob. *Złota legenda*.

XXX

Roma Petro glorietur

Ss. Petri et Pauli, apostolorum

Octava (6 Julii)

Niechaj Rzym się chlubi Piotrem

Św. św. Piotra i Pawła, apostołów

Oktawa (6 lipca)

1.
Roma Petro glorietur,
Roma Paulum veneretur
pari reverentia.

Immo tota iocundetur
et iocundis occupetur
laudibus Ecclesia.

2.
Hii sunt eius fundamenta,
fundatores, fulcimenta,
bases, epistilia.

Idem saga, qui cortinae,
pelles templi iacinctinae,
sciphi, sp[h]aerae, lilia.

3.
Hii sunt nubes choruscantes
terram cordis irrigantes
nunc rore, nunc pluvia.

1.
Niechaj Rzym się chlubi Piotrem,
niechaj Rzym wysławia Pawła
cząc jednaką.

5 Niech się cieszy cały Kościół
i radosne takż pienia
niechaj wznosi.

2.
To są jego fundamenty¹,
fundatorzy i filary,
postumenty, architrawy².

10 To są tkaniny i zasłony³,
hiacyntowe płótna świątyni⁴,
kielichy, pąki, lilie⁵.

3.
To lecące są obłoki⁶,
zwilżające ziemię serca
15 raz deszczami, a raz rosą.

176 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Hi praecones novae legis et ductores novi gregis ad Christi praesaepia.		To heroldzi w nowym prawie, przewodnicy nowej trzody do Chrystusa żłobów.
4. Laborum socii triturant aream, in spe denarii colentes vineam.	20	4. Zespoleni w trudach młóćą na klepisku, uprawiając winnicę w nadziei na denar ⁷ .
5. Hiis ventilantibus secedit palea novisque frugibus replentur horrea.	25	5. Kiedy uderzają, odskakują plewy i świeżymi płonami napęlniają spichrz ⁸ .
6. Ipsi montes appellantur, ipsi prius illustrantur veri solis lumine.		6. Oni zwani są górami, oni wpiery są oświeceni blaskiem prawdziwego słońca.
Mira virtus est eorum, firmamenti vel caelorum designantur nomine.	30	Jakże moc ich jest przedziwna, oni noszą nawet imię firmamentu nieba.
7. Fugam morbis imperant, leges mortis superant, effugant daemona.	35	7. Do ucieczki zmuszają choroby, pokonują prawa śmierci, demony przepędzają.
Delent ydolatriam, reis praebent veniam, miseris solatia.		Niszczą bałwochwalstwo, przebaczenie winnym dają, nieszczęsnym wytchnienie.

8.		8.
Laus communis est amborum cum sint tamen singulorum dignitates propriae.	40	Chwała wspólna jest obydwóm, choć jednakże każdy z nich zasługi ma własne.
Petrus praeit principatu, Paulus pollet magistratu totius Ecclesiae.		Piotr jest pierwszy w przewodnictwie, Paweł słynie z nauczania w całym Kościele.
9.		9.
Principatus uni datur unitasque commendatur fidei catholicae.	45	Jeden dzierży przewodnictwo, jemu także powierzono jedność katolickiej wiary.
Unus cortex est granorum sed et una vis multorum sub eodem cortice.	50	Jedna nasion jest lupina, lecz i jedna siła wielu pod tąże lupiną.
10.		10.
Romam convenerant salutis nuncii, ubi plus noverant inesse vicii, nichil medicinae.	55	Zwiastuni zbawienia przybyli do Rzymu, gdzie zrozumieli, że wad jest tam dużo, a brak lekarstwa.
Insistunt viciis fideles medici, vitae remediis obstant frenetici, fatui doctrinae.	60	Ci wierni lekarze wytykają wady, odrzucają szaleńcy lekarstwa życia, a głupcy – naukę ⁹ .
11.		11.
Facta Christi mentione, Simon magus cum Nerone conturbantur hoc sermone nec cedunt apostolis.		Usłyszawszy o Chrystusie, Szymon mag z Neronem razem przestraszają się tej mowy i nie ustępują apostołom ¹⁰ .

178 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Languor cedit, mors oboedit, magus crepat, Roma credit et ad vitam mundus redit reprobatis ydolis.</p>	<p>65</p>	<p>Choroba ustępuje, śmierć jest poslušna, mag się rozbija, Rzym natomiast wierzy, świat wraca do życia, odrzućwszy bałwany.</p>
<p>12. Fremit Nero sceleratus, magi morte desolatus, cuius error ei gratus grave praecipitium.</p>	<p>12. 70</p>	<p>Zbrodniczy Neron ryczy, opuszczony po śmierci maga, którego błąd, jemu miły, wielkim skończył się upadkiem.</p>
<p>Bellatores praelecti non a fide possunt flecti sed in pugna stant erecti nec formidant gladium.</p>	<p>75</p>	<p>Wojownicy wpierw wybrani nie mogą odstąpić od wiary, ale w walce stoją prosto, miecza się nie przerażają.</p>
<p>13. Petrus, heres verae lucis, fert inversus poenam crucis, Paulus ictum pugionis nec diversae passionis sunt diversa praemia.</p>	<p>80</p>	<p>13. Piotr, prawdziwego światła dziedzic, cierpi kaźń na odwróconym krzyżu, Paweł znosi ścięcie mieczem; a choć różna była męka, jednakowa jest nagroda¹¹.</p>
<p>Patres summae dignitatis summo Regi conregnatis vincla nostrae pravitatis solvat vestrae potestatis efficax sententia.</p>	<p>85</p>	<p>Najwyższej godności Ojcowie¹², z najwyższym rządcie Królem: więzy naszej nieprawości niech rozwiąże wyrok pewny Waszej władzy!</p>

¹ Por. Ef 2,20.

² Por. 1 Krl 7,1–12.

³ Por. Wj 26,1 i nast.

⁴ Por. Wj 28,5–15; 36,8.

⁵ Por. Wj 25,31.

- ⁶ Por. Iz 60,8.
⁷ Por. Mt 20,13.
⁸ Por. Mt 3,12.
⁹ Por. Prz 16,22.
¹⁰ Zob. *Złota legenda*.
¹¹ Zob. *Złota legenda*.
¹² Apostrofa ta przypomina zwrot do rzymskich senatorów.

XXXI

Ecce dies triumphalis

S. Victoris, martyris

21 Julii

Oto dzień jest triumfalny

Św. Wiktora, męczennika¹

21 lipca

1.

Ecce dies triumphalis,
gaude, turba spiritalis,
spiritali gaudio.

Mente tota sis devota
et per vocem fiat nota
cordis exultatio.

2.

Nunquam fiet cor iocundum
nisi prius fiat mundum
a mundi contagio.

Si vis vitam, mundum vita,
prorsus in te sit sopita
mundi delectatio.

3.

Hunc in primo Victor flore
immo Christus in Victore
sua vicit gratia.

1.

Oto dzień jest triumfalny,
raduj się, duchowy hufcu,
radością duchową.

Całą duszą bądź oddany,
5 a przez głos niech będzie znana
radość serca.

2.

Nigdy serce się nie cieszy,
jeśli wpierw nie będzie czyste
od skażenia świata.

10

Gdy chcesz życia, stroń od świata²,
całkowicie uspij w sobie
miłość świata.

3.

15

Świat ten Wiktor, kwiat rozkwitły –
owszem, Chrystus w nim zwyciężył
swoją łaską.

182 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Vicit carnem, vicit mundum, vicit hostem furibundum, fide vincens omnia.		On zwyciężył świat i ciało oraz wroga okrutnego, wiarą wszystko zwyciężając ³ .
4. Invicti martyris mira victoria mire nos excitat ad mira gaudia.	20	4. Przedziwne zwycięstwo niezwykłego męczennika pobudza nas przedziwnie do przedziwnych radości.
Deprome iubilum, mater Ecclesia, laudans in milite regis magnalia.		Obwieść wesele, Matko-Kościele, chwaląc w żołnierzu wielkie czyny Króla.
5. Christi miles indefessus, christianum se professus, respuat stipendia.	25	5. Niestrudzony żołnierz Chrysta, żołd odrzuca i wyznaje chrześcijaństwo.
Totus tendit ad coronam nec suetam vult annonam ad vitae subsidia.		Z wszystkich sił do wieńca dąży, nie chcąc zwyczajnego wikt na swe utrzymanie.
6. Praeses Asterius et eius impius comes Eutitius instant immitius pari malicia.	30	6. Prefekt Asteriusz i jego bezbożny towarzysz Eutyches sprzeciwiają się srogo z jednakową złością.
Per urbem trahitur, tractus suspenditur, suspensus ceditur, sed nulla frangitur martyri iniuria.	35	Ciągną go przez miasto, ciągniętego zaś wieszają, wiszącego zabijają – lecz nie łamie męczennika żadna kara.
7. Mente laeta stat athleta,	40	7. Z radosną duszą stoi atleta,

carne spreta,
insueta
superans supplicia.

wzgardziwszy ciałem,
wytrzymuje
wyszukane męki.

In tormentis
status mentis
non mutatur
nec turbatur
animi potentia,

45

Pośród tortur
jego dusza
trwa niezmienna,
siła woli
się nie chwieje,

8.
Pes truncatur quia stabat,
sed nec truncus aberrabat
a Christi vestigio.

50

8.
Odcinają jemu nogę, bo stał mocno;
skaleczony kroczył nadal
Chrystusowym śladem.

Pedem Christo dat securus,
ipsum caput oblaturus
eius sacrificio.

Niezachwiany oddał nogę,
bo miał złożyć samą głowę
na ofiarę dla Chrystusa.

9.
Dampno pedis hylaescit,
frangi poena fides nescit,
ut synapis vis excrescit
quo maior attricio.

55

9.
Stratą nogi się raduje,
kaźnią wiara się nie łamie,
jak gorczyca siła wzrasta,
choć została bardzo starta⁴.

Tortor furit in Victorem,
furor cedit in stuporem
dum Victori dat vigorem
Christi visitatio.

60

Kat napada na Wiktora
i w swym szale traci rozum,
Wiktorowi daje siłę
Chrystusowe nawiedzenie.

10.
Mola tritus pistorali,
poena plexus capitali,
vitam clausit morte tali
ut per mortem immortalis
frueretur bravio.

65

10.
Pod kamieniem młyńskim starty,
najsurowszą poniósł karę,
skończył życie śmiercią taką,
że przez śmierć swą się raduje
nieśmiertelną już nagrodą.

184 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

In Victoris tui laude,
spiritalis turba, gaude,
corde manu voce plaude
et triumphī diem claude
 laudis in praecōnio.

Wśród Wiktora twego chwały,
hufcu, ciesz się, duchowy,
70 sercem klaszcz, rękoma, głosem
i triumfu dzień ten uwieńcz
 rozgłaszaniem chwały.

-
- ¹ Chodzi o Wiktora z Marsylii, męczennika z III w., patrona wiktorynów.
² Nieprzetłumaczalna gra słów: *vitam – vita*.
³ Por. 1 J 5,5.
⁴ Por. Mt 17,20.

XXXII

Laetabundi iubilemus

Transfiguratio Domini

6 Augusti

Cieszmy się rozradowani

Przemienienie Pańskie

6 sierpnia

1.

Laetabundi iubilemus
ac devote celebremus
haec sacra sollempnia.

Ad honorem summi Dei
huius laudes nunc diei
personet Ecclesia.

2.

In hac Christus die festa
suae dedit manifesta
gloriae indicia.

Ut hoc possit enarrari,
hic nos suo salutari
repleat et gratia.

3.

Christus ergo Deus fortis,
vitae dator, victor mortis,
verus sol iusticiae,

1.

Cieszmy się rozradowani
i obchodźmy jak najzbożniej
święte te uroczystości.

Ku czci najwyższego Boga
5 niech rozbrzmiewa teraz Kościół
pochwałami tego dnia.

2.

Chrystus w ten dzień uroczysty
bardzo jasne dał dowody
swojej chwały¹.

10 Byśmy to wyrazić mogli,
niechaj On swą zbawczą łaską
nas napelni.

3.

Chrystus przeto, Bóg potężny,
życia dawca, zwycięzca śmierci,
15 prawdziwe słońce sprawiedliwości²,

186 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Quam assumpsit carnem de Virgine, transformatus in Thabor culmine, glorificat hodie.</p>	<p>Na Taborze przemieniony, ciało, które wziął z Dziewicy, uwielbione dziś ukaże.</p>
<p>4. O quam felix sors bonorum, talis enim beatorum erit resurrectio.</p>	<p>4. O, jak szczęśny jest los dobrych, 20 tak to bowiem zmartwychstaną ci, co są błogosławieni.</p>
<p>Sicut fulget sol pleni luminis, fulsit Dei vultus et hominis, teste evangelio.</p>	<p>Tak jak słońce w pełnym blasku świeci twarz człowieka-Boga, jak podaje Ewangelia.</p>
<p>5. Candor quoque sacrae vestis deitatis fuit testis et futurae gloriae.</p>	<p>5. 25 A biel lśniąca świętej szaty³ zaświadczyła o Boskości i o przyszłej chwale.</p>
<p>Mirus honor et sublimis, mira, Deus, tuae nimis virtus est potentiae.</p>	<p>30 Cześć przedziwna i wspaniała, jakże dziwna jest, o Boże, moc potęgi Twojej.</p>
<p>6. Cumque Christus, virtus Dei, Petro, natis Zebedaei maiestatis gloriam</p>	<p>6. A gdy Chrystus, On, moc Boża, ukazywał tak wyraźnie chwałę swego majestatu,</p>
<p>Demonstraret manifeste, ecce vident, Luca teste, Moysen et Helyam.</p>	<p>35 Piotr z synami Zebedeja⁴ widzą, jak zaświadcza Łukasz, i Mojżesza, i Eliasza⁵.</p>
<p>7. Hoc habemus ex Mathaeo, quod loquentes erant Deo Dei Patris Filio.</p>	<p>7. To zaś wiemy z Mateusza, że mówili oni z Bogiem, Synem Boga Ojca⁶.</p>

Vere sanctum, vere dignum loqui Deo et benignum, plenum omni gaudio.	40	Mówić z Bogiem to zaprawdę rzecz jest godna, święta, miła i radości niesie pełnię.
8. Huius magna laus diei, quae sacratur voce Dei, honor est eximius.	45	8. Wielka tego dnia jest chwała – bo głos Boga go uświęca – i niezwykła jego cześć.
Nubes illos obumbravit, et vox Patris proclamavit: hic est meus filius.		Obłok ich ocienił wokół, a głos Ojca im obwieścił: „Ten jest Syn mój” ⁷ .
9. Huius vocem exaudite, habet enim verba vitae, verbo potens omnia.	50	9. Tego głosu więc słuchajcie: ma On bowiem słowa życia ⁸ , wszystko może swoim słowem.
Hic est Christus, rex cunctorum, mundi salus, lux sanctorum, lux illustrans omnia.		To jest Chrystus, król wszystkiego, Zbawca świata, światło świętych, światło, co oświeca wszystko.
10. Hic est Christus, Patris Verbum, per quem perdit ius acerbum quod in nobis habuit,	55	10. To jest Chrystus, Słowo Ojca, przezeń ginie gorzkie prawo, którym nami władał
Hostis nequam, serpens dirus, qui fundendo suum virus Evae, nobis nocuit.	60	Wróg nieprawy, wąż straszliwy, co wsączając swój jad w Ewę, nam zaszkodził.
11. Moriendo nos sanavit, qui surgendo reparavit vitam Christus et dampnavit mortis magisterium.		11. Umierając, nas uzdrowił, zmartwychwstając, nas odnowił, dał nam życie i potępił władzę śmierci.

188 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Hic est Christus, pax aeterna, ima regens et superna, cui de caelis vox paterna confert testimonium.	65	To jest Chrystus, pokój wieczny ⁹ , Ten, co rządzi ziemią, niebem; o Nim głos ojcowski z niebios dał świadectwo.
12. Cuius sono sunt turbati patres illi tres praefati et in terram sunt prostrati, quando vox emittitur.	70	12. Jego dźwiękiem przerażeni trzej ojcowie wymienieni ¹⁰ , kiedy rozległ się głos, padli twarzą swą ku ziemi.
Surgunt tandem, annuente sibi Christo, sed intente circumspectant, cum repente solus Ihesus cernitur.	75	W końcu na znak Jego wstają i uważnie patrzą wkoło, w jednej chwili spostrzegają, że pozostał Jezus sam ¹¹ .
13. Volens Christus haec celari non permisit enarrari, donec vitae reparator, hostis vitae triumphator, morte victa, surgeret.	80	13. Chrystus, chcąc te sprawy ukryć, nie pozwolił ich rozgłaszać ¹² , póki życia Odnowiciel, wroga życia Zwycięzyciel nie powstanie, pokonawszy śmierć.
Haec est dies laude digna, qua tot sancta fiunt signa. Christus, splendor Dei Patris, prece sancta suae Matris, nos a morte liberet.	85	Oto dzień tak godny chwały, tylu świętych znaków pełen. Chrystus, odblask Boga Ojca, niech na świętą prośbę Matki uwolni nas od śmierci.
14. Tibi Pater, tibi Nate, Tibi Sancte Spiritus,		14. Tobie, Ojcze, Tobie, Synu, Tobie także, Święty Duchu,
Sit cum summa potestate laus et honor debitus.	90	Niechaj wraz z największą mocą będzie chwała, będzie cześć.

- ¹ Por. J 2,11.
- ² Por. Ml 3,20.
- ³ Por. Mk 9,3.
- ⁴ Chodzi o Jakuba i Jana; por. Łk 5,10.
- ⁵ Por. Łk 9,30.
- ⁶ Por. Mt 17,3.
- ⁷ Por. Mt 17,5.
- ⁸ Por. J 6,68.
- ⁹ Por. Ef 2,14.
- ¹⁰ Por. Mt 17,6.
- ¹¹ Por. Łk 9,36.
- ¹² Por. Mt 17,9.

XXXIII

Prunis datum admiremur

S. Laurentii, martyris
10 Augusti

W żarze węgla podziwiamy

Św. Wawrzyńca, męczennika
10 sierpnia

I.		I.	
Prunis datum admiremur, laureatum veneremur laudibus Laurentium.	5	W żarze węgla podziwiamy, cześć oddając, wysławiamy tę w wawrzyny zdobną skroń.	
Veneremur cum tremore, deprecemur cum amore martyrem egregium.	10	Cześć oddajmy z wielkim drzeniem i z miłością go błagajmy – to męczennik sławny jest.	
2.		2.	
Accusatus non negavit, sed pulsatus resultavit in tubis ductilibus,	15	Oskarżony – nie zaprzeczył, uderzony – odpowiedział niczym trąba granie swym ¹ .	
Cum in poenis voto plenis		Pośród kaźni pełnej modlitw,	

192 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>exsultaret et sonaret in divinis laudibus.</p>	20	<p>on się cieszył, głosem dźwięcznym wysławiając Bożą cześć.</p>
<p>3. Sicut corda musicorum tandem sonum dat sonorum plectri ministerio,</p>		<p>3. Bo jak struna instrumentu dźwięk wydaje nad dźwiękami, kiedy plektron trąci ją,</p>
<p>Sic in cheli tormentorum melos Christi confessorum dedit huic tensio.</p>	25	<p>Tak napięty na mąk lirze on wyznawców Chrystusowych intonuje wdzięczny śpiew.</p>
<p>4. Deci, vide, quia fide stat invictus inter ictus, minas et incendia.</p>	30	<p>4. Spójrz, Decjuszu! Dzięki wierze wśród uderzeń, grózb i ognia niezwyciężon stoi wciąż.</p>
<p>Spes interna, vox superna consolantur et hortantur virum de constantia.</p>	35	<p>Ufność w duszy i głos z góry pocieszają, zachęcają, by w stałości zdołał trwać.</p>
<p>5. Nam thesauros quos exquiris, per tormenta non acquiris tibi sed Laurentio.</p>		<p>5. Bo dla siebie żądasz skarbów, gdy go męczysz, lecz ich nie masz, to Wawrzyniec skarby ma.</p>
<p>Hos in Christo coacervat huius pugna Christus servat triumphantis praemio.</p>	40	<p>On w Chrystusie je gromadzi, Chrystus strzeże ich, chcąc jemu za tę walkę wieniec dać.</p>

6.		6.
Nescit sancti nox obscurum, ut in poenis quid impurum fide tractet dubia.	45	Noc świętego nie zna mroku, on nie składa grzesznych ofiar, wiera jego trwa wśród mąk.
Neque caecis lumen daret, si non eum radiaret luminis praesentia.		Ślepcom wzroku by nie wrócił, gdyby go nie rozpromieniał, nie rozjaśniał światła blask.
7.		7.
Fidei confessio lucet in Laurentio; non ponit sub modio, statuit in medio lumen coram omnibus.	50	Takie wyznanie wiary jaśnieje we Wawrzyńcu – on światło umieszcza w środku, nie stawia go pod korcem ² . Wszyscy widzą ten blask.
Iuvat dei famulum crucis suae baiulum, assum quasi ferculum, feri spectaculum angelis et gentibus.	55	Sługa Boży ma radość, gdy ciężar krzyża dźwiga – jak danie upieczony ma stać się widowiskiem dla aniołów i pogan ³ .
8.		8.
Non abhorret prunis volvi, qui de carne cupit solvi et cum Christo vivere,	60	On, na węglach obracany, chce być z ciała wyzwolony ⁴ i z Chrystusem tylko żyć.
Neque timet occidentes corpus, sed non praevalentes animam occidere.		Ci, co ciało zabijają, duszy zabić nie potrafią ⁵ – czemuż miałby się ich bać?
9.		9.
Sicut vasa figulorum probat fornax et eorum solidat substantiam,	65	Jak naczynia, które garncarz lepiąc, pragnie zahartować ⁶ , muszą być włożone w piec,

194 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Sic et ignis hunc assatum velut testam solidatum reddit per constantiam.</p>	70	<p>Tak Wawrzyniec przez swą stałość, upieczony wśród płomieni⁷, jak skorupa zdobył hart.</p>
<p>10. Nam cum vetus corrumpatur, alter homo renovatur veteris incendio.</p>		<p>10. Bo niszczyje stary człowiek, ale drugi się odnawia⁸, gdy starego spali żar.</p>
<p>Unde nimis confortatus est athletae principatus in Dei servitio.</p>	75	<p>Przeto wzmocnił się tak bardzo osiągnięty przez atletę w Bożej służbie jego prym.</p>
<p>11. Hunc ardorem factum foris putat rorem vis amoris et zelus iustitiae.</p>	80	<p>11. Płomień ognia z zewnątrz pali, rosę niesie moc miłości i o sprawiedliwość bój.</p>
<p>Ignis urens non comburens vincit prunas quas adunas, o minister impie.</p>	85	<p>Ogień pali, lecz nie spala, dorzucane tłumi węgle – o bezbożny sługo ty!</p>
<p>12. Parum sapis vim sinapis, si non tangis, si non frangis, et plus fraglat quando flagrat thus iniectum ignibus.</p>	90	<p>12. Słabo poznasz moc gorczycy⁹, gdy nie dotkniesz i nie złamiesz; gdy kadzidło rzucisz w ogień, to poczujesz miłą woń.</p>

<p>Sic artatus et assatus, sub labore, sub ardore dat odorem pleniorem martyr de virtutibus.</p>	<p>95</p> <p>100</p>	<p>Tak ściśnięty, wśród cierpienia upieczony, wśród płomienia daje zapach jeszcze głębszy ten męczennik pełen cnót.</p>
<p>13. O Laurenti laute nimis, rege victo, rex sublimis, Regis regum fortis miles, qui duxisti poenas viles certans pro iustitia,</p>	<p>105</p>	<p>13. O Wawrzyńcze, sławny wielce, królu, coś zwyciężył króla, mężny woju Króla królów, za nic miałeś męki, tocząc dla sprawiedliwości bój.</p>
<p>Qui tot mala devicisti contemplando bona Christi, fac nos malis insultare, fac de bonis exsultare meritorum gratia.</p>	<p>110</p>	<p>Ty zła tyle pokonałeś, w Chrystusowe patrząc dobra; spraw, abyśmy zło wyśmiali, dobrem zaś się radowali dzięki łasce zasług Twych.</p>

¹ Por. Lb 10,2.

² Por. Mt 5,15.

³ Por. 1 Kor 4,9.

⁴ Por. Flm 1,23; 2 Kor 5,8.

⁵ Por. Mt 10,28.

⁶ Por. Syr 27,5.

⁷ Por. Ps 22(21),16.

⁸ Por. Ef 4,22–24.

⁹ Por. Łk 17,6; Mt 17,6.

XXXIV

Ave Virgo singularis / porta

Octava Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis
Sabbatum

Witaj, Panno niezrównana / bramo

Oktawa Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny
Sobota

1.

Ave Virgo singularis,
porta vitæ, stella maris,
ave decus virginum,

Tota virgo, sed foecunda,
casto corde, carne munda,
gignens Christum dominum.

2.

Mater eius qui creavit,
qui distinxit et ornavit
caelum, terram, maria,

Vivit, regnat, dominatur,
cuius nullo terminatur
fine regni gloria.

3.

Cuius eius quid dicemus,
quibus verbis explicemus
nomen tanti numinis?

1.

Witaj, Panno niezrównana,
bramo życia, gwiazdo morska,
witaj, dziewic chlubo,

Panno cała, ale płodna,
czysta sercem, ciałem czysta,
rodząc Chrystusa Pana.

2.

Matko Tego, który stworzył,
co rozdzielił i ozdobił
niebo, ziemię, wody mórz¹ –

10

Żyje, rządzi i panuje²,
a królestwa Jego chwały
nie dosięgnie żaden kres³.

3.

Czyjej? – Jego. Cóż rzeczymy,
w jakich słowach wypowiemy
imię, które ma Ten Bóg?

15

198 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Eius quippe magnitudo, virtus, honor, pulchritudo, cor excedit hominis.		Bo przekracza ludzkie serce Jego wielkość niezmierna, Jego sława, piękno, moc.
4. Res mutando, dic, natura, dic, ubi sunt tua iura? virgo parit filium,	20	4. Rzecz zmieniawszy, mów: naturo, gdzie są – powiedz – twoje prawa, gdy dziewica syna rodzi? ⁴
Quae conceptu Veritatis incorrupte castitatis non amittit liliū.		Ona, poczynając Prawdę ⁵ , nieskażonej swej czystości lili ⁶ nie traci.
5. Virgo fuit ante partum et dum parit et post partum, virgo mente, corpore.	25	5. Panną była przed rodzeniem i w rodzeniu, po rodzeniu – Panną duszą oraz ciałem ⁷ .
Verbum Patris sine matre, facta mater sine patre, genuit in tempore.	30	Ona matka, choć bez ojca – Słowo Ojca, które matki nie ma ⁸ , rodzi w czasie.
6. Virga florem, stella solem, coeternam Patri Prolem virgo mater genuit.		6. Różdżka kwiat, a gwiazda słońce – współwiecznego Syna Ojcu Dziewica-Matka rodzi.
Sol et lumen et decorem, flos et fructum et odorem toti mundo praebuit.	35	Słońce światło oraz piękno, kwiat zaś owoc oraz zapach daje światu całemu.
7. Hic est enim, ipso teste, verum lumen et caeleste, cibus indeficiens,		7. On prawdziwym jest – jak świadczy – i niebiańskim bowiem światłem ⁹ , niekończącym się pokarmem.

Panis vivus manducantis, sed credentis et amantis, animam reficiens.	40	To chleb żywy ¹⁰ , który krzepi duszę tego, kto spożywa, kto weń wierzy i go kocha.
8. Eva mater per reatum stola vitae spoliatum morti dedit hominem.	45	8. Z szaty życia ograbiony, człowiek na śmierć jest skazany przez grzech matki Ewy.
Culpa perit, mors recedit, datur salus, vita redit per Mariam Virginem.		Wina ginie, śmierć odchodzi, życie wraca i zbawienie przez Maryję Pannę.
9. Virgo potens et benigna, angelorum laude digna, plena Dei gratia,	50	9. Panno można i łaskawa, czci aniołów wszystkich godna, pełna Bożej łaski ¹¹ ,
Laudes tuas decantamus, corde tibi supplicamus, dele nostra vicia.		Twe pochwały dziś śpiewamy, z serca wszyscy Cię błagamy, zmaż przewiny nasze.
10. Paenitentes confitemur mala quibus promeremur iram Dei vindicem.	55	10. Z żalem zło więc wyznajemy, bo przez nie zasługujemy na karzący Boży gniew.
Tu miserta tui gregis, o Regina, mater Regis, placa nobis Iudicem.	60	Nad swą trzódką się ulituj, o Królowo, Matko Króla, i przejednaj nam Sędziego.
11. Cara Deo, semper ora pro misellis et implora peccatorum veniam.		11. Bogu droga, módl się zawsze za biedaków i wybłagaj przebaczenie dla grzeszników.

200 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Servis tuis, Ihesu Christi quem tu Virgo genuisti, tu reforma gratiam.	65	Sługom Twoim przywróć łaskę, przyniesioną przez Chrystusa, boś Ty, Panno, Go zrodziła.
12. O Maria, Redemptoris creatura, Creatoris genitrix magnifica,	12.	O Maryjo, Tyś stworzeniem Tego, który nas odkupił, i wspaniałą Matką Stwórcy.
Per te nobis reparatrix, per te fiat consolatrix tua Proles unica.	70	Niech przez Ciebie nas odnowi, niech przez Ciebie nas pocieszy Twe jedyne Dziecię.
13. Donet nobis rectam mentem, in adversis patientem, in secundis humilem,	75	13. Niechaj da nam serce prawe ¹² i cierpliwe w przeciwnościach ¹³ , i pokorne w pomyślności,
Fidem puram, spem securam, caritatem permansuram qua nichil est melius,		Czystą wiarę, trwałą miłość i nadzieję niezawodną ¹⁴ – nic lepszego nie ma nad nie.
14. Opus verae pietatis et decorem castitatis, intus et exterius,	80	14. Niechaj przez prawdziwie zbożne czyny oraz blask czystości, ten wewnętrzny i zewnętrzny,
Ut sit vita speciosa, sit mors nostra preciosa in conspectu domini.		Życie nasze pięknym będzie, a śmierć nasza będzie cenna w oczach Pana ¹⁵ .
15. Deo Patri Filioque, Procedenti ab utroque, sed non temporaliter,	85	15. Bogu Ojcu i Synowi, Temu, co pochodzi od Nich, lecz nie w czasie,

Regnum, decus et potestas,
honor, virtus et maiestas
nunc et aeternaliter.

Królowanie, moc i chwała,
cześć, potęga i majestat
90 teraz i na wieki.

¹ Por. Rdz 2,1.

² Por. Ps 66(65),7.

³ Por. Łk 1,33.

⁴ Por. Iz 7,14; Mt 1,21; Łk 1,31.

⁵ Por. J 14,6.

⁶ Lilia jest symbolem czystości. Zob. Raban Maur, *De universo* 19,8 (PL 111,528).

⁷ Por. Ambroży, *De virginibus* (PL 16,209).

⁸ Por. Augustyn, *Sermo* 4 (PL 38,1001).

⁹ Por. J 1,4.

¹⁰ Por. J 6,51.

¹¹ Por. Łk 1,28.

¹² Por. Ps 51(50),12.

¹³ Por. Rz 12,12.

¹⁴ Por. I Kor 13,13.

¹⁵ Ps 116(115),15.

XXXV

Ave Virgo singularis / mater

Octava Assumptionis Beatae Mariae Virginis
Dominica

Witaj, Panno niezrównana / Matką

Oktawa Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny
Niedziela

I.

Ave Virgo singularis,
mater nostri Salutaris
quae vocaris stella maris,
stella non erratica.

Nos in huius vitae mari
non permitte naufragari,
sed pro nobis Salutari
tuo semper supplica.

2.

Saevit mare, fremunt venti,
fluctus surgunt turbulenti,
navis currit, sed currenti
tot occurrunt obvia.

Hic sirenes voluptatis,
draco, canes cum piratis,
mortem paene desperatis
haec intentant omnia.

I.

Witaj, Panno niezrównana,
Matką Tyś naszego Zbawcy,
która zwiesz się gwiazdą morza,
a nie gwiazdą, która błądzi.

5 O, nie pozwól nam się rozbić
na tym życia oceanie,
ale módl się za nas zawsze
do swojego Zbawiciela.

2.

10 Szumi morze, huczą wiatry,
wznoszą się burzliwe fale,
statek płynie, lecz gdy płynie,
tyle przeszkód go spotyka.

15 Tu syreny przyjemności,
smok i psy wraz z piratami –
wszystko to już śmiercią grozi
prawie tracącym nadzieję.

204 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

3.
Post abyssos nunc ad caelum
furens unda fert phaselum,
nutat malus, fluit velum,
nautae cessat opera.

20

3.
Po przepaściach już ku niebu
dzika fala niesie statek,
maszt się chwieje, rwie się żagiel,
i żeglarz już też ustaje.

Contabescit in hiis malis
homo noster animalis,
tu nos, mater spiritalis,
pereuntes libera.

I tak człowiek nasz cielesny
wśród tych oto nieszczęść słabnie²,
Ty więc, o duchowa Matko,
nas ginących wybaw.

4.
Tu perfusa caeli rore,
castitatis salvo flore,
novum florem novo more
protulisti saeculo.

25

4.
Ty skropiona rosą nieba,
ocaliwszy kwiat czystości,
nowy kwiat w tak nowy sposób
przyniosłaś światu.

Verbum Patri coaequale,
corpus intrans virginalis,
fit pro nobis corporale
sub ventris umbraculo.

30

Słowo, co jest równe Ojcu,
w Twe dziewicze wchodząc łono,
dla nas stało się człowiekiem
pod osłoną łona.

5.
Te praevidit et elegit
qui potenter cuncta regit
nec pudoris claustra fregit
sacra replens viscera.

35

5.
Ten przewidział i Cię wybrał,
co potężnie wszystkim rządzi,
lecz nie złamał rygli wstydu,
wypełniając święte łono.

Nec pressuram nec dolorem,
contra primae matris morem,
pariendo Salvatorem
sensisti puerpera.

40

Nie odczułaś mąk ni bólu
tak, jak nasza pierwsza matka,
gdy rodziłaś Zbawiciela
jako położnica.

6.
O Maria, pro tuorum
dignitate meritorum,

6.
O Maryjo, poprzez wzniosłość
twoich zasług niezrównanych

supra choros angelorum
sublimaris unice.

wywyższona jesteś zgoła
ponad chóry anielskie.

Felix dies hodierna,
qua conscendis ad superna,
pietate, tu, materna
nos in imo respice.

45 Jak szczęśliwy dzień dzisiejszy,
gdy wstępujesz na wyżyny,
Ty z matczyną łaskawością
spojrzyj na nas tu, na ziemi.

7.
Radix sancta, radix viva,
flos et vitis et oliva
quam nulla vis insitiva
iuvit ut fructificet,

7.
Korzeń święty, korzeń żywy,
50 kwiat, winorośl i oliwka,
nieszczepiona przez nikogo,
aby wydać owoc,

Lampas soli, splendor poli,
quae splendore praees soli,
nos adsigna tuae proli
ne districte iudicet.

55 Lampa ziemi i blask nieba,
co przewyższa łśnieniem słońce,
niech Synowi nas powierzy,
by nie sądził nas surowo.

8.
In conspectu summi Regis
sis pusilli memor gregis,
qui, transgressor datae legis,
praesumit de venia.

8.
Przed Najwyższym stojąc Królem,
wspomnij na maluczką trzódkę,
co złamała dane prawo,
60 lecz na zmiłowanie liczy.

Iudex mitis et benignus,
index iugi laude dignus
reis spei dedit pignus,
crucis factus hostia.

Sędzia cichy i łaskawy,
Sędzia godny ciągłej chwały,
On grzesznikom dał nadzieję,
stawszy się krzyżową żertwą.

9.
Ihesu, sacri ventris fructus,
nobis inter mundi fluctus
sis via, dux et conductus
liber ad caelestia.

9.
65 Tyś z świętego wyszedł łona,
Jezu, bądź w odmętach świata
naszym wodzem, drogą, traktem
niezawodnym ku niebiosom.

206 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Tene clavum, rege navem,
tu procellam sedans gravem,
portum nobis da suavem
pro tua clementia.

70 Trzymaj ster i prowadź statek,
uciszając srogą burzę.
Do bezpieczniejszej przystani
w swojej łaskawości.

¹ Por. Iz 13,22.

² Por. Ps 107(106),27.

XXXVI

Gratulemur in hac die

Octava Assumptionis Beatae Mariae Virginis

Cieszmy się w tym dniu ogromnie

Oktawa Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny

1.

Gratulemur in hac die
in qua sanctae fit Mariae
celebris assumptio.

Dies ista, dies grata
qua de terris est translata
in caelum cum gaudio.

2.

Super choros exaltata
angelorum, est praelata
cunctis caeli civibus.

In decore contemplatur
natum suum et praecatur
pro cunctis fidelibus.

3.

Expurgemus nostras sordes
ut illius mundicordes
assistamus laudibus.

1.

Cieszmy się w tym dniu ogromnie,
gdy chwalebne wniebowzięcie
świętej Maryi obchodzimy.

O, jak dzień ten jest przemiły,
5 gdy zabrana jest z radością
z ziemi do nieba.

2.

Ponad chóry jest aniołów
wywyższona, postawiona
przed wszystkimi niebianami,

10

W blasku teraz kontempluje
swego Syna i za wszystkich
wiernych prosi.

3.

Z naszych brudów się oczyścimy,
byśmy z Jego uwielbieniem
15 w serc czystości się złączyli.

208 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Si concordent linguis mentes, aures eius intendentes erunt nostris vocibus.</p>	<p>Jeśli serca z językami zgodne są, to uszy Jego zwróca się ku naszym głosom.</p>
--	--

<p>4. Nunc concordēs hanc laudemus et in laude proclamemus, ave, plena gratia,</p>	<p>4. Teraz zgodnie Ją pochwalmy i wśród pochwał zawołajmy: witaj, pełna łaski,</p>
--	---

<p>Ave, Virgo, mater Christi, quae de Sancti concepisti Spiritus praesentia.</p>	<p>Witaj, Panno, Matko Chrysta, coś poczęła przez obecność Ducha Świętego¹.</p>
--	--

<p>5. Virgo sancta, Virgo munda, tibi nostrae sit iocunda vocis modulatio.</p>	<p>5. Panno święta, Panno czysta, niechaj będzie Tobie miły naszych głosów śpiew.</p>
--	---

<p>Nobis opem fer desursum et post huius vitae cursum tuo iunge filio.</p>	<p>Udziel nam pomocy z wyżyn i po biegu tego życia zjednocz nas ze swoim Synem.</p>
--	---

<p>6. Tu, a saeculis praelecta, litterali diu tecta fuisti sub cortice.</p>	<p>6. Tyś od wieków jest wybrana, długo skryta byłaś jednak pod skorupą liter Pisma.</p>
---	--

<p>De te Christum genitura praedixerunt in scriptura prophetae, sed typice.</p>	<p>35 Zwiastowali już prorocy, lecz w figurach, że to z Ciebie Chrystus się narodzi.</p>
---	--

<p>7. Sacramentum patefactum est, dum Verbum caro factum ex te nasci voluit.</p>	<p>7. Tajemnica się ujawnia², gdy się Słowo staje ciałem³, pragnie się narodzić z Ciebie.</p>
--	---

Quod sua nos pietate a maligni potestate potenter eripuit.	40	Ono poprzez swoją dobroć z całą mocą nas wyrwało z władzy złego ducha.
8. Te per thronum Salomonis, te per vellus Gedeonis praesignatam credimus,	45	8. W Testamencie Starym widząc zbiór mistycznych alegorii, my wierzymy, że o Tobie
Et per rubum incombustum, testamentum si vetustum mystice perpendimus.		Mówi tron Salomonowy ⁴ , mówi runo Gedeona ⁵ oraz gorejący krzew ⁶ .
9. Super vellus ros descendens et in rubo flamma splendens neutrum tamen laeditur.	50	9. Choć na runo spada rosa, choć krzew blaskiem jasnym płonie, to uszczerbku w nich nie widać.
Fuit Christus carnem sumens, in te tamen non consumens pudorem, dum gignitur.		Tak i Chrystus biorąc ciało, Twey czystości nie naruszył, gdy się rodził.
10. De te, virga, progressurum florem mundo profuturum Ysaias cecinit,	55	10. Kwiat, co z Ciebie, Różdżko, wyjść miał, aby przyjść z pomocą światu, już Izajasz zapowiedział ⁷ :
Flore Christum praefigurans cuius virtus semper durans nec coepit nec desinit.	60	On Chrystusa w kwiecie wieścił, moc którego przetrwa zawsze, bez początku i bez końca.
11. Fontis vitae tu cisterna, ardens, lucens es lucerna, per te nobis lux superna suum fudit radium,		11. Tyś jest studnią wody życia, Tyś płonąca, jasną lampą, przez Cię na nas wieczna Światłość swoją zesłała promień.

210 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Ardens igne caritatis,
 luce lucens castitatis,
 lucem summae claritatis
 mundo gignens filium.

65 Ty miłości ogniem płoniesz,
 Ty czystości blaskiem świecisz,
 światło o najwyższym blasku,
 Syna, światu rodzisz.

12.
 O salutis nostrae porta,
 nos exaudi, nos conforta
 et a via nos distorta
 revocare propera.

12.
 Tyś zbawienia dla nas bramą,
 70 usłysz nas i nas umocnij,
 pośpiesz, aby nas zawrócić
 z niewłaściwej naszej drogi.

Te vocantes de profundo,
 navigantes in hoc mundo,
 nos ab hoste furibundo
 tua prece libera.

75 Z głębokości Cię wzywamy⁸
 żeglujący po tym świetle,
 Ty od wroga zuchwałego
 wybaw nas modlitwą swą.

13.
 Ihesu, nostrum Salutare,
 ob meritum singulare
 tuae matris, visitare
 in hac valle nos dignare
 tuae dono gratiae.

13.
 Jezu, Tyś zbawieniem naszym,
 przez zasługi wyjątkowe
 Matki Twojej Ty nas wszystkich
 80 racz nawiedzić w tej dolinie
 darem łaski Twej.

Qui neminem vis dampnari,
 sic directe conversari
 nos concedas in hoc mari,
 ut post mortem munerari
 digni simus requie.

85 Ty nikogo z nas potępić
 nie chcesz, daj nam po tym morzu
 prosto płynąć, byśmy byli
 godni wejść do odpoczynku
 już po śmierci.

¹ Por. Łk 1,28,35.

² Por. 1 Tm 3,16.

³ Por. J 1,14

⁴ 1 Krl 10,18.

- ⁵ Por. Sdz 6,36–40.
- ⁶ Por. Wj 3,2–3.
- ⁷ Por. Iz 11,1.
- ⁸ Por. Ps 130(129),1.

XXXVII

Laudemus omnes inclita

S. Bartholomei, apostoli
24 Augusti

Wychwalajmy wszyscy sławne

Św. Bartłomieja, apostoła
24 sierpnia

1.
Laudemus omnes inclita
Bartholomei merita,

Cuius sacra sollemnia
nobis inspirant gaudia.

2.
Per diem centum vicibus
flexis orabat genibus

Nec minus noctis tempore
toto prostratus corpore.

3.
In istius praesentia
obmutescunt daemonia,

Christi sonante buccina
falsa terrentur numina.

1.
Wychwalajmy wszyscy sławne
te Bartłomieja zasługi,

Jego święto uroczyste
wielkie nam wesele niesie.

2.
5 On codziennie po sto razy
na modlitwie trwał na klęczkach

I podobnie w ciągu nocy,
leżąc krzyżem rozciągnięty.

3.
10 Przeto w jego obecności
tracą głos demony straszne,

Na głos trąby Chrystusowej
trzęsą się fałszywe bóstwa.

214 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

4. Non Astaroth illudere genti praesumit miserae		4. Już nie waży się Asztarta szydzić z nieszczęsnego ludu,
Nec fallere nec laedere nec laesis potest parcere.	15	Zwodzić, ranić ona nie może, a zranionych uratować.
5. Gravi dignus supplicio cruciatur incendio,		5. Godna kary najsurowszej w ogniu męki cierpi srogie,
Quanta sit eius tortio Berith patet indicio.	20	Jak wielka jest to katusza, pokazuje jasno Berit.
6. Per virtutes apostoli patescit fraus diaboli		6. Mocą świętych apostołów na jaw wyszły kłamstwa diabła,
Arte detecta subdoli, cultores cessant ydoli.		Gdy odkryto jego podstęp, znika kult czcicieli bożka.
7. Liber exultat Pseustius, hostis repressa rabie, credit et rex Polimnius propter salutem filiae.	25	Cieszy się wolnością Pseuscjusz, poskromiono wściekłość wroga, wierzy również król Polimiusz wobec uzdrowienia córki.
8. Permissus ab apostolo daemon mugit ex ydolo: a vobis ultra miseri sacra non posco fieri.	30	8. Z przyzwolenia apostoła demon ryczy z środka bożka: „Odtąd od was, nieszczęśnicy, ja już ofiar nie wymagam!
9. Me iam nil posse fateor qui vix respirans torqueor,		9. Ja już nic nie mogę – mówię – ledwie dyszę, skatowany,

ante diem iudicii poenam ferens incendii.	35	zanim sądu dzień nadejdzie, muszę znosić karę ognia”.
10. Sic effatus apparuit et sigilla comminuit, sed nec praesentes terruit nam virtus crucis affuit.	40	10. Powiedziawszy to, się zjawił i posążki porozbijał, lecz obecnych nie przeraził, bo moc krzyża przy nich była.
11. Christi signat karactere phanum manus angelica, laesos absolvit libere potestate mirifica.		11. Chrytusowy znak nakreśli anioł ręką na świątyni, poranionych puści wolnych swą potęgą nadzwyczajną.
12. Mox pellem mutat India tincta baptismi gratia, Ruga carens et macula, caelesti gaudet copula.	45	12. Wkrótce Indie zmieniają skórę, w chrzcielnej łasce zanurzone, wolne już od zmarszczki, skazy ^t , cieszą się niebiańskim związkciem.
13. Currunt ergo pontifices ad Astriagem supplices, Athletam iam emeritum poscentes ad interitum.	50	13. Biegną więc kapłani szybko i błagają Astriagesa, by atleta zasłużony na śmierć był poprowadzony.
14. Sub Christi testimonio caput obicit gladio, Sic triumphavit hodie doctor et victor Indiae.	55	14. A on, świadcząc o Chrystusie, głowę swą pod miecz podłożył, nauczyciel i zwycięzca Indii dziś tak triumfuje.
15. Bartholomaeae, postula pro servis, prece sedula,		15. Bartłomieju, proś usilnie, za sługami zanoś modły,

XXXVIII

Aeterni festi gaudia

S. Augustini, episcopi, confessoris et Ecclesiae doctoris
28 Augusti

Niech radość święta wiecznego

Św. Augustyna, biskupa, wyznawcy i doktora Kościoła
28 sierpnia

1.

Eterni festi gaudia
nostra sonet armonia

Quo mens in se pacifica
vera frequentat sabbata.

2.

Mundi cordis laetitia
odorant vera gaudia,

Quibus praegustat avida
quae sit sanctorum gloria.

3.

Qua laetatur in patria
caelicalarum curia

Regem donantem praemia
sua cernens in gloria.

1.

Niech radość święta wiecznego
w naszym zgodnym brzmi śpiewaniu,

Gdzie dusza pełna pokoju
obchodzi prawdziwy szabat.

2.

5 Wesele czystego serca
to woń prawdziwej radości,

Bo przez nią tęsknie przeczuwa
to, czym jestże chwała świętych.

3.

10 To nią cieszą się w ojczyźnie
mieszkańcy niebios pałacu,

Widząc, jak Król w swojej chwale
rozdaje swoje nagrody.

218 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>4. Beata illa patria quae nescit nisi gaudia, nam cives huius patriae non cessant laudes canere,</p>	<p>15</p>	<p>4. Szczęśliwa owa ojczyzna, w której są tylko radości, bo tej ojczyzny mieszkańcy uwielbiać Go nie przestają.</p>
<p>Quos ille dulcor afficit, quem nullus maeror inficit, quos nullus hostis impetit nullusque turbo concutit.</p>	<p>20</p>	<p>Taka ich słodycz wypełnia, że żaden smutek ich nie tknie i żaden wróg nie nastaje, żadna nie potrząśnie burza.</p>
<p>5. Ubi dies clarissima melior est quam millia, luce lucens praeifulgida plena Dei noticia</p>	<p>25</p>	<p>5. Tam dzień jest pełen światłości i lepszy niż innych tysięcy, łśni światłem o wielkim blasku, pełnym Bożego poznania.</p>
<p>Quam mens humana capere nec lingua valet promere donec vitae victoria commutet haec mortalia.</p>	<p>30</p>	<p>Ludzki go umysł nie pojmie, język wyrazić nie zdoła, aż przyjdzie zwycięstwo życia i co śmiertelne przemieni.</p>
<p>6. Quando Deus est omnia vita, virtus, scientia,</p>	<p>35</p>	<p>6. Kiedy już Bóg będzie wszystkim – życiem, mocą, również wiedzą,</p>
<p>Victus, vestis et cetera, quae velle potest mens pia?</p>	<p>40</p>	<p>Strawą, szatą, oraz resztą – czegoż chce dusza pobożna?</p>
<p>7. Hoc in hac valle misera meditetur mens sobria, hoc per soporem sentiat, hoc attendat dum vigilat,</p>	<p>45</p>	<p>7. Niech o tym na biednym padole myśli roztropna dusza, niechaj przez sen to czuje, niech baczy wtedy, gdy czuwa.</p>

Quo mundi post exsilia coronetur in patria hac in decoris gloria regem laudet per saecula.	40	Niech po światowym wygnaniu wieniec w ojczyźnie otrzyma, w chwale blasku i piękna niech śławi Króla na wieki.
8. Harum laudum praeconia imitatur Ecclesia		8. Kościół niech naśladuje to uwielbienia pienie,
Cum recensentur annua sanctorum natalicia.		Gdy dzień obchodzi doroczny narodzin świętych dla nieba.
9. Cum post peracta proelia digna redduntur praemia	45	9. Gdy po stoczonych bojach przyjmują godne nagrody –
Pro passione rosea, pro castitate candida,		Za mękę barwy czerwonej, za czystość zaś lśniącą białe.
10. Datur et torques aurea pro doctrina catholica	50	10. Złoty naszyjnik wręczają za katolicką naukę –
Qua praeifulget Augustinus in summi Regis curia.		On błyszczy na Augustynie w pałacu wielkiego Króla.
11. Cuius librorum copia fides firmatur unica		11. Książ jego liczbą ogromną wzmacnia się wiara jedyna,
Hinc et mater catholica vitae errorum devia.	55	Matka-katolicyzm przez nie unika bezdroży błędów.

220 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

12.

Cuius sequi vestigia
ac praedicare dogmata

Fide recta ac fervida
det nobis mater gratia.

12.

By jego śladami kroczyć
i głosić jego nauki,

60 Niech z wiarą prawą, żarliwą
pozwole nam matka-łaska.

XXXIX

Salve mater Salvatoris / vas

Nativitas Beatae Mariae Virginis
8 Septembris

Witaj, Matko Zbawiciela / naczyniem

Narodzenie Najświętszej Maryi Panny
8 września

1.

Salve mater Salvatoris,
vas electum, vas honoris,
vas caelestis gratiae,

Ab aeterno vas provisum,
vas insigne, vas excisum
manu sapientiae.

2.

Salve, Verbi sacra parens,
flos de spina, spina carens,
flos spineti gloria.

Nos spinetum, nos peccati
spina sumus cruentati,
sed tu spinae nescia.

3.

Porta clausa, fons ortorum,
cella custos unguentorum,
cella pigmentaria,

1.

Witaj, Matko Zbawiciela,
naczyniem Tyś jest wybranym,
godnym czci, niebiańskiej łaski,

Już od wieków przewidzianym,
5 znakomitym, wyrzeźbionym
ręką Mądrości.

2.

Witaj, święta Matko Słowa,
kwiecie z cierni, lecz bez ciernia,
kwiecie z krzewu ciernistego.

10

My jesteśmy krzew ciernisty,
poranieni cierniem grzechu,
Ty zaś nie wiesz, co to cierni.

3.

Bramo zamknięta¹, ogrodów
źródło i składzie olejków,
15 i składzie pełen pachnidel².

222 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Cynamomi calamum, mirram, thus et balsamum superans fragrantia.</p>	<p>Tyś laska cynamonowca, mirrę, kadzidło i drzewo różane aromatem swym przewyższasz³.</p>
<p>4. Salve, decus virginum, restauratrix hominum, 20 salutis puerpera,</p>	<p>4. Witaj, ozdobo dziewic, odnowicielko ludzi, Rodzicielko Zbawienia,</p>
<p>Mirtus temperantiae, rosa patientiae, nardus odorifera.</p>	<p>Mircie powściągliwości, rózo cierpliwości, nardzie woń wydający.</p>
<p>5. Tu convallis humilis, 25 terra non arabilis quae fructum parturiit.</p>	<p>5. Unizona dolino, rolo pługiem nietknięta, któraś wydała owoc,</p>
<p>Flos campi, convallium singulare liliū, Christus ex te prodiit. 30</p>	<p>Kwiecie polny i dolin wyjątkowa lilio, Chrystus z Ciebie wyszedł.</p>
<p>6. Tu caelestis paradysus, libanusque non incisus, vaporans dulcedinem.</p>	<p>6. Tyś jest niebiańskim rajem, kadzidłowcem nienadciętym, tchnącym słodyczą.</p>
<p>Tu candoris et decoris tu dulcoris et odoris 35 habes plenitudinem</p>	<p>Ty masz blasku oraz piękna, Ty – słodczy oraz woni całą pełnię.</p>
<p>7. Tu thronus es Salomonis, cui nullus par in thronis arte vel materia.</p>	<p>7. Tyś jest tronem Salomona, żaden tron nie jest Ci równy kunsztem i budulcem.</p>

Ebur candens castitatis, aurum fulvum caritatis praesignant mysteria.	40	Kość słoniowa tajemniczo bielą czystość wyobraża, złoto swą czerwienią – miłość.
8. Palmam praefers singularem, nec in terris habens parem, nec in caeli curia.	45	8. Niesiesz palmę wyjątkową, nie masz równych tu, na ziemi, ani w zgromadzeniu niebian.
Laus humani generis, virtutum prae ceteris habes privilegia		Tyś ludzkiego rodu chwałą, przed innymi przywilejem cnót się cieszysz.
9. Sol luna lucidior et luna sideribus, sic Maria dignior creaturis omnibus.	50	9. Słońce blaskiem swoim księżyc, księżyc gwiazdy zaś przewyższa, tak Maryja jest godniejsza od innych stworzeń.
Lux eclipsim nesciens Virginis est castitas, ardor indeficiens immortalis caritas.	55	Światło, które się nie zaćmi, to jest czystość tej Dziewicy, ogień, który zaś nie gaśnie, to jej miłość nieśmiertelna.
10. Salve, mater pietatis, et totius Trinitatis nobile triclinium,		10. Witaj, Matko pobożności, Tyś jest całej Trójcy Świętej przeszlachetnym przybytkiem.
Verbi tamen incarnati speciale maiestati praeparans hospicium.	60	Tyś gościnę wyjątkową wcielonemu dała Słowu, Jego majestatowi.
11. O Maria, stella maris, dignitate singularis,		11. O Maryjo, gwiazdo morska, w swej godności wyjątkowa,

224 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>super omnes ordinaris ordines caelestium,</p>	<p>65</p>	<p>wyniesiona ponad wszelkie niebian zastępy.</p>
<p>In supremo sita poli, nos commenda tuae Proli, ne terrores sive doli nos supplantent hostium.</p>	<p>70</p>	<p>Na wyniosłym szczycie nieba powierz nas Synowi swemu, tak by strachy i podstęp przeciwnika nas nie zwiodyły.</p>
<p>12. In procinctu constituti, te tuente, simus tuti, pervicacis et versuti tuae cedat vis virtuti dolus providentiae.</p>	<p>75</p>	<p>12. Gdy w bojowym stoim szyku, niech nas Twa opieka chroni, moc oporna i przewrotna niech przed Twą dzielnością pierzcha, podstęp przed Twą opatrnością.</p>
<p>Ihesu Verbum summi Patris, serva servos tuae matris, solve reos, salva gratis et nos tuae claritatis configura gloriae.</p>	<p>80</p>	<p>Jezu, Tyś jest Ojca Słowem, ocal sługi Twojej Matki⁴, przebacz winnym, zbaw łaskawie i uzdolnij nas do wejścia w chwały Twojej blask⁵.</p>

¹ Por. Ez 44,2.

² Por. Iz 39,2.

³ Por. Pnp 4,10.

⁴ Ps 86(85),2.

⁵ Por. Flp 3,21.

XL

Iocundare plebs fidelis

Sanctorum evangelistarum

Ciesz się bardzo, ludu wierny

Świętych ewangelistów

I.

Iocundare plebs fidelis
cuius Pater est in caelis
recolens Ezechielis
prophetae praeconia.

Est Iohannes testis ipsi
dicens in apocalypsi:
«vere vidi, vere scripsi
vera testimonia».

2.

Circa thronum maiestatis
cum spiritibus beatis
quatuor diversitatis
astant animalia.

Formam primam aquilinam
et secundam leoninam
sed humanam et bovinam
duo gerunt alia.

I.

Ciesz się bardzo, ludu wierny,
skoro Ojciec twój jest w niebie,
gdy wspominasz zapowiedzi
Ezechiela, proroka¹.

5 Jan świadectwo o nim daje,
gdy w Apokalipsie mówi:
„Ja widziałem i spisałem
wiarygodne świadectwa”².

2.

10 Blisko tronu majestatu
z duchy błogosławionymi
stoją cztery rozmaite
istoty żyjące³.

15 Pierwsza z nich ma wygląd orła⁴,
druga wygląd lwa przybrała,
pozostałe dwie istoty –
wygląd wołu i człowieka.

226 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>3. Formae formant figurarum formas evangelistarum quibus imber doctrinarum stillat in Ecclesia.</p>	<p>20</p>	<p>3. Te postacie to figury samyh tych ewangelistów, dzięki którym deszcz nauki nawadnia Kościół.</p>
<p>Hii sunt Marcus et Mathaeus, Lucas et quem Zebedaeus Tibi pater misit, Deus, dum laxaret retia.</p>		<p>To są Marek i Mateusz, Łukasz oraz ten, którego Zebedeusz dał Ci, Boże, gdy zapuszczał sieci.</p>
<p>4. Formam viri dant Mathaeo quia scribit sic de Deo sicut descendit ab eo quem plasmavit homine.</p>	<p>25</p>	<p>4. Ludzki wygląd ma Mateusz, gdyż o Bogu pisze jako o Tym, który zstąpił przez wzgląd na stworzonego człowieka.</p>
<p>Lucas bos est in figura ut praemonstrat in scriptura hostiarum tangens iura legis sub velamine.</p>	<p>30</p>	<p>Łukasz jest w figurze wołu, bo przedstawia, co jest w Piśmie, mówiąc o przepisach ofiar pod zasloną Prawa.</p>
<p>5. Marcus leo per desertum clamans rugit in apertum: iter fiat Deo certum mundum cor a crimine.</p>	<p>35</p>	<p>5. Marek to lew na pustyni – rycząc, woła on donośnie: drogą niech do Boga pewną będzie serce wolne od grzechu.</p>
<p>Sed Iohannes ala bina caritatis, aquilina forma, fertur in divina puriori lumine.</p>	<p>40</p>	<p>Jan zaś ma w figurze orła – dwa miłości skrzydła³, które w świat spraw Boskich go unoszą w czystym świetle.</p>
<p>6. Ecce forma bestialis quam scriptura prophetalis</p>		<p>6. Oto są postacie zwierząt, o nich mówi prorok w Piśmie,</p>

notat, sed materialis
haec est impositio.

spójrzmy jednak na to,
jakie jest ich znaczenie.

Currunt rotis, volant alis
visus, sensus spiritalis
rota gressus est aequalis
ala, contemplatio.

45 Biegną koła, lecą skrzydła⁶ –
wzrok i sens duchowy jest w tym:
koło postępowanie równe wskaże,
skrzydło – kontemplację.

7.
Quatuor describunt isti
quadriformes actus Christi
et figurant, ut audisti,
quisque sua formula.

7.
Te postacie cztery jednak
50 przedstawiają czteroraki
czyn Chrystusa – jak słyszałeś –
każda zgodnie z swym wyglądem.

Natus homo declaratur,
vitulus sacrificatur,
leo mortem depraedatur
et ascendit aquila.

Jako człowiek się narodził,
wół w ofierze jest składany,
55 lew jest tym, co śmierć zwycięża,
orzeł leci w górę.

8.
Paradisus hiis rigatur,
viret, floret, fecundatur;
hiis abundat, hiis laetatur
quatuor fluminibus.

8.
Przez nich raj jest nawodniony
jak przez cztery różne rzeki,
zielenieje oraz kwitnie,
60 owocuje i się cieszy.

Fons est Christus, hii sunt rivi
fons est altus, hii proclivi
ut saporem fontis vivi
ministrent fidelibus.

Chrystus – źródło, ci to rzeki,
źródło w górze, ci rwą z góry,
by żywego źródła smaki
dawać wiernym.

9.
Horum trahat nos doctrina
vitorum de sentina
ne sic morte repentina
dampnemur cum impiis.

9.
65 Ich nauka niech wyciąga
nas z odmętów grzechów naszych,
byśmy wskutek śmierci
nie zginęli z bezbożnymi.

228 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Horum rivo debriatis
sitis crescat caritatis
ut supernae claritatis
perfruamur gaudiis.

Niechaj źródł ich nas napoi,
70 i miłości głód powiększy,
byśmy mogli zakosztować
niebiańskiego blasku.

¹ Por. Ez 1,5–14.

² Ap 1,10–19.

³ Ap 4,4.

⁴ Por. Ap 4,7.

⁵ Por. Augustyn, *Enarratio in psalmum 138* 12; Grzegorz Wielki, *Homiliae in Hezechielem* I, 7,22.

⁶ Por. Ez 1,19.

XLI

Laus erumpat ex affectu

S. Michaelis, archangeli
29 Septembris

Niech z miłości płynie chwalba

Św. Michała, archanioła
29 września

1.
Laus erumpat ex affectu,
psallat chorus in conspectu
supernorum civium.

Laus iocunda, laus decora
quando laudi concanora
puritas est cordium.

2.
Michaelem cuncti laudent
nec ab huius se defraudent
diei laetitia.

Felix dies qua sanctorum
recensetur angelorum
sollempnis victoria.

3.
Draco vetus exturbatur
et draconis effugatur
inimica legio.

1.
Niech z miłości płynie chwalba,
niech chór śpiewa przed obliczem
mieszkańców nieba².

5 Chwalba wdzięczna jest i piękna¹,
kiedy z chwalbą współbrzmi zgodnie
czystość serc.

2.
Niech Michała sławią wszyscy,
niech nie stronią od radości
tego dnia³.

10 To szczęśliwy dzień jest, kiedy
uroczyście obchodzimy
zwycięstwo aniołów.

3.
Dawny smok jest wyrzucony,
do ucieczki zaś zmuszony
15 smoka wrogi legion⁴.

230 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Exturbatus est turbator et proiectus accusator a caeli fastigio.</p>	<p>Wyrzucony jest podburzacz i wygnany oskarżyciel z niebios szczytu⁵.</p>
<p>4. Sub tutela Michaelis pax in terra, pax in caelis, laus et iubilatio.</p>	<p>4. Pod opieką zaś Michała pokój w niebie i na ziemi, 20 pieśni chwały i radości.</p>
<p>Cum sit potens hic virtute pro communi stans salute triumphat in proelio.</p>	<p>Bo potężny jest dzielnością i, zbawienia wszystkich broniąc, triumfuje w walce.</p>
<p>5. Suggestor sceleris, pulsus a superis, per huius aeris oberrat spacia.</p>	<p>5. 25 Podżegacz do zbrodni zepchnięty jest z nieba, teraz w powietrznych błąka się w przestworzach.</p>
<p>Dolis invigilat, virus insibilat, sed hunc adnichilat praesens custodia.</p>	<p>30 Knuje, gdy nie śpi, truciznę sący, lecz go unicestwia obecność stróża.</p>
<p>6. Tres distinctae ierarchiae iugi vacant theoriae iugique psallentio.</p>	<p>6. 35 Podzieleni na trzy stopnie aniołowie kontemplują i śpiewają nieustannie.</p>
<p>Nec obsistit theoria sive iugis armonia iugi ministerio.</p>	<p>Kontemplacja i śpiew zgodny, nieustanny nie przeszkadza w nieustannym usługiwaniu.</p>

7. O quam mirae caritatis est supernae civitatis ter terna distinctio.	40	7. Znak miłości to przedziwnej: że niebiańska ta społeczność dzieli się na stany trzy.
Quae nos amat et tuetur ut ex nobis restauretur eius diminutio.		Ona kocha nas i strzeże, aby przez nas naprawiono jej umniejszenie.
8. Sicut sunt hominum divisae gratiae, sic erunt ordinum distinctae gloriae iustis in praemio.	45	8. Tak jak ludziom przydzielono różne dary łaski ⁶ , tak sprawiedliwi otrzymają różne stopnie chwały jako nagrodę.
Solis est alia quam lunae dignitas, stellarum varia relucet claritas, sic resurrectio.	50	Inna jest godność słońca i księżycy, gwiazdy rozmaitym blaskiem jaśniejają ⁷ – tak też jest ze zmartwychwstaniem.
9. Vetus homo novitati, se terrenus puritati conformet caelestium.	55	9. Niech stary człowiek do nowości ⁸ , a ziemski do niebian czystości się upodobni.
Coequalis hic futurus licet nondum plene purus spe praesumat praemium.	60	Stanie się jak oni taki, a choć w pełni nie jest czysty, niech spodziewa się nagrody.
10. Ut ab ipsis adiuvemur hos devote veneremur, instantes obsequio.		10. By nas oni wspomagali, cześć oddajmy im pobożnie, gorliwie im usługujemy.

232 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Deo nos conciliat angelisque sociat sincera devotio.</p>	<p>65</p>	<p>Z Bogiem nas jedna, z aniołami sprzymierza szczerą pobożność.</p>
<p>11. De secretis reticentes interim caelestibus, erigamus puras mentes in caelum cum manibus,</p>	<p>70</p>	<p>11. A tymczasem zachowujmy milczenie o tajemnicach nieba, czyste serca oraz ręce wznośmy ku niebu.</p>
<p>12. Ut superna nos dignetur coheredes curia et divina collaudetur ab utrisque gratia.</p>		<p>12. Dwór niebieski niech nas raczy jako współdziedziców przyjąć, aby łaska Boska była sławiona przez jednych, drugich.</p>
<p>13. Capiti sit gloria membrisque concordia.</p>	<p>75</p>	<p>13. Niech będzie chwała Głowie, niech trwa zgoda pośród członków!⁹</p>

¹ Ps 146(145),1.

² Por. Ps 138(137),1.

³ Por. Syr 14,14.

⁴ Por. Łk 8,30.

⁵ Por. Ap 12,10.

⁶ Por. 1 Kor 12,4.

⁷ Por. 1 Kor 15,41–42.

⁸ Por. Rz 6,4.

⁹ Por. Kol 1,18; Ef 1,22.

XLII

Cordis sonet ex interno

S. Leodegarii, episcopi et martyris

2 Octobris

Z głębi duszy niechaj śpiewa

Św. Leodegeriusza, biskupa i męczennika

2 października

1.

Cordis sonet ex interno
Regi regum hodierno
die nostra concio.

Collaudemus mente laeta
suo illum in athleta,
in Leodegario.

2.

Sit mens munda, vox canora,
ut iocunda et decora
nostra sit laudatio.

Non discordet os a corde,
sint concordēs hae tres cordae,
lingua, mens et actio.

3.

Generosa stirpe clarus
fuit et ab ipsa carus
Deo pueritia.

1.

Z głębi duszy niechaj śpiewa
dzisiaj nasze zgromadzenie
Królowi królów¹.

Sławmy Go radosnym sercem
5 w jego zawodniku
Leodegeriuszu.

2.

Dusza czysta i głos śpiewny
niechaj będą, by pochwała
nasza była wdzięczna, piękna.

10

Niech się zgodzą usta z sercem,
niech trzy struny będą zgodne,
język, dusza, czyn.

3.

Sławny z rodu szlacheckiego
od samego już dzieciństwa
15 drogi Bogu był.

234 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Mansit in palatio sub rege Clotario cuius providentia.</p>	<p>Przebywał w pałacu króla Klotara pod jego opieką.</p>
<p>4. Hinc Pictavis mittitur, praesulique traditur disciplinae gratia.</p>	<p>4. Do Piktawium go wysłano, powierzono biskupowi, aby się uczył.</p>
<p>Praesulatu sublimatur, sublimatus cumulat gratiarum copia.</p>	<p>Do biskupstwa wyniesiony, wyniesieniem wzbogacony przez obfitość łask.</p>
<p>5. Maior domus regiae Ebroinus rabię ferali succenditur.</p>	<p>5. Majordomus zaś królewski, Ebronin, się rozpała dzikim szałem.</p>
<p>Torquendus nepharie ministris saeviciae sanctus Dei traditur.</p>	<p>Święty Boży jest wydany niegodziwie sługom srogim na tortury.</p>
<p>6. Venerando praesuli eruuntur oculi, saeclis profuturi.</p>	<p>6. Czcigodnemu biskupowi wylupują oczy, które w ciągu wieków przyniosą korzyść.</p>
<p>Fodiuntur terebris aliorum tenebris lumen reddituri.</p>	<p>Przebijają je świdrami, choć to one zwrócą światło ciemności innych ludzi².</p>
<p>7. Lictor vibrat gladium, martyr caput obvium dat pro Christo capite,</p>	<p>7. Kat już mieczem wymachuje, a męczennik kładzie głowę za Chrystusa-Głowę,</p>

<p>Hostem vincens hominum, Babilonis dominum cum suo satellite.</p>	<p>40</p>	<p>Pokonując wroga ludzi i babilońskiego władcę wraz z jego pacholkiem³.</p>
<p>8. Sic caelorum ostia Christi factus hostia intrat cum victoria</p>	<p>45</p>	<p>8. Tak to wkracza w drzwi niebieskie jako żertwa Chrystusowa ze zwycięstwem swym.</p>
<p>Caelestis militia cantat cum laetitia, Deo laus et gloria.</p>		<p>Wojsko niebieskie śpiewa z radością: „Bogu cześć i chwała!”.</p>
<p>9. Circumdati periculis atque momentis singulis paene periclitantes,</p>	<p>50</p>	<p>9. Pośród różnych niebezpieczeństw oraz w każdej prawie chwili zagrożeni⁴</p>
<p>Ad te martyr confugimus tibi que preces fundimus, suscipe deprecantes.</p>		<p>Uciekamy się do Ciebie, modły ślemy, Męczenniku, przyjmij nas, gdy cię prosimy.</p>
<p>10. Tuis bonis adgaudentem tuas laudes attolentem praesentem familiam,</p>	<p>55</p>	<p>10. Przenieś do świątyni w niebie Twoje sługi, gdy stoimy, Twymi ciesząc się darami,</p>
<p>In caelestem transfer aedem et fac Christo coheredem atque tibi sociam.</p>	<p>60</p>	<p>Gdy pieśń chwały zanosimy, i nas uczynź dziedzicami wraz z Chrystusem – i złącz z sobą⁵.</p>

¹ Por. Dn 2,37.

² Por. Iz 29,18.

236 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

³ Ap 18,2.

⁴ Por. 1 Kor 15,30.

⁵ Por. Rz 8,17.

XLIII

Gaude prole Graecia

S. Dionysii, episcopi et martyris

9 Octobris

Ciesz się synem twoim, Grecjo

Św. Dionizego, biskupa i męczennika

9 października

I.

Gaude prole Graecia,
glorietur Gallia
patre Dyoniso.

Exultet uberius
felici Parisius
illustris martyrio.

2.

Speciali gaudio
gaude felix concio
martyrum praesentia.

Quorum patrocinio
tota gaudet regio,
regni stat potentia.

3.

Iuxta patrem positi
bellatores incliti
digni sunt memoria.

I.

Ciesz się synem twoim, Grecjo,
niech się Galia raduje
ojcem Dionizym.

Niech bardzo się cieszy
przesławny szczęśliwym
męczeństwem Paryż.

2.

Ciesz się niezmiernie,
szczęśliwe zgromadzenie,
z obecności męczennika.

10

Jego opieką
kraj cały się cieszy,
trwa potęga królestwa.

3.

Sławni wojownicy,
umieszczeni przy ojcu,
są godni pamięci.

15

238 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Sed illum praecipue
recolit assidue
regalis ecclesia.

Lecz tego szczególnie
królewski Kościół
pamięta gorliwie.

4.
Hic a summo praesule
directus ad Galliam
non gentis incredulae
veretur insaniam.

4.
Skierowany do Galii
przez arcybiskupa,
nie bał się szaleństwa
niewierzącego ludu.

5.
Gallorum apostolus
venerat Lutetiam
quam tenebat subdolos
hostis velut propriam.

5.
Apostoł Galów
przybył do Paryża,
który wróg przebiegły
jako własność swoją trzymał.

6.
Hic errorum cumulus,
hic omnis spurcitia,
hic infelix populus
gaudens ydolatria.

6.
Tu był ogrom błędów,
tutaj brud był wszelki,
lud nieszczęsny
bałwochwalstwem się cieszył.

7.
Adorabat ydolum
fallacis Mercurii
sed vicit dyabolum
fides Dyonisii.

7.
Lud ten czcił bałwana,
fałszywego Merkurego,
ale wiara Dionizego
zwyciężyła diabła.

8.
Hic constructo Christi templo,
verbo docet et exemplo,
coruscat miraculis.

8.
On tu, zbudowawszy świątynię Chrystusa,
słowem poucza i przykładem,
jaśniej cudami.

Turba credit,
error cedit,
fides crescit

40
Tłum więc wierzy,
błąd zaś znika,
wiara wzrasta

et clarescit
nomen tanti praesulis.

i jaśniej
imię wielkiego biskupa.

9.
Hiis auditis fit insanus
immitis Domitianus
mittitque Sisinnium

45

9.
Kiedy słyszy to Domicjan
bezlitosny, już szaleje
i posyła Sisiniusza.

Qui pastorem animarum,
fide, vita, signis clarum,
trahat ad supplicium.

Sławny wiarą, życiem i cudami,
pasterz dusz na mękę idzie,
zaciągnięty.

10.
Infiguntur seni poenae,
flagra, carcer et cathenae,
catastam, lectum ferreum
et aestum vincit igneum.

50

10.
Starzec jest poddany kaźni:
chłostę, loch, okowy, szafot
i żelazne łożo z ogniem
przewycięża.

11.
Prece domat feras truces,
sedat rogam, perfert cruces,
post clavos et patibulum
translatus ad ergastulum.

55

11.
On modlitwą dzikie bestie
oblaskawia, gasi ogień,
zniósłszy gwoździe i kaźń krzyża,
do więzienia jest wtrącony.

12.
Seniore celebrante
missam, turba circumstante,
Christus adest comitante
caelesti frequentia.

60

12.
Kiedy starzec mszę odprawia,
a tłum stoi wokół niego,
Chrystus jest obecny razem
z rzeszą niebian.

Specu clausum carcerali
consolatur et vitali
pane cibatur immortalis
coronandum gloria.

On pociesza go w więzieniu,
chlebem życia On go karmi,
zanim chwałą nieśmiertelną
go uwieńczy.

240 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

13. Prodit martyr conflicturus sub securi stat securus ferit licitor sicque victor consummatur gladio.	65	13. Na bój zdąża więc męczennik, pod toporem trwa spokojny, kat uderza, zwycięzcę doskonałym czyni miecz.
Sed cadaver mox erexit truncus truncum caput vexit quo ferentem hoc direxit angelorum legio.	70	Lecz trup szybko się podnosi, ścięty bierze ściętą głowę, dokąd niesie, tam go wiedzie legion aniołów ¹ .
14. Tam praeclara passio repleat nos gaudio.	75	14. To męczeństwo tak przesławne niech radością nas napelni! ²

¹ Por. Mt 26,53.

² Por. Rz 15,13.

XLIV

Gaude Syon quae diem recolis

S. Martini, episcopi et confessoris

11 Novembris

Ciesz się, Syjonie, dzień ten świętując

Św. Marcina, biskupa i wyznawcy¹

11 listopada

I.

Gaude Syon quae diem recolis
qua Martinus, compar apostolis,
mundum vincens, iunctus caelicolis
coronatur.

Hic Martinus pauper et modicus, 5
servus prudens, fidelis villicus,
caelo dives civis angelicus
sublimatur.

2.

Hic Martinus qui cathecuminus
nudum vestit, et nocte protinus 10
insequenti hac veste dominus
est indutus.

Hic Martinus, spernens militiam,
inimicis inhermis obviam
ire parat, baptismi gratiam 15
assecutus.

I.

Ciesz się, Syjonie, dzień ten świętując –
Marcin zrównany z apostołami
świat dziś zwycięża² i z niebianami
odbiera wieniec.

Ten Marcin, biedny i powściągliwy,
sługa roztropny, wierny zarządca³,
wchodzi do nieba jako bogaty,
jest wśród aniołów.

2.

Ten Marcin, gdy był katechumenem,
nagiego odział⁴ i oto zaraz
następnej nocy Pan był ubrany
w tę właśnie szatę.

Ten Marcin służbą wojskową gardzi
i naprzeciwko swych nieprzyjaciół
idzie bezbronny, bo łaski chrzcielnej
sam już doświadczył.

242 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

3.
Hic Martinus, dum offert hostiam,
intus ardet per Dei gratiam;
supersedens apparet etiam
globus ignis. 20

3.
Ten Marcin, kiedy ofiarę składa,
wewnątrz goreje za Bożą łaską,
a nad nim również się ukazuje
kula ognista.

Hic Martinus, qui caelum reserat,
mari praeest et terris imperat,
morbos sanat et monstra superat,
vir insignis.

Ten Marcin właśnie niebo otwiera,
morzem zarządza, na ziemi włada,
choroby leczy, monstra zwycięża,
przezacny mąż.

4.
Hic Martinus nec mori timuit 25
nec vivendi laborem respuit,
sicque Dei se totum tribuit
voluntati.

4.
Ten Marcin wcale nie bał się śmierci
ani nie gardził trudami życia –
i tak się cały poświęcił Bogu
i Jego woli.

Hic Martinus qui nulli nocuit,
hic Martinus qui cunctis profuit, 30
hic Martinus qui Trinae placuit
Maiestati.

Ten Marcin nie chciał nikomu szkodzić,
ten Marcin wszystkim służył pomocą,
ten Marcin więc się spodobał Trójcy
w Jej Majestacie.

5.
Hic Martinus qui phana destruit,
qui gentiles ad fidem imbuit 35
et de quibus eos instituit
oparatur.

5.
Ten Marcin zburzył świątynie bożków,
on również pogan zwrócił ku wierze,
natomiast wszystko, czego ich uczył,
sam wykonuje.

Hic Martinus qui tribus mortuis
meritis dat vitam praecipuis,
nunc momentis Deum continuis
contemplatur. 40

Ten Marcin przez swe wielkie zasługi
trzem zmarłym życie znowu przywraca,
a teraz poprzez czas nieustanny
ogląda Boga.

6.
Hic Martinus qui semper oculis
et manibus intentus sedulis

6.
Ten Marcin zawsze wznosił ku górze
oczy i swoje uczynne ręce,

orat Deo cum suis famulis
inherere.

modłać się, aby ze swymi braćmi
przyłgnać do Boga.

Hic Martinus qui suum obitum 45
longe habet ante praecognitum,
iamque suum indicat exitum
imminere.

Ten Marcin poznał na długo wcześniej
dzień swojej śmierci i zaraz wtedy
ogłosił innym, że jego zejście
już się przybliży.

7.
Hic Martinus cuius est obitus
Severino per visum cognitus,
dum caelestis canit exercitus
dulce melos.

7.
Tego Marcina dzień śmierci poznał
poprzez widzenie święty Seweryn,
50 kiedy niebieskie wojsko śpiewało
przecudne pieśni.

Hic Martinus cuius Sulpitius
vitam scribit, astat Ambrosius
sepulturae, nil sibi conscius
intrat caelos. 55

To Marcin, żywot którego spisał
święty Sulpicjusz; Ambroży stoi
przy jego grobie; on nic nieświadom
wchodzi do nieba.

8.
O Martine, pastor egregie,
o caelestis consors militiae,
nos a lupi defendas rabie
saevientis. 60

8.
Marcinie święty, pasterzu przedni,
Ty jesteś członkiem hufców niebiańskich⁵,
zechciej nas bronić przed gniewem wilka⁶,
który się sroży.

O Martine fac nunc quod gesseras,
Deo preces pro nobis offeras,
esto memor quod nunquam deseras
tuae gentis.

Marcinie, spraw to, coś zawsze czynił –
zanosz do Boga nasze modlitwy,
pamiętaj o nas⁷, nie opuść nigdy
ludu swojego.

¹ Chodzi o Marcina z Tours.

² Por. 1 J 5,4; J 16,33.

³ Por. Mt 24,45; 25,21.

244 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

⁴ Por. Mt 25,36.40.

⁵ Por. Łk 2,13.

⁶ Por. J 10,12.

⁷ Por. Hbr 13,3–5.

XLV

Vox sonora nostri chori

S. Catharinae, virginis et martyris

25 Novembris

Dźwięczny głos naszego chóru

Św. Katarzyny, dziewicy i męczennicy

25 listopada

1.

Vox sonora nostri chori
nostro sonet Conditori
qui disponit omnia,

Per quem dimicat imbellis,
per quem datur et puellis
de viris victoria.

2.

Per quem plebs Alexandrina
feminae non feminina
stupuit ingenia,

Cum beata Katherina
doctos vinceret doctrina,
ferrum patientia.

3.

Haec ad gloriam parentum
pulchrum dedit ornamentum
morum privilegia.

1.

Dźwięczny głos naszego chóru
niech naszemu śpiewa Stwórcy,
co rozrządza wszystkim,

Przezeń walczy załęczniony,
5 dzięki niemu i dziewczętom
dano triumf nad mężami.

2.

Przezeń lud aleksandryjski
zdumiał się kobiety duchem
zgoła niekobiecy,

10 Kiedy święta Katarzyna
pokonała mądrych wiedzą,
a żelazo cierpliwością.

3.

15 Ona sławę swych rodziców
własnym pięknem ozdobiła
zacności obyczajów.

246 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Clara per progenitores claruit per sacros mores ampliori gratia.		Sławna dzięki swoim przodkom, blaskiem świętych obyczajów jeszcze wdzięczniej zajaśniała.
4. Florem teneri decoris lectionis et laboris attrivere studia,	20	4. Pilność w pracy i w nauce starła nieco urodziwy, delikatny kwiat,
Nam perlegit disciplinas saeculares et divinas in adolescentia.		Bo zgłębiała bardzo pilnie wiedzę świecką oraz Boską w czasie swej młodości.
5. Vas electum, vas virtutum, reputavit sicut lutum bona transitoria,	25	5. To naczynie cnót wybrane ¹ jako błoto poczytało dobra, które przemijają.
Et reduxit in contemptum patris opes et parentum larga patrimonia.	30	I w pogardę obróciło dobra ojca oraz przodków – rozległe majątności.
6. Vasis oleum includens virgo sapiens et prudens sponso pergit obvia,		6. Olej w lampie utrzymując ² , panna mądra i roztropna wyszła naprzeciw Oblubieńca,
Ut adventus eius hora praeparata sine mora intret ad convivia.	35	By w godzinę Jego przyścia ³ bez najmniejszej zwłoki mogła gotowa ⁴ wejść na ucztę.
7. Sistitur imperatori cupiens pro Christo mori; cuius in praesentia		7. Staje przed imperatorem, pragnąc umrzeć za Chrystusa; w jego obecności

Quinquaginta sapientes mutos reddit et silentes virginis facundia.	40	Pięćdziesięciu mądrych ludzi zaniemówi i zamilknie wobec wymowy dziewicy.
8. Carceris horrendi claustrum et rotarum triste plastrum, famem et ieiunia	45	8. I okropny loch więzienny, i straszliwe kół tortury, głód i liczne posty,
Et quaecumque fiunt ei sustinet amore Dei eadem ad omnia.		Oraz wszystko, co się dzieje, w jednakowy sposób znosi z miłości do Boga.
9. Torta superat tortorem superat imperatorem feminae constantia.	50	9. Katowana wygra z katem, wygra też z imperatorem kobietą stałością.
Cruciatur imperator quia cedit cruciator nec valent supplicia.		Dręczy się sam imperator, bo poddaje się oprawca i daremna jest jej kaźń.
10. Tandem capite punitur et dum morte mors finitur vitae subit gaudia.	55	10. Wreszcie głowę jej ścinają i gdy śmiercią śmierć się kończy, wchodzi do radości życia.
Angelis mox fuit curae dare corpus sepulturae terra procul alia.	60	Wnet zatroszczą się anieli, by jej ciało złożyć w grobie z dala od tej obcej ziemi.
11. Oleum ex ipsa manat quod infirmos multos sanat evidenti gratia.		11. Olej zaś z niej samej płynie, który wielu chorych leczy, co jest jawnym dziełem łaski.

248 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Bonum nobis dat unguentum si per suum interventum nostra sanet vitia.	65	Olej daje nam wyborny, gdy przez swoje wstawiennictwo leczy nasze rany.
12. Gaudens ipsa videat de se praesens gaudia		12. Ciesząc się, niech widzi sama, co z jej obecności płynie,
Et futura praebeat quae dedit praesentia,	70	I niech daje nam w przyszłości, co nam dała teraz.
13. Et hic nobis gaudeat illi nos in gloria!		13. Niech się nami tutaj cieszy, a my z nią w chwale.

¹ Por. Dz 9,15; Pnp 6,9.

² Por. Mt 25,1–12.

³ Por. Mt 24,36.

⁴ Por. Mt 25,10.

XLVI

Exultemus et laetemur

S. Andreae, apostoli

30 Novembris

Wykrzykujmy i się cieszymy

Św. Andrzeja, apostoła

30 listopada

1.

Exultemus et laetemur
et Andreae delectemur
laudibus apostoli.

Huius fidem, dogma, mores
et pro fide tot labores
digne decet recoli.

2.

Hic ad lucem Petrum duxit
cui primum lux illuxit
Iohannis indicio.

Secus mare Galileae
Petri simul et Andreae
sequitur electio.

3.

Ambo prius piscatores,
Verbi fiunt assertores
et forma iusticiae.

1.

Wykrzykujmy i się cieszymy,
i radujmy bardzo chwałą
Andrzeja apostoła.

Wiarę, naukę, sposób życia
5 i za wiarę tyle cierpień¹
godnie czić wypada.

2.

On do światła przywiódł Piotra,
jemu ono wpierv zabłysło
za wskazaniem Jana².

10

Tam, nad Morzem Galilejskim³,
dokonuje się wybranie
Piotra i Andrzeja.

3.

Byli obaj rybakami⁴,
stają się świadkami Słowa
15 i wzorem prawości⁵.

250 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Rete laxant in capturam vigilemque gerunt curam nascentis Ecclesiae.</p>		<p>Zarzucają sieć na połów⁶ i sprawują czujną troskę nad rodzącym się Kościołem.</p>
<p>4. A fratre dividitur et in partes mittitur Andreas Achaiae.</p>	20	<p>4. Andrzej z bratem się rozłącza i do krainy Achai jest posłany.</p>
<p>In Andreae retia currit, Dei gratia, magna pars provinciae.</p>		<p>Tam do sieci Andrzejawej, dzięki łasce Bożej wpada znaczna część prowincji.</p>
<p>5. Fide, vita, verbo, signis, doctor pius et insignis cor informat populi.</p>	25	<p>5. Wiarą, życiem, słowem, znakiem⁷ znakomity, święty doktor⁸ kształtuje serce ludu⁹.</p>
<p>Ut Egeas comperit quid Andreas egerit, irae surgunt stimuli.</p>	30	<p>Kiedy Egeasz¹⁰ pojmuje, czego to dokonał Andrzej, budzi się w nim gniew.</p>
<p>6. Mens segura, mens virilis, cui praesens vita vilis, viget patientia.</p>		<p>6. Niewzruszony¹¹, pełen męstwa, duch trwa dzięki cierpliwości, a to życie jest marnością¹².</p>
<p>Blandimentis aut tormentis non enervat robur mentis iudicis insania.</p>	35	<p>Torturami i pochlebstwem nie osłabi siły ducha rozszałały sędzia.</p>
<p>7. Crucem videns praeparari suo gestit conformari magistro discipulus.</p>		<p>7. Uczeń, widząc krzyż gotowy, cieszy się, że jest podobny¹³ do swojego Mistrza.</p>

Mors pro morte solvitur et crucis appetitur triumphalis tytulus.	40	Śmiercią za śmierć się odplaca, pragnąc zdobyć tak zaszczytny triumf krzyża.
8. In cruce vixit biduum victurus in perpetuum nec vult volente populo deponi de patibulo.	45	8. Na tym krzyżu przeżył dwa dni, mając odtąd żyć już zawsze; nie chce mimo woli ludu, by go zdjęto z belki.
9. Hora fere dimidia, luce perfusus nimia, cum luce, cum laetitia pergit ad lucis atria.	50	9. I przez prawie pół godziny światło wielkie go spowija, z światłem i radością dąży do świątyni rozświetlonej.
10. O Andrea gloriose, cuius preces pretiosae, cuius mortis luminosae dulcis est memoria,		10. O Andrzeju tak chwalebny, twe modlitwy drogocenne i śmierć twoja tak świetlista w naszej słodkiej są pamięci.
Ab hac valle tenebrarum nos ad illud lumen clarum, pie pastor animarum, tua transfer gratia.	55	Dusz pasterzu dobrotliwy, łaską swoją racz nas przenieść z tej doliny pełnej mroku tam, gdzie trwa światłości blask ¹⁴ .

¹ Tutaj *labor* = trud, cierpienie; por. 2 Kor 6,5; 11,23.

² Por. J 1,40–41.

³ Por. Mt 4,18; Mk 1,16.

⁴ Por. Mt 4,19; Mk 1,17.

⁵ Por. 1 Kor 1,30.

⁶ Por. Łk 5,9–10; Mt 4,19.

⁷ Por. Dz 2,43.

252 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

- ⁸ *Doctor* – słowo interpretowane przez komentatorów w kontekście szczególnego charyzmatu, który sprawia, że jako nauczyciel jest on zdolny do przekazywania swoim braciom nauczania moralnego i doktrynalnego.
- ⁹ Por. 1 Tm 1,16.
- ¹⁰ Egeasz – rzymski namiestnik w Patras.
- ¹¹ Por. Prz 15,14 = w Wulgacie i u Wujka: Prz 15,15; warto przytoczyć w tym miejscu oparty na Wulgacie przekład Wujkowy: „Wszystkie dni ubogiego złe, *myśl bezpieczna* jako ustawiczne gody”.
- ¹² Por. Mdr 15,10.
- ¹³ Por. Rz 8,29.
- ¹⁴ Por. Kol 1,13.

XLVII

Cor angustum dilatemus

Sanctorum apostolorum

Rozszerzajmy ciasne serce

Świętych apostołów

1.

Cor angustum dilatemus
ut senatus exaltemus
laudes apostolici.

Laeta linguae mens collaudet,
quae si laudi se defraudet
fructus laus est modici.

2.

Petro laudis sit primatus
cui provenit principatus
in sacrum collegium.

Petro tradit claves caeli,
Petro credit ut fideli
curam Christus omnium.

3.

Paulus, tuba veritatis,
cultum suadet pietatis,
obstat ydolatriae.

1.

Rozszerzajmy ciasne serce¹
tak, abyśmy mogli sławić
apostolski senat.

Niech go sławi duch radosny,
język niech się nie ociąga²,
bo pochwała będzie mierna.

2.

Prymat w chwale niech Piotr weźmie,
bo pierwszeństwo jemu dano
w świętym zgromadzeniu.

10

Chrystus dał mu klucze nieba³
i powierzył mu za wierność
troskę o wszystkich⁴.

3.

15

Paweł trąbą prawdy jest nazwany⁵
i wprowadza w czyn pobożność,
bałwochwalstwu się sprzeciwia⁶.

254 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Post sudores tot agonum dat athletae Christus donum coronam iustitiae.</p>	<p>Wylał pot w zawodach tyłu, Chrystus więc atlecie swemu da sprawiedliwości wieniec⁷.</p>
<p>4. Gaudens sequi Christum ducem fert Andreas promptus cruce, 20 promptus ad suspendium.</p>	<p>4. Andrzej, ciesząc się, podąży za swym Wodzem⁸, na krzyż gotów, gotów, by zawisnąć na nim.</p>
<p>Plebs Egeam hinc, Egeas adit cruce, sed Andreas renuit remedium.</p>	<p>Tłum do Egeasza śpieszy, a Egeasz zaś do krzyża, Andrzej wzbrania się przed uwolnieniem.</p>
<p>5. Supergressus vim naturae, Verbum Dei cernit pure par Iohannes aquilae.</p>	<p>5. Przekroczywszy moc natury, widzi jasno Słowo Boże równy orłu święty Jan.</p>
<p>Nil aut parum mortem sensit, qui corrumpi non consensit corpus corruptibile. 30</p>	<p>Nie pozwolił, by zniszczalne jego ciało się skalalo, więc nie odczuł, co to śmierć.</p>
<p>6. Unum nomen, una fides, unam paene poenam vides utriusque Iacobi.</p>	<p>6. Jedno imię, jedna wiara, jedną niemal karę widzisz u obydwóch Jakubów⁹.</p>
<p>Ferro collum huic absidunt, fuste caput huic elidunt 35 contribules reprobi.</p>	<p>Temu mieczem szyję utną, tego kijem biją w głowę¹⁰ współmieszkańcy niegodziwi.</p>
<p>7. Haeret Thomas, timet prius, videt, palpat, clamat pius Deum mox et Dominum.</p>	<p>7. Tomasz waha się i lęka, widzi, dotknie, wnet zawoła, mówiąc zbożnie: „Bóg i Pan!”¹¹.</p>

Indos Christo lucrificet, quorum rex hunc interfecit, nec rex sed vir sanguinum.	40	Indów zyskał dla Chrystusa, król ich życia go pozbawił – to nie król, lecz człowiek krwawy ¹² .
8. Philippus lustrans Sitiā, fide purgat spurcitiā veteris perfidiae.	45	8. Filip, Scytyę przemierzając, wiarą brud plugawy czyści dawnej przewrotności.
Morum silet barbaries, Martis ruit effigies, crux habetur gloriae.		Barbarzyński zwyczaj znika, wał się posągi Marsa, krzyż odbiera chwałę.
9. India distans ultima Deo vocatur proxima fidei compendio.	50	9. Indie, choć odległe bardzo, Bóg chce do siebie przybliżyć, szybką drogą wiary.
Bartholomaeus impiis fidem firmat prodigiis et vitae impendio.		A Bartłomiej, czyniąc cuda i oddając życie, świadczy o wierze wobec bezbożnych.
10. Spreto quaestu thelonei, publicano verbi Dei delegatur gratia.	55	10. Kiedy wzgardził zyskiem celnym, celnik zyskał wielką łaskę ¹³ – stał się sługą Słowa Boga.
Pane vitae praemunitus, secus aram non invitus, Christum placat hostia.	60	Chlebem życia osłoniony ¹⁴ , dobrowolnie przed ołtarzem złożył ofiarę Chrystusowi.
11. Fines ingressus Persidis, fidem propalat perfidis Iudas accito Symone.		11. Wszedłszy zaś do kraju Persów, Juda razem z Szymonem ¹⁵ głoszą wiarę niewiernym.

256 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Spargunt doctrinae semina,
delent prophana numina,
curant delusos daemone.

65 Sieją ziarna świętych nauk¹⁶
i pogańskie niszczą bożki,
leczą opętanych¹⁷.

12.
Non secutus fortuitum
sed fortis regens exitum
Mathiam Deus eligit.

12.
A Macieja Bóg wybiera¹⁸
nie przypadkiem, ale mocno
kierując wynikiem.

Barnabae felix meritum,
quo collega per Spiritum
Paulus salvandos colligit.

70 Szczęście dano zaś Barnabie¹⁹,
by wraz z Pawłem z łaski Ducha
głosił ludziom zbawienie.

13.
Caeli cives digni dici
Christi fratres et amici
 consessuri iudices,

13.
Mieszkańcami nieba zwani
i Chrystusa przyjaciółmi,
75 gdy siądziecie, aby sądzić²⁰,

Quando fremet furor irae
date nobis non sentire
 flammas culpae vindices.

Gdy się wzmoże gniew straszliwy²¹,
sprawcie, byśmy nie doznali
za nasz grzech ognistej kary²².

¹ Por. 2 Kor 6,10–12; 4,8; Ps 118(117),32; Iz 60,5.

² Por. Syr 14,14.

³ Por. Mt 16,19.

⁴ Por. J 21,15–17.

⁵ Por. Rz 9,1; 1 Tm 2,7.

⁶ Por. Dz 17,16.

⁷ Por. 2 Tm 4,8.

⁸ Por. Dn 9,25.

⁹ Por. Dz 12,1–2.

¹⁰ Por. Mt 10,3.

¹¹ Por. J 20,24–29.

¹² Por. Ps 5,7.

¹³ Por. Mt 9,9; Mk 2,13; Łk 5,27.

¹⁴ Por. J 6,35.

- ¹⁵ Por. Mt 10,3–4.
¹⁶ Por. Mt 13,3–43; Mk 4,3–20; Łk 8,5–15.
¹⁷ Por. Mk 16,17.
¹⁸ Por. Dz 1,26.
¹⁹ Por. Dz 4,36; 13,2.
²⁰ Por. Łk 22,30; Mt 19,28.
²¹ Por. Wj 32,11; Jr 4,26.
²² Por. 2 Tś 1,8.

XLVIII

Stola regni laureatus

Sanctorum apostolorum

Strój królewski i wawrzyny

Świętych apostołów

1.

Stola regni laureatus
summi Regis est senatus
coetus apostolicus.

Cui psallant mens et ora,
mentis munda vox sonora
hymnus est angelicus.

2.

Hic est ordo mundi decus,
omnis carnis iudex aequus,
novae praeco gratiae,

Ab aeterno praelectus,
cuius floret architectus
ad culmen Ecclesiae.

3.

Hii praeclari Nazaraei
bella crucis et trophaei
mundo narrant gloriam.

1.

Strój królewski i wawrzyny
zdobią grono apostołów –
senat najwyższego Króla¹.

Niech mu śpiewa dusza, usta,
5 czystej duszy głos donośny –
oto jest anielski hymn.

2.

Tych dwunastu – chluba świata,
sądzi wszystkich sprawiedliwie²,
to zwiastuni nowej łaski.

10

Przed wiekami są wybrani,
ich Architekt³ zaś jaśnieje
tam, gdzie jest Kościoła szczyt.

3.

15

Sławni ci Nazarejczycy
głoszą światu walkę krzyża
i chwalebny triumf swój⁴.

260 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Sic dispensant verbum Dei, quod nox nocti lux diei indicant scientiam.</p>	<p>I szafują Słowem Bożym⁵, bo noc nocy, a dzień dniowi przekazują sobie wieść⁶.</p>
<p>4. Honus leve, iugum mite proponentes, semen vitae mundi spargunt terminis.</p>	<p>4. Ciężar lekki, jarzmo słodkie⁷ 20 ofiarują, ziarno życia⁸ aż po świata siejąć kres.</p>
<p>Germen promit terra culta, feneratur fruge multa fides Dei hominis.</p>	<p>Ziemia orna rodzi ziarno, wiara w Boga i człowieka przeobfity niesie plon⁹.</p>
<p>5. Paranimphi novae legis ad amplexum novi Regis sponsam ducunt regiam,</p>	<p>5. 25 To druźbowie w nowym prawie, co wybrankę wiodą¹⁰, by ją wziął w objęcia nowy Król.</p>
<p>Sine ruga, sine naevo permansuram omni aevo virginem Ecclesiam.</p>	<p>To jest Kościół ów dziewiczy, i bez zmarszczki, i bez skazy¹¹, 30 co na wieki będzie trwał.</p>
<p>6. Haec est virgo gignens foetus semper nova tamen vetus sed defectus nescia.</p>	<p>6. Ta dziewica rodzi dzieci, zawsze nowa, jednak stara, ona nie zna żadnych wad.</p>
<p>Cuius thorus mens sincera, cuius partus fides vera, cuius dos est gratia.</p>	<p>Łóżem jej jest czystość ducha 35 i prawdziwą rodzi wiarę, niesie z sobą łaski dar.</p>
<p>7. Hii sunt templi fundamentum, vivid lapid et caementum ligans aedificium.</p>	<p>7. To fundament jest świątyni¹², żywy kamień i spoiwo, co budowlę łączy tę.</p>

Hii sunt portae civitatis, hii compago unitatis Israhel et gentium.	40	Oni są bramami ¹³ miasta i pieczęcią, co jednoczy z Izraelem pogan lud.
8. Hii triturant aream, ventilantes paleam ventilabri iusticia.	8. 45	Oni młóćą na klepisku ¹⁴ i wiejadłem sprawiedliwym odsiewają brudy plew ¹⁵ .
Quos designant aerei boves maris vitrei Salomonis industria.		Ich obrazem woły z brązu – pod odlewem morza ¹⁶ stoją – Salomona sztuki cud.
9. Patriarchae duodeni, fontes aquae gustu leni, panes tabernaculi,	9. 50	I dwunastu patriarchów ¹⁷ , i w przybytku chleb pokładny ¹⁸ oraz słodkiej wody nurt ¹⁹ ,
Gemmae vestis sacerdotis, hoc figuris signant notis novi duces populi.		I klejnoty szat kapłańskich ²⁰ – to figury, które mówią, jakich wodzów ma ten lud.
10. Horum nutu cedat error, crescat fides, absit terror finalis sententiae,	10. 55	Na ich znak niech błąd ustąpi, rośnie wiara, zniknie trwoga, choć się zbliża straszny sąd,
Ut soluti a delictis sociemur benedictis ad tribunal gloriae.	60	Byśmy z grzechów uwolnieni byli wśród błogosławionych ²¹ , gdzie trybunał chwały jest ²² .

¹ Por. Ap 6,11; 7,9; 7,13.² Por. Dz 17,31; Ps 9,9.³ Por. 1 Kor 3,10.

262 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

- ⁴ Dalekie echo: Ps 18(17),2; Ga 6,14.
- ⁵ Por. 1 Kor 4,1.
- ⁶ Por. Ps 18(17),2-3.
- ⁷ Por. Mt 11,30; 1 J 5,3.
- ⁸ Por. Łk 8,11.
- ⁹ Por. Mt 13,8; J 15,8.
- ¹⁰ Por. Ap 21,2.
- ¹¹ Por. Ef 5,27.
- ¹² Por. Ef 2,19-20; 1 P 2,4-5.
- ¹³ Por. Ap 21,21.
- ¹⁴ Por. Mt 3,12; Łk 3,17; Iz 41,16.
- ¹⁵ Por. Jr 23,28.
- ¹⁶ Por 1 Krl 7,23-25; Jr 52,20; Ap 4,6.
- ¹⁷ Por. Rdz 35,22.
- ¹⁸ Por. Kpł 24,5-9.
- ¹⁹ Por. Wj 15,27.
- ²⁰ Por. Wj 28,9.15-21; 39,14.
- ²¹ Por. Mt 25,34.
- ²² Por. Mt 25,31-32; Rz 14,10; 2 Kor 5,10.

XLIX

Supernae matris gaudia

Omnium sanctorum

Niech niebiańskiej Matki radość

Wszystkich świętych

1.
Supernae matris gaudia
repraesentet Ecclesia.

Dum festa colit annua,
suspiret ad perpetua.

2.
In hac valle miseriae
mater succurrat filiae.

Hic caelestes excubiae
nobiscum stent in acie.

3.
Mundus, caro, daemonia
diversa movent proelia.

Incursu tot fantasmatum
turbatur cordis sabbatum.

1.
Niech niebiańskiej Matki radość¹
cały Kościół ukazuje.

Kiedy święta czci doroczne,
do świąt wiecznych niechaj wzdycha.

2.
5 Na padole tej niedoli²
Matka córkę niech wspomaga.

Tutaj niech niebiańskie straże³
w szyku walki staną z nami.

3.
10 Świat i ciało, i demony
rozmaite toczą bitwy⁴.

Atak tylu zjaw straszliwych⁵
szabat serca stale mąci.

264 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>4. Dies festos cognatio simul haec habet odio,</p>	<p>4. Bo to plemię jednocześnie ma dni święte w nienawiści,</p>
<p>Certatque pari foedere pacem de terra tollere.</p>	<p>15 W jednym łączy się przymierzu, chcąc odebrać ziemi pokój.</p>
<p>5. Confusa sunt hic omnia, spes, metus, maeror, gaudium.</p>	<p>5. Wszystko jest tu pomieszane – strach, nadzieja, smutek, radość,</p>
<p>Vix hora vel dimidia fit in caelo silentium.</p>	<p>20 A zaledwie w pół godziny cisza w niebie może nastać⁶.</p>
<p>6. Quam felix illa civitas in qua iugis sollempnitas,</p>	<p>6. Jak szczęśliwe jest to miasto, w którym wciąż trwa uroczystość⁷,</p>
<p>Et quam iocunda curia quae curae prorsus nescia.</p>	<p>O jak mile zgromadzenie, które nie zna niepokoju.</p>
<p>7. Nec languor hic, nec senium, nec fraus, nec terror hostium, sed una vox laetantium et unus ardor cordium.</p>	<p>7. 25 Nie są znane słabość, starość, strach przed wrogiem oraz podstęp⁸, lecz wesela głos jest jeden i jednaki serc jest płomień.</p>
<p>8. Illic cives angelici, sub ierarchia triplici, trine gaudent et simplici se Monarchiae subici.</p>	<p>8. 30 Tam, w tym mieście, aniołowie, na trzy dzieląc się hierarchie, cieszą się ze swojej służby prostej, troistej Monarchii.</p>
<p>9. Mirantur et deficiunt in Illum quem prospiciunt,</p>	<p>9. Podziwiają Go i słabną, kiedy w Niego się wpatrują⁹,</p>

fruuntur nec fastidiunt quo frui magis sitiunt.	35	bez znużenia się radują Tym, co się radować pragną ¹⁰ .
10. Illic patres dispositi pro dignitate meriti, semota iam calligine, lumen vident in lumine.	40	10. Tam też stoją i Ojcowie wedle zasług i godności, kiedy ciemność już zniknęła, światłość widzą już w światłości ¹¹ .
11. Hic sanctus cuius hodie celebrantur sollemnia,		11. Święty ten, którego dzisiaj uroczysty obchód czcimy,
Iam revelata facie regem cernit in gloria.		Już z obliczem odsłoniętym widzi swego Króla w chwale ¹² .
12. Illic Regina virginum transcendens culmen ordinum,	45	12. Tam niech dziewic więc Królowa, wyższa niż zastępy wszystkie ¹³ ,
Excuset apud Dominum nostrorum lapsus criminum.		Zjedna Pańskie przebaczenie dla win naszych i upadków.
13. Nos ad sanctorum gloriam, per ipsorum suffragia,	50	13. Nas zaś niechaj w chwale świętych, dzięki ich orędownictwu,
Post praesentem miseriam, Christi perducatur gratia.		Po doczesnej tej niedoli ¹⁴ Chrystusowa łaska stawi.

¹ Por. Ga 4,26.

² Por. Ps 83(82),7.

³ Por. Lb 3,25.

⁴ Por. Ga 5,17; I P 2,11; Jk 4,1; I J 2,16.

266 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

- ⁵ Por. Mt 14,26; Ps 75(74),6; 142(141),4; J 14,1.27.
- ⁶ Por. Ap 8,1.
- ⁷ Por. Ap 7,15.
- ⁸ Por. Ap 21,4; 7,17; Iz 25,8.
- ⁹ Por. 1 P 1,12.
- ¹⁰ Por. J 4,13-14; Syr 24,29.
- ¹¹ Por. Ps 35(34),10.
- ¹² Por. Rz 8,18; 1 Kor 13,12.
- ¹³ Por. Ap 12,1.
- ¹⁴ Por. Hi 10,20-22.

L

Hodiernae lux diei

Beatae Mariae Virginis

Światło dnia, co dziś nastaje

Najświętszej Maryi Panny

1.

Hodiernae lux diei
celebris in matris Dei
agitur memoria.

Decanemus in hac die
semper Virginis Mariae
laudes et praeconia.

2.

Omnis homo, omni hora,
ipsam ora et implora
eius patrocinia,

Psalle, psalle nisu toto,
cordis, oris, voce, voto,
«Ave plena gratia».

3.

Ave regina caelorum,
inexperta viri torum,
parens parvis nescia.

1.

Światło dnia, co dziś nastaje,
uroczystym łśni wspomnieniem
sławnej Matki Bożej.

5 W dniu tym przeto wyśpiewujemy
Maryi zawsze Dziewicy
cześć i chwałę.

2.

O człowiecze każdy, proś Ją
i opiekę Jej wyjednuj
w każdej porze,

10 Śpiewaj, śpiewaj¹ całą mocą
serca, ust, pragnieniem, głosem:
„Witaj, pełna łaski!”².

3.

15 Witaj, o Królowo niebios,
Ty, co nie znasz łoża męża,
Matko, rodzisz – jak, nie wiedząc.

268 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Fecundata sine viro,
 genuisti more miro
 Genitorem filia.

Płodna bez udziału męża,
 porodziłaś w sposób cudny
 jako córka Stworzyciela.

4.
 Florens hortus austro flente,
 porta clausa post et ante,
 via viris inuia,

4.
 Ogród³ kwitnie w ciepłym wietrze,
 20 Brama przed i po zamknięta⁴,
 droga mężom niedostępna.

Fusa caeli rore tellus,
 fusum Gedeonis vellus
 deitatis pluvia.

Ziemio pełna rosy z nieba,
 Gedeona runo wilgne
 od Boskości deszczu.

5.
 Salve decus firmamenti,
 tu, caliginosae menti
 desuper irradiat.

5.
 25 Witaj, chlubo firmamentu,
 duszy w ciemny mrok spowitej
 zaświeć z góry.

Placa mare, maris stella,
 ne involvat nos procella
 et tempestas obvia.
 Amen dicant omnia.

Ucisz morze, gwiazdo morska,
 by nas burza nie porwała
 30 oraz bliska nawałnica.
 „Amen” niechaj mówi wszystko.

¹ Por. Ps 47(46),7; 68(67),33.

² Por. Łk 1,26.

³ Por. Pnp 4,12.16.

⁴ Por. Ez 44,2.

LI

O Maria, stella maris

Beatae Mariae Virginis

O Maryjo, gwiazdo morza

Najświętszej Maryi Panny

1.

O Maria, stella maris,
pietate singularis,
pietatis oculo

Nos digneris intueri,
ne cuncteris misereri
naufraganti saeculo.

2.

In hac valle lacrimarum
nichil dulce, nichil carum,
suspecta sunt omnia.

Quid hic nobis erit tutum,
cum nec ipsa vel virtutum
tuta sit victoria?

3.

Caro nobis adversatur,
mundus carni suffragatur
in nostram perniciem.

1.

O Maryjo, gwiazdo morza
w łaskowości swej jedyna,
łaskowości okiem

5 Zechciej spojrzeć na nas z góry,
nie odwlekaj zmiłowania¹
nad tonącym światem.

2.

Tutaj, na tej leż dolinie²,
nic słodkiego, nic miłego,
wszystko niepokoi.

10 Cóż tu dla nas będzie pewne,
kiedy nawet cnót zwycięstwo
pewne nie jest?

3.

15 Ciało niesie nam udrukę³,
świat po ciała stronie staje,
aby zgubę nam zgotować.

270 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Hostis instat nos infestans,
nunc se palam manifestans,
nunc occultans rabiem.

Wróg nastaje na nas groźny,
raz ujawnia się wyraźnie,
raz ukrywa wściekłość.

4.
Et peccamus et punimur,
et diversis irretimur
laqueis venantium.

4.
Grzesząc, doświadczamy kary
i wpadamy w rozmaite
20 sidła polujących⁴.

O Maria, mater Dei,
tu post Deum, summa spei,
tu dulce refugium.

O Maryjo, Matko Boga,
Tyś po Bogu jest najwyższą
nadzieją i słodką ucieczką.

5.
Tot et tantis irretiti,
non valemus hiis reniti
nec vi, nec industria.

5.
25 My tak bardzo uwikłani
nie możemy się im oprzeć
ni siłą, ni przemyślnością.

Consolatrix miserorum,
suscitatrix mortuorum,
mortis rumpe retia.

30 Tyś nędzarzy pocieszeniem,
Tyś umarłych jest wskrzeszeniem,
zniszcz sidła śmierci.

6.
Intendentes tuae laudi,
nos attende, nos exaudi,
nos a morte libera.

6.
Na głoszących Twoją chwałę
spójrzyj z góry i nas usłysz,
wybaw nas od śmierci.

Quae post Christum prima sedes,
inter Christi coheredes
35 Christo nos annumera.

Pierwsza jesteś po Chrystusie,
dołącz nas do współdziedziców⁵
Chrystusowych.

7.
Ihesu mitis et benigne,
cuius nomen est insigne,
dulce salutiferum,

7.
Jezu cichy i łagodny,
imię Twoje jest niezwykle,
słodkie i zbawienne.

Munus nobis da salutis,
in defectu constitutis,
plenitudo munerum.

8.
Pater, Fili, Consolator,
unus Deus, unus dator
septiformis gratiae,

Solo nutu pietatis
fac nos simplae Trinitatis
post spem frui specie.

40 Obdarz więc zbawienia łaską
nas, co zawodzimy stale,
Ty, co darów jesteś pełnią.

8.
Ojcze, Synu, Paraklecie,
Boże i jedyny Dawco
45 łaski siedmiorakiej,

Jednym łaski swej skinieniem
daj nam Trójcy zakosztować,
kiedy ziści się nadzieja.

¹ Por. Ps 69(68),18; 70(69),2.

² Por. Ps 84(83),7.

³ Por. Ga 5,17; 1 P 2,11.

⁴ Por. Ps 91(90),3; 124(123),7.

⁵ Por. Rz 8,17.

LII

Praecursorem summi regis

Decollatio S. Joannis Baptistae

29 Augusti

Sław, Kościele, poprzednika

Ścięcie św. Jana Chrzciciela

29 sierpnia

1.
Praecursorem summi Regis
et praeconem novae legis
celebret Ecclesia.

In hac luce tam festiva
gaude, mater, et votiva
deprime praeconia.

2.
Huius ortum veneremur,
sed nec minus delectemur
in eius martyrio.

Totus mundus sit iocundus,
nulli martyr hic secundus
virtute vel praemio.

3.
Non est nostrae parvitas
virum tantae dignitatis
laudare per omnia.

1.
Sław, Kościele, poprzednika
najwyższego Króla oraz
herolda nowego prawa.

5 W tej światłości tak świątecznej
ciesz się, Matko, oraz zanoś
pochwalne modlitwy.

2.
Czczymy jego narodziny,
nie mniej także się radujmy
jego męczeństwem.

10 Niech się cały świat weseli –
ten męczennik ma pierwszeństwo
czy to w cnocie, czy w nagrodzie.

15 3.
Nasza małość nie jest w stanie
głosić w pełni cześć i chwałę
męża takiej godności.

274 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Summa rei recitetur ut affectus excitetur ex eius memoria.		Opowiedzmy to, co ważne, aby miłość zapłonęła, gdy go wspominamy.
4. Non arundo levitatis, sed columna veritatis nulla palpat crimina;		4. Nie był trzcina ¹ , co się chwieje, 20 ale prawdy był kolumną ² i nie schlebiał żadnej zbrodni.
Scribas tangit et doctores vocans legis transgressores viperae genimina.		On uczonych w Piśmie ganił, mówiąc im, że łamią ³ prawo, że zmijowym ⁴ są potomstwem.
5. Arguebat hic Herodem nec veretur ab eodem ligatus in carcere.		5. 25 On Heroda winnym czyni ⁵ i nie czuje przed nim lęku ⁶ , skuty w więzieniu.
Fert iniuste iustus poenam rem detestans tam obscenam regis et adulterae.		30 Sam niesłusznie znosi karę ⁷ , brzydząc się ohydnyim związkim Króla i cudzołożnicy.
6. Saevit in hunc vis tyranni laus accrescit hinc Iohanni tyranno supplicium.		6. Moc tyrana się nań sroży i stąd wzrasta Jana chwała, a kaźń czeka na tyrana.
Stultus servit sapienti quia iustus in praesenti purgatur per impium.		35 Głupiec służy rozumnemu – sprawiedliwy jest obmyty przez bezbożnika.
7. In natalis sui cena capitali plecti poena Iohannem rex imperat.		7. W urodziny swe na uczcie ⁸ król rozkaże, aby Jana ściąć za karę.

<p>Spiculator saltatrici, saltatrix dat generitici caput quod petierat.</p>	<p>40</p>	<p>Kat⁹ tancerce, a tancerka swojej matce poda głowę, której zażądała¹⁰.</p>
<p>8. Crux praesignat sublimari Christum, sed hunc minorari capitis abscissio.</p>	<p>45</p>	<p>8. Krzyż to Pana wywyższenie, za to ścięcie głowy Jana to jego umniejszenie¹¹.</p>
<p>Mors est iusti pretiosa quam praecessit gloriosa vitae conversatio.</p>		<p>Śmierć prawego drogocenna¹², gdy poprzedza ją chwalebne świadcstwo¹³ życia.</p>
<p>9. Nos ad laudem tui, Christe praecursoris et baptistae colimus sollempnia.</p>	<p>50</p>	<p>9. My na chwałę Twego, Chryste, poprzednika i chrzciciela obchodzimy uroczystość.</p>
<p>Tu nos ab hac mortis valle duc ad vitam recto calle per eius vestigia!</p>		<p>Ty nas z tej doliny śmierci prostą drogą wiedz do życia po jego śladach!</p>

¹ Por. Mt 11,7.

² Por. 1 Tm 3,15.

³ Por. Jk 2,11.

⁴ Por. Mt 23,33; Łk 3,7; Mt 3,7; 12,34.

⁵ Por. Mt 14,4.

⁶ Por. Mt 14,3; Mk 6,17–18; Łk 3,19–20.

⁷ Por. Mk 6,20.

⁸ Por. Mt 14,6; Mk 6,21.

⁹ Por. Mk 6,27.

¹⁰ Por. Mk 6,24.

¹¹ Por. J 3,30; Mt 11,11.

¹² Por. Ps 116(115),15.

¹³ Por. 1 Tm 3,14.

LIII

Animemur ad agonem

S. Agnetis, virginis et martyris

21 Ianuarii

Zachęcajmy się do walki

Św. Agnieszki, dziewicy i męczennicy

21 stycznia

I.

Animemur ad agonem,
recolentes passionem
gloriosae virginis.

Contrectantes sacrum florem,
respiremus ad odorem
respersae dulcedinis.

2.

Pulchra, prudens et illustris,
iam duobus Agnes lustris
addebat triennium.

Proles amat hanc praefecti,
sed ad eius virgo flecti
respuat arbitrium.

3.

Mira vis fidei,
mira virginitas,

I.

Zachęcajmy się do walki,
rozważając śmierć męczeńską
chwalebnej dziewicy.

Kwiat świętości dotykając,
5 odetchnijmy przy zapachu
wylanej słodyczy.

2.

Piękna, mądra¹ i przesławna,
do dziesięciu lat Agnieszka
jeszcze trzy dodała.

10

Syn prefekta ją miłuje,
lecz dziewica odrzuciła
jego wybór.

3.

Przedziwna moc wiary,
przedziwne dziewictwo,

278 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>mira virginie cordis integritas.</p>	<p>15</p>	<p>dziwna nienaruszoność dziewiczego serca.</p>
<p>Sic Dei Filius nutu mirabili se mirabilis prodit in fragili.</p>	<p>20</p>	<p>Tak właśnie Syn Boży przez znak zdumiewający jeszcze bardziej niezwykle jawi się w kruchej² istocie.</p>
<p>4. Languet amans, cubat lecto, languor notus fit praefecto, maturat remedia.</p>	<p>4.</p>	<p>A kochanek leży w łóżku, osłabł, a wie o tym prefekt, śpieszy z lekarstwem.</p>
<p>Offert multa, spondet plura periturus peritura, sed vilescunt omnia.</p>	<p>25</p>	<p>Daje wiele, obiecuje to, co zginie – on, co zginie, ale wszystko jest marnością.</p>
<p>5. Nudam prostituit praeses flagitiis quam Christus induit comarum fimbriis stolaque caelesti.</p>	<p>30</p>	<p>5. Naczelnik wystawił nagą na poniżenie, Chrystus ją odział kosmykami włosów i szatą niebieską³.</p>
<p>Caelestis nuntius assistit propius, cella libidinis fit locus luminis, turbantur incesti.</p>	<p>35</p>	<p>Posłaniec niebieski stoi całkiem blisko, cela lubieżności staje się miejscem światła, bezwstydni doznają zagłady.</p>
<p>6. Caecus amans indignatur et irrupens praefocatur a maligno spiritu.</p>	<p>6.</p>	<p>Burzy się kochanek ślepy, gdy chce wtargnąć, jest duszony przez złego ducha.</p>

Luget pater, lugent cuncti, Roma flevit pro defuncti iuvenis interitu.	40	Płacze ojciec, płaczą wszyscy, Rzym rozpacza po utracie zmarłego młodzieńca.
7. Suscitatur ab Agnete; turba fremit indiscrete rogum parant virgini.	45	7. Kiedy wskrzesi go Agnieszka, tłum się burzy nieroztropnie i gotuje stos dziewicy.
Rogus ardens reos urit, in furentes flamma furit, dans honorem numini.		Stos płonący winnych grzebie, na okrutnych ogień spada, Boskiej mocy dając cześć.
8. Grates agens Salvatori guttur offert haec lictori nec ad horam timet mori puritatis conscia.	50	8. Swemu Zbawca składa dzięki, podda szyję pod liktora, śmierci wcale się nie lęka, pomna swej czystości.
Agnes agni salutaris stans ad dextram gloriaris et parentes consolaris invitans ad gaudia.	55	O Agnieszko, stoisz w chwale po Baranka ⁴ prawej ręce ⁵ i pocieszasz swych rodziców, zapraszając do radości.
9. Ne te flerent ut defunctam iam caelesti sponso iunctam is sub agni forma suam revelavit atque tuam virginumque gloriam.	60	9. Niech nie płaczą jak nad zmarłą, w niebie łączysz się z Małżonkiem, On – Baranek – ci objawił swoją oraz twoją chwałę, chwałę dziewic.
Nos ab agno salutari non permitte separari cui te totam consecrasti, cuius ope tu curasti nobilem Constantiam.	65	Ach, nie pozwól nas oddzielić od Baranka, który zbawia, Jemu cała się oddałaś, Jego mocą uzdrowiłaś szlachetną Konstancję ⁶ .

280 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

10.
Vas electum, vas honoris,
incompacti flos odoris,
angelorum grata choris,
honestatis ac pudoris
formam praebes saeculo.

Palma fruens triumphali
flore vernans virginali,
nos indignos speciali
fac sanctorum generali
vel subscribi titulo.

10.
Tyś wybrane jest naczynie
pełne czci i kwiat pachnący,
Tyś anielskim chórom miła,
światu okazujesz przykład
uczciwości i czystości.

70
75
Palmą ciesząc się zwycięską
i dziewiczym błyszcząc kwiatem,
spraw, ażeby nas, niegodnych
Twych zaszczytów,
zapisano w poczet świętych.

¹ Por. Mt 25,4.

² Por. 1 Kor 1,27.

³ Por. Ap 6,11.

⁴ Por. J 1,29,36.

⁵ Por. Mt 20,23; 25,34; Ps 45(44),10.

⁶ Konstancja, córka cesarza Konstantyna, uzdrowiona podczas pielgrzymki do grobu św. Agnieszki.

SUPPLEMENT I

S.I

Laudes crucis attollamus

Inventio S. Crucis

3 Maii

Oddawajmy cześć krzyżowi

Znalezienie Krzyża Świętego

3 maja

1.

Laudes crucis attollamus
nos qui crucis exultamus
speciali gloria.

[Nam in cruce triumphamus
hostem ferum superamus
vitali victoria.]

2.

Dulce melos
tangat caelos,
dulce lignum
dulci dignum
credimus melodia.

Voce vita non discordet:
cum vox vitam non remordet
dulcis est simphonia.

1.

Oddawajmy cześć krzyżowi,
bo szczególna jego chwała
radość daje wszystkim nam.

[Bo na krzyżu jest nasz triumf
i zwycięstwo życiodajne,
pokonany dziki wróg.]

2.

Słodki śpiewie,
w niebo wleć,
słodkie drzewo,
jakżeś godne
słodkich pień.

Niechaj życie współgra z głosem:
jakże słodka to symfonia,
gdy nie dręczy życia głos.

284 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>3. Servi crucis crucem laudent qui per crucem sibi gaudent vitae dari munera.</p>	<p>15</p>	<p>3. Niech krzyż sławią słudzy krzyża, ci, co cieszą się, że mają dary życia przez ten krzyż.</p>
<p>Dicant omnes et dicant singuli: ave salus totius saeculi, arbor salutifera.</p>	<p>20</p>	<p>Niech więc każdy mówi: „Witaj, drzewo, co zbawienie niesiesz, w tobie ma je cały świat!”</p>
<p>4. O quam felix quam praeclara fuit haec salutis ara rubens agni sanguine.</p>	<p>25</p>	<p>4. Jak szczęśliwy był i sławny ten zbawienia oltarz, który Barankowa barwi krew.</p> <p>Ten Baranek nie miał skaz, On oczyścił cały świat i z pradawnych obmył win.</p>
<p>5. Haec est scala peccatorum per quam Christus rex caelorum ad se traxit omnia.</p>	<p>30</p>	<p>5. To drabina dla grzeszników, po niej Chrystus – Król niebiosów k’ sobie ciągnie wszystek świat.</p>
<p>6. Non sunt nova sacramenta, nec recenter est inventa crucis haec religio.</p>	<p>35</p>	<p>6. To nie nowe tajemnice ani nie jest czymś niedawnym przecogromna krzyża cześć.</p>
<p>Ista dulces aquas fecit, per hanc sylex aquas iecit Moysi officio.</p>	<p></p>	<p>Krzyż uczynił wodę słodką, Mojżesz przezeń zaś wydobyl z twardej skały wody zdroj.</p>

7. Nulla salus est in domo nisi cruce munit homo super liminaria.	40	7. Żaden dom nie ocaleje, tylko ten, co w nim mieszkaniac krzyżem tym oznaczy drzwi.
Neque sensit gladium nec amisit filium quisquis egit talia.		Miecz mściciela ten dom minął, pierworodny syn nie zginął tego, kto uczynił to.
[7bis. Archa natans super aquas salvat formas animatas quam Noe composuit,	45	[7bis. Arka, którą zrobił Noe, nad wodami się unosząc, niesie ocalenie dusz.
Archa cruce[m], Noe Christum signat unda hunc baptismum quem Christus exhibuit.]	50	Arka – krzyż, Chrystusa – Noe, woda chrzest zaś wyobraża, który Chrystus zechciał dać.]
8. Ligna legens in Sarepta spem salutis est adepta pauper muliercula.		8. Biedna wdowa ze Sarepty ocalenie otrzymuje, kiedy zbiera sobie drwa.
Sine lignis fidei nec lechitus olei valet nec farinula.	55	Kiedy nie ma drzewa wiary, na co zda się jej oliwa, na co zda się mąki dzban?
8bis. Roma naves universas in profundum vidit mersas una cum Maxentio.		8bis. Rzym zobaczył wszystką flotę, co zginęła z Maksencjuszem, idąc aż na Tybru dno.
Fusi Traces, caesi Perse sed et partis dux adversae victus ab Eraclio.	60	Przy zwycięstwie Herakliusza Trak ucieka, Pers pobity, pierzcha także wrogi wódz.

286 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

9.		9.
In scripturis sub figuris ista latent, sed iam patent crucis beneficia.	65	To zwiastują figur cienie – Pismo skrywa to, co widzisz: łaski, które niesie krzyż.
Reges credunt, hostes cedunt, sola cruce Christo duce hostis fugat milia.	70	Króle wierzą, wróg ucieka, krzyż wystarcza, Chrystus wiedzie – jeden gromi wrogów rój.
10.		10.
Ista suos fortiores semper facit et victores, morbos sanat et languores, reprimat daemona.	75	Krzyż uzbraja swoich w męstwo, zawsze daje im zwycięstwo, leczy z chorób i słabości i demonów tłumi moc.
Dat captivis libertatem, vitae confert novitatem, ad antiquam dignitatem cruce reduxit omnia.	80	On przywraca wolność jeńcom, on przynosi nowość życia i wprowadza znowu wszystko w ów godności dawnej stan.
11.		11.
O cruce lignum triumphale, mundi vera salus, vale, inter ligna nullum tale fronde flore germine.		Witaj, drzewo triumfalne, i zbawienie świata istne, nie ma w lesie drzew, co mają taki liść i kwiat, i pąk.
Medicina christiana, salva sanos, aegros sana, quod non valet vis humana fit in tuo nomine.	85	O lekarstwo chrześcijańskie, ocal zdrowych, ulecz chorych, imię twe to sprawia, czego nie potrafi ludzka moc.

12.

Adsistentes crucis laudi
consecrator crucis, audi
atque servos tuae crucis
post hanc vitam verae lucis
transfer ad palatia.

Quos tormento vis servire,
fac tormenta non sentire,
sed cum dies erit irae
nobis confer et largire
sempiterna gaudia.

12.

90 Ty, coś krzyż uświęcił, usłysz
tych, co głoszą krzyża chwałę;
tych, co jemu służą, przenieś
po tym życiu do pałaców,
gdzie prawdziwa światłość jest.

95 Daj uniknąć wiecznej męki
tym, co czczą narzędzie męki,
lecz gdy gniewu dzień nastanie,
w przeogromnej Swej hojności
radość wieczną racz nam dać.

S.II

Mane prima sabbati

S. Mariae Magdalенаe

22 Julii

Rankiem w pierwszy dzień tygodnia

Św. Marii Magdaleny

22 lipca

1.	Mane prima sabbati
surgens Dei Filius
nostra spes et gloria,	1.	Rankiem w pierwszy dzień tygodnia
wstając z martwych, nasza chwała
i nadzieja – Boży Syn –
2.	Victo rege sceleris
rediit ab inferis
cum summa victoria.	2.	Pokonuje króla grzechu;
On – zwycięzca przeogromny,
bo z Otchłani wraca dna.
3.	Cuius resurrectio
omni plena gaudio
laetificat omnia.	3.	A to Jego zmartwychwstanie,
pełne uciech nieprzebranych,
rozwesela wszystkich świat.
4.	Resurgentis itaque
Maria Magdalene
facta est praenuntia.	4.	I tak Chrystus zmartwychwstały
będzie Marię Magdalenę
swą zwiastunką pierwszą miał.

290 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>5.
Ferens Christi fratribus
eius morte tristibus
expectata gaudia.</p>	15	<p>5.
Ona niesie Jego braciom,
śmiercią Jego zasmuconym,
tak czekaną, miłą wieść.</p>
<p>6.
O beati oculi
quibus Regem saeculi
morte iam deposita
prima est intuita.</p>		<p>6.
O szczęśliwe Marii oczy,
ona pierwsza nimi widzi
Króla wieków, co zwyciężył
raz na zawsze wrogą śmierć.</p>
<p>7.
Haec est illa femina
cuius cuncta crimina
ad Christi vestigia
eius lavit gratia.</p>	20	<p>7.
To jest właśnie ta niewiasta,
której wszystkie wielkie grzechy
Chrystus zechciał zmyć swą łaską,
kiedy padła Mu do stóp.</p>
<p>8.
Quae dum plorat
et mens orat,
facto clamat
quod cor amat
Ihesum super omnia.</p>	25	<p>8.
Kiedy płacze,
dusza prosi,
czyn jej woła,
że Jezusa
kocha bardzo serce jej.</p>
<p>9.
Non ignorat
quem adorat,
quid precetur,
iam deletur
quid mens timet conscia.</p>	30	<p>9.
Wie, kim On jest,
i Go wielbi,
prosi Go, by
zmazał winę,
bo sumienie czuje lęk.</p>
<p>10.
O Maria,
mater pia,</p>	35	<p>10.
O Maryjo,
Matko tkliwa,</p>

stella maris
appellaris
operum per merita.

Gwiazdą morza
jesteś zwana
przez zasługi czynów Twych.

11.

Matri Christi
coaequata,
dum fuisti
sic vocata,
sed honore subdita.

11.

Z Matką Pana
Ty zrównana,
byłaś zwana
tak jak Ona,
aleś niższa od Niej w czci.

12.

Illa enim fuit porta
per quam salus est exorta,
haec resurgentis nuncia
mundum replet laetitia.

12.

Ona bowiem była bramą,
przez nią weszło nam zbawienie;
zmartwychwstania zaś zwiastunka
wielką radość niesie w świat.

13.

Illa mundi imperatrix,
ista beata peccatrix,
laeticiae primordia
fuderunt in Ecclesia.

13.

Tamta – świata cesarzowa,
ta – grzesznica przeszczęśliwa:
wniosły radość do Kościoła,
rozpoczęły nowy czas.

14.

O Maria Magdalena
audi vota laude plena;
apud Christum
chorum istum
clementer concilia,

14.

O Maryjo Magdaleno,
usłysz modły pełne chwały,
do Chrystusa
najłaskawiej
chóru tego zanieś śpiew.

15.

Ut fons summae pietatis
qui te lavit a peccatis,
servos suos

15.

Niech On – źródło łaskowości –
co cię z grzechów twoich obmył,
sługom swoim

292 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

atque tuos
mundet, data venia.

60

oraz twoim
przebaczywszy, łaskę da.

16.

Hoc det eius gratia
qui regnat per omnia.

16.

Niech to sprawi łaska Tego,
co jest Królem świata wszego.

SUPPLEMENT II

SS.I

Ave, mater Iesu Christi

Nativitas Beatae Mariae Virginis
8 Septembris

Witaj, Matko Chrystusowa

Narodzenie Najświętszej Maryi Panny
8 września

1.
Ave, mater Iesu Christi,
Quae de caelo concepisti,
Non carnis commercio;

2.
A contactu viri pura
Concepisti paritura
Gaudium cum gaudio.

3.
Peperisti medicinam
Non humanam, sed divinam
Pereunti saeculo;

4.
Totus mundus in languore,
Totus erat in dolore,
Totus in periculo.

1.
Witaj, Matko Chrystusowa,
Coś poczęła Syna z nieba
Bez zbliżenia dwojga ciał.

2.
Mając radość na świat wydać,
5 Ty z radością tak poczęłaś
I nie zaznał Ciebie mąż.

3.
Ty lekarstwo porodziłaś,
Nie to ludzkie, ale Boskie,
By ginący miał je świat.

4.
10 Cały świat słabością zdjęty,
Cały w bólu pogrążony,
Cały w zagrożeniu trwał.

296 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

5.
Mundi languor error eius,
Quo languore nihil peius,
Nihil tam pestiferum;

5.
Słabość świata – to grzech jego,
Nad tę słabość nic gorszego,
15 Ona niszczy go jak mór.

6.
Hostis totum possidebat,
Quia totus diffluebat
Per abrupta scelerum.

6.
Wróg miał świat w swym posiadaniu,
Bo on cały się rozpadął,
Idąc w przepaść strasznych win.

7.
Nondum semen venerat,
Quod nobis promiserat
Deus ab initio,

7.
Bo nie przyszło jeszcze do nas
20 To potomstwo, które światu
Od początku przyrzekł Bóg.

8.
Semen ex muliere
Sine carnis opere,
Sine matris vitio.

8.
To potomstwo jest z niewiasty,
Lecz bez aktu cielesnego,
Z Matki, która nie zna skaz.

9.
Mulier eligitur,
Cuius serpens nititur
Pungere calcaneum;

9.
25 Tak wybrana jest niewiasta,
W której piętę chce ugodzić
Czyhający na nią wąż¹.

10.
Sed fortis et sapiens,
Hosti non consentiens,
Praecavet aculeum.

10.
30 Ona mężna oraz mądra
Nie posłucha rady wroga,
Na nic zda się jego jad.

11.
Caput anguis haec contrivit,
Cuius carni counivit
Se maiestas filii;

11.
I zmiażdżyła głowę węża,
A w Jej cialo się przyoblókł
Nieskończony Boży Syn.

12.		12.
Sexus ante fragilis,		Płeć niewieścia, niegdyś słaba,
Sexus seductibilis	35	Wobec pokus tak uległa,
Vires frangit impii.		Bezbożnika kruszy moc.
13.		13.
Ave, virgo gloriosa,		Witaj, Panno przechwalebna,
Plus obrizo pretiosa,		Tyś cenniejsza jest nad złoto,
Fragrans super lilia;		Ponad lilie Twoja woń.
14.		14.
Tibi cedit laus herbarum,	40	Sława ziół Ci ustępuje,
Florum decor et gemmarum		Piękno kwiatów i klejnotów
Libanique gloria.		I Libanu chwały blask ² .
15.		15.
O Maria, maris stella,		O Maryjo, gwiazdo morza,
Pro conservis interpella		Wstaw się za sługami Twymi,
Iugi prece filium,	45	Nieustannie Syna proś.
16.		16.
Quia iugis est assultus,		Nieustannie trwa natarcie,
Iugis noster est singultus		Nieustanne są westchnienia,
Et iuge suspirium.		Nieustanny jest nasz szloch.
17.		17.
Te preces, te suspiria,		Niech do Ciebie dotrą prośby,
Te nostri tangant gemitus,	50	Nasze jęki i westchnienia;
Tu virtutis potentia		Ty potężną Swoją mocą
Nequam refrena spiritus,		Złego ducha w cugle weź.
18.		18.
Ne carnis nos lubricitas		By nas nasza chwiejność ciała
Resolvat in flagitia,		Do występków nie wodziła,

298 • Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

Nec mundi iuet vanitas
Christi iuvante gratia.

55 Marność świata nie cieszyła –
Dzięki łasce Chrystusowej!

¹ Por. Rdz 3,15.

² Por. Iz 35,2.

SS.II

Lux advenit veneranda

Purificatio Beatae Mariae Virginis

2 Februarii

Światło przyszło przeczcigodne

Oczyszczenie Najświętszej Maryi Panny

2 lutego

1.
Lux advenit veneranda,
Lux in choris iubilanda
Luminosis cordibus;

2.
Huius laeta lux diei
Festum refert matris Dei
Dedicandum laudibus.

3.
Vox exsultet
Modulata,
Mens resultet
Medullata,
Ne sit laus inutilis.

4.
Sic laus Deo
Decantetur,
Ut in eo

1.
Światło przyszło przeczcigodne,
Niechaj chóry zabrzmiały śpiewem
Rozświetlonych naszych serc.

2.
Tego dnia radosne światło
5 Niesie święto Matki Bożej,
Które trzeba czcić wśród chwał.

3.
Głos niech zabrzmie
Melodyjny,
Środek serca
10 Niech odpowie,
By daremny nie był śpiew!

4.
Tak śpiewajmy
Bogu chwałę,
By szlachetna

300 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

<p>Collaudetur Mater eius nobilis.</p>	<p>15</p>	<p>Jego Matka Wychwalana była w Nim!</p>
<p>5. Gloriosa Dignitate, Viscerosa Pietate, Compunctiva nomine,</p>	<p>20</p>	<p>5. Jest przesławna Przez swą godność, Oraz tkliwa W swej dobroci I wspaniale imię Jej.</p>
<p>6. Cum honore Matronali, Cum pudore Virginali Nitet caeli cardine.</p>	<p>25</p>	<p>6. Ma matrony Dostojeństwo I dziewiczą Ma wstydlivość, Na niebiosach blaskiem lśni.</p>
<p>7. Rubus quondam exardebat, Et hunc ardor non urebat Nec virorem nocuit;</p>	<p>30</p>	<p>7. Był krzew, który ongiś płonął, Ale płomień go nie spalał! I nie szkodził wcale mu.</p>
<p>8. Sic ardore spiritali, Non attactu coniugali, Virgo Deum genuit.</p>	<p>35</p>	<p>8. Tak duchowy żar Dziewicy – A nie męża dotyk – sprawił, Że się z Niej narodził Bóg.</p>
<p>9. Haec est ille fons signatus, Hortus clausus, fecundatus Virtutum seminibus;</p>	<p>40</p>	<p>9. Zdrój to zapieczętowany I zamknięty ogród, płodny Nasionami tyłu cnót.</p>
<p>10. Haec est illa porta clausa, Quam latente Deus causa Clauserat hominibus.</p>	<p>45</p>	<p>10. To zamknięta owa brama, Którą z przyczyn nieodkrytych Zamknął był przed ludźmi Bóg.</p>

<p>11.
Haec est vellus trahens rorem,
Plenus ager dans odorem
Cunctis terrae finibus;</p>	40	<p>11.
To jest runo wilgne rosą²,
Żyzna rola woń dająca
Aż po wszystkie krańce ziem.</p>
<p>12.
Haec est virga ferens florem,
Terra suum salvatorem
Germinans fidelibus.</p>		<p>12.
To jest różdżka kwiat niosąca³,
Ziemia, która rodzi wiernym
Zbawiciela niczym pąk.</p>
<p>13.
Haec est dicta per exemplum
Mons, castellum, aula, templum,
Thalamus et civitas;</p>	45	<p>13.
Ją na przykład tak nazwano:
Góra, dom, świątynia, miasto
I komnata oraz gród.</p>
<p>14.
Sic eidem aliorum
Assignatur electorum
Nominum sublimitas.</p>	50	<p>14.
I tak się Jej przypisuje
Wiele wzniosłych, wyszukanych,
Znakomitych innych nazw.</p>
<p>15.
Cuius preces vitia,
Cuius nomen tristia,
Cuius odor lilia,
Cuius vincunt labia
Favum in dulcedine;</p>	55	<p>15.
Pacierz Jej zwycięża grzech,
Imię Jej – strapienia, żal,
Zapach Jej – lilii woń,
Słodycz z Jej płynąca warg
Przyjemniejsza jest niż miód.</p>
<p>16.
Super vinum sapida,
Super nivem candida,
Super rosam rosida,
Super lunam lucida
Veri solis lumine.</p>	60	<p>16.
Ponad wino jest Jej smak,
Ona bielsza niżli śnieg,
Więcej różu ma od róż
I nad księżyc jest Jej blask,
Bo prawdziwym Słońcem lśni.</p>

302 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

17.		17.
Imperatrix		To władczyni
Supernorum,		Wszystkich niebian,
Superatrix		Sił piekielnych
Infernorum,		Pogromczyni;
Eligenda	65	Ty, do nieba
Via caeli,		Jesteś drogą,
Retinenda		Którą ufnie
Spe fideli,		Trzeba iść.
Separatos		Tych, co z dała
A te longe	70	Są od Ciebie,
Revocatos		Odlączonych,
Ad te iunge		Do wspólnoty
Tuorum collegio.		Sług Twych wiernych włączyć racz.

18.		18.
Mater bona,		Matko dobra,
Quam rogamus,	75	Prosim Ciebie,
Nobis dona,		Czego pragniem,
Quod optamus,		Daj nam tego.
Nec sic spernas		Nie racz gardzić
Peccatores,		Grzesznikami,
Ut non cernas	80	Ale wejrzyj
Precatores;		Na proszących.
Reos sibi		Tych, co sobie
Diffidentes,		Nie ufają,
Tuos tibi		I tych,
Confidentes	85	Co ufają Tobie,
Tuo siste filio.		Postaw już przy Synu Twym.

¹ Por. Wj 3,2.

² Por. Sdz 6,36–38.

³ Por. Lb 17,23.

SS.III

Nato nobis Salvatore

Nativitas Domini

25 Decmbris

Dziś Zbawiciel nam się rodzi

Narodzenie Pańskie

25 grudnia

1.

Nato nobis salvatore
Celebremus cum honore
Diem natalitium.

2.

Nobis natus nobis datur
Et nobiscum conversatur
Lux et salus gentium.

3.

Eva prius interemit,
Sed Maria nos redemit
Mediante filio;

4.

Prima parens nobis luctum,
Sed secunda vitae fructum,
Protulit cum gaudio.

1.

Dziś Zbawiciel nam się rodzi,
Z czcią należną więc świętujmy
Ten narodzin Jego dzień.

2.

Jest nam dany, narodzony –
5 Światłość i zbawienie pogan –
On przebywa z nami tu.

3.

Ewa ongiś nas zgubiła,
Lecz Maryja odkupiła –
Sprawcą tego był jej Syn.

4.

10 Pierwsza matka niosła smutek,
Lecz ta druga owoc życia
I z radością dała Go.

304 · Adam ze Świętego Wiktora. Sekwencje

5. Negligentes Non neglexit, Sed ab alto nos prospexit Pater mittens Filium;	15	5. O nas grzesznych Nie zapomniał Ojciec, ale z góry spojrzął Na nas, Syna swego śląc.
6. Praesens mundo, Sed absconsus, De secreto tamquam sponsus Prodiit in publicum.	20	6. On obecny, Lecz ukryty, Wyszedł tak jak oblubieniec ¹ Zza zasłony na ten świat.
7. Gigas velox, gigas fortis, Gigas, nostrae victor mortis, Accinctus potentia,		7. Mocarz szybki, mocarz dzielny ² , Mocarz naszą śmierć zwyciężył, Wziął do boku moc jak miecz ³ .
8. Ad currendam venit viam Complens in se prophetiam Et legis mysteria.	25	8. Przyszedł, aby przebiec drogę ⁴ , Sam proroctwa wypełniając Oraz tajemnice praw.
9. Iesu, noster salutaris, Medicina singularis, Nostra pax et gloria,		9. Tyś zbawienne jest lekarstwo Nasze, Jezu; nasza chwała Wyjątkowa, pokój nasz.
10. Quia servis redimendis Tam decenter condescendis, Te collaudant omnia.	30	10. By wykupić swoje sługi, Schodzisz do nas tak łaskawie, Przeto wszystko chwali Cię!

- ¹ Ps 19(18),6.
- ² Ps 19(18),6.
- ³ Ps 45(44),4.
- ⁴ Ps 19(18),6.

BIBLIOGRAFIA

I

Edycje sekwencji Adama ze Świętego Wiktora (w porządku chronologicznym)

- Adami a Sancto Victore „Sequentiae”*, w: *Patrologia Latina*, red. J.P. Migne, t. 196, Parisiis 1855, kol. 1423–1534.
- Gautier L., *Œuvres Poétiques d’Adam de Saint-Victor*, t. 1–3, Paris 1858–1859.
- Wrangham D.S., *The Liturgical Poetry of Adam of St. Victor – From the Text of Gautier with translations Into English in the Original Metres and Short Explanatory Notes*, t. 1–3, London 1881.
- Misset E., Aubry P., *Les Proses d’Adam de Saint-Victor. Texte Et Musique, Précédées d’une Étude Critique*, Paris 1900.
- Blume C., Bannister H.M., *Liturgische Prosen des Übergangsstiles und der zweiten Epoche: insbesondere die dem Adam von Sanct Victor zugeschrieben*, *Analecta Hymnica Medii Aevi* 54, Leipzig 1915.
- Vecchi G., *Adamo di San Vittore. Liriche sacre*, Bologna 1953.
- Wellner F., *Adam von Sankt Viktor. Sämtliche Sequenzen. Lateinisch und Deutsch*, München 1955.
- Jollès B., *Quatorze proses du XIIe siècle à la louange de Marie*, *Sous la Règle de Saint Augustin* 1, Turnhout 1994.
- Grosfillier J., *Les séquences d’Adam de Saint-Victor. Étude littéraire (poétique et rhétorique), textes et traductions, commentaires*, *Bibliotheca Victorina* 20, Turnhout 2008.
- Mousseau J., *Adam of Saint-Victor. Sequences*, *Dallas Medieval Texts and Translations* 18, Paris–Leuven–Walpole 2013.

II

Studia i opracowania poświęcone sekwencjom Adama ze Świętego Wiktora oraz innym sekwencjom wiktoryńskim

- Adami a Sancto Victore „Sequentiae”*, w: *Patrologia Latina*, red. J.P. Migne, t. 196, Parisiis 1855, kol. 1423–1534.
- Adamus a Sancto Victore. Notitia ab auctore perantiquo scripta*, w: *Patrologia Latina*, red. J.P. Migne, t. 196, Parisiis 1855, kol. 1421–1422.
- Becket A., Joseph J., *Adam of St. Victor*, w: *The Catholic Encyclopedia*, t. 1, New York 1907, <http://www.newadvent.org/cathen/01134b.htm> (dostęp: 07.11.2022).
- Benton J.F., *Nicolas of Clairvaux and the Twelfth-Century Sequence with Special Reference to Adam of St. Victor*, „*Traditio*” (1962) 18, s. 149–179.
- Bertrand S.M., *Study of the Sequences Ascribed to Adam of St. Victor*, Dissertations 465, Chicago 1954, https://ecommons.luc.edu/luc_diss/465 (dostęp: 07.11.2022).
- Blume C., Bannister H.M., *Liturgische Prosen des Übergangsstiles und der zweiten Epoche insbesondere die dem Adam von Sanct Victor zugeschrieben*, *Analecta Hymnica Medii Aevi* 54, Leipzig 1915.
- Chailley J., *Sur la rythmique des proses victorinnes*, w: *Festschrift Karl Gustav Fellerer zum sechzigsten Geburtstag am 7. Juli 1962*, red. H. Hüsch, Regensburg 1962, s. 77–81.
- Châtillon J., *La culture de l'école de Saint-Victor au XIIe siècle*, w: *Entretien sur la renaissance du XIIe siècle*, red. M. Gandilac, Paris-La Haye 1968, s. 147–178.
- Coolman B.T., Coulter D.M. (red.), *Trinity and Creation. A Selection of Works of Hugh, Richard, and Adam of St Victor*, *Victorine Texts in Translation. Exegesis, Theology and Spirituality from the Abbey of St Victor* 1, Turnhout 2010.
- Cunnar E.R., *Typological Rhyme in a Sequence by Adam of St. Victor*, „*Studies in Philology*” 84 (1987) 4, s. 394–417.
- Delisle L., „*Oeuvres poétiques d'Adam de Saint-Victor, précédées d'un essai sur sa vie et ses ouvrages. Première édition complète*”, par L. Gautier, ancien élève de l'École des chartes, archiviste du département de la Haute-Marne, correspondant du ministère de l'Instruction publique pour les travaux historiques. I. Paris, Julien, Lanier, Cosnard et Cie, éditeurs, 1858, in-18 de CLXXXV et 365 pages, „*Bibliothèque de l'École des chartes*” 20 (1859), s. 196–198.
- Disalvo S., *Adán de San Víctor y las sequentiae en las Cantigas de Santa María del Rey Sabio*, „*Letras. Studia Hispanica Medievalia*” 6 (2003/2004) 48/49, s. 36–43.

- Disalvo S.A., „*Adam vetus tandem laetus novum promat canticum*”. *Adán de San Víctor y la novedad del canto victorino en la lírica mariana medieval*, „Memoria Académica”, http://www.memoria.fahce.unlp.edu.ar/trab_eventos/ev.1227/ev.1227.pdf (dostęp: 20.02.2021).
- Evans C.P. (red.), *Writings on the Spiritual Life. A Selection of Works of Hugh, Adam, Achard, Richard, Walter, and Godfrey of St. Victor*, Victorine Texts in Translation. Exegesis, Theology and Spirituality from the Abbey of St Victor 4, Turnhout 2013.
- Fassler M.E., *Gothic Song. Victorine Sequences and Augustinian Reform in Twelfth-Century Paris*, Cambridge Studies in Medieval and Renaissance Music, Cambridge 1993.
- Fassler M.E., *Musical Exegesis in the „Sequences” of Adam and the Canons of St. Victor*, Ithaca (NY) 1983.
- Fassler M.E., *The Victorine Sequences Revisited: 1993–2009*, w: *L'École de Saint-Victor de Paris. Influence et rayonnement du Moyen Âge à l'Époque Moderne*, red. D. Poirel, Bibliotheca Victorina 22, Turnhout 2010, s. 433–457.
- Fassler M.E., *The Victorines and the Medieval Liturgy*, w: *A Companion to the Abbey of Saint Victor in Paris*, Brill's Companions to the Christian Tradition. A Series of Handbooks and Reference Works on the Intellectual and Religious Life of Europe: 500–1800, 79, red. H. Feiss, J. Mousseau, Leiden–Boston 2018, s. 389–421.
- Fassler M.E., *Who Was Adam of St. Victor? The Evidence of the Sequence Manuscripts*, „Journal of the American Musicological Society” 37 (1984) 2, s. 233–269.
- Feiss H. (red.), *On Love. A Selection of Works of Hugh, Adam, Achard, Richard, and Godfrey of St Victor*, Victorine Texts in Translation. Exegesis, Theology and Spirituality from the Abbey of St Victor 2, Turnhout 2012.
- Feiss H., *Foreword*, w: J. Mousseau, *Adam of Saint-Victor. Sequences*, Dallas Medieval Texts and Translations 18, Paris–Leuven–Walpole 2013, s. VII–IX.
- Fries A., *Die Trinitätssequenz „Profitentes” und Albertus Magnus*, „Archiv für Liturgiewissenschaft” 25 (1983), s. 276–296.
- Gautier L., *Oeuvres poétiques d'Adam de Saint-Victor*, t. 1–3, Paris 1859.
- Grosfillier J., *Les séquences d'Adam de Saint-Victor. Étude littéraire (poétique et rhétorique), textes et traductions, commentaires*, Bibliotheca Victorina 20, Turnhout 2008.
- Healy P.J., *The Mysticism of the School of Saint Victor*, „Church History” 1 (1932) 4, s. 211–221.
- Iversen G., „*Lex est umbra futurorum*”. *Exégèse biblique et poésie liturgique à Saint-Victor*, w: *Bibel und Exegese in der Abtei Saint-Victor zu Paris. Form und Funktion eines Grundtextes im europäischen Rahmen*, Corpus Victorinum. Instrumenta 3, red. R. Berndt, Münster 2009, s. 83–104.
- Iversen G., „*Splendor Patris*”. *On Influence and Genre Definition. Victorine Proses Reflected in the Sanctus*, w: „*Cantus Planus*”. *Papers Read at the Fourth Meeting of the International*

- Music Society Study Group (Pécs, Hungary, 3–8 September 1990)*, red. L. Dobszay, Á. Papp, F. Sebő, Budapest 1992, s. 427–444.
- Jollès B., *Quatorze proses du XIIe siècle à la louange de Marie, Sous la Règle de Saint Augustin* 1, Turnhout 1994.
- Kulagina P., *Die Sequenz „Salve mater salvatoris” von Adam von St. Viktor und ihre niederrheinische Tagzeiten-Bearbeitung. Ein Fallbeispiel der Marienverehrung zwischen Liturgie und Privatandacht*, w: *Hymnus, Sequenz, Antiphon*, red. A. Kraß, C. Ostermann, Berlin–Boston 2019, s. 172–192.
- Libowski Ł., *Adam ze św. Wiktora. „Egregius versificator”*, w: *Mądrość wiktorynów. Z kultury intelektualnej szkoły św. Wiktora*, red. M.J. Janecki, W. Bajor, D. Poirel, Ł. Libowski, Lublin–Kęty 2022 [w druku].
- Libowski Ł., *Wiktoryńskie „florarium”. Motywy kwietne w sekwencjach Adama ze Św. Wiktora*, „Roczniki Kulturoznawcze” 14 (2023) 2 [w druku].
- Libowski Ł., *Studzy harmonii. Sekwencja „Ex radice caritatis” Adama ze św. Wiktora jako wiktoryński program życia*, w: *Mądrość wiktorynów. Z kultury intelektualnej szkoły św. Wiktora*, red. M.J. Janecki, W. Bajor, D. Poirel, Ł. Libowski, Lublin–Kęty 2022 [w druku].
- Misset E., Aubry P., *Le Proses d’Adam de Saint-Victor. Texte et musique précédées d’une étude critique*, Paris 1900.
- Misset E., *Essai philologique et littéraire sur les oeuvres poétiques d’Adam de St-Victor*, Poesie Rythmique du Moyen Âge, Paris 1881.
- Moser J.G., *Symbols of the Blessed Virgin in the Marian sequences of Adam of St. Victor*, Brown 1971 [maszynopis: praca dyplomowa].
- Mousseau J., *Introduction*, w: J. Mousseau, *Adam of Saint-Victor. Sequences*, Dallas Medieval Texts and Translations 18, Paris–Leuven–Walpole 2013, s. 1–22.
- Ong W.J., *Wit and Mystery. A Revaluation in Mediaeval Latin Hymnody*, „Speculum” 22 (1947) 3, s. 310–341.
- Pikulik J., *Sekwencje Adama z St. Victor w Paryżu w polskich rękopisach muzycznych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 20 (1970), s. 163–178.
- Poirel D., *L’école de Saint-Victor au Moyen Âge: bilan d’un demi-siècle historiographique*, „Bibliothèque de l’école des chartes” 156 (1998) 1, s. 187–207.
- Rasquin J.A., *Un monje poeta de la Edad Media. Adán de San Víctor*, „Humanitas. Revista de la Facultad de Filosofía y Letras” (1953) 1, s. 283–289.
- Sordillo A., *„Lux divina cecis irradiat”. La poetica della luce nelle „Sequentiae” di Adamo di San Vittore*, w: *Poesia teologica e teologia poetica. Testi e contesti. Antichità, Medioevo, Rinascimento. Atti del Convegno Internazionale del Dottorato RAMUS (Salerno, 8–11 gennaio 2018)* [w druku].

- Sordillo A., „*Salve, Mater pietatis et totius Trinitatis nobile triclinium*”. *La figura di Maria da Adamo a Goffredo di San Vittore*, w: *La Scuola di San Vittore e la letteratura medievale*, red. C. Bologna, C. Zacchetti, Pisa 2022, s. 187–227.
- Spanke H., *Kompositionskunst der Sequenzen Adam von St. Viktor*, w: *Studien zu Sequenz, Lai und Leich*, red. U. Aarburg, Darmstadt 1977, s. 203–231.
- Steffen M., *Das „Granum sinapis” und die „Sequenzen” Adams von St. Victor*, „Beiträge zur Geschichte der Deutschen Sprache und Literatur” (2007) 129, s. 402–418.
- Tilliette J.-Y., *Modèles et contre-modèles de la poésie lyrique de Philippe le Chancelier. Adam de Saint-Victor et Gautier de Châtillon*, w: *Philippe le Chancelier prédicateur, théologien et poète parisien du début du XIIIe siècle*, Bibliothèque d’Histoire Culturelle du Moyen Âge 18, red. G. Dahan, A.-Z. Rillon-Marne, Turnhout 2017, s. 209–227.
- Vecchi G., *Adamo di San Vittore. Liriche sacre*, Bologna 1953.
- Wellner F., *Adam von Sankt Viktor. Sämtliche Sequenzen. Lateinisch und Deutsch*, München 1955.
- Wouw H. van de, *On a Distich Ascribed to Adam of St. Victor*, „*Traditio*” 25 (1969), s. 515–517.
- Wrangham D.S., *The Liturgical Poetry of Adam of St. Victor, from the text of Gautier, with translations into English in the original metres, and short explanatory notes*, t. 1–3, London 1881.

III

Studia i opracowania poświęcone sekwencjom, przede wszystkim średniowiecznym (wybór)

- Apel W., *Gregorian Chant*, Bloomington 1990.
- Baroffio G., „*Musicus et cantor*”. *Il canto gregoriano e la tradizione monastica*, Orizzonti monastici 13, Seregno 2003.
- Benson R.L., Constable G. (red.), *Renaissance and Renewal in the Twelfth Century*, Cambridge 1982.
- Benton J.F., *Nicolas of Clairvaux and the Twelfth-Century Sequence with Special Reference to Adam of St. Victor*, „*Traditio*” (1962) 18, s. 149–179.
- Bower C.M., „*Alleluia, confitemini Domino, quoniam bonus*”. *An „Alleluia”, „Versus”, „Sequentia”, and Five „Prosaes” Recorded in Aquitanian Sources*, w: *Music in the Theater, Church,*

- and Villa. Essays in Honor of Robert Lamar Weaver and Norma Wright Weaver*, red. S.M. Warren, Parisi 2000, s. 3–30.
- Bower C.M., *From „Alleluia” to „Sequence”. Some Definitions of Relations*, w: *Western Plainchant in the First Millennium. Studies in the Medieval Liturgy and Its Music*, red. S. Gallagher, J. Haar, J. Nádas, T. Striplin, Burlington 2003, s. 351–398.
- Colette M.-N., *The Place and Function of Music in a Liturgical Context. The Earliest Witnesses of the Sequence and „Versus ad sequentias” in the „Antiphoner of Charles the Bald” and Other Early Sources*, w: *„Sapientia et eloquentia”. Meaning and Function in Liturgical Poetry, Music, Drama, and Biblical Commentary in the Middle Ages*, red. G. Iversen, N. Bell, Turnhout 2009, s. 59–92.
- Crocker R.L., *Some Ninth-Century Sequences*, „Journal of the American Musicological Society” 20 (1967) 3, s. 367–402.
- Crocker R.L., *The Early Medieval Sequence*, Berkeley–Los Angeles 1977.
- Curtius E.R., *Literatura europejska i łacińskie średniowiecze*, tłum. A. Borowski, Kraków 2009.
- Deusen N. Van, *Polymelodic Sequences and a „Second Epoch” of Sequence Composition*, w: *Musikologie médiévale. Notations et Séquences. Actes de la Table Ronde du C.N.R.S. (IRHT, 6–7 septembre 1982)*, red. M. Huglo, Paris 1987, s. 213–225.
- Dronke P., *Intellectuals and Poets in Medieval Europe*, Roma 1993.
- Fassler M.E., *Hymns and Sequences in the Twelfth and Thirteenth Century*, w: *Hymns and Hymnody. Historical and Theological Introductions*, t. 1, red. M.A. Lamport i in., Eugene 2019, s. 144–158.
- Fassler M.E., *The Role of the Parisian Sequence in the Evolution of Notre-Dame Polyphony*, „Speculum” 62 (1987), s. 345–374.
- Fassler M.E., *Women and Their Sequences: An Overview and a Case Study*, „Speculum” 94 (2019), s. 625–673.
- Handschin J., *Trope, Sequence, and Conductus*, w: *The New Oxford History of Music*, t. 2: *Early Music up to 1300*, red. A. Hughes, London 1954, s. 128–174.
- Harrington K.P. (red.), *Medieval Latin*, Chicago 1997.
- Hiley D., *„Cantate”, „exultate”, „jubilate”, „psallite”*. *Tropi e sequenze*, w: *Atlante storico della musica nel Medioevo*, red. V. Minazzi, C. Ruini, Milano 2011, s. 116–119.
- Hiley D., *Sequence Melodies Sung at Cluny and Elsewhere*, w: *„De musica et cantu”. Studien zur Geschichte der Kirchenmusik und der Oper. Helmut Huckle zum 60. Geburtstag*, red. P. Cahn, A.-K. Heimer, Hildesheim 1993, s. 131–155.
- Holschneider A., *Instrumental Titles to the „Sequentiae” of the Winchester Tropers*, w: *Essays on Opera and English Music. In Honour of Sir Jack Westrup*, red. F.W. Sternfeld, N. Fortune, E. Olleson, Oxford 1975, s. 8–18.

- Julian J.D. (red.), *A Dictionary of Hymnology. Origin and History of Christian Hymns and Hymnwriters of All Ages and Nations, Together with Biographical and Critical Notices of Their Authors and Translators*, New York 1892.
- Kihlman E., „*Expositiones sequentiarum*”. *Medieval Sequence Commentaries and Prologues*, Stockholm 2006.
- Kohrs K.H., *Die aparallelen Sequenzen. Repertoire, liturgische Ordnung, musikalischer Stil*, Beiträge zur Musikforschung 6, München–Salzburg 1978.
- Kruckenbergl L., *Neumatizing the Sequence: Special Performances of Sequences in the Central Middle Ages*, „Journal of the American Musicological Society” 59 (2006) 2, s. 243–317.
- Kruckenbergl L., *Sequence*, w: *The Cambridge History of Medieval Music*, red. M. Everist, T. Kelly, Cambridge 2018, s. 300–356.
- Kruckenbergl L., *The Sequence from 1050–1150. Study of a Genre in Change*, University of Iowa 1997 [komputeropis: praca dyplomowa].
- Nadolski B., *Sekwencja*, w: B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1460.
- Ostrowski D., *Sekwencje w liturgii*, „Anamnesis. Biuletyn Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski” (2012) 71, <http://vademecumliturgiczne.pl/2017/04/26/pytanie-o-sekwencje-w-liturgii/> (07.11.2022).
- Pawlak I., *Sekwencje w liturgii mszalnej po Soborze Watykańskim II*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 47 (1994) 4, s. 262–267.
- Raby F.J.E., *A History of Christian-Latin Poetry from the Beginnings to the Close of the Middle Ages*, Oxford 1953.
- Raby F.J.E., *The Oxford Book of Medieval Latin Verse*, Oxford 1959.
- Stäblein B., *Zur Frühgeschichte der Sequenz*, „Archiv für Musikwissenschaft” 18 (1961), s. 1–33.
- Steinen W. von den, *Die Anfänge der Sequenzendichtung*, „Zeitschrift für Schweizerische Kirchengeschichte” 40 (1946), s. 242–268.
- Szövérfy J., *Die Annalen der lateinischen Hymnendichtung. Ein Handbuch*, Berlin 1965.
- Trench R.Ch., *Sacred Latin Poetry*, London-Cambridge 1864.
- Ziino A. (red.), *La sequenza medievale. Atti del Convegno Internazionale (Milano, 7–8 aprile 1984)*, Quaderni di San Maurizio 3, Lucca 1992.
- Zink M., *Poésie et conversion au Moyen Âge*, Paris 2003.

INDEKS RZECZOWY

Niniejszy indeks opracowany został na podstawie indeksu zamieszczonego w pracy J. Grosfilliera: *Les séquences d'Adam de Saint-Victor. Étude littéraire (poétique et rhétorique), textes et traductions, commentaires*, Bibliotheca Victorina 20, Turnhout 2008, s. 926–938. W przeciwieństwie do francuskiego opracowania uwzględnia on także te terminy, które znalazły się w utworach zamieszczonych jako suplement pierwszy i drugi. Należy przy tym zaznaczyć, że sami wydawcy wspomnianego wyżej opracowania przyznają, iż indeks ma specyficzną formę i nie jest wyczerpujący, jeśli idzie o różne aspekty naukowe czy dziedziny studiów, jakie chciałoby się na tekstach Adama ze Świętego Wiktora prowadzić. Indeks prezentowany w niniejszym wydaniu obejmuje tylko te słowa (po części z ich bliskoznacznymi odpowiednikami) i związki wyrazowe, które były szczególnym przedmiotem badań uczonego. Należy przy tym zaznaczyć, że słowa te występują w różnych formach fleksyjnych. Typologia biblijna jest uwzględniona tylko wtedy, gdy są to tematy uprzywilejowane w sekwencjach Adama. Liczba rzymska wskazuje sekwencję, natomiast liczba arabska – wers tej sekwencji. Skrót „S” i „SS” oznaczają utwory umieszczone w suplementach, odpowiednio, pierwszym i drugim.

A

Adam

V 5; XXI 52

adversarii

zob. *hostis*

altitudo

zob. *longitudo*

angeli

I 2; II 4; VI 6; VII 45; IX 2; XV 37; XIX 4; XXVIII 42; XXXIII 58; XXXIV 50; XXXV 43; XXXVI 8; XLI 11, 65; XLIII 73; XLV 58; XLIX 29; LIII 69

B

botrus

XIII 31; XVIII 65

C

candidus, candere

XXV 10; XXXII 25; XXXVIII 48; XXXIX 34,
40; SS.II 57

canere, decantare, canorus, concanorus

VII 1; XVI 44; XXIV 76; XXVI 81;
XXXIV 52; XXXVIII 16; XLI 5; XLII 7, 47;
XLIV 51; SS.II 13

canticum

V 7; VII 41; XII 39; XIV 33, 34; XXIII 56

zob. *melos*

caput

IV 44; XIII 11, 12, 47, 52; XIV 11–12;
XX 30; XXVII 62; XXVIII 1; XXXI 53;
XXXVII 54; XLI 75–76; XLII 38; XLIII 71;
XLV 56; XLVII 35; LII 42, 45; SS.I 31

caro

I 33, 41; IV 45, 56; V 52, 54, 61; VI 7, 9;
VII 20–21; VIII 22; XII 20; XIII 39; XIV 33–34;
XV 26; XXII 5; XXVI 20, 40; XXVII 33,
57–58; XXIX 49; XXXI 16, 41; XXXII 16;
XXXIII 60; XXXIV 5; XXXVI 38, 52;
XLVIII 8; XLIX 9; LI 13–14; SS.I 3, 23, 32, 53

castitas

V 16; XXV 10; XXXI 13; XXXIV 5, 23;
XXXV 26; XXXVI 72; XXXVIII 48;
XXXIX 40, 54

zob. *Maria, mundus*

causa (formalis, finalis)

XXIII 38–39, 41

Caym [= Kain]

XIII 43

cereus

VIII 37; XII 21, 27

cisterna

XVIII 28; XXXVI 61

claritas

V 68; VII 13; XXXVI 67; XXXIX 79; XL 71;
XLI 53; S.II 36; SS.I 43

clarus

II 8–9; II 59; IV 55; X 9; XXXI 13; XLII 13;
XLIII 41; XLV 16; S.I 21

concinnus

XXIV 9

concordia

V 3; VII 4; VII 43, 47; XIII 53; XV 42;
XX 5; XX 36; XXI 59; XXIV 9; XXV 24;
XXVI 23; XXVI 25; XXXVI 19; XXXIX 80;
XLI 64–65, 76; XLI 5, 57; XLII 11

zob. *harmonia*

condicio

I 3; XIV 5; XV 29

confusio

XIII 6; XLIX 6

connexio

I 6; XXIII 30

consonantia, consonare, concinere

VII 43; XXII 36; XXVI 24, 25

cortex

V 51; XXX 48, 50; XXXVI 33

crystallus

V 17, 20

D

daemon

I 40–41, 67; II 72; III 25; VII 34, 45; XVII
16; XXX 35; XXXVII 10; XLVII 66; XLIX 9

decus, decor, decorare, decorus, ornare

IX 56; XII 37, 50; XXV 37; XXXIV 3;
XXXIV 34; XXXIV 8, 80, 88; XXXVI 10;
XXXVIII 39; XXXIX 19, 3; XLI 4; XLV 19;
XLVIII 7; L 25; SS.I 41

dies

I 7, 10; VII 5; IX 17; XI 1–4; XII 1; XIV 5,
15; XV 1–4; XVI 2, 37, 54; XVIII 4–5, 7,
16–18; XX 9, 20; XXII 44; XXIV 66; XXXI
1, 71; XXXII 5, 7, 43, 82; XXXV 45; XXXVI
1, 4; XXXVIII 21; XLI 9–10; XLII 3; XLIV
1; XLVIII 17; L 1, 4; S.I 96; SS.II 4; SS.III 3

*discors, discordere, divisus, dissimilis, dissidens,**diversus*

I 4; XX 39, 40; XXI 59; XXVI 21, 29, 31,
42; XXX 80–81; XLII 10; XLIX 10; S.I 12

distrabere

III 30; XXII 52–53

ditare

VIII 16; XX 4, 53; XXI 23; XXVII 7

donum

IX 9, 54; XX 59; XLII 17; SS.II 76

draco

XXXV 14; XLI 13, 14

dulcis, dulcor, dulcedo

I 6; V 39, 60; VII 34; IX 48; XII 56; XX 10,
49; XXVI 35–36, 41, 45, 59; XXIX 26; LI 8,
24, 39; XXVIII 8; XXXVIII 17; XXXIX 33,
35; XLVI 54; LIII 6; S.I 7, 9–10, 14, 36;
SS.II 55

zob. *suavitas*

E*Ecclesia*

II 76; III 56; VI 6; X 21, 84; XI 6; XII 32;
XV 42; XVIII 59, 68; XX 21, 23; XXII 48;
XXIII 54; XXV 3, 63; XXVII 2; XXIX 2;
XXX 6, 44; XXXI 21; XXXII 6; XXXVIII 42,
55; XLVI 18; XLIX 1; XXVI 3; XLIII 18;
XLVIII 12, 30–31; XLIX 1; LII 3; S.II 51

zob. *sponsa*

esse, posse, velle, nosse

I 46, 47; XXIII 13, 14

Eva

V 11; XXIV 12; XXXII 60; XXXIV 43;
SS.III 7

F*ferreus*

zob. *fornax, lectus*

fiducia

XVIII 81

figura

V 1; XII 25; XIV 23; XXII 7; XXIV 63;
XXVII 30; XL 17, 29; XLVIII 53; S.I 64

figurare, praefigurare, configurare

XIII 25; XXXVI 58; XXXIX 80; XL 51

florere, reflorescere

VII 23, 25; XIV 35; XVII 11; XVIII 65, 68;
XL 58; XLVIII 11; L 19

flos

I 51, 55; V 29, 35; VI 19, 24, 37, 40, 46;
VII 26, 32–33; IX 5–6, 51; XVIII 67;
XXV 10; XXXIV 31, 35; XXXV 26–27, 50;
XXXVI 56, 58; XXXIX 8–9, 28 XLV 19;
LIII 4, 68; LIII 73; S.I 84; SS.I 41; SS.II 42

fons

XII 54, 69, 72; XXVIII 10; XXIX 22;
XXXVI 61; XL 62, 64; XLVIII 50; S.II 57;
SS.II 33

forma

I 25; XVIII 25; XL 13, 17, 25, 39, 41;
XLVI 15; LIII 59, 71; S.I 30, 46

formare, deformare, reformare, conformare, informare, transformare

V 2; VI 39; XII 38; XIV 12; XV 30; XX 62;
XXI 46; XXII 2–3; XXIII 52; XXVII 36;

318 · Indeks rzeczowy

XXXII 17; XXXIV 66; XL 17, 50; XLI 57;
XLVI 27, 38; LI 45

formosus

XXIV 59

fornax

VIII 9; XXXIII 66

frons

V 29, 35, 38; XXII 11

zob. *flos, fructus*

fructus

V 12; VI 46; XXVIII 11; XXXIV 35;
XXXV 52, 65; XXXIX 27; XLVII 6;
XLIX 35–36; SS.III 11

G*gaudium*

XV 46; S.I 98; S.II 8, 15; SS.I 6; SS.III 12

zob. *laetitia*

gens, gentilis

III 52–53; VII 50; IX 23; XI 25; XIII 35;
XXV 61; XXIX 3–4, 37; XXXIII 58; XLIV
34; XLVIII 42; SS.III 6

gladius

XVII 28; S.I 42

gloria, laus, honor, gloriari

VI 48; VII 2; VIII 52; XIII 5, 52; XIV 4, 17;
XV 1; XVI 5; XVIII 72; XXI 28; XXIII 55, 60;
XXV 66; XXVI 79; XXIX 6; XXX 1; XXXII
9, 18, 27, 33; XXXIV 12; XXXVIII 8, 12, 39;
XXXIX 9, 80; XLI 48, 75; XLII 48; XLIII 2,
64; XLV 13, 72; XLVI 51; XLVII 48; XLVIII 15,
60; XLIX 44, 49; LII 47; LIII 3, 61; S.I 3; S.II
3, 43; SS.I 40, 42; SS.II 11–12, 22; SS.III 2, 28

gratia

I 18; II 67; V 40; VI 30, 39; VIII 8; X 21;
XIII 29; XV 11; XVIII 86; XX 50, 57; XXII 2,

15; XXIV 66; XXV 6; XXVII 35; XXIX 27;
XXXI 15; XXXII 12; XXXIII 110; XXXIV 51,
66; XXXVI 21, 81; XXXVII 46; XXXVIII 60;
XXXIX 3, 78; XLI 46, 74; XLII 24; XLIV 15;
XLIV 18; XLV 18, 63; XLVI 23, 58; XLVII 57;
XLVIII 9, 36; XLIX 52; L 12; LI 45; S.II 23,
62; SS.I 56

gustus, sapor

III 9, 10; VI 41; XXVI 54; XLVIII 50

zob. *sensus spiritalis/corporalis*

H*habitor*

XXI 56

hamus

XV 27

harmonia

I 4; XV 41; XXVI 22; XXXVIII 2; XLI 37

hircus

XVIII 47

honor

zob. *gloria*

hostia

IV 6; XII 12; XVI 19; XIX 21; XXIX 34;
XXXV 64; XL 31; XLII 44; XLIV 17; XLVII 60

hostis/adversarii

I 38, 40; II 15; IV 53; IX 71; XIII 16; XV 18;
XVI 42; XIX 1; XVIII 42; XIX 41; XXI 36;
XXXI 17; XXXII 58, 80; XXIX 9; XXXVI 75;
XXXIX 70; XLII 40; XLIX 26; LI 13, 16;
S.I 5, 61, 69, 72; SS.I 16, 29

I*ignis*

VI 14; XX 2; XXI 40; XXII 19; XXV 50;
XXXIII 68, 82, 93; XXXVI 65; XLIV 20

illuminare, illustrare

I 11; III 54–55; XI 27; XII 22; XIII 29; XIV 1, 24; XV 5; XXVII 48; XXX 28; XXXII 54; XLVI 8

zob. *lux*

ineffabilis

V 26

infernum

XV 6, 33; XIX 1; S.II 5; SS.II 64

interitus

zob. *mors*

intus, foris

III 17–18, 59; IX 3; XII 32; XXX 78; XXXIV 81; XLIV 18

iocundus, iocundari

I 10; II 75; III 3, 10; IV 2; VI 31; XX 1, 47; XXI 28; XXX 4–5; XXXI 7; XXXVI 26; XL 1; XLI 4; XLII 8; XLIX 23; LII 10

zob. *gaudium, laetitia*

iubilare, iubilatio

VI 1; VII 38; XI 1; XV 47; XXXI 21; XXXII 1; XLI 21; SS.II 2

iubileus

IX 17; XXII 43, 49

Iudaei, Hebraei

V 42; IX 21; XVIII 8; XXV 61

iusticia

IV 30; XVI 35; XXI 21; XXVIII 9; XXXII 15; XXXIII 81, 105; XLVI 15; XLVII 18; XLVIII 45

L*laetus, laetitia*

II 6; IV 1, 3; V 6; XIII 4; XIV 4; XV 3; XVIII 73; XIX 24; XXI 29; XXIV 18; XXVI 17; XXXII 1; XXXVIII 5

zob. *gaudium*

lapis

II 51; III 34; VII 17; XIII 45; XX 30; XXV 11, 65; XLVIII 38

later

zob. *lutum*

latitudo

zob. *longitudo*

lectus, lectulus

X 57; XXIV 67; XLIII 51

leo

XIII 19, 21; XVI 31; XVIII 55; XL 33, 55

letum

XVIII 75

lex

VII 8; XI 23; XIV 22; XVIII 6, 19; XX 15; XXII 7, 8, 13, 26; XXII 54; XXIV 45; XXXV 59; XL 32; XLVIII 25; LII 2

lilium

I 58; XXX 12; XXXIV 24; XXXIX 29; SS.I 39; SS.II 53

lingua

II 17; X 13, 16, 50; XX 4, 6, 14, 17, 44, 62; XXI 4, 46; XXII 35; XXVII 23; XXXVI 16; XXXVIII 26; XLII 12; XLVII 4

zob. *loqui, verbum*

liquor

XX 34, 37

littera, litteralis

XXII 11; XXIV 28; XXXVI 32

longitudo, latitudo, altitudo, sublimitas

XXV 13–15; SS.II 50

loqui, eloquens, eloquium, loquax

III 19; XIX 34; XXI 4; XXIII 43; XXVII 11; XXXII 38, 41

luctus, lugere

V 11; XIII 9; LIII 40; SS.III 10

lustrare

VIII 26; XXII 4; XLVII 43

lutum, later, palea

XVIII 12; XLV 26

lux, lumen, lucere, relucere

I 12; II 10, 15; III 18; V 46–47, 50, 57;
VIII 18, 20; IX 12, 31; X 55; XI 15, 20;
XII 8, 17–19, 27; XIII 2, 28; XIV 1–4,
10, 24; XV 5; XX 1, 51; XXI 13; XXII 6,
9; XXIII 23; XXVII 43–44, 46–48;
XXVIII 8; XXIX 11, 52; XXX 9, 29, 77;
XXXII 22, 53–54; XXXIII 46, 48, 50, 53;
XXXIV 34, 38; XXXVI 62–63, 66–67;
XXXVIII 23; XXXIX 53; XL 40; XLI 53;
XLII 36; XLVI 7–8, 48–50, 56; XLVIII 17;
XLIX 40; L 1; LII 4; LIII 35; SS.II 1–4, 60;
SS.III 6

M*mane, vesper, vespertinum*

XVIII 73–74; XXIX 10; S.II 1

mare, portus, naufragium

I 61; X 81, 86; XVII 9; XXVI 73; XXVIII 30;
XXXIV 9; XXXV 5–6, 9, 66, 71; XLIV 22;
XLVI 10; XLVIII 47; L 28, 30; LI 6
zob. *Maria*

Maria

I 9, 53, 59, 66; V 13, 16, 30–31, 33–34;
VI 24; VII 42; XII 14, 31–32, 49, 51–52,
59; XXXIV 2, 7, 28–29, 68; XXXV 3, 30,
43–44, 47, 54; XXXVI 25; XXXIX 13,
20, 44–45, 57, 63; L 17–18, 28; LI 1–3,
28–29, 34; S.II 36; SS.I 37, 43; SS.II

mel

XX 10; XXVII 51

zob. *cereus**melodia, melos*XXIV 76; XXIX 2; XXXIII 25; XLIV 52;
S.I 7, 11; S.I 7–11*mens*

III 62; IX 30; XI 27; XII 65; XX 56; XXI 5,
43; XXVI 42, 70; XXVIII 46; XXIX 21;
XXXI 4, 39, 45; XXXIV 27, 73; XXXVI 16;
XXXVIII 3, 25, 32, 34; XLI 69; XLII 4, 7, 12;
XLVI 31, 35; XLVII 4; XLVIII 4–5; XLVIII
34; S.I 46; S.II 25, 33; SS.II 9

mors, moriri, interitus, obitus

II 34; III 24; IV 45; VII 55–56; VIII 42, 45;
IX 15; XI 29; XIII 3, 24, 26; XIV 29–30, 37,
39; XV 7, 45; XVI 20, 25–26, 40; XVII 15,
22, 32; XVIII 30, 56, 69, 79, 85; XIX 16–17;
XXIX 13, 33; XXX 34, 65, 70; XXXI 65–67;
XXXII 14, 61, 64, 81, 86; XXXIV 45–46, 83;
XXXV 15; XXXVI 85; XXXVII 52, 59; XL 55,
67; XLIV 25, 45, 49; XLV 56; XLVI 40, 53;
XLVII 28; LI 30, 33; LII 46, 52–53; LIII 42;
S.II 14, 18; SS.III 22

mundus [= czysty], mundare, purus, immundus

III 18, 57, 59, 62; VIII 3; XVI 45; XVIII 84;
XX 56; XIX 46; XXI 16, 26, 29; XXXI 8;
XXXIII 44; XXXIV 5, 23, 76; XXXVI 14;
XXXVIII 5; XL 36, 40; XLI 6, 59, 69; XLII 7;
XLVIII 5; S.I 25; S.II 61; SS.I 4

mundus [= świat], mundanus

I 11; II 1, 69, 77; XII 75, 76; XIV 5; XV
15, 21; XVI 39, 49; XVII 1, 16; XIX 28;
XXIV 16; XXVI 52, 57, 67, 68; XXVIII 1,
63; XXIX 38; XXX 67; XXXI 9–10, 12, 16;
XXXII 53; XXXIV 36; XXXV 66; XXXVI 56,
68, 74; XXXVIII 37; XLIV 3; XLVIII 7, 15,
21; XLIX 9; LI 14; LII 10; S.I 82; S.II 47–48;
SS.I 10, 13, 55; SS.III 17

musica, musici

XXXIII 21

mutatus

XXII 50

mysterium, sacramentum

I 37, 43, 50, 73; V 37; VI 33, 43, 60, 63;
 XX 54; XXII 45; XXIV 9; XXVII 79;
 XXIX 44; XXXVI 37; XXXIX 42; S.I 33;
 SS.III 26

N*natura*

I 30, 34; V 3, 24; VII 11; VIII 48; X 63;
 XIII 48; XX 57; XXII 38; XXVII 36;
 XXVIII 38; XXXIV 19; XLVII 25

*naufragium*zob. *mare**novus (renovatio), novitas*

IV 39; V 7; VI 30; IX 51–52; XII 2–3; XIII 8,
 10, 13; XVII 1–2; XVIII 3, 73; XX 16, 31–32,
 55, 67; XXII 15; XXVII 13–14; XXX 16–17,
 25; XXXV 27; XLI 55; XLVIII 25, 32, 54;
 S.I 33, 78

nox

VII 40; XXXVII 7; XLIV 10; XLVIII 17

numen

XXXIII 22; XXXIV 15

O*obitus*zob. *mors**odor*

VI 41, 47; IX 6, 49; XII 43; XXVI 58;
 XXVIII 11; XXXIII 98; XXXIV 35;
 XXXIX 35; LIII 5, 68; SS.II 40, 53
 zob. *sensus spiritalis/corporalis*

oleum

XX 11; XLV 31, 61; S.I 55

*ornare*zob. *decus***P***palea*zob. *lutum**Paracletus, paraclisis*

XIX 33; XX 41; XXI 3

paries

XXV 9

pascha

XIII 10, 13

passer

XVIII 48

persona, personalis

I 35; XXI 67; XXIII 4, 5, 17, 26; XXVIII 36

petra firmissima

XX 12

pignus

XII 29; XX 8; XXXV 63

pius, pietas

III 27; V 27, 36; XII 14; XX 65; XXVI 2;
 XXXIV 79; XXXVI 40; XXXVIII 32; XLVI 26;
 XLVII 14, 38; LI 46; S.II 35, 57; SS.II 20
 zob. *Maria*

*portus*zob. *mare**praeda*

XIII 17; XIV 31; XXIX 8

praedo

XI 22; XIV 32; XV 25

praemium

II 42; IV 60; XIV 40; XXX 81; XXXIII 42;
 XXXVIII 11, 46; XLI 49, 60; LII 12

322 · Indeks rzeczowy

praesentia

X 48; XVIII 36; XIX 9; XX 46; XXI 26–27;
XXVI 12, 83; XXVII 82; XXXIII 48; XXXVI 24;
XXXVII 9; XLIII 9; XLV 70; XLIX 2; SS.III 17

praetium, praetiosus

V 34; VII 10; LII 46

psallere, cantare, decantare, melos

XXIV 71; XXVI 3–4; XXIX 2; XLI 2, 35;
XLII 47; XLVIII 4; L 4, 10

purus, puritas

zob. *mundus*

R*ratio*

I 48; V 25; XXIII 31, 44

relative, substantive

XXIII 7

revelatio

II 47, 68; XIV 21; XXXVI 37

zob. *umbra, velum*

reverentia

XXIII 3; XXX 3

S*saccus*

XIII 36, 38

sacramentum

XXI 32; XXIX 22; S.I 33

zob. *mysterium*

sancti

IX 7; X 88; XXXII 53; XXXVIII 8, 44;

XLIX 50; LIII 75

sapor, sapere

XII 40; XXVI 39, 45, 50, 53; XXXIII 87;

XL 63

zob. *gustus, sensus spiritalis/corporalis*

scientia, scire, nescire

I 43–45, 48; VI 25; XXIII 31–32, 43–45, 47

zob. *mysterium, sacramentum*

sensus spiritalis/corporalis

XXII 10; XL 46

zob. *odor, gustus, sapor, species, decus*

sigillum

V 14

signaculum

V 22; VIII 10; XVIII 62

signum, signare, significare, adsignare, designare

V 56; XII 7, 59; XIII 43; XVI 32; XVIII 27;

XXV 22, 40; XXVII 15; XXVIII 14; XXX 32;

XXXII 83; XXXV 55; XL 43; XLVIII 53;

S.I 49; SS.II 33, 49

silentium

VII 40; X 79; XV 22; XLVI 47; XLIX 20

situs

XXII 16; XXIII 35

soccus

XIII 38

species

VI 41; XXXIV 82; LI 48

spina, spinetum

IX 61; XXXIX 8–12

spiritus, spiritalis

I 29, 33; VIII 7; IX 65; X 44, 59; XIV 4;

XXV 10–11; XXVI 62; XXVIII 18; XXXI 2–3,

69; XXXV 23; XL 10, 46; LIII 39; SS.I 52; SS.II 30

zob. *sensus spiritalis/corporalis*

splendor

V 1, 66; XXIII 23; XXXII 85; XXXV 53–54

zob. *claritas*

sponsa, sponsus

IX 54–55, 57, 65–67; XX 8; XXIV 75;

XXVII 17; XLV 33; XLVIII 27; LIII 58; SS.III 19

suavis, suavitas

V 55; XXVI 44; XXXV 71

zob. *dulcis**sublimitas*zob. *longitudo**substantive*zob. *relative**Synagoga*

II 24; IX 25, 33; XVIII 67; XXIV 26

T*tartareus*

VIII 26; XV 25

templum

VI 10; VIII 15; XII 1, 8, 10; XXV 1, 7, 15,

19, 31, 62; XXX 11; XLIII 35; XLVIII 37;

SS.II 46

tenebrae

III 54; XI 15; XIII 2; XLII 35–36

zob. *umbra**terra, terrenus, tellus*

VI 5; VII 3; VIII 23; IX 44–45; X 86; XV 47;

XXI 52; XXVI 43; XXX 14; XXXII 71;

XXXIV 9; XXXV 53; XXXVI 5; XXXIX 26,

44; XLI 20, 56; XLIV 22; XLV 60;

XLVIII 22; XLIX 16; L 22; S.I 31; SS.II 41, 43

tres vel tria

XXIII 10

triclinium

XXXIX 59

Trinitas

III 63; XXIII; XXV 20, 29; XXXIX 58; LI 47

tripudium

XII 15

typus

VII 29; XIV 26; XXII 43; XXXVI 36; XXXVI 48

U*umbra, obumbratio*

V 63; XIII 7; XIV 24; XVIII 19; XXIV 10,

64; XXVIII 45; XXXII 46; XXXV 32

unitas

III 56; XX 17, 26, 29; XXIII 1, 20, 24, 58;

XXV 64; XXVI 26, 48; XXVIII 36; XXIX 42;

XXX 46, 49; XXXVIII 54; XLVIII 41; XXVI 70

V*vas*

III 57–58; XI 26; XX 33; XXV 42;

XXIX 25–26; XXXIII 65; XXXIX 2–5;

XLV 25, 31; LIII 67

velum, velamen

XIV 21; XXXV 19; XL 32

Verbum [= Chrystus]

I 33; III 50; VI 7; XII 19, 28; XXVII 16, 42;

XXXII 55; XXXIV 28; XXXV 29; XXXVI 38;

XXXIX 7, 60, 76; XLVI 14; XLVII 26

verbum

X 8, 15; XIX 30; XXII 34; XXVII 19, 43;

XXIX 31; XXXII 50–51; XXXIV 14;

XLIII 36; XLVI 25; XLVII 56; XLVIII 16

zob. *lingua, vox**veritas, verus*

I 12; IV 58–59; XII 19, 51; XIII 7; XVIII 62,

70, 83; XXI 19; XXVII 44; XXVIII 17;

XXIX 50; XXX 29, 77; XXXI 19; XXXII 15,

40; XXXIV 22, 38, 79; XXXVIII 4, 6;

XL 7–8; XLVII 13; XLVIII 35; LII 20; SS.II 60

vetus, vetustas

I 26; IV 53; V 5; XIII 8; XIV 22; XV 18;

XVIII 1, 42; XX 31; XXXIII 71, 73; XLI 13,

55; XLVII 45; XLVIII 32

zob. *novus*

324 • Indeks rzeczowy

vidua

XX 33; XXIV 34

*virga*I 51; V 30, 43; VI 23; VII 25–26, 30; IX 5;
XXIV 61; XXXIV 31; XXXVI 55; SS.II 42*Virgo*zob. *Maria**viror*

I 55; SS.II 29

*virtus*I 65; VIII 50; XII 23; XV 13; XVIII 13;
XX 54; XXIII 22; XXIV 1; XXV 12;
XXVII 7; XXVIII 5; XXX 30; XXXII 30–31;
XXXIII 100; XXXIV 17, 89; XXXVI 59;
XXXVII 21, 40; XXXVIII 30; XXXIX 47,
74; XLI 22; XLV 25; LI 11; LII 12; SS.I 51;
SS.II 35*vita, vivere, vivus*I 17; IV 59; VI 47; VII 53; XI 29; XII 52;
XIV 40; XVI 28, 41, 47; XVIII 27, 77–78;
XXVI 64; XXVIII 27–28; XXIX 34; XXX 67;
XXXI 10, 65; XXXII 14, 50, 63, 79–80;
XXXIII 61; XXXIV 2, 10, 40, 44, 47, 82;
XXXV 5, 49; XXXVI 29, 61; XXXVII 59;
XXXVIII 27, 30; XLIII 47, 62; XLIV 38;
XLV 57; XLVI 25, 32, 43–44; XLVII 54, 58;
XLVIII 20; LII 48; S.I 12–13, 17, 78, 92; SS.III 11
zob. *mors**vox*IV 2; XV 42; XVIII 15; XXVI 38; XXVII 16,
41–42; XXIX 1; XXXI 5, 70; XXXII 44, 47, 49,
67, 72; XXXIII 33; XXXVI 26; XLII 7; XLV
1; XLVIII 5; XLIX 27; L 11; S.I 12–13; SS.II 7
zob. *verbum*

INDEKS BIBLIJNY

W indeksie umieszczono odwołania do tekstu Pisma Świętego, jakie zidentyfikowali poszczególni autorzy polskich tłumaczeń sekwencji Adamowych. Cyfra rzymska wskazuje sekwencję, cyfra natomiast arabska – wers tej sekwencji w przekładzie polskim. Poprzedzający liczbę rzymską skrót „SS” oznacza, że chodzi o sekwencję z suplementu drugiego.

STARY TESTAMENT

Księga Rodzaju (Rdz)

		18,10	IX 38
		18,10–15	XVIII 25
		21,6	IX 38; XXIV 19
2,1	XXXIV 9	22,11–13	XVIII 26
2,21–22	XXIV 13	24,13 i nast.	XXIV 23
2,24	XXIV 14	24,22	XXIV 26
3,5	XXII 35	27,28	IX 44
3,8–9	V 10	27,39–40	IX 44
3,15	SS.I 27	28,1	IX 42
3,24	XVII 28; XVIII 23	28,12	XIX 5
4,12	V 9	28,14	IX 34
4,14	V 9	29,17	XXIV 30
4,15	XIII 43	29,28	XXIV 32
6,9 i nast.	XXIV 17	35,22	XLVIII 49
9,15	V 64	37,21–30	XVIII 28
12,7	XIV 20	38,14 i nast.	XXIV 35
18,9–15	XXIV 19	38,27	XXIV 35

326 • Indeks biblijny

41,41–46 XXVII 8
 48,16 VII 53
 49,9–10 XVIII 55
 49,27 XXIX 8

Księga Wyjścia (Wj)

1,13–14 XVIII 12
 2,5–10 XXIV 38
 3,2 VI 15; XXI 42; SS.II 28
 3,2–3 XXXVI 48
 5,7 XVIII 12
 7,9–12 XVIII 31
 8,19 XXVI 33
 12,5 XIII 15; XIV 26
 12,15 XVIII 1
 12,3–10 XXIV 41
 12,35–36 XVIII 7
 14,5 i nast. XXIV 44
 15,27 XLVIII 51
 16,9 i nast. XXIV 45
 16,33 XXIV 45
 19,11 XXII 25
 19,16–19 XXII 21
 20,18 XXII 21
 20,21 XXII 21
 24,12 XX 13; XXII 13
 25–27 XXIV 48
 25,31 XXX 12
 26,1 i nast. XXX 10
 28,2–5 XXIV 50
 28,5–15 XXX 11
 28,9 XLVIII 52
 28,15–21 XLVIII 52
 30,23–24 XXV 35
 31,18 XXII 13
 32,11 XLVII 76

34–35 XXV 35
 36,8 XXX 11
 39,14 XLVIII 52

Księga Kapłańska (Kpł)

14,6–7 XVIII 48
 16,7–10 XIV 26
 16,9–10 XVIII 47
 17,12 XIV 27
 23,16–17 XX 25
 23,41 XIV 14
 24,5–9 XLVIII 50
 25,10–13 XXII 43, 52

Księga Liczb (Lb)

3,25 XLIX 7
 10,2 XXXIII 15
 17,8 V 44
 17,16–26 V 29
 17,23 SS.II 42
 21,8–9 XVIII 36
 24,17 VII 49
 29,12 XIV 14
 36,4 XXII 43

Księga Powtórzonego Prawa (Pwt)

4,13 XX 13
 4,20 XVIII 9
 9,9–11 XX 13
 9,10 XXVI 33
 10,1–5 XXIV 46
 16,13 XIV 14
 28,26 X 67
 32,9 IX 33
 32,13 XX 12
 32,32–33 XX 45

Księga Sędziów (Sdz)

6,36–38	SS.II 39
6,36–40	XXXVI 47
14,6	XIII 19
15,1–3	XVIII 51
15,15–16	XVIII 50
16,3	XVIII 54
16,30	XIII 24

1 Księga Samuela (1 Sm)

10,19	VII 53
17,37	XIII 23
17,39	IV 14
17,44–46	X 67

2 Księga Samuela (2 Sm)

1,11–12	XIII 39
3,31	XIII 39
11,3–5	XXIV 53
11,17	XXIV 53
11,27	XXIV 53

1 Księga Królewska (1 Krl)

3,11	XXV 5
5,15–32	XXV 60
6,2	XXV 1, 27
6,22	XXV 43
7,1–12	XXX 9
7,10–11	XXV 7
7,23–25	XLVIII 47
7,48–51	XXV 45
7,51	XXV 54
8,51	XVIII 9
10,1–13	XXIV 59
10,18	XXXVI 46

2 Księga Królewska (2 Krl)

2,23–24	XVIII 45
4,1–7	XX 34

2 Księga Kronik (2 Krn)

29,23–24	XIV 27
----------	--------

Księga Hioba (Hi)

10,20–22	XLIX 51
29,6	XX 12
40,19–31	XVIII 38

Księga Psalmów (Ps)

1,3	XXVIII 11
5,7	V 65; XLVII 42
5,12	XIV 9
7,3	XIV 32
7,7	VIII 23
9,9	XLVIII 8
16(15),11	V 68
17(16),12	XIV 32
18(17),2	XLVIII 15
18(17),2–3	XLVIII 18
19(18),6	SS.III 19, 23, 24
19(18),10–11	IX 48
22(21),16	XXXIII 69
25(24),8	IX 48
25(24),17	VII 53
27(28),7	XIV 35
30(29),12	XIII 39
31(30),20	IX 48
33(32),3	V 7
35(34),10	XLIX 40
36(35),10	XII 54
38(37),3	XIX 26
38(37),7	III 33

328 • Indeks biblijny

39(38),9	VII 53	103(102),15	V 61
43(42),3	XXII 4	105(104),4	I 16
44(43),4	V 65	107(106),16	XVIII 56
45(44),4	SS.III 23	107(106),27	XXXV 22
45(44),10	IX 60; XXIV 56; LIII 54	113(112),4	XIX 7
46(45),8	V 57	116(115),15	XXXIV 84; LII 46
47(46),7	L 10	118(117),22	XIII 47
49(48),8–9	VII 10	118(117),24	XV 3; XVI 37; XVIII 16
50(49),19	XXIV 11	118(117),32	XLVII 1
50(49),23	VIII 4	119(118),103	XX 10
51(50),3	XIV 34	121(120),5–6	V 38
51(50),11	XIV 34	124(123),7	LI 21
51(50),12	XXXIV 73	130(129),1	XXXVI 73
58(57),3	XXIV 11	138(137),1	XLI 3
66(65),7	XXXIV 10	142(141),4	XLIX 11
67(66),2	V 65	144(143),9	V 7
68(67),19	XVII 32; XIX 3	146(145),1	XLI 4
68(67),30	IX 18	149,1–2	VI 2
68(67),33	L 10	150,4	XXVI 20
69(68),18	LI 5		
70(69),2	LI 5		
72(71),6	I 52	Księga Przysłów (Prz)	
72(71),10	VII 50; IX 18	15,14	XLVI 31
75(74),6	XLIX 11	16,22	XXX 60
79(78),2	X 67	18,8	XIX 26
81(80),6	XXII 32	18,22	XIX 26
81(80),17	XX 12	18,26	XIX 26
83(82),7	XLIX 5	20,9	XIX 46
84(83),2	XXIV 2		
84(83),7	LI 7	Pieśń nad Pieśniami (Pnp)	
86(85),2	XXXVI 77	1,3	VI 41; IX 7
89(88),16	V 65	1,5	XXIV 62
91(90),3	LI 21	1,13	XVIII 65
94(93),1	VI 1	1,16	XXIV 70
96(95),1	V 7	2,2	IX 61
98(97),1	V 7	2,13	IX 51
		3,1	XXIV 70

330 • Indeks biblijny

26,2	XVIII 56
34,12	I 16
36,26	XX 18
44,2	XXXIX 13; L 20

Księga Daniela (Dn)

2,34	VII 17
2,37	XLII 3
2,45	VII 17
3,69–70	XVII 15
7,9	XX 2
9,25	XLVII 20

Księga Ozeasza (Oz)

14,6	XX 35
------	-------

Księga Joela (Jl)

4,18	VI 17
------	-------

Księga Amosa (Am)

9,13	VI 17
------	-------

Księga Jonasza (Jon)

1,1–3	XVIII 61
2,1	XVIII 64
2,11	XVIII 64

Księga Nahuma (Na)

17,8	VI 18
24,17	VI 19

Księga Zachariasza (Za)

14,6	XVII 15
------	---------

Księga Malachiasza (Ml)

3,20	XXXII 15
------	----------

NOWY TESTAMENT**Ewangelia św. Mateusza (Mt)**

1,21	VI 10; XXXIV 21
1,22	VI 21; VII 44
1,23	VI 10; VII 22
2,1	VII 49
2,2	IX 10
2,11	VII 41, 50; IX 9
3,3	XXXVII 41
3,4	XXXVII 52
3,7	II 18, LII 24
3,12	XXX 26; XLVIII 43
3,13–16	XXXVII 4
4,18	XLVI 10
4,18–20	XXVIII 16
4,19	XLVI 13, 16
5,15	XXXIII 52
6,13	IX 67
9,9	XLVII 56
9,13	XXII 8
9,17	XX 32
9,36	IV 20
10,3	XLVII 35
10,3–4	XLVII 62
10,28	XXXIII 63
11,7	LII 19
11,11	XXVII 55; LII 45
11,13	XVIII 6
11,30	XLVIII 19
12,7	XXII 8
12,34	II 18; LII 24
12,40	XVIII 64
12,42	IX 18
13,3–43	XLVII 64
13,8	XLVIII 24

14,3	LII 26	26,53	XLIII 73
14,3–11	XXVII 64	26,60	II 22
14,4	LII 25	26,69–75	XXVIII 39
14,6	LII 37	27,51	XIV 22
14,26	XLIX 11	28,18	XIX 12
14,27–31	XXVIII 32		
16,16	XXVIII 35	Ewangelia św. Marka (Mk)	
16,17–18	XXVIII 53	1,3–4	XXVII 41
16,19	XXII 41; XXVIII 70;	1,6	XXVII 52
	XLVII 10	1,9–11	XXVII 4
16,21	XVIII 56	1,16	XLVI 10
17,3	XXXII 39	1,17	XLVI 13
17,5	XXXII 48	2,13	XLVII 56
17,6	XXXII 70; XXXIII 88	4,3–20	XLVII 64
17,9	XXXII 78	6,13	V 58; XXII 37
17,20	XXXI 58	6,16–28	XXVII 64
17,23	XVIII 57	6,17–18	LII 26
18,6	X 80	6,20	LII 28
18,18	XXII 41	6,21	LII 37
19,28	XLVII 75	6,24	LII 42
20,13	XXX 22	6,27	LII 40
20,19	XVIII 57	6,34	IV 20
20,23	LIII 54	9,3	XXXII 25
21,42	XIII 47	12,10	XIII 47
23,33	II 18; LII 24	15,38	XIV 22
24,36	XLV 34	16,16	XIX 45
24,45	XLIV 6	16,17	IV 53; XIX 35; XX 4;
25,1–12	XLV 31		XLVII 66
25,4	LIII 7	16,17–18	XIX 42
25,10	XLV 36	16,18	XXII 37
25,21	XLIV 6	16,19	XIX 9
25,31–32	XLVIII 60		
25,34	XLVIII 59; LIII 54	Ewangelia św. Łukasza (Łk)	
25,36	XLIV 10	1,11–20	XXVII 12
25,40	XLIV 10	1,26	L 12
26,34	XXVIII 39	1,28	XXXIV 51; XXXVI 24

332 • Indeks biblijny

1,31	VI 10; XXXIV 21	7,28	XXVII 55
1,32	VII 19	7,38	VIII 23
1,33	XXXIV 12	8,5–15	XLVII 64
1,34	III 16	8,11	XLVIII 20
1,35	XXXVI 24	8,30	XLI 15
1,41–44	XXVII 39	9,30	XXXII 36
1,48–49	VIII 50	9,36	XXXII 76
1,55	XIV 20	11,20	XXVI 33
1,57–65	XXVII 24	12,21	III 33
1,68	I 16	12,42	IV 10
1,76–79	XXVII 48	12,49	XX 2
1,78	I 16	14,16	XX 30
1,79	XXI 20	19,9	XVIII 18
1,80	XXVII 41	20,17	XIII 47
2,7	VII 35	21,15–19	XXVIII 41
2,8	VII 39	21,24	XXVI 56
2,10–12	VII 47	22,30	III 40; XLVII 75
2,12	VII 35	23,15	XIV 29
2,13	II 6; VI 2; VII 41; XLIV 58	23,22	XIV 29
2,13–14	VII 2	23,45	XIV 22
2,14	VI 4; XV 48	24,1	XVI 12
2,15	XII 6	24,45	XIV 28
2,16	VII 50	24,49	XX 7
2,20	VII 41	24,51	XIX 9, 25
2,28	XII 5		
3,4	XXVII 16, 42	Ewangelia św. Jana (J)	
3,7	II 18; LII 24	1,4	XXXIV 38
3,17	XLVIII 43	1,7–9	XXVII 48
3,19–20	LII 26	1,8	V 47; XXVII 46
3,21–22	XXVII 4	1,9	I 12; XXI 13
5,9–10	XLVI 16	1,14	XXXVI 38
5,10	XXXII 34	1,17	VII 8; XXII 14
5,27	XLVII 56	1,29	XIII 15; XXVII 40; LIII 54
6,68	XXXII 50	1,32	XXVII 4
7,1	XVI 21	1,36	XXVII 40; LIII 54
7,16	I 16	1,40–41	XLVI 9

8,17	XLII 60; LI 35	12,12	XIII 12
8,18	XLIX 44	12,27	XIII 12
8,29	XIV 12; XLVI 38	13,12	XIV 20; XLIX 44
9,1	XLVII 13	13,13	XXXIV 77
10,4	XVIII 20; XXII 9	15,4	XVI 3
11,1	XXIX 7	15,15	II 22
11,13	XXIX 4	15,22	XIV 37; XVI 18; XX 66
11,32	I 49; XV 10	15,30	XLII 51
12,1	IV 6	15,33	IX 69
12,2	XV 30	15,41–42	XLI 53
12,12	XXXIV 74	15,45	V 5
14,9	XIX 15	15,53	I 28
14,10	XLVIII 60	15,54	XIII 26; XVIII 79
15,5–6	XX 42	15,55–56	XIV 18
15,12	VI 18; VII 28	16,22	XXII 24
15,13	XLIII 75		

2 List do Koryntian (2 Kor)

1 List do Koryntian (1 Kor)

1,18	XXIX 31
1,23–24	XV 13
1,24	XVIII 13
1,27	LIII 20
1,30	XLVI 15
2,10	XXI 19
3,10	XLVIII 11
3,16	XII 1; XX 42
4,1	IV 10; XLVIII 16
4,9	XXXIII 58
4,20	I 45
5,7	XIII 13
5,7–8	XVIII 1
6,15	XIII 12; XIV 11
6,19	VIII 16
10,4	XX 12
11,3	XIII 12; XIV 12
12,4	XLI 46

1,5	XIII 9
1,22	XX 8
2,16	VI 47
3,6	XXII 11
3,17	XXII 55
4,8	XLVII 1
4,14–16	XX 66
5,5	XX 8
5,8	XXXIII 60
5,10	XLVIII 60
5,17	XIII 49
5,21	I 26, VII 12
6,2	XVIII 18
6,5	XXIX 33; XLVI 5
6,10–12	XLVII 1
11,23	XLVI 5
11,23–25	XXIX 33
12,1–4	XXIX 40

list do Galatów (Ga)

3,16	XIV 20
3,19	VII 9
4,4	I 15; XV 23
4,6	XX 7
4,26	XVIII 60; XLIX 1
5,17	XLIX 10; LI 13
6,14	XLVIII 15
6,15	XIII 49

List do Efezjan (Ef)

1,13–14	XX 8
1,22	XLI 76
2,3	XX 58
2,5	XX 66
2,8	XX 59
2,14	XXXII 65
2,14–15	XIII 51
2,19–20	XLVIII 37
2,20	XX 30; XXX 7
3,17	XXVI 1
4,8	XVII 32
4,8–10	XIX 3
4,10	VI 26
4,22	V 5
4,22–24	XXXIII 72
4,23	XV 30
4,24	IV 39
5,8	XIII 2; XIV 10; XXI 13
5,27	XII 33; XXXVII 47; XLVIII 29
5,30	XIV 11
6,17	IV 14

List do Filipian (Flp)

2,1–2	XX 42
2,6–7	I 26; VII 12
3,5	XXIX 7
3,19	IX 45
3,21	XV 30; XXXIX 80

List do Kolosan (Kol)

1,9	XXII 10
1,13	XLVI 58
1,18	XLI 76
1,20	XV 8
2,3	III 13
2,8	I 45
2,17	XIII 7
3,9	V 5
3,10	IV 39

1 List do Tesaloniczan (1 Tes)

2,14–16	IX 35
2,19	II 29
3,13	XIV 36

2 List do Tesaloniczan (2 Tes)

1,8	XLVII 78
-----	----------

1 List do Tymoteusza (1 Tm)

1,16	XLVI 27
2,5	VII 9
2,7	XI 25; XLVII 13
3,14	LII 48
3,15	LII 20
3,16	XXXVI 37

2 List do Tymoteusza (2 Tm)

1,9	I 17
1,10	XXII 9
2,5	II 29
2,22	XVI 45
4,8	XLVII 18

List do Tytusa (Tt)

1,7	IV 10
2,5	XXII 3

List do Filemona (Flm)

1,23	XXXIII 60
------	-----------

List do Hebrajczyków (Hbr)

1,3	V 1
1,8	XX 2
2,14	XV 45; XVII 18
4,12	XIX 26
4,15	I 26; VII 12
8,3	VII 9
9,15	VII 9
9,22	XVI 22
9,26	XIX 21
9,28	XIX 21
10,1	XIII 7; XVIII 19; XXII 8
10,10	XIX 21
10,12	XIX 21
12,1	XVIII 72
13,3-5	XLIV 63

List św. Jakuba (Jk)

1,12	XIV 40
2,11	LII 23
2,19	VIII 34
4,1	XLIX 10

1 List św. Piotra (1 P)

1,12	XLIX 34
2,4-5	XLVIII 37
2,7	XIII 47
2,11	XLIX 10; LI 13
3,18	XIX 21
4,10	IV 10
5,4	II 31
5,8	XIII 16; XIV 32

2 List św. Piotra (2 P)

2,21	XXI 21
------	--------

1 List św. Jana (1 J)

1,4	XX 7
2,16	XLIX 10
2,25	XIV 40
4,9	I 15
5,2-3	XXII 24
5,3	XLVIII 19
5,4	XLIV 3
5,5	XXXI 18
11,3	I 16

Apokalipsa św. Jana (Ap)

1,5	II 26
1,10-19	XL 8
1,16	XIX 26
1,36	XIII 15
2,9	II 24
2,10	XIV 40
2,11	XVI 27; XVIII 85
3,15	II 26
4,4	IX 55; XL 12
4,6	XLVIII 47
4,7	XL 13

338 · Indeks biblijny

5,5	XVI 34; XVIII 55	14,14	IX 55
6,11	XLVIII 3; LIII 31	18,2	XLII 42
7,9	XLVIII 3	19,15	XIX 26
7,13	XLVIII 3	20,6	XVI 27; XVIII 85
7,15	XLIX 22	21,2	XLVIII 26
7,17	XVIII 74; XLIX 26	21,4	XVIII 74; XLIX 26
8,1	XLIX 20	21,8	XVI 27; XVIII 85
12,1	XLIX 46	21,21	XLVIII 40
12,9	XVIII 33	22,5	IX 12
12,10	XLI 18	22,17	XX 8
13,8	XIII 15	15,4	XX 65

INDEKS OSOBOWY

W indeksie umieszczono imiona wszystkich autorów oraz postaci dawnych (starożytnych – ale z pominięciem autorów i postaci biblijnych – oraz średniowiecznych), a także nazwiska wraz z inicjałami imion badaczy współczesnych, które pojawiają się w niniejszym wydawnictwie w tekstach wprowadzających do lektury sekwencji (s. 21–46), w przypisach do sekwencji, a ponadto w bibliografii (s. 307–313). Imiona (w wersji spolszczonej, choć w miejscach, gdzie się pojawiają, nie zawsze występują w wersji spolszczonej) autorów i postaci dawnych zapisano kapitalikami, natomiast nazwiska i inicjały imion twórców współczesnych czcionką normalną.

A

Aarburg U. 311
 ACHARD ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA 32, 309
 ADAM ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA 21–34,
 35–40, 41–46, 66, 70, 86, 91, 144,
 307–311
 ALBERT WIELKI 309
 AMBROŻY Z MEDIOLANU 201
 Apel W. 311
 Aubry P. 311
 AUGUSTYN Z HIPPONY 26, 36, 38, 42, 44,
 57, 201, 228, 307, 310 (zob. także sekwencję
 XXXVIII)

B

Bajor W. 158, 310
 Bannister H.M. 31, 32, 307, 308
 Baroffio G. 311
 Becket A. 308
 Bell N. 312
 Benson R.L. 311
 Benton J.F. 308, 311
 BERNARD Z CLAIRVAUX 22
 Berndt R. 309
 Bertrand S.M. 32, 308
 Blume C. 31, 32, 307, 308
 BOECJUSZ 36, 42
 Bologna C. 311

340 • Indeks osobowy

- BORDIER 27
 Borowski A. 312
 Bower C.M. 311, 312
- C**
 Cahn P. 312
 Chailley J. 308
 Châtillon J. 22, 308
 Colette M.-N. 312
 Constable G. 311
 Coolman B.T. 308
 CORRARD JEHAN 27
 Coulter D.M. 308
 Crocker R.L. 312
 Cunnar E.R. 34, 308
 Curtius E.R. 28, 29, 312
- D**
 DACJAN 91
 Dahan G. 311
 Delisle L. 31, 308
 Deusen N. Van 312
 Disalvo S.A. 308, 309
 Dobszay L. 310
 Dronke P. 312
 Durand U. 24
- E**
 EGEASZ 252
 EKKEHARD I (STARSZY) 30
 Evans C.P. 309
 Everist M. 313
- F**
 Fassler M.E. 21, 23, 24, 309, 312
 Feiss H. 21, 23, 32, 34, 309
- Fellerer K.G. 308
 FILIP KANCLERZ 311
 Fortune N. 312
 Fries A. 309
- G**
 Gacia T. 32–33
 Gallagher S. 312
 Gandilac M. 22, 308
 Gautier L. 26, 27, 31, 307, 308, 309, 311
 GERMAN Z AUXERRE 81
 Giraud C. 36, 42
 GODFRYD ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA 32, 309
 Grosfillier J. 32, 33, 36, 42, 105, 307, 309
 GRZEGORZ WIELKI 228
- H**
 Haar J. 312
 Handschin J. 312
 HARIBERTUS 29
 Harrington K.P. 312
 Healy P.J. 22, 309
 Heimer A.-K. 312
 HIERONIM ZE STRYDONU 101
 Hiley D. 312
 Holschneider A. 312
 Hucke H. 312
 Hughes A. 312
 Huglo M. 312
 HUGON ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA 21, 22,
 24, 26, 32, 35, 36, 42, 308, 309
 Hüschen H. 308
- I**
 ISO 30
 Iversen G. 309, 312

J

JAN Z TULUZY 21
 Janecki M.J. 21, 22, 158, 310
 JODOCUS CLICHTOVAEUS 30
 Jollès B. 36, 42, 307, 310
 Joseph J. 308
 Julian J.D. 313

K

KAROL GRUBY 29
 Kelly T. 313
 Kihlman E. 313
 Kohrs K.H. 313
 KONSTANCJA 280
 KONSTANTYN 280
 Kraß A. 310
 Kruckenberg L. 313
 Kulagina P. 310

L

Lamport M.A. 21, 312
 Le Fèvre de La Boderie G. 27
 Libowski Ł. 22, 33, 158, 310
 LIUTWARD 29

M

MARCIN Z TOURS 243 (zob. także sekwencję
 XLIV)
 Martène E. 24
 Migne J.P. 307, 308
 MIKOŁAJ Z CLAIRVAUX 308, 311
 Minazzi V. 312
 Misset E. 31, 32, 307, 310
 Moser J.G. 310
 Mousseau J. 21, 23, 307, 309, 310

N

Nádas J. 312
 Nadolski B. 313
 Naumowicz J. 70
 NOTKER BALBULUS 29–30
 Nowak M.H. 33

O

Olleson E. 312
 Ong W.J. 310
 Ostermann C. 310
 Ostrowski D. 313

P

Papp Á. 310
 PASCAL B. 37, 43
 Paweł VI 27
 Pawlak I. 313
 Petit-Radel D. 27
 Pikulik J. 22, 310
 PIOTR ABELARD 22
 Pleziowa J. 57
 Poirel D. 21, 22, 36, 42, 158, 309, 310

R

RABAN MAUR 29, 201
 Raby F.J.E. 22, 25, 28, 29, 31, 313
 Rasquin J.A. 310
 Rillon-Marne A.-Z. 311
 Ruini C. 312
 RYSZARD ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA 22–26

S

Sebö F. 310
 Sicard P. 35–36, 41–42
 Sondel J. 91

342 • Indeks osobowy

Sordillo A. 310, 311

Spanke H. 311

Stäblein B. 313

Steffen M. 311

Steinen W. von den 313

STEPHANUS MAGISTER 29

Sternfeld F.W. 312

Strecker K. 28

Striplin T. 312

Strycharczuk A. 21, 33

Szövérfy J. 313

SZYMON GOURDAN 21

T

Tilliette J.-Y. 311

TOMASZ BECKET 66 (zob. także sekwencję IV)

Trench R.Ch. 313

V

Vecchi G. 307, 311

VINCI L. DA 38, 44

VORAGINE J. DE (*Złota legenda*) 33, 57, 62, 65, 82, 166, 169, 174, 179

W

WALTER Z CHÂTILLON 311

WALTER ZE ŚWIĘTEGO WIKTORA 309

Warren S.M. 312

Weaver R.L. 312

Weaver N.W. 312

Wellner F. 32, 307, 311

Westrup J. 312

WIKTOR Z MARSYLII 158, 184

Wilczyński A. 33

WILHELM Z CHAMPEAUX 22

WILHELM Z SAINT-LÔ 21, 23, 30, 31

Wilk P. 33

WINCENT Z SARAGOSSY 90

Wouw H. van de 311

Wrangham D.S. 307, 311

Wujek J. 105, 121, 252

Z

Zacchetti C. 311

Ziino A. 313

Zink M. 313

NOTY O AUTORACH

TADEUSZ GACIA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

<https://orcid.org/0000-0002-1836-9506>

E-mail: tadeusz.gacia@kul.pl.

Ksiądz diecezji kieleckiej. Dr hab. nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa w specjalności literatura rzymska. Kierownik Katedry Filologii Łacińskiej w Instytucie Literaturoznawstwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Autor publikacji na temat metaforyki agonistycznej w chrześcijańskim antyku, poezji Wenancjusza Fortunata i poezji epigraficznej epoki karolińskiej. Tłumacz pism Bedy Czcigodnego i Amalariusza z Metz, wyróżniony *honorifica laude* w Certamen Latinum Salesianum I pod auspicjami Pontificium Institutum Altioris Latinitatis za tekst napisany w języku łacińskim.

ŁUKASZ LIBOWSKI

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

<https://orcid.org/0000-0001-6175-0823>

E-mail: lukasz.damian.libowski@gmail.com.

Ksiądz diecezji opolskiej. Mgr teologii, mgr filologii klasycznej, lic. filozofii. Doktorant w Instytucie Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Jako rozprawę doktorską przygotowuje edycję pierwszych dwóch ksiąg komentarza Marsyliusza z Inghen do *Metafizyki* Arystotelesa. Tłumacz tekstów dawnych, m.in. wiktoryńskich; autor przekładu traktatu *O kłamstwie* Augustyna z Hippony: Kraków 2022, Wydawnictwo «scriptum».

MARTA HELENA NOWAK

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

<https://orcid.org/0000-0001-6661-3086>

E-mail: marta_nowak4@wp.pl.

Mgr historii, mgr filologii klasycznej; absolwentka studiów historycznych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej oraz Międzyobszarowych Indywidualnych Studiów Humanistyczno-Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II na kierunku filologia klasyczna. Doktorantka na Wydziale Historycznym UMCS w Lublinie. Specjalizuje się w badaniach nad średniowieczną Irlandią, szczególnie nad irlandzką literaturą wizyjną, pamięcią kulturową oraz teoriami z zakresu językoznawstwa kognitywnego.

PATRICE SICARD

École cathédrale Notre-Dame de Paris, Institut de Recherche et Histoire des Textes

E-mail: patricesicard51@orange.fr.

Ksiądz, profes Kongregacji Kanoników Regularnych Świętego Wiktora. Dr teologii (Institut Catholique de Paris) oraz nauk o religii i antropologii religijnej (Uniwersytet Paryski – Sorbonne IV). Profesor nadzwyczajny w Szkole Katedralnej Notre Dame w Paryżu. Badacz stowarzyszony w Instytucie Badań i Historii Tekstów (CNRS, Paris). Wydawca krytyczny dzieł Hugona ze Świętego Wiktora (*De archa Noe, Libellus de formatione arche*) oraz Godfryda ze Świętego Wiktora (*Microcosmus*). Redaktor naczelny (wraz z D. Poirelem i C. Giraudem) serii wydawniczych *Hugonis de Sancto Victore Opera, Bibliotheca Victorina* oraz *Sous la Règle de Saint Augustin*. Autor licznych artykułów i monografii dotyczących zwłaszcza dziedzictwa szkoły Świętego Wiktora.

AGNIESZKA STRYCHARCZUK

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

<https://orcid.org/0000-0002-0785-6069>

E-mail: agnieszka.strycharczuk@kul.pl.

Dr nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa. Adiunkt w Studium Języków Obcych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Współpracownik Katedry Historii Kościoła KUL w zakresie weryfikacji paleograficznej tekstów łacińskich (XV–XIX wiek) oraz Katedry Filologii Łacińskiej KUL. Tłumaczka dzieł Bedy Czcigodnego, Rabana Maura, Amalariusza z Metz oraz poezji epigraficznej epoki karolińskiej. Współautorka serii artykułów dotyczących wierszy herbowych biskupów chełmskich i lubelskich z XVIII–XIX wieku.

ADAM WILCZYŃSKI

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

<https://orcid.org/0000-0002-7696-2658>

E-mail: adam.wilczynski@kul.pl.

Ksiądz diecezji kieleckiej. Dr teologii duchowości, mgr filologii klasycznej. Asystent w Katedrze Duchowości Systematycznej i Praktycznej w Instytucie Nauk Teologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Autor tłumaczeń dzieł Grzegorza Wielkiego, Ambrożego z Mediolanu, Jana Kasjana i Amalariusza z Metz.

PIOTR WILK

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

<https://orcid.org/0000-0001-7603-6964>

E-mail: piotr1705@op.pl.

Ksiądz diecezji sandomierskiej. Mgr teologii, mgr filologii klasycznej. Uczestnik Specjalistycznego Kursu Teologicznego w Instytucie Nauk Teologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II – kierunek: historia Kościoła i patrologia. Tłumacz tekstów dawnych, m.in. wiktoryńskich. Przygotowuje rozprawę doktorską.

W literaturze średniowiecza znajduje się korpus pism szkoły Świętego Wiktora, który do tej pory nie doczekał się przekładów na język polski. Ta luka sprawia, że znajomość myśli średniowiecza jest ciągle niepełna, oparta na dawnych uproszczeniach. A tymczasem Święty Wiktor to niezwykle łącznik intelektualny i duchowy dwóch okresów średniowiecza: wczesnego, z rozwijającą się dialektyką i zainteresowaniem Arystotelesem, oraz rozkwitu scholastyki za św. Tomasza i św. Bonawentury, a wcześniej jeszcze mistycyzmu Bernarda. Wiktoryni odzwierciedlają oryginalny pomysł na łączenie nauki i duchowości, Abelarda i Bernarda, a jednocześnie wyznaczają ambitny program intelektualny. Sekwencje Adama ze Świętego Wiktora ukazują zatem kolejne ogniwo łańcucha intelektualnego, bez którego nie jest możliwe zrozumienie w pełni średniowiecznej teologii. Ich przekład zasługuje na uznanie. Widać, że tłumacze nie byli więźniami dosłowności, ale starali się odczytać myśl przewodnią Adama i ją właściwie przekazać polskiemu odbiorcy. Mamy do czynienia z dojrzałym i pięknym tłumaczeniem, które będzie źródłem inspiracji dla kolejnych opracowań z zakresu teologii szkoły Świętego Wiktora.

z recenzji ks. prof. dr. hab. Piotra Roszaka

Zespół translatorski Katedry Filologii Łacińskiej KUL zajął się tłumaczeniem łacińskiej poezji liturgicznej Adama ze Świętego Wiktora, którą cechuje głęboki humanizm i bogactwo teologiczne. Przekłady sekwencji nie tylko wypełniają lukę w dziedzinie filologicznej oraz historii teologii i nie tylko stanowią świadectwo życia duchowego wiktorynów z XII wieku. Wydaje się, że lektura sekwencji stanowi dla współczesnych czytelników *sui generis* pobudkę, stawiając pytanie: Gdzie jesteś, człowieku XXI wieku, dokąd podążasz z sercem pełnym pychy i lęku? W czasach żalonych i żenujących debat o Kościele Chrystusowym, warto zamieszkać w duchowości zapisanej przez pokornych kanoników ze Świętego Wiktora.

z recenzji ks. dr. hab. Stefana Radziszewskiego

ISBN 978-83-62475-51-3

9 788362 475513